

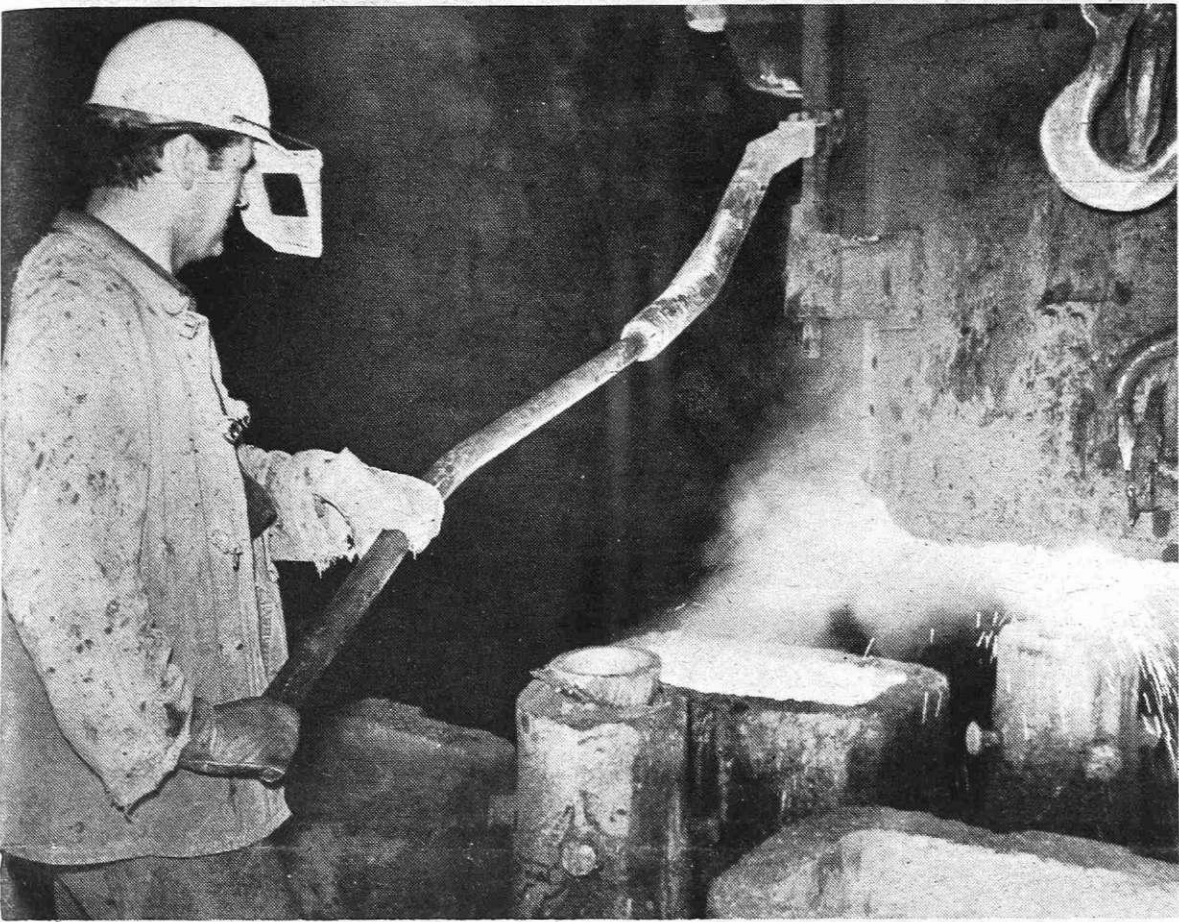
ŽELEZAR

TEDNIK — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SZ ŽELEZARNE JESENICE

ŠTEVILKA: 16., 17. LETO: XVII

JESENICE, DNE 24. APRILA 1975

Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SZ — Železarna Jesenice. Številki internih telefonov: urednik 483, administracija 484. Tisk: GP Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

PRVOMAJSKI RAZGOVOR Z DELAVCI

ZREL POGLED NA SEDANJOST IN PRIHODNOST

Pred letošnjim praznikom dela smo se pogovarjali z nekaterimi delavci v temeljnih organizacijah združenega dela, žal pa zaradi obilice gradiva objavljamo le prvi del, drugi del pa bomo objavili po prazniku. Razgovor se je nanašal predvsem na uresničevanje nove ustave, mnenja o tem, do kam smo v tem pogledu prišli v Železarni, kakšno je razpoloženje med delavci oziroma kakšen je njihov interes, kako so zadovoljni z informiranostjo in kako se vključujejo v letošnje programe varčevanja. Takole so sodelavci menili o teh vprašanjih:

ŠTEFAN KOVAČ, talilec v SM jeklarni že 18 let, sicer pa je doma iz Prekmurja, stanuje pa v Radovljici:

Prav gotovo so se vsebinsko samoupravni odnosi v TOZD in Železarni razširili in poglobili, vendar pa še ni vse tako kot bi moralo biti. Tako na primer veliko govorimo o dragih in pomembnih investicijah, o čemer

kot laiki težko presojujemo, so pa področja, kjer smo bolj doma, kakor pravimo, pa imamo nanje še premalo vpliva. Pri delu samoupravnih delovnih skupin mislim, da rešitev, da je delovodja obenem vodja skupine, ni najboljša. V vsakem primeru je in seveda tudi mora biti delovodja podaljšana roka obratovodstva, s čimer je morda včasih zavrto hitreje

uveljavljanje širših interesov delavcev, ki jih izražajo.

Organizacija dela se je precej izboljšala, pri čemer imajo tudi delavci dobre predloge. Moti me le to, da imam včasih občutek, da so sestanki zaradi sestankov, ker na naša mnenja in predloge ni vedno potrebne odmevnosti ali pa vsaj ne da bi mi vedeli za to. S tem hočem reči, da bo bodoče odnosom samoupravna delovna skupina — obratovodstvo — TOZD in obratno posvetiti večjo pozornost

(Nadaljevanje na 2. str.)

KOLIKO NAS JE IN KAKO DELAMO

Po podatkih, ki jih je posredovala kadrovska evidenca na kadrovskem sektorju, je bilo 1. aprila zaposlenih v Železarni 6.244 oseb. Od skupno zaposlenih dela na eno izmeno 2.469 oseb ali 39,6 odstotkov, na dve izmeni 957 ali 15,3 odstotka in na tri izmene 2.818 oseb ali 45,1 odstotka.

Poprečno je na dopoldanski dnini zaposlenih 3.389 delavcev ali 54,3 odstotka, na popoldanski 1.094 delavcev ali 17,5 odstotka, na nočni dnini 681 delavcev ali 10,9 odstotka, poprečno pa je prostih 1.080 delavcev ali 17,3 odstotka.

V Železarni delavci delajo v treh sistemih in sicer v sistemu 4 + 1, 5 + 2 in 6 + 2 (prvo število pomeni delovnih dni, drugo proste dneve). V sistemu 4 + 1 dela 1.815 delavcev ali 29,1 odstotek, v sistemu 5 + 2 — 4.244 delavcev ali 68 odstotkov in v sistemu 6 + 2 dela 185 delavcev ali 2,9 odstotka od skupnega staleža 6.244 zaposlenih.

(Nadaljevanje na 2. str.)

ZAKAJ »ZASTOJK« PRI UVELJAVITVI SPORAZUMA O DELITVI OSEBNIH DOHODKOV

Iz centra za proučevanje samoupravljanja in informiranje smo bili obveščeni, da se v zadnjem času pojavljajo vprašanja samoupravnih delovnih skupin, kaj je s tako imenovanim napredovanjem na delovnem mestu, odnosno kaj je sploh s sporazumom o delitvi osebnega dohodka v Železarni. Ker sta obe vprašanji povezani in brez dvoma aktualni za vse bralce Železarja, predvsem pa za člane kolektiva, bomo zadevo skušali pojasniti v nekoliko širšem smislu, kot smo pred kratkim posredovali odgovor eni izmed SDS.

Z GRADBIŠČA NOVE HLADNE VALJARNE

Gradnja hladne valjarne, ki se je pričela januarja 1974 in naj bi se končala z glavnimi napravami v juliju 1976, je trenutno na polovici. Če pogledamo stanje, lahko ugotovimo, da na nekaterih objektih dela dobro napredujejo, pri nekaterih pa močno kasnijo. Ocena sedanjega stanja nam pokaže, da bo treba mnogo naporov, da bodo postavljeni roki uresničeni.

Največ težav je pri gradnji hal hladne valjarne in pri dobavi ter montaži žerjavov. Kasnitve, ki nastopajo pri teh objektih povzročajo zastoje pri gradnji temeljev naprav, zaradi večkrat slabega vremena in otežkočenega transporta materiala. Seveda se s tem povezujejo tudi višji stroški gradnje.

Trenutno stanje po objektih je naslednje:

Hale hladne valjarne bi po prvotnem programu morale biti gotove do konca februarja 1975. Trenutno je zaključena prva faza s prvim slojem prekritja strehe, na približno 4.000 kv. metrih pa je že kompletna streha. Urejujejo se tudi stene. Na drugi fazi hal se kompletirajo nadsvetlobniki, na tretji fazi pa je gotova groba montaža konstrukcije. Material za celotno konstrukcijo je izdelan in dostavljen na gradbišče.

Prvi žerjav bi moral biti dobavljen do konca januarja 1975. Trenutno sta dobavljena mostova za dva žerjava in del elektro opreme. Še vedno pa nista dobavljena mačka. Pripravljajo se žerjavne proge v halah in takoj po končanih delih bodo pričeli z montažo žerjavnih mostov.

Dela na temeljih Sendzimirja sorazmerno dobro napredujejo in so gotovi temelji v globini 8 m, trenutno pa izdelujejo opaže in armature za stene oljnih kleti in ogrodja.

Temelji za dresirno ogrodje prav tako napredujejo po programu in so gotovi v globini štirih metrov.

Za temelje zvonastih peči je v zaključni fazi betoniranje jame. Po izvršeni izolaciji zidov bodo pričeli z zasipanjem in utrjevanjem sten.

Za regeneracijo so izdelani temelji stavbe in v glavnem vsi temelji naprav. Izdelujejo tudi konstrukcijo za stavbo, ki bo delno dobavljena v prihodnjem tednu.

Še vedno niso zaključena dela na stavbi za bivalnico monterjev, čeprav je bil rok za dokončanje konec oktobra 1974. Opravljajo finalna dela in zunanjo ureditev.

V preteklem tednu so bila zaključena dela na 60 tonski cestni tehničnici pri vhodu v valjarno Bela. Tehnica je prevzeta in potrjena od ustreznih organov. Pred pričetkom uporabe bo potrebno urediti še okolico.

Med ostalimi deli naj omenimo projektiranje temeljev in instalacij na še preostalih napravah hladne valjarne. V zaključni fazi je projektiranje na obeh žarilno-lužilnih linijah, na žarilno razogljicevalni liniji in liniji za pripravo trakov. Na ta način predvidevamo, da bomo v mesecu maju lahko pričeli že z deli na temeljih omenjenih naprav.

SEJE VSEH TREH ZBOROV OBČINSKE SKUPŠČINE JESENICE

V ponedeljek, 28. aprila, predsedniki Teodor Kreuzer, Boris Begant in Franc Žerjav sklicujejo ločene seje družbenopolitičnega zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti občinske skupščine Jesenice. Poleg stalnih točk dnevnega reda — potrditev zapisnika zadnje seje, volitev in imenovanj ter delegatskih vprašanj — bo v vseh treh zbora obravnavali naslednja vprašanja:

STANJE IN PROBLEMATIKA OBRTNOSTVA V OBČINI

V poročilu, ki so ga prejeli vsi delegati, je poudarjeno, da s porastom standarda naraščajo tudi potrebe po raznih storitvah za zadovoljevanje osebnih potreb, ki jih nudi storitvena obrt in izdelki po individualnih naročilih. Z razvito in dobro organizirano obrtno dejavnostjo se namreč lahko velikopomo k izboljšanju življenjskih pogojev delovnih ljudi. Nasploh se ugotavlja deficitarnost oziroma celo upadanje obrtne in zlasti storitvene dejavnosti. Tudi v jeseniški občini analize kažejo, da se ti dve dejavnosti ne razvijata skladno z drugimi

panogami gospodarstva oziroma, da zaostajata za rastočimi potrebami gospodarstva. Zanimiv podatek, ki ilustrira to stanje, je ugotovitev, da je bilo leta 1968 v občini 110 samostojnih obrtnikov s 111 zaposlenimi v 69 vajenci, v letošnjem letu pa sicer štirje več, vendar pa je kar 2 manj zaposlenih pri samostojni obrtniki, kar za 30 pa je upadlo število vajencev. Z obrtjo kot postranskim poklicem se je leta 1968 ukvarjalo 235 oseb, v letošnjem letu pa 135 oseb. Drugi podatki kažejo na primer, da je v vseh dejavnostih razen na področju osebnih uslug močnejše zastopana obrt kot stranski

(Nadaljevanje na 11. str.)

USPEŠEN SEMINAR ZA SEKRETARJE ZK

Preteklo soboto, 19. aprila, je tovarniški komite ZKS železarn Jesenice sklical poldnevni seminar za sekretarje oddelkov in osnovnih organizacij ter njihove namestnike in člane tovarniškega komiteja ZKS, ki se ga je udeležilo 50 vabljenih. Namen seminarja je bil, da se osnovne organizacije ZK kar najbolj usposobi za izvrševanje aktualnih nalog sedanjega obdobja. Temu so bile namenjene tudi obravnavane teme na seminarju.

V prvem delu seminarja je govoril sekretar TK ZKS Valentin Erjavšek o aktualnih nalogah, s katerimi se organizacije ZK v Železarni trenutno ukvarjajo in so dolgoročnejšega pomena ter o vlogi osnovne organizacije oziroma oddelka ZK pri uresničevanju nalog. V svojem izvajanju je preletel vse pomembne sklepe, ki so bili sprejeti med šestimi in devetimi sejo sveta oziroma konference ZK Železarn in poudaril predvsem tisto, kar je še vedno aktualno v delu ZK. Kritično je analiziral delo osnovnih organizacij in oddelkov, predvsem z vidika poteka sestankov, njihovo kvaliteto, udeležbo na sestanku s poudarkom na odgovornosti vodilnih komunistov oziroma komunistov na vodilnih položajih v političnem in družbenoekonomskem življenju. Omenjal je tudi strukturo članstva ZK v Železarni in permanentno nalogo organizacij pri pomlajevanju Zveze komunistov. Precej pozorno

sti je namenil tudi moralno političnim kvaliteta komunistov in njihovi družbenopolitični odgovornosti, nekaj mnenj pa je izrekel tudi o metodah dela organizacij ZK. Celotno njegovo izvajanje je bilo prepleteno z referatom Jureta Biliča na drugi seji CK ZKJ ter razpravo in sprejetimi sklepi na tej seji.

V nadaljevanju je član komiteja Branko Stare govoril o metodah in sodobno delovanje organizacij Zveze komunistov. Udeležencem pa je bil že v pisni obliki predložen nek vrste model, ki opredeljuje najbolj pomembne faze sestanka, kot temeljne oblike pogovarjanja.

Seminar je obogatila s svežim prenosom sklepov četrte seje centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije sekretarka občinske konference ZKS Marija Vičar, ki je jedrnatih besedah poudarila najpomembnejše sklepe omenjene seje.

NAŠ PRVI MAJ

Naš letošnji prvi maj PRAZNIK DELA praznujemo po izredni in vsestranski enoletni množični družbenopolitični aktivnosti, ki so jo pogojevali lani sprejeta nova ustava in kongresi Zveze komunistov. Ta poudarek je potreben zagotavlja, ker ima praznovanje našega 1. maja povsem drugačne razsežnosti in kvalitete kot praznovanje v deželah, kjer se delavski razred v razrednem boju še vedno bori za svoje osnovne pravice. Mi smo te, kot rezultat socialistične revolucije vgradili v naš temeljni zakon, v ustavo in so izražene z naslednjimi besedami:

»Socialistična družbena ureditev Socialistične republike Slovenije temelji na oblasti delavskega razreda in vseh delovnih ljudi in odnosih med ljudmi kot svobodnimi in enakopravnimi proizvajalci in ustvarjalci, ki jim delo služi izključno za zadovoljevanje njihovih osebnih in skupnih potreb.«

S tem smo prvi na zemeljski obli v praksi uresničili znanstveno trditev Karla Marxa, ko je z analizo Kapitala in razvojnih tendenc dokazal, da je konkretni zgodovinski subjekt emancipacije človeka proletarijat, delavski razred. Mnogi so takrat to smatrali za fantazijo in zavajanje ljudi, vendar je to pomenilo prvo znanstveno opredelitev zgodovinske vloge delavskega razreda. Takrat za mnoge še fantazija, je Marxova znanstvena trditev dobila najglobljo praktično potrditev v razvoju samoupravnega socializma ravno pri nas v Jugoslaviji. Ta znanstvena trditev, da je osvoboditev dela in človeka lahko samo dejanje delavskega razreda, je pri nas potrjena v praksi oziroma izražena v novi ustavi, ki opredeljuje družbeno-ekonomski položaj delovnega človeka v družbeni reprodukciji, oblast delavskega razreda in delovnih ljudi in ki izključuje kakršnekoli oblike izkoriščanja človeka po človeku.

Naš prvi maj praznujemo torej v času, ko se na vseh področjih naše družbe bori bitka za dosledno uresničevanje novih ustavnih določil. Seveda gre ta preobrazba na nekaterih področjih hitreje, drugje počasneje. Kajti neživljenjski bi bili, če bi mislili, da bodo take zgodovinske spremembe, kot so bile narejene pri nas, potekale brez težav, brez ovir in brez nasprotij. Novo si vedno težko utira pot skozi ovire, ki se kažejo v obliki zaostale zavesti, stare miselnosti, neznanja, nevednosti pa tudi subjektivne ovire, ki jih povzročajo taki, ki se ne morejo odreči monopolnim položajem in privilegijem.

Ravno zato naš prvi maj dobiva tudi drugačno borbno obeležje, kajti to, kar so bile nekoč le sanje, je pri nas postalo živa resnica. Naš borbni program, ki izhaja iz zgodovinske borbe delavskega razreda, je osredotočen v besedah DELU ČAST IN OBLAST. To pa pomeni napovedati boj vsem tistim oviram, ki so nam na poti pri uresničevanju določil naše nove ustave. To pa je boj za razvijanje in krepitev razredne zavesti delavcev, za njihovo večje znanje in kulturno razgledanost, za njihovo družbeno-ekonomsko vzgojo in večje strokovno znanje. Le tako oborožen delavec in delovni človek bo lahko premagoval ostale ovire ter se boril proti tistim, ki zavestno ovirajo naš hitrejši samoupravni razvoj. To so borbena gesla našega prvega maja.

ZAKAJ »ZASTOJK«

V predlogu samoupravnega sporazuma o delitvi osebnih dohodkov v TOZD, ki je bil v javni razpravi od 15.10. – 15.11. preteklega leta, so zajeta tudi okvirna določila o napredovanju na delovnem mestu. Bistvo tega sistema je povezati uspešnost dela vsakega posameznika z leti, prebitimi na istem ali podobnem delovnem mestu, brez realizirane možnosti napredovanja. Vedeti moramo, da je v naši železarni vrsta delovnih mest, kjer se napredovanje ustavi in le redkim se ponudi priložnost, da s prekvalifikacijo predvsem pa z dodatnim šolanjem preidejo preko te meje. Ravno tako pa mora biti razumljivo vsem, da napredovanja brez uspešnosti pri delu tudi ne more biti. Torej okvirno postavljena določila zahtevajo najmanj to, da se za slehernega delavca ugotovi čas prebit na istem delovnem mestu in stopnja njegove delovne uspešnosti. S tem pa v bistvu preprosta zadeva že postaja bolj zapletena.

Pri opredelitvi delovne dobe je kadrovska služba izdelala vrsto kriterijev, po katerih se ugotavlja ali je delavec napredoval v tem smislu ali ne. Pri preverjanju sistema smo tudi ugotovili, da bi dosledno prekinjanje delovne dobe pri napredovanju imelo za posledico, da bi marsikdo več izgubil na osebnem dohodku zaradi ponovnega vračanja na »začetek«, kot pa bi z napredovanjem na novo delovno mesto pridobil. Na določila, ki jih vsebuje predlog samoupravnega sporazuma je bilo danih preko 60 pripomb, ki jih v zgoščeni obliki nekaj navajamo:

- ponovno se uvaja neko subjektivno ocenjevanje uspešnosti;
- v proizvodnji se uspešnost vidi že z izpolnjevanjem norme, zato je sistem bolj primeren za vzdrževanje ali službe;
- zavračamo metodo merjenja uspešnosti – upošteva naj se samo delovna doba;
- delavci s poklicno šolo naj bi imeli drugačne pogoje pri napredovanju;
- predhodno naj se uskladi kategorizacija;
- ocena posameznikov naj bi se izvajala kolektivno t.j. v delovni skupini;
- hitrost napredovanja naj bo odvisna od dejanske izobrazbe;
- šteje naj se delovna doba v obratu, ne pa samo na delovnem mestu.

Ker sistem ne sme zmanjšati normalnega interesa za napredovanje, smo ob analiziranju pripomb pripravili dodatna določila, po katerih nihče pri napredovanju na drugo delovno mesto ne bi mogel na osebnem dohodku izgubiti. Kadrovska služba je že začela na sestankih delovnih skupin razlagati metode ocenjevanja delovne uspešnosti z namenom, da bi po prvih izkušnjah ugotovili morebitne pomanjkljivosti. Kot se vidi iz navedenega, se je še pred uveljavitvijo sistema nabralo precej problemov in bi se bilo nesmiselno prenehati. Če bodo rešitve ustrezale namenu, ki ga s sistemom napredovanja zasledujemo, bi tega uvedli z začetkom druge polovice leta.

Ker pa uvedba tega sistema zahteva približno 8–10 % dodatnih sredstev, ki bodo na posameznike porazdeljene po kriterijih napredovanja, je vprašanje povezano tudi z regulacijo osebnih dohodkov v splošnem ter z obstoječo osebno oceno v skupnih službah.

V času, ko smo zbirali pripombe na samoupravni sporazum v TOZD Železarni je bila sprejeta tudi sindikalna lista 75 in objavljen predlog samoupravnega sporazuma o merilih za pridobivanje in razporejanje dohodka v črni in barvni metalurgiji Slovenije. Oba navedena akta pa neposredno vplivata tudi na naš sporazum, saj le-ta poleg urejanja primarne delitve osebnih dohodkov, prevzema tudi obveznosti dogovorjene v teh aktih. Sprememba bo predvsem v odstotku dohodka na delovno dobo (ali izkušnje), dalje glede odpravnine in regresa za letni dopust. Sporazum grupacije, ki vključuje tudi sindikalno-listo 75, je trenutno v javni razpravi v vseh kolektivih. V mesecu maju lahko računamo na pristopanje delovnih organizacij oziroma TOZD k sporazumu, s čimer bodo dejansko izpolnjeni predpogoji za uveljavitev sporazumov v TOZD Železarni.

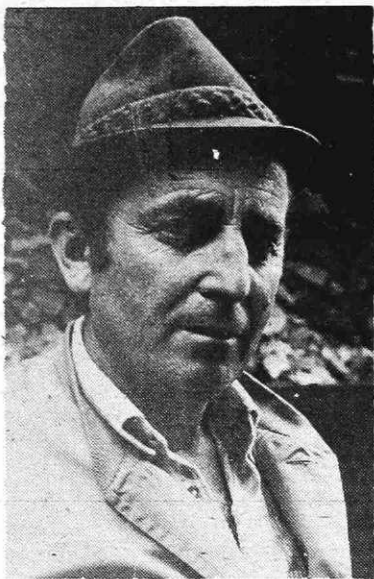
Da ne bi zadeve jemali preveč tragično, naj ob zaključku še omenim, da višina osebnih dohodkov v Železarni ni odvisna direktno od sprejetja preje navedenih sporazumov. Vse to so le osnove za udeležbo na ustvarjenem dohodku, ki jih skušamo tako sami, kot v sodelovanju z drugimi družbenimi dejavnosti stalno izboljševati. Vse to z namenom, da se tako v temeljnih organizacijah združenega dela, kot skupnih službah poveča ustvarjalnost posameznika in s tem vsega kolektiva.

SM

ZREL POGLED NA SEDANJOST IN PRIHODNOST

(Nadaljevanje s 1. strani)

Osební dohodek sedaj ni slab, s čimer pa nočem reči, da ne bi želeli še boljšega, predvsem zaradi stalnega naraščanja cen. Na tem področju pa bi morali resnično zagotoviti večji vpliv delavcev, predvsem v pogledu delitve dohodka po delu. Zainteresiranost delavcev za probleme obrata in TOZD je v tem času precej večja kakor pred leti, čutiti je veliko večjo živahnost in aktivnost. Vsak ima možnost, da pove svoje mnenje, izrazi predloge, interese, čeprav velikokrat brez prave odmevnosti, vendar pa je že v tem del zadovoljstva. Če bi izpopolnili še te odnose in seveda zagotovili vpliv delavcev na delitev celotnega dohodka, bi ta interes pa tudi aktivnost, mislim delovna, še bolj narasla.

Stefan Kovač

Informacij v Železarni je dovolj in v dosti razumljivi obliki. Tu je tednik Železar, razne druge pisne informacije in sestanki SDS, kjer lahko dobimo še dodatne in še bolj razčlenjene informacije. Vsak je lahko dovolj informiran, le če se vsaj malo zanima za to.

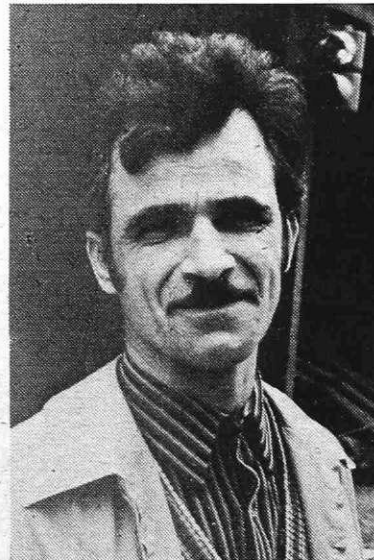
O programu varčevanja v letošnjem letu sem seznanjen, čeprav ne morem to reči za vse. V tem pogledu smo že v preteklem letu veliko naredili, mislim pa, da se da še mnogo narediti, pri čemer imam v mislih varčevanje s surovinami, skrbnejši odnos do strojnih naprav, orodij in podobno. Vse to se bo izboljševalo z dviganjem zavesti pri delavcih in zato bi o tem morali z delavci večkrat govoriti in jim prikazovati, kaj pomeni tak ali drugačen prihranek za njega, za obrat in TOZD. S konkretnimi izračunanimi prikazi bi morali ne enkrat, večkrat pred delavci, da bi spoznali namen varčevanja pa tudi dviganja produktivnosti, discipline in podobno.

Mislim, da smo v Železarni dobro zastavili delo, če bomo vsaj tako nadaljevali kakor minulo leto in prve mesece letos, bomo ob prihodnjem 1. maju še bolj zadovoljni. Seveda pa, če bi vsi malo pritisnili, kakor pravimo, bi bili rezultati še znatno boljši.

RIFET BIŠČEVIČ je osem let zaposlen v SM jeklarni in dela vse od žlebarja do talilca, doma pa je iz Sanskega mosta (SR BiH).

Na vsak način je bil dosežen v zadnjih letih na področju samoupravljanja pomemben premik. Danes na primer skoraj ni stvari, o kateri se odločamo v TOZD ali Železarni, da bi šla mimo delavca. Mislim, da so delavci v naši železarni že precej svojih samoupravnih pravic uveljavili, nekaj pa bo seveda še treba izpopolniti. Tudi sicer so se stvari precej izboljšale tako v pogledu osebnega dohodka, kakor družbenega standarda, kar mislim predvsem na intenzivno stanovanjsko izgradnjo.

Tudi delavci so danes bolj zainteresirani za proizvodnjo in gospodar-

Rifet Bišćević

jenje kakor včasih, ne vsi, vendar pa vsak dan več. Na primer, zelo široko smo razpravljali o delitvi sklada skupne porabe in nihče ni bil proti, da železarji ne bi svoja sredstva nalagali tudi za objekte širšega družbenega pomena.

Vsi delavci imamo možnost, da smo dobro obveščeni, kajti informacij je res veliko in če delavec le hoče, če ima interes, je dovolj informiran o vsem. Mene ne motijo informacije v slovenskem jeziku, veliko že razumem, kar pa ne, nam je dovolj široko in poljubno razloženo na sestankih samoupravnih delovnih skupin, kjer lahko postavljamo dodatna vprašanja. Pri tem bi rad povedal, da na sestankih samoupravnih delovnih skupin veliko govorimo o marsičem koristnem, da pa se predlogi včasih premalo upoštevajo ali prepočasno uveljavljajo, pa tudi na vprašanja včasih niti ne dobimo, včasih pa zelo pozno ustrezne odgovore.

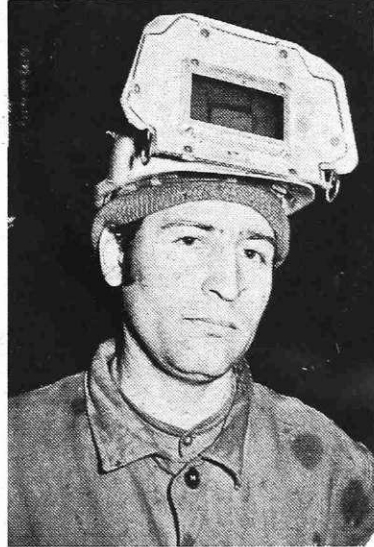
Glede osebnih dohodkov menim, da so se precej izboljšali, vendar pa je še vedno odprto vprašanje delitev dohodka po delu. Mislim, da tisti, ki več in težje dela, ki ima večjo odgovornost in podobno, tudi zasluži večji del osebnega dohodka. Zato mislim, da bi bilo treba vprašanju stimulacije posvetiti večjo pozornost, kajti ni čutiti razlike med pridnim delavcem in tistim, ki se delu izmika.

S programom varčevanja smo seznanjeni in mislim, da imamo tako v martinarni, kakor v ostalih obratih še veliko možnosti, da še pri marsičem prihranimo in izboljšamo rezultate dela. Pri tem mislim pri nas od magnezita do zadnje opeke, ki jo zavržemo. Delavci bi morali biti tudi konkretno seznanjeni, kaj pomeni prihranek nekaj kosov opeke ali nekaj kilogramov drage surovine.

Če bomo nadaljevali s takim tempom, sem prepričan, da bomo ob letu dosegli še boljše uspehe. Seveda si pri tem želimo, da ne bi imeli večjih okvar in dovolj vložnih surovin.

DONEV STOJČE, dela štiri leta v SM jeklarni kot prvi pomočnik talilca, sicer pa je doma v Kočani – SR Makedonija.

Stvari so se na področju samoupravljanja v Železarni bistveno premaknile. Delavci imamo pogoje in možnosti, da sodelujemo pri odločanju, sicer zaenkrat še ne pri vsem, vendar se postopno ta obseg povečuje. Tudi delavci se bolj zanimajo za različne probleme v obratu, TOZD in Železarni. O vsem, o investicijah, skladih, samoupravnih aktih, se pogovarjamo in sklepamo na sestankih samoupravnih delovnih skupin.

Donev Stojče

Mislim, da so delavci dovolj obveščeni o vsem, kar se dogaja v posameznih TOZD in Železarni, seveda pa to zavisi od njihovega zanimanja. Za mene ni problem jezik, sicer sem v začetku zelo malo razumel, sedaj pa precej več, vendar pa lahko na vprašanje na sestankih dobim ustrezno informacijo, če nisem stvari dobro razumel. Danes se lahko sporazumevam tako v svojem materinskem jeziku – makedonščini, kakor v srbohrvatskem in slovenskem.

Program varčevanja za letošnje leto poznam. Mislim, da je še precej možnosti za varčevanje tako pri surovinah oziroma materialih, kakor pri zmanjševanju zastojev zaradi čakanja na primer na staro železo in podobno. Kilogram na kilogram prihranjenih surovin; nam v Železarni kot v obratu, lahko ob letu prinese znatne prihranke. V tem pogledu bi morali več govoriti z delavci in jih seznanjati s koristmi na prihranku posameznih surovin s konkretnimi številkami.

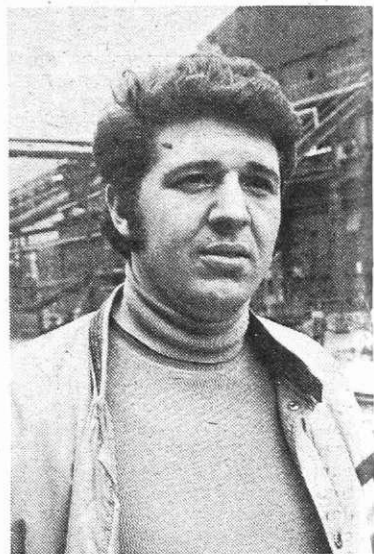
Lahko rečem, da kar sem v Železarni, so bili doseženi veliki premiki na bolje, in želimo, da bi še več dosegli in da bi šel naš razvoj še hitreje naprej. Z nagrajevanjem sem zadovoljen in vesel sem vsakega uspeha tako svojega obrata kot TOZD kot Železarni kot celote.

ALOJZ PURGER dela v Železarni deset let, od tega je šest let talilec na električni peči, sicer pa je Jeseničan.

Tako v pogledu samoupravljanja, kakor organizacije in tehnologije ter izboljšanja delovnih pogojev, se je v Železarni v zadnjih letih veliko spremenilo. Če pogledam samo naš obrat – elektro jeklarno – potem moram reči, da so skoraj 100-odstotno izboljšani delovni pogoji. Dobili smo silose za legure, vlagalni stroj, čakamo le še na zračno zaveso, kar se že nekam dolgo vleče. Seveda je vse to vplivalo na boljše delo, večji red in štednjo pri surovinah.

Danes dobimo preko samoupravnih delovnih skupin vse pomembnejše dokumente in odločitve v razpravo, da o njih sklepamo. Pri nas je interes za ta vprašanja zelo različen, ker imamo zelo veliko fluktuacijo in precej mladih delavcev, ki še niso tako vključeni v kolektiv in njegove probleme. Sicer pa pri nas kontinuirano delo na pečeh otežuje sestanjanje delovnih skupin ali vsaj ne kompletnih.

Informacij, mislim, da je res dovolj, predvsem pa mislim tistih najvažnejših, o čemer se moramo odločati.

Alojz Purger

Smo v velikem napredku v našem obratu, včasih nas zadržujejo edino redukcije električne energije. Omenjene pridobitve so zelo pozitivno vplivale na delo, težave so edinele še pri starem železu, pri čemer mislim tako na pripravo, kakor na kvaliteto. Včasih je izreden problem ob slabem vložku narediti zahtevano kvaliteto jekla.

Program varčevanja poznamo vsi v obratu. Pri nas je že tako delo, da moraš delati do konca dneva zaradi samega tehnološkega postopka na pečeh, ker sredi zalaganja ali sredi šarža ne moreš zapustiti dela. Mislim pa, da so se možnosti, da marsikje še kaj prihranimo. V mislih imam skladišče za jedovec in apnenec, ki sta sedaj skladiščena na prostem in mokra oziroma vlažna predstavljata nevarnost in škodljiv vpliv na kvaliteto. Nadalje pripravo starega železa in podobno. Včasih bo potrebna tudi določena naložba, da bo potem prihranek ali rezultat še večji.

Pri tem moram poudariti, da se je tudi osebni dohodek precej izboljšal, kakor tudi vlaganja za družbeni standard, na kar meče temno senco le večno podraževanje. Včasih pa razmišljam, da je ta večji dohodek zelo zaslužen, saj smo zaradi kontinuiranega dela prikrajšani za praznike in nedelje, z nami vred pa tudi naša družina.

ADEM DUDAKOVIČ dela 11 let v elektro jeklarni kot prvi pomočnik talilca, sicer pa je doma iz Bosanske Gradiske – SR BiH.

Danes res lahko govorimo že o tem, da so možnosti, da rešujemo oziroma vplivamo na reševanje vseh pomembnejših zadev v obratu, TOZD in Železarni. S tem se je dvignil tudi interes delavcev po vseh vprašanjih tako proizvodnih kot ostalih, seveda ne pri vseh enako.

Informacij v Železarni je dovolj, najsi bo preko Železarja, sestankov samoupravnih delovnih skupin ali (Nadaljevanje na 10. strani)

PRIHODNJA ŠTEVILKA ŽELEZARJA 8. MAJA

Zaradi praznikov bo prihodnja številka Železarja izšla, 8. maja. Vse dopisnike prosimo, da nam gradivo za to številko dostavijo 5. oziroma 6. maja najkasneje do 9. ure zjutraj.

Uredništvo

OCENA DELA IN NALOGE SINDIKATA ŽELEZARNE V PRIHODNJE

REFERAT PREDSEDNIKA FRANCA KOBENTARJA

Dve leti mineva od zadnje volilne seje konference osnovnih organizacij sindikata Železarne in naša mandatna doba se izteka. Ko se danes ozremo nazaj, bomo kaj lahko ugotovili, da je bila prehojena pot zadnjih dveh let zelo peštrina in bogata, prepletena z različnimi nalogami osnovnih organizacij sindikata, konferenc v TOZD, konference OOS Železarne in vseh komisij, katere so delovale, da bi skupno delo potekalo lažje in bolj organizirano v zadovoljstvo naših delovnih ljudi. Koliko smo pri tem uspeli, naj ugotovi članstvo in konferenca.

V tej mandatni dobi je bilo pri nas sprejetih več zgodovinskih odločitev za nadaljnji razvoj našega samoupravnega socializma. Z novo ustavo so nastale korenite spremembe v družbenopolitičnem sistemu. Smisel vseh teh sprememb je, da se zagotovi vladajoči položaj delavskega razreda in delovnih ljudi v uresničevanju funkcij oblasti in v upravljanju drugih družbenih zadev, kot je dejal tovariš Tito na desetem kongresu ZKJ. Vsi kongresi ZK po republikah so te misli tovariš Tita še bolj razčlenili in podkrepili. Iz sklepov 10. kongresa ZKJ in ustave izhajajo naloge sindikata, ki so bile konkretno opredeljene na sedmem zveznem in osmem republiškem kongresu sindikatov.

Prepričan sem, da bo današnja volilna seja konference skupni delovni dogovor o še uspešnejši akciji pri izpolnjevanju nalog, ki stojijo pred nami, zlasti v razvoju socialističnih samoupravnih odnosov. Ta dogovor o naših nalogah v prihodnje pa bo toliko bolj realen, čim bolj kritično bomo analizirali pretečeno mandatno obdobje. Ugotoviti moramo, kje smo bili uspešni in kje ne, razlagati, da odstranimo slabosti, ki so hromile našo uspešnost in da še bolj uspešno vstopimo v naslednje mandatno obdobje.

Z ustavnimi dopolnili in novo ustavo smo v družbenopolitičnem sistemu doživeli zgodovinske spremembe. Na takih osnovah se menja tudi družbena vloga sindikatov, kajti z uveljavljanjem ustavnih in drugih dokumentov se sindikat vedno bolj mora odpirati za resnične probleme delavskega razreda. Premagati moramo ozkost dela v sindikatih, zaprtost in forumsko delo, premajhno usmerjenost k bazi in podobno.

SEDANJA ORGANIZIRANOST SINDIKATA SEGA DO SLEHERNEGA DELAVCA

Ob razmišljanju o teh vprašanjih se nam nehoti vsiljuje vprašanje, ali smo bili za te osnovne naloge v preteklosti ustrezno organizirani ali ne. Lahko rečem, da je bilo o tem vprašanju mnogo razgovorov, toda ne v tej smeri, kakšne sindikalne forumne ali organe bomo organizirali v obratih, TOZD, Železarni ali komuni, marveč o tem, kako naj ti organi ali telesa, ki morajo biti sestavljeni na delegatskem principu, izražajo interese delavcev, tako posameznikov kot razreda kot celote. Prav to je bilo vseskozi prisotno pri našem delu, ko smo razpravljali o novi organiziranosti sindikata v Železarni. Tako organiziranost pa je dobila svojo potrditev s sprejetjem statutarnega dogovora slovenskih sindikatov, ki je bil sprejet na osmem kongresu Zveze sindikatov Slovenije. Osnova za današnjo organiziranost sindikata so bila prav ta izhodišča.

V letu 1973 ali na začetku mandata, ki se danes izteka, je bilo v Železarni pet osnovnih organizacij sindikata in 28 sindikalnih odborov. Danes pa imamo v Železarni 38 osnovnih organizacij sindikata, pet konferenc sindikata v TOZD in v delovni skupnosti Skupne službe ter tovarniško konferenco osnovnih organizacij sindikata. To nam še ne

pove vsega, če se ne bi zavedali, da gre dejansko za drugačen način dela. Če za prejšnje obdobje govorimo o preveč zaprtosti in forumskem načinu dela, je s tako organizacijsko strukturo dana vsa možnost, da te slabosti odpravimo. Za kaj gre? Danes so vse konference sindikata organizirane na delegatskem principu, kar pomeni, da je v vsem dogovarjanju prisotna vsaka osnovna organizacija. Šli smo se korak naprej. Vsi vemo, da je osnova našega samoupravnega odločanja v Železarni samoupravna delovna skupina. V vsakem izvršnem odboru osnovne organizacije sindikata mora biti in tudi je delegat sleherne samoupravne delovne skupine. Če smo govorili o slabostih organiziranja v preteklosti, potem danes lahko rečemo, da je dana osnova za resničen stik z bazo v obeh smereh. Sklepi in stališča višjih forumov se s tako obliko prenašajo v bazo in obratno: stališča delavcev, delovnih skupin in OO sindikata se prenašajo preko delegatov v organe na nivo Železarne, občine ali republike seveda z ednim ciljem, da ti organi tako stališča in priporočila delavcev upoštevajo v sklepih. To je bilo osnovno vodilo, da smo v Železarni tako organizirani. Organizacijska struktura je danes naslednja:

- osnovne organizacije sindikata po obratih in oddelkih,
- izvršni odbori OOS z najmanj tolikim številom članov, kolikor je delovnih skupin (vsaka SDS mora biti zastopana). Poleg predsednika, tajnika, blagajnika so člani v IO tudi referenti za posamezna področja dela,
- nadzorni odbori,
- aktivni mladih delavcev,
- v TOZD je konferenca OO sindikata,
- v DSSS je konferenca,
- konference imajo svoje izvršne odbore, člani IO so tudi predsedniki komisij:

- Pri konferencah TOZD in DS Skupne službe delujejo še naslednje komisije:
- 1. Komisija za samoupravljanje in gospodarjenje,
- 2. Komisija za kadre in organiziranost sindikata,
- 3. Komisija za športno rekreacijo in kulturo,
- 4. Komisija za SLO,
- 5. Komisija za socialna vprašanja.

- Konferenca OOS železarne Jesenice je sestavljena iz delegatov vseh osnovnih organizacij sindikata Železarne.
- Konferenca ima IO in naslednje komisije:
- 1. Komisija za samoupravljanje in gospodarjenje,
- 2. Komisija za kadre in organiziranost sindikata,
- 3. Komisija za športno rekreacijo,
- 4. Komisija za kulturo in izobraževanje,
- 5. Komisija za oddihe in izlete,
- 6. Nadzorni odbor.

Ocena dela teh organov je dokaj različna. V veliki meri je včasih odvisno od prizadevanosti posameznih planov pa tudi od kadrovskih rešitev. V poročilu je navedeno, da smo s strukturo v odnosu na članstvo v ZK lahko zadovoljni ter da se zaradi večje prisotnosti komunistov že kažejo ugodni rezultati. Tudi v prihodnje bomo morali posvetiti kadrovskemu vprašanju veliko pozornost, saj nam mora biti jasno, da nismo sami sebi namen, temveč smo organizacija delavcev in poklicani in dolžni razreševati vsa vprašanja, ki izhajajo iz interesov delavcev. Ti interesi pa so praktično povsod, saj delavski razred s svojim konkretnim delom ustvarja višek vrednosti, kar je osnova za razširjeno družbeno reprodukcijo.

Tu gre za ustvarjanje in porabo družbenih dobrin, predvsem pa za to, da imamo neposreden samoupravni vpliv na delitev le-teh. O teh vprašanjih bom spregovoril nekoliko pozneje. Pri tem moram omeniti problem, ki ga v preteklosti nismo rešili in mora ostati naloga za prihodnje. Gre za aktivnost aktivov mladih delavcev pri OO sindikata. Kljub prizadevanjem nam v preteklosti ni uspelo, da bi ta oblika izražanja hotenj mladih v Železarni zaživela. Kje tiči vzrok za to je težko reči, vendar mislim tako kot sem že poudaril, da naj ta naloga ostane tudi naprej, soodgovorni za to pa so tudi ZK in ZSMS sama, ki naj tem vprašanjem v prihodnje posvetita večjo pozornost.

ŠE VEDNO PREVEČ ODLOČANJA NA NIVOJU ŽELEZARNE

Samoupravljanje je danes osrednja tema, i je prisotna v vsem našem družbenopolitičnem snovanju. Zlasti očitno je bilo to vprašanje prisotno na prejšnji konferenci, ko smo bili

na začetku poti uresničevanja delavskih ustavnih dopolnil. Če danes analiziramo referat in razpravo, zlasti pa zaključke, ki smo jih na podlagi referata in razprave izoblikovali in sprejeli, potem moramo kritično priznati, da nismo storili vsega, kar smo takrat predvideli in pričakovali.

V današnjem referatu bi rad kritično ocenil, kaj smo in česa nismo naredili, še zlasti zato, ker smo pred pomembno reorganizacijo samoupravnega mehanizma, katero smo že predvideli, pa v tej smeri v minulem dvehletnem obdobju nismo skoraj ničesar ali premalo storili.

Naj se zadržim kar pri prvi nalogi, ki smo si jo takrat zadali, da bomo nadaljevali z razvijanjem in utrjevanjem notranje samoupravne organiziranosti Železarne na temeljnih organizacijah združenega dela in da se bomo pogovarjali o morebitnem ustanavljanju novih temeljnih organizacij združenega dela. Menim, da temeljne organizacije združenega dela niso dosti bolj organizirane kot so bile ob konstituiranju, zlasti niso bolj organizirane v samoupravnem pomenu. Še vedno v Železarni več razpravljamo in več odločamo v skupnih samoupravnih organih Železarne, kot v samoupravnih organih TOZD, čeprav bi moralo biti ravno obratno. Že primerjava pogostosti sestajanja skupnih samoupravnih organov in samoupravnih organov TOZD nam potrjuje to domnevo. Poglejmo nekaj primerjav:

- Delavski sveti TOZD so se povprečno sestali 15-krat, delavski svet Železarne pa 11-krat. Če upoštevamo, da so se delavski sveti TOZD redno sestajali pred sejami delavskega sveta Železarne, potem so se v dveh letih sestali le povprečno štirikrat zaradi razprav o notranjih problemih TOZD.

- Odbori za kadre in medsebojna razmerja TOZD so se sestali povprečno 21-krat. Odbor za kadre pri delavskem svetu Železarne se je sestel 13-krat. Čeprav načina dela in pristojnosti teh dveh samoupravnih organov ni mogoče primerjati, lahko ugotovimo, da odbori za kadre in medsebojna razmerja niso odigrali vloge, ki jim je bila namenjena. Ti organi temeljnih organizacij združenega dela se niso, razen v TOZD VET, sestajali niti enkrat mesečno, čeprav bi morali odločati o vseh premetitvah in razporejanju na delovna mesta delavcev TOZD. Večino ali skoraj vse odločitve so ti organi sprejemali že kot izvršeno dejstvo, ali z drugimi besedami rečeno, potrjevali so že sprejete odločitve in dogovore direktorjev TOZD, obratno vidi v kadrovikov. Ker so se odbori za kadre in medsebojna razmerja upirali takemu formalističnemu reševanju medsebojnih razmerij, je prav pri delovanju teh organov prišlo največkrat do sporov.

- Odbori samoupravne delavske kontrole TOZD so se povprečno sestali dvakrat, odbor samoupravne delavske kontrole Železarne pa 11-krat. Res je, da so bili odbori v TOZD izvoljeni leto dni kasneje, vendar je razlika še zelo opazna in izgleda, da v temeljnih organizacijah združenega dela ni problemov, o katerih naj bi odbori razpravljali, čeprav so imeli tudi svoje programe dela, podobno kot odbor samoupravne delavske kontrole Železarne. Sprejeli smo poslovnik o delu, organizirali seminar za člane SDK, pa vseeno ne beležimo napredka. Ugotavljam, da tudi vodstva v TOZD niso tako zainteresirana za delo tega organa.

- Se bolj očitne so razlike pri kolektivnih izvršnih organih TOZD in skupnih kolektivnih organih. Odbori za gospodarstvo pri delavskih svetih TOZD so se povprečno sestali 16-krat, odbor za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarne pa 27-krat. Niti en odbor za gospodarstvo TOZD ni izkoristil pristojnosti, ki so zapisane v statutih:

1. da sprejema in spremlja mesečne operative programe dejavnosti in da jih usklajuje z operativnimi programi drugih TOZD,

2. da sprejema in spremlja mesečne programe remontov in večjih popravil in

3. da obravnava mesečne obračune poslovanja TOZD in sprejema ustrezne ukrepe.

- Odbori za dohodek in nagrajevanje pri delavskih svetih TOZD so se sestajali povprečno 17-krat, odbor za dohodek in nagrajevanje pri delavskem svetu Železarne pa 24-krat. Tudi na področju nagrajevanja niti en odbor za dohodek in nagrajevanje v TOZD ni izkoristil svoje pristojnosti, da usklajuje mesečne obračune osebnega dohodka s poslovnim rezultatom in samoupravnimi sporazumi.

(Nadaljevanje na 6. str.)

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVEŠTILA

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 28. 4.	FILIP KORDEŽ	VINKO REKAR
TOREK — 29. 4.	VANDA ENIKO	JOŽE SVETINA
SREDA — 30. 4.	IVAN MOLAN	JANEZ KOVAČ
ČETRTEK — 1. 5.	PETER RAVNIHAR	BERTI KRAPEŽ
PETEK — 2. 5.	VALENTIN MARKEŽ	FRANC ARNEŽ
SOBOTA — 3. 5.	PETEK SEKLOČA	VINKO NOČ
NEDELJA — 4. 5.	JAKA SOKLIČ	JOŽE ARH
PONEDELJEK — 5. 5.	VINKO SELJAK	DUSAN BAK
TOREK — 6. 5.	MIRKO ZUPAN	ANTON KOSELIJ
SREDA — 7. 5.	STANE ERZEN	ANTON SITAR
ČETRTEK — 8. 5.	STANE TORKAR	ALOJZ SLIVNIK
PETEK — 9. 5.	ANTON BURJA, st.	IVAN KAVČIČ
SOBOTA — 10. 5.	ALOJZ LEBAR	FRANC GASSER
NEDELJA — 11. 5.	JOŽE JELOVČAN	JOŽE ZIDAR

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 358
vezni telefon je: 410

Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Na proste sobote, nedelje in praznike dela: od 6.00 do 18.00 ure
dnevni dežurni od 18.00 do 6.00 ure
nočni pa

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD-VET.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 28. aprila do 3. maja bodo delale naslednje ambulante:
Dopoldan: I. in II. obratna ambulanta
Popoldan: III. in IV. obratna ambulanta
V soboto, 3. maja samo dopoldan III. in IV. obratna ambulanta.

Zobna ambulanta:
Dopoldan: II. zobna ambulanta
Popoldan: I. zobna ambulanta
V soboto, 5. maja samo dopoldan II. zobna ambulanta.

V dneh od 4. maja do 10. maja bodo delale naslednje ambulante:
Dopoldan: III. in IV. obratna ambulanta
Popoldan: I. in II. obratna ambulanta
V soboto, 10. maja samo dopoldan I. obratna ambulanta.

Zobna ambulanta:
Dopoldan: I. zobna ambulanta
Popoldan: II. zobna ambulanta
V soboto, 10. maja samo dopoldan I. zobna ambulanta.

Ordinacijski čas dopoldan od 6.30 do 13. ure, popoldan od 13. do 19.30. V soboto samo dopoldan od 6.30 do 13. ure.

OBJAVA

Pri gradnji hladne valjarne v Železarni bo sodelovalo tudi večje število tujih strokovnjakov. Nekateri med njimi bodo imeli s seboj tudi družine. Pri nas bodo v času od julija 1975 do konca leta 1976. V tem času bomo zanje za najmanj dva meseca do največ 18 mesecev, potrebovali stanovanja ali hiše. Zato prosimo vse sodelavce občane, ki lahko

oddajo hiše ali stanovanja,
da pošljejo ponudbe na naslov Železarna Jesenice, sektor novogradenj, nova hladna valjarne.

Pogoji za hišo ali stanovanja so sledeči:
1. da so na področju Bleda, Lesc ali Žirovnice, v bližini glavne ceste Jesenice — Bled,
2. da so normalno urejeni in v mirni okolici,
3. da so z opremljenimi sobami in dnevno sobo, z opremljeno kuhinjo in s kopalnico ter WC,
4. da so v zimskem času ogrevana.

Ponudbe z navedbo glavnih podatkov, kot so: lokacija, število in površina prostorov, čas, ko so na razpolago, z navedbo mesečne najemnine ipd., pošljite do 10.5. 1975.

Železarna Jesenice
Sektor novogradenj

ZA 1. MAJ V CRIKVENICO

Po dogovoru s sindikatom ŽJ obveščamo člane kolektiva in njihove svoje, da bo med prvomajskimi prazniki odprt počitniški dom v Crikvenici samo za prenočevanje.

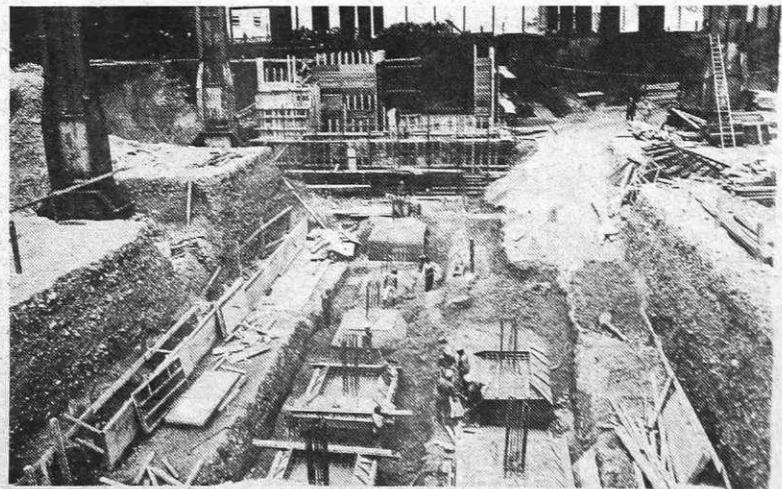
Cena nočitve je 15.— din po osebi in plačilo turistične takse. Rezervaci in napotnic ni.

Plačila bo sprejemal upravnik doma. Eventuelne informacije na telefon počitniškega doma v Crikvenici št. 051-831-181.

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu maju bodo praznovali 50 let svojega življenja naslednji naši sodelavci: Mirko GRČAR, valjarna profilov — 4. maja, Alojz KOVAČ, žičarna — 5. maja, Zehra KONIČ, DE DP — 7. maja, Ferdo KOS, valjarna profilov — 10. maja, Ivica ŽNIDAR, TKR — 10. maja, Anton GLUHAR, strojne delavnice — 15. maja, Zofija ŠKULJ, DE DP — 15. maja, Anton VIDOVIČ, žičarna — 19. maja, Janez LUKANČIČ, transport — 20. maja, Marin GABROVŠEK, TKR — 20. maja in Ivan DEBELJAK, plavž — 27. maja.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

Betoniranje temeljev za naprave v novi hladni valjarni — 15. aprila

12. SEJA SAMOUPRAVNE DELAVSKE KONTROLE ŽELEZARNE

Na 12. seji odbora samoupravne delavske kontrole, ki jo je predsednik odbora Andrej Zalokar sklical v torek, 8. aprila so obravnavali:

1. Vzeli so na znanje poročilo o izgradnji obrata vratnih podbojev, ki je vsebovalo poročilo o sami gradnji, poročilo o proizvodni problematiki in analizo tržišča glede na plama vratnih podbojev. Sklenili so, da je treba delavce temeljnih organizacij združenega dela več obveščati o delu in proizvodnji tega obrata in da je treba doseči večjo odgovornost pri izvajanju programa uvajanja proizvodnje in plasmaja na tržišče.

2. Sprejeli so poročilo o proizvodnji 1974, kvaliteti izdelkov in o zaostankih dobav in ugotovili, da je pri izvajanju proizvodnje zelo veliko

subjektivnih vplivov. Zato so priporočili samoupravnim organom temeljnih organizacij združenega dela, da o teh subjektivnih vzrokih razpravljajo in jih vpletajo v program varčevanja.

3. Sprejeli so tudi poročilo o popraviljanju kokil, ki jih izvaja tuja firma in ugotovili, da ima Železarna s takšnim načinom popravil veliko prihranka. Odboru za gospodarstvo so priporočili, da bolj podrobno obravnava to vprašanje, pravni službi pa so naročili, da pregleda sklenjene pogodbe in ugotovi skladnost teh pogodb z našo zakonodajo.

M. Polak

SKUPNA SEJA SEKRETARIATA OO ZK, PREDSEDSTVA OO SINDIKATA IN PREDSEDSTVA AKTIVA ZSMS TOZD VALJARNE

Prejšnji četrtek, 17. aprila je bila skupna seja sekretariata ZK, predsedstva OO sindikata in predsedstva ZSMS TOZD Valjarne, na kateri so med drugim obravnavali tudi odnos do delovne discipline in ukrepe za izboljšanje, v zvezi s hujšo kršitvijo delovne obveznosti delavcev popoldanske izmene v valjarni 2400, ki je 28. januarja 1975 med delovnim časom gledala pornografske filme. Po obravnavi so družbenopolitične organizacije TOZD Valjarne sprejele naslednje sklepe:

— obsodi se neodgovorno ravnanje delovne skupine in posameznikov, kakor tudi sam odnos do reševanja nastalega problema, ki ima za posledico veliko moralno, politično in disciplinsko škodo za kolektiv TOZD Valjarne.

— OO sindikata TOZD Valjarne se zadoži, da uvede zahteve za obnovitev postopka in da se zaradi hujše kršitve delovne obveznosti krivce primerno kaznuje.

— Izreka se javna kritika komisiji za kršitev delovnih dolžnosti TOZD Valjarne, ki je ukrepala zelo enostransko in z utemeljitvijo, da ni dokazane materialne škode, kršitelje oprostila, čeprav bi jih morala za tako nezakonito početje moralno obsoditi.

— Izreka se javna kritika samoupravni delovni skupini prizadete dne, ker je na sestanku nekritično nastopila proti prekršku čeprav, z zavestjo, da so njeni člani kršili samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih in odgovornosti delavcev v TOZD.

— Oddelek OO ZK valjarne 2400 mora na svojem sestanku analizirati omenjeno kršitev delovne obveznosti in proti vsem članom ZK, ki so bili pri tem prisotni, zaradi neodgovornega dejanja uvesti postopek za kaznovanje.

— Vse družbenopolitične organizacije in obratovodstvo obrata valjarne 2400 se zadoži, da dosledno izvedejo postopek za disciplinsko kaznovanje vseh kršiteljev in prizadetih vodilnih delavcev zaradi zanamiranja delovnih obveznosti ter v bodoče proti takim negativnim pojavom odločneje nastopajo.

— Stališče družbenopolitičnih organizacij TOZD Valjarne do opisanega problema, naj se posreduje kolektivu Železarne v tedniku Železar.

PRIZNANJE ZA VOZNIKE OSEBNIH AVTOMOBILOV IZ ŽELEZARNE

Zastopništvo Avtomocme iz Ljubljane je v imenu firme Mercedes tudi letos podelilo zlate značke in diplome voznikom avtomobilov, ki so prevozili 100.000 kilometrov. Treba je upoštevati, da mora biti vozilo v brezhibnem stanju, brez večjih okvar in prav tako ne sme biti poškodovano.

Zlate značke in diplome sta iz naše železarne prejela Jože Šparovec in Drago Kolenc in jima ob podelitvi tudi iskreno čestitamo.

V ilustracijo naj omenimo, da so v prejšnjih letih takšna priznanja prejeli naslednji vozniki avtomobilov iz naše železarne: Bogo Mali, Filip Oblak, pok. Alojz Berginc, Karel Zagoda in Filip Pančur.

POTREBA PO DODATNEM AVTOBUSU NA PROGI BOLNICA — KOROŠKA BELA

Zaradi velike gneče na avtobusih, zlasti tistih, ki vozijo na relaciji bolnica — Koroška Bela in obratno, sem se odločil, da napišem nekaj ugotovitev oziroma misli v zvezi s tem problemom.

Mnogo nas je zaposlenih v železarni Jesenice, ki smo vezani na avtobusni prevoz za prihod na delo in obratno. Kakšna gneča je na avtobusih jutraj, vemo le tisti, ki se dnevno vozimo. Neznosno stanje je zlasti ob slabem vremenu, saj vsakdo koristi le avtobus za prihod na delo in nazaj. Voziti se v nabito polnem avtobusu, je pa vse prej kot prijetno.

Mnenja sem, da bi podjetje Viator TOZD Jesenice moralo uvesti najmanj še en avtobus na relaciji bolnica — Koroška Bela in obratno, predvsem jutraj ob 5.30 in popoldne ob 14. uri. Navedem naj le nekaj dejstev za uvedbo tega avtobusa.

Z dograditvijo stolpnice na Plavžu in odprtjem novega obrata vratnih podbojev na Javorniku, se je število vozačev tako povečalo, da zmogljivost obstoječih avtobusov ne zado-

šča, to se vidi zlasti pri Čufarju, kjer vstopa in izstopa veliko število ljudi.

Menim, da bi predlagani dodatni avtobus jutraj imel odhod ob 5.30 izpred bolnice Jesenice, s istimi postajališči, kot avtobus za valjarno Bela. Popoldan pa naj bi ta avtobus odjedal zaposlene na Koroško Belo in valjarno Javornik, z istimi postajališči kot jutraj. Parkirni prostor za ta avtobus naj bi bil nasproti podjetja Jesenice Transport ali bivše postajališče pri Koniču, ker bi s tem zmanjšali možnost prometne nezgode, saj bi preprečili velikemu številu potnikov prehod čez glavno cesto v času gostega prometa. Odhod avtobusa naj bi bil ob 14.05. Sedanji režim in gneča sta taka, da do bolnice Jesenice ni možno priti preje kot med 14.25 in 14.30 uro kar pa menim, da je za tako relacijo odločno predlog.

Tako bi v presledku nekaj minut imeli tri avtobuse do bolnice in sicer: lokalni kot do sedaj, ob 14.05 delavski izpred obrata na Javorniku in ob 14.10 lokalni za Hrušico.

Zanima me tudi kakšne so možnosti za nakup žetonov, kakršne imajo uvedene v Ljubljani, saj je vprašanje drobiža vse bolj pristotno.

Upam, da bo podjetje Viator odgovorilo na članek in dalo ustrezno pojasnilo, kakšne so možnosti oziroma kdaj lahko pričakujemo rešitve teh problemov. Odgovor v našem glasilu Železar bo zanimiv za širši krog potnikov na tej relaciji. Zato menim, da zasluži ustrezen prostor v našem glasilu.

D.

TOZD Hladna predelava

20. SEJA ODBORA ZA KADRE

Predsednik odbora za kadre TOZD Hladna predelava Rok Globočnik je v petek, dne 18. aprila, sklical 20. sejo. Delo odbora na seji je potekalo po običajnem dnevnem redu.

Na začetku seje so pregledali sklepe prejšnje seje, pri čemer so ugotovili, da so sklepi v večini realizirani. Še nadalje ostane v veljavi le nekaj sklepov, ki se nanašajo na premetitve delavcev.

Sledilo je poročilo kadrovskega o gibanju delovne sile v mesecu marcu. Iz poročila je bilo razvidno, da je znašal skupni stalež v tem mesecu 1.139 zaposlenih. Skupni stalež je bil v primerjavi z normativom manjši za 137 oseb ali 10,7 odstotka. V primerjavi s planom pa je bil stalež nižji za sedem oseb ali 0,5 odstotka. Stalež samih proizvodnih delavcev je bil v primerjavi s planom nižji za šest oseb, v primerjavi z normativom pa kar za 136 delavcev.

Novosprejetih delavcev v mesecu marcu je bilo šest, ki so bili razporejeni v naslednje obrate:

žičarna 3, elektrodni obrat 2, žebeljarna 1. Obračunani so bili štirje, in sicer: iz žičarne 1 na izjavo, iz elektrodne 1 upokojen, iz žebeljarn 1 na izjavo in 1 v JLA. Odbor je vzel poročilo na znanje in ugotovil, da je najbolj kritično pomanjkanje delavcev v jeklovleku, žičarni in žebeljarni in meni, da je treba tem obratom čim prej zagotoviti manjkajoče število delavcev.

Na seji so obravnavali tudi prošnje za premetitve in za ponovni sprejem.

J. S.

Železarski globus

ZDA

Ta država ima največje zaloge premoga na svetu. Procentualna razvrstitev svetovnih zalog po državah je naslednja:

ZDA 48,2 odstotka
Sovjetska zveza 19,9 odstotka

LR Kitajska 16,7 odstotka
Zv. rep. Nemčija 4,8 odstotka
Vel. Britanija 2,8 odstotka
Kanada 1,4 odstotka
Poljska 1,3 odstotka
Južnoafr. rep. 1,1 odstotka
Avstralija 1,0 odstotka
Indija 1,0 odstotka
Ostali svet 1,8 odstotka

PREGLED SESTANKOV SDS

SDS imajo v mesecu aprilu v javni razpravi:

- samoupravni sporazum o izumih in tehničnih izboljšavah
- samoupravni sporazum o merilih za pridobivanje in razporejanje dohodka
- odločitev o podaljšanju mandata sedanjim samoupravnim organom.

Skupne službe pa še predlog statuta DSSS.

TOZD TALILNICE

- V TOZD Talilnice SDS še niso obravnavale naštetih vprašanj. Sestanek je imela DS livna jama 3, ki je obravnavala:
- predlog o delitvi sklada skupne porabe,
- pravilnik o samoupravnem informiranju in komuniciranju

— ter varnost pri delu.

DS bi morala razpravljati o tem že v mesecu marcu. Pri obravnavi varnosti pri delu, je DS menila, da je treba bolj paziti pri nošenju zaščitnih sredstev.

TOZD VALJARNE

- V TOZD Valjarne je imelo sestanek sedem SDS:
- Obratovodstvo valjarne bluming štekel, ki se ni obravnavalo v uvodu naštetih vprašanj, je obravnavalo predlog o delitvi sklada skupne porabe, pravilnik o informiranju in komuniciranju, predlog izhodišč za izdelavo programa štednje za leto 1975 in program štednje v TOZD Valjarne.

SDS ni imela predlogov in pripomb.

V obratu adjustaža štekel so imeli sestanek naslednje SDS: adjustaža štekel 1, 3 in 4, ter odprema adjustaže štekel.

Vse DS so poleg prej naštetih vprašanj obravnavale še naslednja vprašanja:

- poročilo o proizvodnji za marec in plan proizvodnje za april,

— program štednje za leto 1975.

DS niso imele bistvenih predlogov, razen, da naj bi pri ravnanju stroju naredili prevračalno napravo.

V obratu valjarne 2400 sta imeli sestanek dve SDS:

- obratovodstvo valjarne 2400
- adjustaža 2400 3.

Poleg uvodnih vprašanj sta obravnavali še:

- program štednje v valjarni 2400.
- Program štednje v valjarni 2400 zajema tri glavne točke:

1. Zmanjšanje zastojev
2. Zmanjšanje pločevine na zalogi
3. Izboljšanje izplena na 79,7 %.

TOZD HLADNA PREDELAVA

V TOZD Hladna predelava je imelo sestanek enajst samoupravnih delovnih skupin:

V obratu hladna valjarna so imeli sestanek DS: žarilnica hladne valjarne 1, 2, 3 in 4, odprema hladne valjarne, obratovodstvo, hladna valjarna 1, 2 in 3 ter adjustaža hladne valjarne.

Vse SDS so poleg vprašanj navedenih v uvodu, obravnavale še naslednja vprašanja: izpolnjevanje planskih obveznosti v mesecu marcu, aprilu in predvideni plan za mesec maj, problematiko žarilnice in razno.

Na sestankih so žarilci in žerjavovodje zvonastih in globinskih peči predlagali naj bi se v letnem času odpirala celo okna na eni strani, s čemer bi izboljšali zračenje žarilnice.

Obravnavali so letne dopuste, pri čemer so bili opozorjeni, da bodo morali dopustniško odsotnost nadoknaditi z delom po 12 ur. V nasprotnem primeru delavec ne bo mogel iti na dopust, če ne bo imel zamene.

Predlagali so, da je treba popraviti napravo za toplo vodo pri umivalniku. SDS želi, da so kolobarji tračnega jekla lažji (najtežji ima okrog 1000 kg), ker je nakladanje na vagon izredno težko in da so palete odnosno postelje previsoko naložene z žico, da naj to upoštevajo adjusterji žice, ki so jih še večkrat opozorili.

Planske obveznosti obrat izpolnjuje v redu in ni bilo potrebno posebne razprave. Obravnavali so problematiko delovne sile v hladni valjarni 2. Pri obravnavi programa štednje so ugotovili, da bo prihranjeno 40.000 din letno z zamenjavo olja, približno 50.000 din v marcu pa bo prihranjena pri žvepleni kislini (zmanjšanje porabe od 24 kg/t na 19 kg/t).

SDS je bila seznanjena s poostrenimi ukrepi glede koriščenja delovnega časa, ker se opaža, da delavci iz pisarn redno zamujajo in predlagajo, da se za vse enako ukrepa. Kdor bo prezgodaj zapuščal delovno mesto, naj ne bi imel polno plačanega delovnega časa.

Valjavci na Demag valjarskem stroju zahtevajo večjo kontrolo s strani OTK na previjalnem stroju. SDS meni, da kvaliteta toplega obrata ne opravičuje te cene. Razpravljali so o reklamacijah, ki se ne zmanjšujejo, temveč povečujejo v glavnem po krivdi obrata.

Ob doseženi najvišji proizvodnji HVT pripominjajo, da se vsi radi prizadevajo za dvig proizvodnje, le da to ni dovolj izraženo v osebnih dohodkih. V obratu naj se organizira pobiranje delovnih obelk za čiščenje v čistilnici. V bodoče naj bodo vsi sestanki SDS v zbornici.

V elektrodnem obratu je imela sestanek SDS rezalnica 1. Poleg uvodnih vprašanj so obravnavali še proizvodnjo v februarju. Delovna skupina ni imela bistvenih predlogov.

TOZD VET

V TOZD VET je imelo sestanek devet delovnih skupin. Vodstvo TOZD VET, je poleg uvodnih vprašanj obravnavalo še:

- program varčevanja v okviru akcije varčevanja za leto 1975,

— program porabe sredstev TOZD VET v letu 1975 in vprašanja ter predloge članov SDS.

Delovna skupina je podprla program varčevanja v okviru Železarne in si je zastavila nalogo, da bo postavila še svoje interne delovne cilje.

V obratu strojne delavnice je imela sestanek delovna skupina ključavničarji, ki je poleg v uvodu naštetih vprašanj obravnavala še:

- program sredstev v TOZD VET,
- program štednje v letošnjem letu.

SDS želi pojasniti, kdaj bodo sredstva za sanitarne prostore odobrena za strojne delavnice in zakaj se toliko časa odlašalo z uvedbo novega tarifnega pravilnika.

V obratu strojno vzdrževanje sta imeli sestanek še delovni skupini montaža Javornik in SV jeklarne, ki sta dodatno k uvodnim vprašanjem obravnavali še:

- remont valjarne 2400 in valjarne žice,
- vprašanja in odgovore članov SDS.

Delovna skupina je soglašala s programom remonta valjarne 2400, za remont valjarne žice pa menijo, da bi bil tako izveden, da bi bili prosti za praznike. Govorili so še o odgovornosti ter o nadomeščanju v odsotnosti.

Soglašali so s predlogom, ki je bil napisan že 13. 11. 1974 in popravljajo sklep sestanka SDS z dne 20. 2. 1974, ki je bil v takratnih pogojih utemeljen.

V obratu RTA je imela sestanek delovna skupina VMR, ki je obravnavala vprašanja, ki so v javni razpravi.

V obratu strugarna valjev je imela sestanek delovna skupina strugarna valjev Bela, ki je poleg vprašanj v javni razpravi obravnavala:

- letno poročilo obrata in
- plan obrata za leto 1975.

Delovne skupine so poleg prej naštetih vprašanj obravnavale še:

- predlog o delitvi sklada skupne porabe,
- pravilnik o informiranju in komuniciranju,
- program porabe sredstev amortizacije za TOZD VET v letu 1975,

— program štednje na področjih dejavnosti TOZD VET.

Delovne skupine niso imele bistvenih predlogov in pripomb.

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB

Sestanek so imeli tri delovne skupine:

— socialno zdravstvena služba, ki je še obravnavala predlog o delitvi sklada skupne porabe in pravilnik o informiranju ter komuniciranju, kar bi morali obravnavati že v mesecu marcu.

- SDS oddelek za študij dela in časa in
- SDS energetske gospodarstvo.

Skupine niso imele bistvenih pripomb in predlogov.

Analiza o sestankih samoupravnih delovnih skupin je narejena na podlagi zapisnikov, ki smo jih prejeli od samoupravnih delovnih skupin v prejšnjem tednu, to je od 14. do 19. aprila 1975.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

MLADINSKA POLITIČNA ŠOLA

Komisija za idejno-politično delo in kulturo pri občinski konferenci ZSMS Jesenice je v dne 18. do 22. aprila organizirala mladinsko politično šolo za vodstvene kadre občinske mladinske organizacije. Dvajset slušateljev članov skupnega predsedstva ZSMS Jesenice, predsedstva konference mladih delavcev, predsedstva konference mladih v izobraževanju in konference mladih iz krajevnih skupnosti, je pet dni spremljalo predavanja znanih družbenopolitičnih delavcev naše občine. Med drugim so poslušali predavanja: družbenozgodovinski pogoji nastanka in razvoja marksizma, družbenopolitične organizacije v novem ustavnem sistemu, osnove marksistične ekonomske teorije, skupščinski sistem in delegatski odnosi itd.

Komisija za idejnopolitično delo in kulturo je to politično šolo

organizirala predvsem z namenom, da si člani občinske konference pridobijo ustrezno znanje, ki ga potrebujejo pri delu tako v organih občinske konference ZSMS, kakor v posameznih osnovnih organizacijah ZSMS.

TEKMOVANJE SREDNJEŠOLCEV – MATEMATIKOV

Društvo matematikov, fizikov in astronomov SRS podružnica Jesenice, je organizirala izbirno tekmovanje iz znanja matematike za srednje šole. Tekmovanje je potekalo po razredih in sicer je tekmovalo v prvem razredu 15 dijakov, v drugem razredu 41 dijakov, v tretjem 10 in v četrtem razredu 24 dijakov. Skupaj se je tekmovala udeležilo 90 dijakov iz jeseniških srednjih šol.

V prvem razredu so imeli največ uspeha dijaki iz gimnazije in sicer so dosegli po 14 točk Marjanca Bajt, Mojca Legat in Rok Štravs, po 10 točk pa sta dosegla Janko Rožič in Franc Krajnik.

V drugem, po številu tekmovalcev najštevilnejšem razredu, je bila najboljša Mojca Mohorič, dijakinja TSS.

V skupini tretjih letnikov so prva tri mesta zasedli dijaki jeseniške gimnazije, ostala boljša mesta pa dijaki TSS. Najboljši uspeh so dosegli: Rajko Pajntar 14 točk, Igor

Po mnenju udeležencev mladinske politične šole so bila predavanja, ki so jih posredovali Srečko Krč, Pavle Dolar, Miha Cenc, Andrej Pikon, Stefan Rodi, Jože Resman, Dušan Pleš, Ivo Ščavničar, Teodor Kreuzer in Janez Zirc, zelo dobro izbrana, poleg tega pa so bila posredovana v zanimivi in privlačni obliki.

J.R.

USPEŠNO DELOVANJE PROMETNEGA KROŽKA NA ŽIC

Na ŽIC že več let deluje prometni krožek pod okriljem Ljudske tehnike.

Letos je prometni krožek organiziral že tradicionalno predavanje o cestno prometnih predpisih. Tedenška predavanja v večih skupinah so se vrstila v mesecu marcu in aprilu. Pretekli teden pa so dijaki za pregled znanja o cestno prometnih predpisih A in B kategorije opravili zaključne teste. Zaključnih testov se je udeležilo 108 dijakov, od katerih jih je 82 pozitivno opravilo izpite. AMD Jesenice prispeva osem nagrad za najboljše dijake, pri opravljanju izpitov. Nagrada obsega brezplačno praktično vožnjo za vozila B kategorije.

V okviru prometnega krožka pa se sedaj pripravljata dve ekipi dijakov s poni – ekspresi. Ti dve ekipi se bosta v soboto, 26. aprila udeležili področnega tekmovanja o cestno prometnih predpisih za srednješolce, ki bo v Škofji Loki.

Ta krožek že več let uspešno vodi in organizira predavatelj Ivo Borštnik, kateremu se vsi člani krožka toplo zahvalujemo za prizadevno vodenje krožka.

N.J.

ŠPORTNO SREČANJE Z GRANIČARJI

Komisija za šport in rekreacijo pri tovarniški konferenci ZSMS Zelenarje pripravlja v soboto, 26. aprila športno srečanje z graničarji. Člani našega kolektiva se bodo z graničarji pomerili v treh panogah in sicer v šahu, kegljanju na asfaltu in malem nogometu. Srečanje v šahu in kegljanju na asfaltu bo dopoldan (začetek ob 9. uri), mali nogomet pa bo v popoldanskem času. To športno srečanje naših delavcev z graničarji sodi v okvir praznovanja 30. letnice osvoboditve in 25. letnice delavskega samoupravljanja v Zelenarju.

J.R.

KRATKE VESTI

Člani predsedstva občinske konference mladih delavcev bodo jutri, 25. aprila razpravljali o stanovanjski problematiki mladih delavcev ter o izvedbi tekmovanja za najboljšo osnovno organizacijo ZSMS v delovnih organizacijah.

Mladi v Ratečah zelo tesno sodelujejo z graničarji na karavlah Slatina in Rateče. Pred nedavnim so skupaj organizirali šahovski turnir, v mesecu mladosti pa pripravljajo še več športnih srečanj.

Na osnovni šoli Prežihov Voranc že dalj časa uspešno deluje letalski krožek, ki ga vodi mentor Tomo Surjan. Krožek obiskuje 15 učencev, ki so razdeljeni v dve skupini.

J.R.

PREDTEKMOVANJE MLADIH FIZIKOV

Društvo matematikov, fizikov in astronomov SRS, podružnica Jesenice, aktiv učiteljev matematike in fizike na ŽIC pa je organiziral, dne 15. aprila izbirno tekmovanje iz fizike, poglavja iz mehanike. Tekmovanje je bilo izbirno za udeležbo na republiško tekmovanje iz fizike, ki bo 17. maja na Jesenicah.

Izbirno tekmovanje se je udeležilo 60 dijakov TSS. Na tekmovanju so bile štiri naloge, za katere je bilo možno doseči 20 točk. Najboljši je bil Franci Arh, ki je dosegel 18 točk. Sledijo pa mu Andrej Zupan s 15 točkami, Janko Cerkovnik 14 točk in Cveto Bizjak z 10 točkami.

Popoldne so imeli izbirno tekmovanje dijaki tretjih letnikov gimnazije skupaj z ostalimi srednjimi šolami iz fizike za druge, tretje in četrte letnike.

Jošt Novak

TUDI MLADINA SE JE UDELEŽILA AKCIJE

Ob elementarni nezgodi, ki je prizadela Blejsko Dobravo, je poleg ostalih krajanov prisločila na pomoč tudi OO ZSMS Blejska Dobrava. Vestno so se oprijeli zadanih nalog in jih dosledno izvršili. Že takoj prvi dan ko so opazili, da se je v Vršah nad Blejsko Dobravo odtrgal plaz, je štab za civilno zaščito Blejska Dobrava poklical kurirsko četo pri obrambi LO, ki je v pol ure mobilizirala 30 vaščanov. Kurirsko četo sestavlja šest mladincev, ki so dokazali, da so vestni pri opravljanju nalog katere so jim zaupane.

Mladinci so pomagali tudi pri preseljevanju desetih družin iz ogro-

ženih stanovanj oziroma hiš. Udeležili so se prostovoljnega dela v soboto, 12. aprila.

S svojim delom je mladina dokazala, da je pripravljena ob vsakem času in po svojih močeh prisločiti na pomoč, pomagati ogroženim sovaščanom. Ravno tako pa je potrdila, da je ZSMS aktivna organizacija na kateri sedanja družba postavlja temelje bodočega življenja in je kot taka pripravljena sprejeti naloge naše avantgarde Zveze komunistov in delavskega razreda ter razvijati ideale samoupravnega socializma.

S.M.

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje...

Tito

VARSTVO PRED VNETHIVIMI SREDSTVI

2

Stabilnejše in homogenejše zmesi za daljši čas (za več let) pa zagotavlja edino le industrijsko pridobivanje. Pri industrijski pripravi je tudi tehnika kompleksnejša in zahtevnejša, kot dodatek odnosno stabilizator uporabljajo posebno zgoščevalo t. j. aluminijev stearit.

Med pripravo napalm zmesi je potrebno strogo upoštevati vse varnostne ukrepe:

- prezačrtati prostore (če se zmes pripravlja v zaprtih prostorih)
- odstraniti odprt ogenj
- odstraniti pojav statične elektrike
- uporaba lesenih mešalcev
- stroga nošnja rokavic in predpasnikov
- zagotoviti gasilne aparate v neposredni bližini kraja, kjer se zmes napalm pripravlja.

Posebna vrsta napalma je PYROGEL, to je zmes, katere zgoščevalo je sestavljeno iz magnezija, aluminija, premoga, asfalta in natrijevega nitrata. Gori močneje kot napalm, razvija višjo temperaturo in je bolj lepljiv.

Napalmu in pyrogelu se lahko doda še fosfor, kar onemogoča njihovo gašenje. Če to zmes ugasimo s peskom in če pesek pozneje na karšenkoli način odstranimo – se ponovno vname. Dodatek belega fosforja napalmu povzroča hude opekline na človeškem organizmu. Eden uspešnih dodatkov napalmu je perhidrol ali vodikov prekis. Ta povzroča eksplozivnost, s tem se poveča psihološki učinek na neoboroženo civilno prebivalstvo.

Z dodatkom nekaterih lahkih kovin npr. natrija dosežemo zmes imenovano – super napalm. Ta zmes (super napalm) se vname in gori na vodi in v snegu.

Napalm je lahko vnetljiv, gori s slepilnim plamenom rdečekarmin barve in ustvarja temperaturo do 1000 stopinj. Pri gorenju postaja redkejši in se razliva ter škropi v okolico. Želatinizirana žolčasta masa se prilepi na površino. Ker je napalm lepljiv, se težko odstrani s predmetov, ki gorijo. Razpršene kapljice napalma plavajo na vodi in intenzivno gorijo.

Pyrogel se pri gorenju ne topi, temveč njegov osnovni del – magnezijev oksid ostane kot žlindra, ki se razžari do belega žara in preže tanke kovinske liste. Pyrogel je težji od vode in potone. Posebno je nevaren za kožo, saj povzroča hude opekline. Čas gorenja napalma je odvisen od debeline plasti.

Uporaba napalma je raznovrstna, od letalskih zažigalnih bomb do plamenometov. Napalm bomba ima prostornino 100 do 500 litrov, napolnjena je z razstrelivom na vžigalnik. Po eksploziji se žitka napalm zmes raznese po veliki površini – širine 50 metrov in dolžine 90 metrov.

GAŠENJE NAPALMA

Večje množine napalma je zelo težko pogasiti. Ker pa je napalm najpogostejši razpršen v manjših množinah, ga uspešno gasimo tudi z enostavnimi priročnimi sredstvi.

Z gašenjem je mišljeno tudi hitro odstranjevanje vnete napalm zmesi s prizadetih površin. Značilnost vseh zažigalnih sredstev pa tudi napalma je v tem, da se manjši začetni požari kaj hitro združijo v večje t. j. katastrofalne požare. Hitre intervencije so več kot umestne.

Da bi spoznali možnosti za gašenje napalma, je treba poznati splošne zakonitosti gorenja. Gorenje ni enostavno, temveč precej kompleksna fizikalno kemična reakcija. Z gorenjem so mišljene hitre kemične reakcije združevanja snovi s kisikom. Da bi bil ta proces možen, so potrebni trije pogoji:

- gorljiva snov
- kisik
- določena temperatura

Če samo eden teh pogojev izostane, proces gorenja ni mogoč. Torej je potrebno pri uspešnem gašenju, vsaj enega zgoraj naštetih pogojev izključiti. Tako se z vodo zniža temperatura, s peskom pa prepreči dostop zraka oziroma kisika.

Ker je v napalm zmesi glavna sestavina bencin, gasimo takole:

- preprečevanje dostopa zraka dosežemo s pokrivanjem z nevljudno snovjo
- odvzem toplote dosežemo s plastjo oziroma curkom pene za gašenje

Kot priročna sredstva za gašenje napalma so najbolj učinkovita pesek, zemlja in pepel. Od namenskih sredstev pa pena za gašenje. Napalm se gasi s peno s pomočjo posebnih gasilskih priprav.

mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja —

Ob petdesetletnici delavskih spopadov s fašistično Orjuno

Zapiski iz obdobja Neodvisne delavske partije Jugoslavije na Jesenicah

Spomini prve generacije jeseniških komunistov

46

Konferenca KPJ v začetku januarja 1924 je obeneim bila tudi izraz sklepa II. državne konference KPJ na Dunaju (2. do 12. maja 1923), da mora biti vodstvo partije v državi in ne v inozemstvu. Tega se je v resnici držalo novo vodstvo, izvoljeno na II. državni konferenci KPJ, pod vodstvom Triše Kaclerovića. Bila pa je tudi izraz sklepa, sprejete na dunajski konferenci, da naj se KPJ gradi kot ilegalna kadrovska partija, organizirana po načelu demokratičnega centralizma. Nadaljevanje izgradnje ilegalne organizacije je bilo seveda potrebno za primer, da bi oblast v Jugoslaviji prepovedala delovanje Neodvisne delavske partije, Zveze delavske mladine in neodvisnih sindikatov.

Naj ob tej priložnosti navedem še zgodovinsko oceno II. in III. državne konference KPJ, izrečeno na V. kongresu KPJ leta 1948. Tovariši Tito je o drugi partijski konferenci maja 1923 dejal, da so na tej konferenci prvič posvetili nekoliko večjo pozornost nacionalnemu vprašanju, a tudi tokrat niso definitivno zavzeli načelnega stališča glede tega vprašanja, čeprav je tedaj prišla na vodstvo KPJ 'levica' (gl. V. kongres KPJ, CZ Ljubljana 1948, str. 33) pod vodstvom Triše Kaclerovića. Na

III. partijski konferenci pa so po oceni tov. Tita, izrečeni na V. kongresu KPJ, končno zavzeli v osnovi pravilno, načelno stališče o nacionalnem vprašanju, to se pravi – sprejeli so stališče pravice narodov na samoodločbo do odcepitve, čeprav je tako stališče zavzela samo 'levica', ne pa tudi 'desnica' v vodstvu KPJ. Pač pa je to stališče sprejelo celotno članstvo KPJ in s tem tudi članstvo legalne Neodvisne delavske Partije Jugoslavije.

O III. partijski konferenci je leta 1948 v svojem referatu na V. kongresu KPJ dejal tov. Tito, da je bilo na tej konferenci revidirano tudi stališče KPJ do Hrvatske radniško-seljačke stranke prav v zvezi z nacionalnim vprašanjem, čemur pa se je desna frakcija protivila (in šele kasneje po kritiki, ki jo je izrekel V. plenem Kominterne Simu Markoviću, je desna frakcija na III. kongresu KPJ leta 1926 na Dunaju, vsaj v besedah sprejela svoje stališče). Na III. partijski konferenci v začetku januarja 1924 v Beogradu pa se je vodila še vedno borba med levo in desno frakcijo v vodstvu KPJ ne samo glede nacionalnega vprašanja, pač pa tudi glede vprašanja frakcij v revolucionarnih sindikatih, v katerih so tedaj imeli glavne pozicije 'desničarji' – predstavniki desne frakcije v vodstvu KPJ. Pod 'revolucionarnimi' sindikati so seveda mišljeni sindikati Neodvisne delavske partije. Desnica se je namreč vztrajno postavljala po robu ustanavljanju partijskih frakcij v sindikatih, torej po robu ustanavljanju tistega jedra, ki bi okrepil borbenost in revolucionarnost sindikalnega revolucionarnega gibanja v Jugoslaviji.

Koliko je to vplivalo na kovinarski sindikat Neodvisne na Jesenicah bo treba še podrobneje ugotoviti, če bo to sploh mogoče. Če se zatečem k brošuri »Jesenice«, potem je bilo delo obeh kovinarskih strokovnih organizacij v tem obdobju zelo oteženo: »... niti ena, niti druga uprava ni imela dovolj vpliva, da bi mogla zastopati delavstvo pri podjetju ali pred oblastjo«. K temu je po mnenju predvojnega jeseniškega kronista pripomogla zlasti stara strokovna organizacija, od katere so

se neodvisni odcepili, oziroma Jeramova napadalna taktika, zakaj Jurij Jeram ni nikjer zamajal priložnosti, da bi ne metal blata na neodvisne.

Po navedbi v brošuri »Jesenice« (str. 35) je 1. januarja 1924 prišlo do centralizacije kovinarjev v Savezu Metalurških Radnika Jugoslavije (SMRJ) – v Zvezi kovinskih delavcev Jugoslavije. Toda na Jesenicah je šlo še vedno vse po starem kljub prizadevanju, treznejših sodrugov, ki so se z vso silo prizadevali, da bi razkol likvidirali. Jurij Jeram je niti nove spore, Kranjska industrijska družba pa je zaradi razcepljenosti delavstva zlahka zavračala delavske predloge in zahteve. Zaradi kršitve delovnega časa – osemenitve s strani podjetja in brezuspešnega boja za povišanje mezd delavkam v zavijalnici in opekarni pa tudi za izbojevanje akcije za nabavni prispevek je Neodvisna strokovna organizacija predlagala skupen nastop. Jurij Jeram pa, kakor je zapisano v brošuri »Jesenice« (str. 35), (str. 35),

je ta predlog sprejel na znanje z naslednjimi besedami: »Ker je treba računati, da bo neodvisna lahko nekaj odnesla iz te akcije, se moramo pripraviti na to« in jih vnesel tudi v zapisnik in ga podpisal. »Sicer je (bil) zato, da se s pribori nabavni prispevek, vendar (je) odklanja (l) vsako skupnost, čeravno se (je) dodobra zaveda (l), da je (bilo) njegovo stališče v škodo celotnemu delavstvu. Tudi sedaj so se našli trezni sodrugi, ki so propagirali enotnost v akcijah in pri tem kazali na kapitaliste, ki so bili pri udrihanju po delavstvu vselej enotni, kadar bi mu radi odtrgali še zadnji kos kruha od usta, lahko beremo v brošuri »Jesenice« na strani 35.

Jeramova demagogija je nadvladala. Podjetju je zrasel groben. Z izgovori na krizo in na pomanjkanje naročil je KID poslala delavce iz žične valjarne in enajst delavk iz zavijalnice na brezplačni dopust, čeprav je produkcija železnih izdelkov v tem letu narasla za ponovnih 50 odstotkov, to je na 32.000 ton.

(se nadaljuje)

OCENA DELA IN NALOGE SINDIKATA ŽELEZARNE V PRIHODNJE

(Nadaljevanje z 2. str.)

Odbori za delovno varnost v TOZD so se sestali povprečno osemkrat. Področje delovanja teh kolektivnih izvršnih organov, čeprav ima odbor za delovne in življenjske pogoje pristojnost, da obravnava tudi delovno varnost. Odbor za delovne in življenjske pogoje pri delavskem svetu Železarne je v minulih dveh letih obravnaval pretežno življenjske pogoje delavcev Železarne in se sestajal 14-krat.

Komisije za racionalizacijo in novatorstvo v TOZD so se sestale povprečno petkrat, odbor za izume in racionalizacije pri delavskem svetu Železarne pa šestkrat. Kljub temu, da so odškodnine in nagrade avtorjem uspešnih predlogov izključna domena komisij za racionalizacije in novatorstvo v TOZD, so se ti organi sestali manjkrat kot skupni organi.

Če k vsem tem sejam skupnih samoupravnih organov pristojemo še 15 sej odbora za splošne zadeve in informiranje ter 18 sej stanovanjske komisije, ki glede na področje delovanja nimata podobnih organov v TOZD, lahko ugotovimo, da je naše samoupravljanje še zelo centralizirano. Prav gotovo za takšen odnos med samoupravnimi organi TOZD in skupnimi samoupravnimi organi niso krivi samoupravni organi TOZD, verjetno tudi ne skupni samoupravni organi, temveč naš način dela, ko želimo, da vse zadeve rešujejo v vrhu ali pa v vrhu obravnavajo, čeprav so za reševanje pristojni samoupravni organi v TOZD in so velikokrat o zadevah pred tem razpravljali in odločali.

Drugi del prve naloge o ustanavljanju novih TOZD tudi nismo izpolnili in smo se o tem začeli pogovarjati šele ob koncu preteklega leta, čeprav so družbenopolitične organizacije kmalu po konstituiranju TOZD že ugotovile, da je razdalja med bazo, med samoupravnimi delovnimi skupinami in med samoupravnimi organi TOZD prevelika in da je to razdaljo mogoče zmanjšati le z ustanavljanjem novih temeljnih organizacij združenega dela v manjših organizacijskih enotah Železarne. Od takrat, ko smo se začeli pogovarjati o ustanavljanju večjega števila temeljnih organizacij združenega dela pa do danes, je preteklo precej časa, vendar je danes stanje takšno, da bomo morali podaljšati mandat sedanjim samoupravnim organom, če nečemo, da bi v slabih pol leta imeli volitve kar dvakrat. Do izteka mandata sta namreč ostala le še dva meseca, do takrat pa prav gotovo ne bo pripravljeno niti predlog, niti ne more biti zaključena razprava v samoupravnih delovnih skupinah o novi samoupravni organiziranosti.

MNOGE NALOGE NISO BILE URESNIČLJIVE

Te neuresničene naloge prejšnje konference naše sindikalne organizacije se povezujejo tudi z ostalimi nalogami, ki jih prav tako nismo izpolnili. Če jih kar naštejemo: nismo izoblikovali metodologije ugotavljanja in spremljanja premoženja temeljnih organizacij združenega dela, nismo izoblikovali osnov medsebojnih ekonomskih odnosov in odgovornosti med temeljnimi organizacijami združenega dela, nismo razvili sistema notranjega tržišča in instrumentov tega tržišča, nismo razvili osnov sistema za ugotavljanje in razporejanje dohodka po temeljnih organizacijah združenega dela, nismo izpopolnili oblike in delitve osebnih dohodkov izhajajoč iz načela delitve po rezultatih dela posameznika, temeljne organizacije združenega dela in Železarne. Zaskrbljeno se danes vprašamo, ali bomo zmogli te naloge, ki so danes še vedno aktualne, uresničiti do konstituiranja novih TOZD, to je v dobrih pol leta, ko pa tega nismo zmogli v več kot dveh letih za štiri TOZD, sedaj pa jih predvidevamo najmanj štirikrat ali petkrat toliko. Če bomo tudi tokrat naredili napako in ne bomo dali novo ustanovljenim temeljnim organizacijam združenega dela vseh tistih lastnosti, ki jih ustava zahteva, da bi lahko delavci temeljne organizacije združenega dela uresničevali svoje neodtujljive pravice, bomo padli pri izpitu uresničevanja ustave, za katero smatramo, da je najbolj napredna v vsej zgodovini človeštva. Sindikalna organizacija tega ne more in ne sme dopustiti, saj smo družbenopolitična organizacija delavcev in se zato moramo boriti z vsemi silami, da se pravice delavcev, zapisane v ustavi, tudi uresničijo.

Res je, da smo v teh dveh letih dosegli lepe uspehe v nadaljnjem uveljavljanju samoupravnih delovnih skupin v neposrednem samoupravljanju, zlasti pri uveljavljanju teh kot oblik delovanja zborov delavcev, kadar je šlo za odločanje o neodtujljivih pravicah. Zavedati pa se moramo, da bo takšna organiziranost temeljnih organizacij združenega dela, kakršno imamo sedaj, kaj kmalu postala cokljna nadaljnjemu razvoju. Pri uresničevanju neodtujljivih pravic delavcev, je prisotnega še zelo veliko formalizma, ki izhaja iz prejšnjih ugotovitev.

Še zelo sveži in nazorni so primeri, ko temeljne organizacije združenega dela odločajo o združevanju sredstev amortizacije, amortizacijo pa ugotavljamo na nivoju podjetja ali pa na zborih delavcev prek samoupravnih delovnih skupin odločamo o združevanju in delitvi sklada skupne porabe, sklad pa formiramo na nivoju podjetja in ga potem po nekem ključu in po številu zaposlenih v posamezni TOZD dodeljujemo zato, da bi ga potem lahko združevali.

Z vso vsmo se bomo morali lotiti teh nalog. Čas nas že priganja, nič več ne moremo in ne smemo odlašati, kajti izgubili bomo zaupanje delavcev, ki so nas izvolili v razne organe sindikalne organizacije, da bi zastopali, branili in se borili za njihove pravice in interese. Izkušnje in tradicije so na naši strani, zato ne dvomim, da nalogam ne bi mogli biti kos. Nasprotno, mislim, da lahko v tej smeri napravimo veliko in da se lahko zavzamemo tako kot smo se pri kandidiranju članov v posamezne samoupravne organe in delegacije. Ugotoviti moramo, da smo pri zadnjih volitvah v samoupravne organe in delegacije znatno spremenili strukturo tako po kvalifikaciji, starosti in spolu kot po organiziranosti, kjer smo dosegli največ uspeha. V delavskem svetu Železarne je kar 54 odstotkov članov ZK, v delavskih svetih TOZD pa: v talilnicah 52 odstotkov, v valjarnah 45 odstotkov, v hladni predelavi 14 odstotkov, v VET 49 odstotkov, in v DS Skupne službe 59 odstotkov. Ker bo še letos pred našo organizacijo znova ta naloga, da predlagamo in pripravimo kandidate, ko se bomo na novo organizirali na več TOZD, je prav, da kadrovske komisije in koordinacijski odbori pričnejo s pripravi.

Lahko bi govoril še o delegacijah in delegatih, toda o tem ne bi podaljal podrobne ocene, ker smo pred novo organizacijo TOZD, ko bomo morali reorganizirati tudi delegacije in delegate. Zato bo potrebna delegatski sistem in delegatski razmerjem posebna razprava k analizi dosedanjega dela, kar naj bi bilo izhodišče za bodoče delo.

Z ENAKO VNEMO KOT V PRVEM TROMESEČJU URESNIČEVATI PROIZVODNE NALOGE TUDI V NASLEDNEM OBDOBJU

V letih 1973 in 1974 se je gibal proizvodnja kljub velikim težavam skladno s sprejetimi planskimi nalogami. Odstopali smo od plana predvsem zaradi težav, ki smo jih imeli z redukcijo električne energije in uvoznimi surovinami. Svetovna energetska kriza, predvsem pa velike podražitve nafte in njenih derivatov, je imela svoj vpliv tudi na gospodarenje pri nas.

V teh letih je značilna hitra rast cen vsega repro materiala ob spremljajoči inflaciji, ki je prisotna po vsem svetu. Ta dva vpliva sta zadajala dosti težav našemu delu. Gospodarski rezultati, ki smo jih dosegli, so tudi odraz povišanja cen naših proizvodov, ki nam jih je družba priznala. Ne moremo pa mimo tega, da ne priznamo naporov celotnega kolektiva, ki so bili vloženi v boljše in večje proizvodnje. Da je temu res tako, nam dokazuje nekaj izrednih proizvodnih rekordov v preteklem letu — TOZD Talilnice, TOZD Hladna predelava itd.

Pri tem pa ne moremo mimo tega, da so bila velika prizadevanja usmerjena za še trdnje vezi med slovenskimi železarji. Tudi skupno delo je pripomoglo do boljših proizvodnih rezultatov, s katerimi pa še ne moremo biti zadovoljni. Na tem področju pogrešamo več odkritega medsebojnega sodelovanja in rezultat ne bodo izostali. Naša železarna je in sem prepričan, da bo tudi v bodoče, podpirala vsa pozitivna prizadevanja in vse akcije, ki so skupnega interesa za Slovenske železarne.

Ko ocenjujemo poslovanje v prvem kvartalu, lahko ugotovimo, da nam proizvodnja poteka po planu in da so rezultati relativno dobri, še prav posebno v primerjavi s prvim kvartalom lanskega leta. Tako smo skupno proizvodnjo dosegli izrečeno z indeksom 108,5, gotovo proizvodnjo 109,6, odpremo 108,1, proizvodnjo grodija s 106,2, proizvodnjo

jekla s 102,2 odstotka v odnosu na isto obdobje lani.

Ta nivo proizvodnje nam zagotavlja, da so tudi stroški v okviru planiranih, kakor tudi realizacija letnega načrta. Izvoz ni bil dosežen niti po količini, niti po vrednosti tako v odnosu na plan, kakor v odnosu na prvi kvartal leta 1974. Glavni razlog je restrikcija na zunanjih tržiščih, kjer so cene v izrednem upadanju tako, da nekateri proizvodi ne pokrivajo niti lastne cene. Pri nerentabilnosti izvoza in precejšnje deficitarnosti teh proizvodov na domačem tržišču, postaja izvozna problematika zelo pereča. V porastu pa je blagovna menjava, pri kateri se v protimenjavi oskrbujemo predvsem s starim železom. Fakturirana realizacija je dosežena z 834 milijoni din, medtem ko je planirana 763 milijonov din. Indeks na enako obdobje lani je v obeh primerih enak, in sicer znaša 165. Razen povečane proizvodnje je na to vplivalo tudi povečanje cen od II. polletja dalje. Indeks plačane v odnosu na fakturirano realizacijo znaša 91 in je enak I. kvartalu 1974, kar lahko smatramo za zadovoljivo spričo dejstva, da se situacija glede plačevanja v primerjavi s prejšnjim letom poslabšuje. Stroški proizvodnje, predvsem materialni, v tem kvartalu niso izven okvira planiranih, ker so nekatere podražitve že kalkularne pri načrtovanju za letošnje leto. V mesecu februarju sta nastopili dve bistveni podražitvi, in sicer pri koksu skoraj za 100 odstotkov in pri ferolegurah v poprečju za približno 45 odstotkov, kar bo pomenilo povečanje stroškov proizvodnje med 50 in 60 milijoni din, istočasno pa nastopa precejšnje znižanje cene uvoznemu staremu železu, kar bo zmanjšalo že znane podražitve navedenih domačih surovin. Glede dohodka in ostanka dohodka za prva dva meseca ugotavljamo, da smo na planiranem nivoju, kar lahko ocenjujemo tudi za I. kvartal kot celoto. Kakor že rečeno pri sorazmerno zadovoljivih rezultatih poslovanja v I. kvartalu, pa je situacija veliko bolj zaskrbljujoča pri podajanju prognoze za naslednje mesece. Ker je že po planu potrebno nabaviti bodisi doma, bodisi iz uvoza okrog 36.000 ton polproizvodov, bo potrebno usmeriti vse napore za pravočasno oskrbo s tujim vložkom še prav posebno, ker nastopajo določene finančne težave.

V SM jeklarni bo potrebno v pretežni meri obratovati s petimi peči, da dosežemo planirano količino, kar je posebno zaskrbljujoče predvsem s stališča vzdržnosti posameznih peči zaradi izrednega poslabšanja kvalitete ognjevdzdržnega materiala. Tudi v tem primeru bomo verjetno morali ustrezno opeko delno uvažati.

V zadnjem času se poslabšuje plačilna sposobnost naših kupcev in s tem tudi vezava dni, ki je od 53 ob koncu leta 1974 sedaj narasla na preko 60 dni. Kljub stalnemu zasledovanju gibanja salda kupcev in raznim ukrepom, ki se izvajajo, je saldo v precejšnjem porastu. Kot eden izmed skrajnih ukrepov do kupcev, ki slabo plačujejo, je tudi ustavljanje dobave, kar bo imelo določene posledice tudi v sami proizvodnji, posebno v primerih, ko določene proizvode ne bo možno presmeriti na druge kupce. Povečana nelikvidnost in nekatera negativna gibanja v gospodarstvu sploh, bodo nedvomno imela posledice tudi za našo železarno. Zato bo potrebno, da na vseh nivojih in na vseh področjih vložimo vse napore, da bomo z enako zavzetostjo kot v prvem tromesečju, delali tudi v naslednjem obdobju. Za doseg te naše skupne naloge nam lahko kot osnova služi program varčevanja, ki naj bo do podrobnosti tako obdelan, da bo sleherna delovna skupina in sleherno delovno mesto zajeto pri izvaajanju nalog in zadolžitve za realizacijo gospodarskega načrta, katerega smo vsi sprejeli.

Varčevanje mora zajeti vsa področja v Železarni. Pri tem ne mislim samo na varčevanje z energijo in repromateriali, temveč tudi na tista področja, ki iz programa niso razvidna. To so predvsem koriščenje delovnega časa in delovna disciplina, različni delovni časi, službena potovanja, tudi na koriščenje osebnih avtomobilov Železarne je s strani delavcev vse več pripomb. Lahko bi našel še več primerov, ki vplivajo na rast proizvodnih stroškov tovarne. Gre za to: če govorimo o varčevanju in sprejemanju programe, smo za njihovo realizacijo vsi in posamezno odgovorni tudi, če gre za osebne interese.

ŠE VEČJO SKRBB DRUŽBENEMU STANDARDU

Ko govorimo o naših skupnih nalogah glede urejanja samoupravnih in proizvodnih odnosov, ki imajo za cilj povečati proizvodnjo in dohodek je prav, da spregovorimo nekaj besed o tem, kako bomo reševali življenjska vprašanja tistih, ki to proizvodnjo in dohodek ustvarjajo.

Stanovanja so brez dvoma tista dobrina, za katero so delavci, ki

nimajo tega vprašanja rešenega, prav gotovo življenjsko zainteresirani. Poleg tega pa rešeno stanovanjsko vprašanje posredno vpliva na delavčvo počutje na delovnem mestu in s tem v zvezi na njegovo proizvodno sposobnost. Vsem nam so še v spominu leta, ko je bila Železarna v težkem ekonomskem položaju, in smo ne glede na potrebe zgradili 10–30 stanovanj letno. Zaradi takega stanja so še danes pri urejanju teh zadev prisotne posledice. Zaradi boljšega ekonomskega položaja Železarne smo v zadnjem obdobju vložili v te namene ogromna sredstva. V letu 1972 smo sprejeli srednjeročni program stanovanjske izgradnje. Z ozirom na ogromen deficit stanovanj smo se v tem programu zavezali zaradi zadovoljivih finančnih sredstev, da bomo letno zgradili sto do 120 stanovanj. Zaradi skokovitih cen na področju stanovanjske izgradnje nismo programa v letih 1973 in 1974 realizirali, čeprav smo vložili večja sredstva kot jih predvideva program.

Nekaj podatkov za zadnji dve leti: v letu 1973 smo zgradili 86 stanovanj, z različnimi kombinacijami in preselitvami smo rešili 140 prosilcev. V letu 1974 je bilo odloženih 76 prosenj (vzrok je v tem, da so delavci ali sami rešili svoje stanovanjsko vprašanje ali odgovorili delovno razmerje in podobno). Tako je bilo v letu 1973 za Železarno rešenih skupno 216 prosenj. V istem obdobju pa je bilo na novo vloženih 255 prosenj. V letu 1974 smo zgradili 100 stanovanj in je bilo rešenih 121 prosilcev, odloženih je bilo 81 prosenj, torej za Železarno rešena 102 prosila. Na novo vloženih pa je bilo 234 prosenj. Skupno pa je 1. aprila 1975 vloženih 762 prosenj za stanovanja. Pri tem pa nam mora biti jasno, da ne potrebujemo toliko stanovanj, ker del prosilcev stanovanja ima in prosijo le z ozirom na številčnost družine za večje stanovanje.

Za letošnje leto se predvideva nakup 120–130 stanovanj. Pri tem pa moramo vedeti, da smo glede gradnje stanovanj in v jesenih v velikih težavah. Vsa nova gradnja stanovanj je možna le z rušenjem obstoječih objektov, kar seveda gradnjo še podražuje. Stanovanjska vprašanja se v Železarni rešujejo enotno po pravilniku o urejanju stanovanjskih vprašanj delavcev, v letu 1974 je bil ta pravilnik na iniciativo sindikata deloma korigiran. Predvsem gre tu za točkovanje dobe čakanja na stanovanje. Po starem principu točkovanja so namreč delavci, ki so imeli stanovanja, toda neustrezna, zamenjali čakali na rešitev. Imamo namreč še prosnje iz leta 1965. Z novim načinom se to odpravlja tako, da praktično več kot pet let ne bo nihče čakal na stanovanje.

Kljub tako velikim potrebam in vlaganjem ter naporom celotnega kolektiva pa imamo še vrsto posameznikov, ki se s tako ali drugačno rešitvijo svojega stanovanjskega vprašanja ne soglašajo. Težko je danes dobiti prosila, ki bi bili zadovoljni s stanovanjem v osmerčku v Podmežaklju. Ne ustreza jim nadstropje, južna ali severna stran. Prišli smo že tako daleč, da posamezniki zahtevajo nova stanovanja samo zato, ker sedaj stanujejo v nesodobnih, čeprav so bili le-ti zgrajeni v letu 1963 (bloki na Cesti revolucije). Omenjam to zaradi tega, da ne bomo mogli sprejemati v programe takih iluzij, ki bi omogočale prosilcem, da bi izbirali stanovanja po svojem okusu in želji.

Vsekakor pa bo morala biti skrb za reševanje stanovanjskih vprašanj delavcev ena pglavitnih nalog v prihodnje, kajti nemogoče je to, da bi delavce samo zaposlovali, kje in kako pa živijo, pa naj bo skrb nekoga drugega.

V ta okvir sodi tudi vprašanje naših samskih delavcev. Zaključki iz zadnje seje volilne konference se uresničujejo, saj je adaptacija samskega doma Plavj v teku, smo pa tudi tik pred pričetkom gradnje novega samskega doma s kapaciteto 160 postelj. Tudi na področju družbene prehrane smo v zadnjem času napravili korak naprej. Izpolnjujemo določila sindikalne liste tako, da se je vrednost bonov za malico povečala na 5 novih din. Nekoliko problematične so še delilnice toplega obroka ali pa naše kantine. V prihodnje bo treba pristopiti k izdelavi programa urejanja teh kantin in tudi številčnosti.

Danes smo priča mnogim polemikam in pritožbam, da so v kantinah prevelike vrste. Strinjamo se, če bo potreba po povečanju števila kantin, da to tudi realiziramo. Toda prepričan sem, da vrste v kantinah niso vselej rezultat premajhnega števila kantin in kantiner, temveč tudi slabih razporedov malic po obratih in discipline do teh razporedov. Če smo že govorili o varčevanju v Železarni, potem mora biti le-ta prisotna tudi na tem področju.

V sedanjem izredno dinamičnem in hitrem načinu življenja, prihajamo vsi skupaj vedno bolj do spoznanja, da je delovna in fizična rekreacija tista oblika naše aktivnosti, ki je v današnjih pogojih dela in živ-

ljenja vsem nam še kako potrebna. Tega se vsi zavedamo, saj smo v preteklosti temu posvetili veliko pozornost, tudi sredstva za to dejavnost niso bila majhna. Več o tem je povedano v poročilu, ki ste ga prejeli. Poudaril bi le rad, da morajo biti naša prizadevanja tudi v prihodnje usmerjena v to, kako in na kakšen način v te rekreative dejavnosti vključiti čim širši krog delavcev. V zadnjem času smo opazili, da nekateri posamezniki to rekreacijo tolmačijo preveč tekmovalno, torej v tem smislu, kdo in kateri obrat bo v posamezni panogi rekreacije boljši in podobno, gre za to, kot sem že dejal, da naj bo prvak samo formalnega značaja, poudarek pa je treba dati množičnosti. Tako naj bodo tudi izhodišča programa letošnjega praznovanja 30-letnice osvoboditve in 25-letnice delavskega samoupravljanja.

V okvir teh vprašanj sodi tudi počitniški turizem delavcev. Vsem je znano, da imamo dva počitniška doma v Biogradu na moru in v Crikvenici s skupno kapaciteto 300 postelj. Mislim, da so se stvari v teh domovih v zadnjih dveh letih uredile tako, da v zadnjem času ni bistvenih pripomb s strani koristnikov teh kapacitet. Ob tem bi rad spregovoril o drugem problemu, ki pa se s tem povezuje. V razpravah o delitvi sklada skupne porabe so na sestankih delovnih skupin posamezni delavci kritizirali način regresiranja v teh počitniških domovih. Predlagajo namreč, naj bi se regres, ki je temu namenjen, razdelil med delavce, v domovih pa naj bo ekonomska cena.

Moram reči, da takih teženj ne bomo podpirali, kajti najglasnejši so tisti, ki imajo letovanje zagotovljeno brez naših počitniških domov. Po mojem pri tem ne sme biti vprašnja, ali v domovih regres ali ne, temveč mora na tem področju biti prisotna politika, kdo bo koristil naše počitniške domove, ali nekateri vsako leto, drugi pa po deset let ne. Sindikati se bomo tudi v prihodnje zavzemali, da je regres socialna kategorija, ki omogoča slehernemu aktivnemu oddih, ne pa tako kot si ga tolmačijo nekateri, češ to naj bo osebni dohodek.

Se bi lahko našteval vprašanja in probleme, katerih značaj zahteva našo prisotnost. Namenoma sem se osredotočil na ta vprašanja iz razloga, da me boste vi v svojih razpravah dopolnili. Osnova za vašo razpravo naj bo ta moj uvodni referat, poročila in okvirni program za prihodnje obdobje, katerega ste vsi sprejeli.

Današnja konferenca naj ima politično delovno obeležje, saj uresničujemo novo sprejeto ustavo in dokumente naših kongresov. Delovno mislim predvsem v tem smislu, da ne bo sindikat samo registrator nerazčiščenih vprašanj in problemov, temveč da bomo aktivni oblikovalci in uresničevalci naših ekonomskih, političnih in samoupravnih odnosov.

Ko se nam izteka mandat, mi dovolite, da se zahvalim vsem tistim vidnim in nevidnim sindikalnim delavcem, ki so v pretečenem obdobju s svojim delom pripomogli k realizaciji naših programov in sklepov ter s tem v zvezi k uspešnosti dela sindikata. Ta zahvala pa naj bo tudi spodbuda, da se bo število aktivnih delavcev v sindikatu pomnožilo. Konferenci želimo plodnega dela in veliko uspehov pri realizaciji sklepov, ki jih bomo danes in v prihodnje sprejeli.

Železarski globus

ARGENTINA

V argentinskem mestu Villa Constitucion gradi železarska družba Acindar nov obrat za proizvodnjo predreduciranih peletov. Po končani prvi fazi izgradnje bodo lahko proizvedli 540.000 ton peletov letno. Ko pa bo zaključena tudi druga faza izgradnje, bo letna proizvodna zmogljivost narasla na milijon ton predreduciranih peletov.

ŠVICA

Skupno z naročili za leto 1975 je švicarsko podjetje Concast AG do zdaj zgradilo oziroma gradi približno 300 naprav za kontinuirno vlivanje jekla s preko 800 žilami. Njihova skupna proizvodna zmogljivost je preko 90 milijonov ton kontinuirnega vlitega jekla. Naprave tega podjetja obratujejo v železarnah 40 držav.

NIZOZEMSKA

Nizozemska železarska družba Estel NV Hoesch-Hoogovens namestila do leta 1980 povečati letno proizvodnjo surovega jekla v svoji železarni Ijmuiden. Nova letna proizvodnja surovega jekla naj bi po letu 1980 znašala od 10 do 12 milijonov. Leta 1980 pa bodo v tej železarni proizvedli osem milijonov ton surovega jekla.

IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

OTK

V ponedeljek, 31. marca, je bila izredna seja odbora osnovne organizacije sindikata OTK. Na seji so obravnavali več predlogov za podelitev odlikovanj, ki jih bodo podelili ob praznovanju 30-letnice osvoboditve. Dva predloga pa so pripravili že za prihodnje leto. Ob koncu seje so rešili nekaj tekočih zadev.

PRVA SEJA IZVRŠNEGA ODBORA SINDIKATA ŽELEZARNE

Predsednik tovarniške konference osnovnih organizacij sindikata Franc Kobentar, je za četrtek, 24. aprila sklical prvo redno sejo izvršnega odbora sindikata po volilni konferenci.

Članom izvršnega odbora bo posredovan predlog za imenovanje posameznih komisij, tako, da bodo

lahko članom novoizvoljenega izvršnega odbora razdelili dolžnosti.

Na dnevnem redu prve seje izvršnega odbora je tudi obravnavna kriterijev za ugotavljanje pogojev nočnega dela žena. Pogovorili se bodo tudi o oblikah nadaljnje razprave o teh kriterijih, v katerih je zaposlenih največ žena. Izvršni odbor sindikata bo priporočil osnovnim organizacijam sindikata, da o omenjenih kriterijih razpravljajo in sprejmejo ustrezna stališča.

VALJARNA PROFILOV

V torek, 8. aprila, je bila v pisarni obratovništva valjarne profilov seja odbora osnovne organizacije sindikata. Sodelavca Anton Zupan in Nazif Ljuta sta odboru posredovala kratko informacijo o poteku dosedanjih priprav za izvedbo izleta. Po prvi varianti naj bi se z letalom odpeljali v Split, po drugi varianti pa

odpotovali z avtobusom v Bratislavo in si med potjo ogledali tudi Dunaj. Znale so tudi cene za obe predlagani varianti. Članom kolektiva bodo dane možnosti, da lahko prijavi udeležbo za oba izleta, odločili pa se bodo za izlet, za katerega bodo prejeli največ prijav. Posamezni udeleženci bodo prispevali tretjino stroškov, v kolikor pa avtobus ali letalo ne bi bila polno zasedena, se izleta lahko udeležijo tudi svojci, ki pa naj bi plačali polovico stroškov. Zaradi visokih stroškov se za izvedbo izleta v Ohrid niso odločili. V jeseni predvidevajo izlet na relaciji Kozara-Banja Luka ali na Petrovo goru, vendar je treba pravočasno zbrati ponudbe.

Odbor je razpravljal tudi o letovanju. Strinjali so se s predlogom, da odobrijo brezplačno letovanje Emilu Purgerju, druga dva kandidata za brezplačno letovanje pa bodo še iskali.

Namesto Milana Kilarja bo v tovarniški konferenci sindikata sodeloval Mujag Haskič.

KADROVSKI SEKTOR

Na šesti seji osnovne organizacije sindikata na kadrovskem sektorju so razpravljali o prijavah za letovanje. Na seji so poudarili, da je treba dosledno upoštevati kriterije, objavljen v okrožnici o oddihih in regresih v mesecu marcu. V zvezi s tem niso upoštevali prijav nekaterih članov sindikata, ker so že letovali v zadnjih dveh letih. V nadaljevanju seje so razporedili mesta za letovanje v počitniških domovih Biograd na moru in v Crikvenici. Prosta mesta za letovanje bodo vrnilo sindikatu Železarni, da z njimi razpolaga pri kritju večjih potreb za letovanje sodelavcev v obratih. Sodelavcem Valentinu Razingerju iz socialno zdravstvene službe in Janezu Cerkovniku iz poklicno gasilske in reševalne čete pa so odobrili brezplačno letovanje na morju.

ŽEBLJARNA

Odbor osnovne organizacije sindikata v Žebeljarni je imel 27. marca drugo redno sejo, in 17. aprila tretjo redno sejo.

Na drugi seji so bili člani odbora seznanjeni s poročilom o prijavah za letovanje, ki ga je posredoval referent Miro Lah. Odbor je razpravljal tudi o udeležbi članov sindikata iz strojnega vzdrževanja na izletu, ki ga organizira žebeljarna. Izleta se lahko udeležijo, vendar s pripombo, da se v tem primeru ne morejo udeležiti izleta v matičnem obratu. V primeru smrti svojca člana sindikata strojnega vzdrževanja, bodo prav tako izvedli nabiralno akcijo.

Na tretji seji so bili člani odbora seznanjeni s poročilom o prijavah za letovanje, ki ga je posredoval referent Miro Lah. Odbor je razpravljal tudi o udeležbi članov sindikata iz strojnega vzdrževanja na izletu, ki ga organizira žebeljarna. Izleta se lahko udeležijo, vendar s pripombo, da se v tem primeru ne morejo udeležiti izleta v matičnem obratu. V primeru smrti svojca člana sindikata strojnega vzdrževanja, bodo prav tako izvedli nabiralno akcijo.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

NAGRAJENI PISMENI IZDELKI

JESENIŠKI ŽELEZAR – PROIZVAJALEC IN SAMOUPRAVLJALEC

V Gorenjski dolini, pred pragom Julijcev, leži železarsko mesto Jesenice. Te so že zelo staro železarsko središče Gorenjske. Ko se peljemo skozi, se nam pogled ustavi na tovarni, ki zavzema velik del Jesenic. Res, da Železarna onesnažuje okolje kar nam priča rdečarjava barva hiš, slab zrak in motna Sava, je pa tudi potrebna saj si v njej služi svoj vsakdanji kruh več tisoč delavcev.

Pred vojno je bila veliko manjša, bila je last Kranjske industrijske družbe. Po osvoboditvi je bila v državni lasti. To obdobje imenujemo administrativno upravljanje. 20. avgusta 1950. leta pa so tovarno prevzeli delavci.

Od takrat dalje delavci prek samoupravnih organov upravljajo Železarno. Sodelujejo pri vodenju tovarne, pri odločanju osebnih dohodkov, nagrajevanju... Sprejemajo tudi samoupravne akte, statute podjetja in gospodarske načrte.

Delo železarja je težko, zato je v Železarni zaposlena večina moška delovna sila. Težko si vzamejo čas za sestanke, posvete – vendar je to dolžnost vsakega delavca – proizvajalca in samoupravljalca, da bdi nad delom tovarne in da odgovarja za morebitne nepravilnosti. Poleg tega se mora udeleževati tudi v družbenopolitičnem življenju izven tovarne.

Poslovni uspeh tovarne je odvisen od storilnosti vsakega zaposlenega. Storitost pa bo tem večja, v čim boljših pogojih bodo delavci delali in živeli. Zato skrbi tovarna, da imajo delavci urejeno stanovanje, družbeno prehrano, zdravstveno varstvo, izobraževanje in rekreacijo.

Ideja o samoupravljanju se je porodila že davno. Železarna Jesenice je bila med prvimi, ki je izvolila svoj prvi delavski svet. Kljub velikemu napredku, ki so ga dosegli v samoupravnem razvoju, pa svoj sistem samoupravljanja še naprej izpopolnjujejo.

Tovarni želimo obilo uspeha pri nadaljnjem gospodarskem in samoupravnem razvoju!

Z. Čop, osnovna šola
F.S. Finžgarja Lesce –
peta nagrada

Pogled jeseniškega kovinarja je bil in bo vedno uprt v bodočnost, ki jo gradi in kuje z vso verno in ljubeznijo do rodne zemlje in z vso žilavo odpornostjo, da bi dal socializmu pravo, iskreno in idealno vsebino in podobo.

Težka in naporna je bila prehojena pot. Bila je polna bojev in žrtv, dramatičnih zapletov in trpkih razočaranj. Uspehi so se vrstili za uspehi. Vojne vihere so grozile, da uničijo, kar je bilo ob. pomanjkanju in z muko v desetletjih težkega dela ustvarjeno.

Tuji kapitalisti so gospodarili in se bogatili na plodovih dela gorenjskega železarja. Toda leta je ostal trden in neomajen. Vztrajal je na svoji zemlji, kljuboval nevarnostim in prenašal s pogumno odločnostjo udarce kapitalizma.

Jesenjski železar je dočkal svojo dolgoletno željo, da v svobodi zagorijo plavži. Ta cilj mu je dajal desetletja življensko silo, požrtvovalnost in zanj je ustvarjal in se boril s spretnostjo svojih rok, z močjo svojega razuma in znanja.

Leta 1950 je končno dozorela ideja, da je treba izročiti podjetje delovnemu kolektivu v samoupravljanje, da bi se tako uresničile težnje in cilj socialistične revolucije – samoupravljanje podjetij po voljenih organih delavstva. Po tem velikem preobratu v zgodovini gorenjskega železarstva so se delavci zavedali, da se je uresničila težnja, stara več desetletij, da bodo odslej proizvajali zase in da ob njihovih žuljih ne bodo bogatili tuji kapitalisti. Odslej bodo delali zase, za svojo lepšo bodočnost.

Ta misel jih je hrabrila, da so proizvajali vedno več in se je od takrat proizvodnja povečala več kot dvakrat.

Jutrišnji dan jeseniškega železarja je jasen. Zaradi oddaljenosti surovin ne bodo več bistveno širili proizvodno gradljo in surovega jekla. Izpopolnili pa bodo tehnološke postopke proizvodnje in vlivljanja ter valjanja jekla z zadnjimi dognanji znanosti in tehnike.

Prihodnost železarne je v postopnem povečanju nadaljnje predelave izdelkov in surovega jekla, ki ga proizvajajo. S tem bodo vložili več svojega dela, izdelke oplemenitili, tako bodo dosegli višjo ceno in s tem tudi več dohodka. Železarski jutri obeta modernejše naprave, še bolj mehanizirane razne postopke proizvodnje. Obeta jim večji kos kruha in boljše prihodnost.

Seveda pa bo ta takšna, kakršno si bomo predvsem sami ustvarili z delom, učenjem in samoupravljanjem.

Milena Hrovat, osnovna šola
Žirovnica – peta nagrada

POPRAVEK

V prejšnji 14. številki ŽELEZARJA, dne 10. aprila 1975, je na strani 7, kjer so objavljeni nagrajeni pismeni izdelki učencev osnovnih šol, prišlo do neljube napake, za katero pa avtor naloge učenec Janko Kersnik ni prav nič kriv. Učenec je podatke za nalogo črpal iz gradiva, ki smo ga v Železarni pripravili za tekmovanje učencev osnovnih šol po vprašanjih zgodovine delavskega samoupravljanja v železarni Jesenice. Gradivo o zgodovini delavskega samoupravljanja v Železarni je zbrano po zapisnikih sej delavskih svetov, ki pa so pomanjkljivi in je zato tudi prišlo do napake. Gre za tole. Leta 1950 je prevzel ključ tovarne tov. Srečko Jagodic, ki pa takrat ni bil predsednik delavskega sveta Železarne, kakor piše v gradivu in seveda tudi v nalogi, temveč le namestnik predsednika, ker je bil predsednik tov. Franc Arh odsoten zaradi vojaških vaj. Tov. Franc Arh je bil predsednik prvega delavskega sveta od 29. januarja 1950 do 21. marca 1951, ko so zaradi preobremenjenosti namesto njega izvolili za predsednika delavskega sveta Železarne tov. Srečka Jagodica.

Tov. Francu Arhu se za to neljubo napako opravičujemo in jo bomo v vseh objavljenih dokumentih popravili, obenem pa se mu zahvaljujemo za opozorilo, ki bo pripomoglo, da bomo dogodke pred 25 leti resnično prikazovali in opisovali. M. Polak

PRAZNIK V KROPI

Partizanska Kropa praznuje 80-letnico obstoja podjetja Plamen v Kropi. Leta 1894, 16. novembra je 15 kovačev sklenilo ustanoviti »Prvo zadrugo za žebljarsko obrt in druge izdelke iz železa«. Po vseh pripravah, ki jih je izvedel pripravljalni odbor, je bil 1. maja 1895 prvi občni zbor, 2. maja pa je že začelo delovati v zadrugi 47 delavcev.

Tako je iz zadruge v osemdesetih letih postalo industrijsko podjetje, ki bo letos po planu s 520 zaposlenimi izdelalo 9.000 ton vijakov in matic in imelo 150.000.000,00 dinarjev skupne realizacije. Tudi letos bodo nad polovico celotne proizvodnje izvozili.

Kroparski, kamnogoriški in okoliški fantje, dekleta in moške so se borili v mnogih partizanskih enotah v Sloveniji in Jugoslaviji. V Kropi je bilo proti koncu vojne v bunkarjih in karavlah v Kroparski gori prostora za 300 ljudi. Od bivših Plamenovih sodelavcev je žrtvovalo svoja življenja v NOB 50 delavcev.

Okupator je zahteval med vojno, da bi tovarna Plamen izdelovala vedno več železniškega materiala. Zato so partizani v noči od 28. na 29. avgust 1942 zasedli Kropo, onesposobili stroje za nadaljnje obratovanje in uničili naprave na poštenu uradu. Od takrat do konca vojne Plamen ni več redno obratoval. Vedno bolj pa so izkoriščali naprave aktivisti za popraviljanje orožja. Iz Plamena so dobavljali material, orodje in nekaj strojev za partizanske delavnice na osvobojenem ozemlju na Cerkljanskem.

V večjih in manjših skupinah so prebivalci odhajali v partizane. Do konca vojne je iz Kroke odšlo v partizane od 700 prebivalcev kar 120 borcev, ostali pa so sodelovali v NOV doma.

V počastitev 30-letnice osvoboditve, 1. maja in 80-letnice Plamena bo v Kropi v sredo 30. aprila 1975 ob 17. uri akademija. Govoril bo predsednik skupščine SRS dr. Marjan Brečelj. Na akademiji bodo sodelovali še: komorni moški zbor Stane Žagar iz Kroke, Ladko Korošec, Jože Zupan, Zlata Ognjanovič, Dragiža Ognjanovič, Pavel Sivic, prof. Hilda Dermota in prof. Anton Dermota.

C.R.

PROGRAM PRIREDITEV

Prireditve ob praznovanju 80-letnice Slovenskih železarn – tovarne vijakov Plamen Kropa, 30-letnice osvoboditve in 25-letnice samoupravljanja v Plamenu.

sobota, 26. aprila:

- 10.00 tradicionalno srečanje upokojencev Plamena,
- 16.00 otvoritev razstave del mojstra umetniškega kovaštva Joža Bertonecja v kovaškem muzeju v Kropi,
- 17.00 slavnostna seja delavskega sveta z dnevnim redom:
- nastop učencev osnovne šole S. Žagar
- slavnostni govor
- počastitev spomina padlih delavcev Plamena
- podelitev priznanj najstarejšim delavcem ter poslovnim sodelavcem

sreda, 30. aprila:

- 9.00 sprejem gostov
- 9.30 ogled podjetja
- 10.30 otvoritev makete »Kropa sredi 19. stol.« v kovaškem muzeju v Kropi
- 11.30 ogled kovanja v vigenjcu
- 17.00 svečana akademija v sindikalnem domu v Kropi

četrtek, 1. maja:

- 6.00 budnica
- 18.00 družabni večer v sindikalnem domu v Kropi

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNI

ZANIMIVA GEOTERMIIJA

Zaradi težav, ki nastajajo v zadnjem času pri uporabi konvencionalnih energetskih virov, postaja vedno bolj zanimiva tudi tista vrsta energije, ki smo jo še pred nedavnim bolj ali manj zanemarjali. Med takšno spada tudi geotermična energija. Osnovna veda za to področje je geotermija.

Temperatura in toplota

Geotermija je del področja geofizike. Ukvarja se s toplotnimi razmerami v notranjosti zemeljske oble. Toplotne razmere in dogajanja povezana s tem je možno opisati s pomočjo dveh pojmov: temperature in toplote.

S pojmom temperatura označujemo toplotno stanje nekega telesa. Temperaturna enota je ena stopinja. Pri nas uporabljamo običajno Celzijevo skalo z oznako: stopinj Celzija (Andres Celcius je bil švedski fizik in astronom. Živel je v obdobju 1701–1744 in je leta 1742 predložil, da se kot osnovne točke pri merjenju temperature vzamejo ledišče vode z nič stopinjami Celzija in vrelišče s 100 stopinjami Celzija).

Toplota je vrsta energije. Osnovna enota za toploto je kalorija ali okrajšano cal (kalorija je tista količina toplote, ki je potrebna za ogretje 1 g vode s 14,5 na 15,5 stopinj Celzija pri normalnem pritisku).

Toplota prehaja s področja, ki ima višjo temperaturo na področje z nižjo temperaturo. V notranjosti zemeljske oble narašča z globino tudi temperatura. Zato obstaja stalen toplotni tok iz notranjosti proti zemeljski površini. V bližini površine

naraste temperatura na vsakih 100 m globine za približno tri stopinje Celzija.

Toplotni tok označujemo z angleško enoto HFU (kratica za Heat Flow Unit – toplotni tok enota). Ena HFU ustreza milijontemu delu cal- kvadr. centimeter s. Do danes so izvedli več tisoč meritev toplotnega toka tako na morjih kakor tudi na kopnem. Ta se spreminja v določenih mejah z ozirom na kraj meritev. S tem dobimo podatke o toplotnem stanju posameznega področja. Srednja vrednost toplotnega toka zemlje je okoli 1,5 HFU.

Spodnja tabela kaže nekatere vrednosti za toplotni tok na zemeljski površini v srednjih vrednostih HFU:

Zemeljski toplotni tok	1,5
Žarčenje sonca	32.000
Kozmično in zvezdno žarčenje	1/10.000
Vulkani, g. jziri	1/100
Potresi	1/1000

Temperatura notranjosti zemlje

Zelo važno vprašanje, na katerega mora odgovoriti geotermija, je potek temperature v bolj globokih plasteh notranjosti zemlje. Direktna opazovanja v globokih rudnikih ali pri vrtanju lahko sežejo samo nekaj tisoč metrov pod zemeljsko skorjo. Zato je možno temperaturo v večjih globinah določiti samo z določenimi računskimi operacijami. Pri tem pa je treba predvideti določene predpostavke in upoštevati različna poenostavljenja.

Diagram št. 1 kaže izračunan potek temperature do globine 50 km na področju Centralnih Alp. Iz diagrama je razvidno, da temperatura najprej močno narašča, v večjih globinah pa neko-

liko počasneje. Pri globini 50 km doseže približno 850 stopinj Celzija.

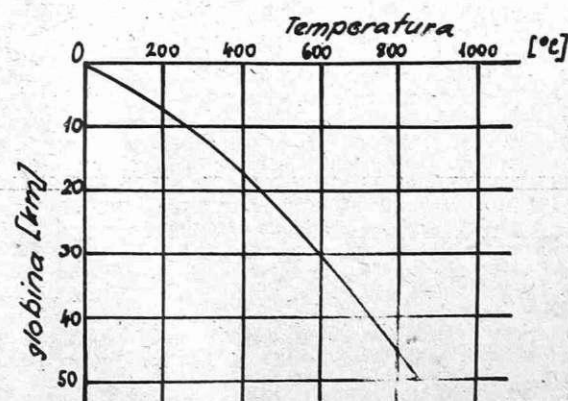

Diagram št. 1

(Nadaljevanje prihodnjic)

ODOBrena gradbena posojila za leto 1975

TOČKA:

Štev.	Priimek in ime	Obrat	Kvalif.	Faza dograd.	Izpraz. stanov.	Zaprošeno	Odobreno
1.	Albreht Anton	Martinarna	VK	adapt.	—	40.000.—	30.000.—
2.	Arh Franc	Martinarna	KV	adapt.	—	80.000.—	70.000.—
3.	Arh Marjeta	Strojne del.	U-2	IV.	—	10.000.—	10.000.—
4.	Arnol Andrej	Martinarna	PK	adapt.	—	50.000.—	20.000.—
5.	Auer Franc	Valj. 2400	KV	IV.	—	10.000.—	10.000.—
6.	Ažman Jože	Gradb. vzdrž.	VK	I.	—	80.000.—	40.000.—
7.	Bahun Franc	Gasilci	U-4	III.	—	80.000.—	70.000.—
8.	Bahun Olga	OTK	U-2	III.	—	40.000.—	30.000.—
9.	Barič Mihael	Upokoj.	—	III.	—	60.000.—	60.000.—
10.	Beguš Albin	Žičarna	VK	IV.	—	60.000.—	60.000.—
11.	Benedik Danica	Prod. sekt.	U-5	III.	—	20.000.—	20.000.—
12.	Beravs Bernarda	Stroj. vzdr.	KV	adapt.	—	40.000.—	30.000.—
13.	Berce Franc	Žičarna	KV	adapt.	—	30.000.—	30.000.—
14.	Bernik Franc	str. vzdr.	U-3	I.	—	100.000.—	70.000.—
15.	Bernik Franc	CPDV	U-3	III.	—	100.000.—	40.000.—
16.	Bertoncelj Gabriel	Stroj. del.	VK	IV.	—	30.000.—	20.000.—
17.	Bizjak Bogomir	Stroj. del.	VK	adapt.	—	70.000.—	30.000.—
18.	Bohinc Alojz	Valj. Bela	U-5	nakup	—	40.000.—	30.000.—
19.	Bohinc Rudi	DE DP	VK	adapt.	—	60.000.—	30.000.—
20.	Bratina Dušana	Elektrodni	PK	adapt.	—	60.000.—	40.000.—
21.	Bregant Drago	Elektrodni	VK	adapt.	—	40.000.—	30.000.—
22.	Brejc Esterina	Valj. 2400	KV	adapt.	—	50.000.—	40.000.—
23.	Brojan Janez	Žičarna	KV	III.	—	90.000.—	70.000.—
24.	Brudar Božidar	RO	U-5	I.	—	100.000.—	70.000.—
25.	Cvetek Franc	VEN	KV	adapt.	—	80.000.—	60.000.—
26.	Černe Božidar	VEN	VK	III.	—	80.000.—	70.000.—
27.	Demšar Ivan	Jeklovlek	VK	adapt.	—	35.000.—	20.000.—
28.	Dimitrov Pavle	Žičarna	VK	I.	—	200.000.—	60.000.—
29.	Dolžan Franc	VEN	VK	IV.	—	30.000.—	20.000.—
30.	Erjavec Katarina	DE DP	PK	III.	—	40.000.—	30.000.—
31.	Erzar Rozalija	DE DP	PK	III.	—	30.000.—	30.000.—
32.	Fabjanič Luka	Stroj. vzdr.	VK	III.	—	30.000.—	20.000.—
33.	Finžgar Anica	Elektrodni	PK	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
34.	Gabersček Antonija	PIV energ.	KV	IV.	—	10.000.—	10.000.—
35.	Gabron Ivana	Upokoj.	—	III.	—	80.000.—	70.000.—
36.	Gartnar Milan	Livarna	VK	adapt.	—	40.000.—	30.000.—
37.	Gartnar Radko	VEN	VK	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
38.	Gartnar Janez	RTA	U-3	adapt.	—	60.000.—	30.000.—
39.	Gasar Janez	Profilarna	KV	I.	—	100.000.—	70.000.—
40.	Gasar Marija	Profilarna	KV	I.	—	50.000.—	20.000.—
41.	Gazvoda Maks	Transport	VK	adapt.	—	25.000.—	20.000.—
42.	Gerdej Jože	VEN	VK	III.	—	40.000.—	30.000.—
43.	Gunde Alojz	El. jekl.	KV	adapt.	—	100.000.—	30.000.—
44.	Horvat Anton	OTK	U-3	III.	—	10.000.—	10.000.—
45.	Horvat Stane	Jeklovlek	VK	II.	—	10.000.—	10.000.—
46.	Horvat Vladimir	CPDV	U-4	I.	—	150.000.—	50.000.—
47.	Huber Karlo	Jeklovlek	VK	adapt.	—	50.000.—	20.000.—
48.	Jakopič Rezka	Elektrodni	PK	adapt.	—	30.000.—	20.000.—
49.	Jamšek Anica	FRS	U-3	IV. dograd.	—	30.000.—	30.000.—
50.	Janša Franc	Strojno vzdr.	VK	I.	—	80.000.—	60.000.—
51.	Jensterle Ivanka	Elektrodni	PK	adapt.	—	50.000.—	20.000.—
52.	Jezeršek Pavel	VEN	VK	III.	—	80.000.—	50.000.—
53.	Jonko Jože	Transport	VK	adapt.	—	40.000.—	30.000.—
54.	Junež Vincenc	Hlad. valj.	KV	I.	—	50.000.—	40.000.—
55.	Juvan Janez	OTK	KV	III.	—	80.000.—	70.000.—
56.	Kajdiž Marjan	Transport	VK	adapt.	—	40.000.—	30.000.—
57.	Kalan Miro	Transport	VK	III.	—	40.000.—	30.000.—
58.	Kapus Silvo	VEN	VK	IV.	—	30.000.—	30.000.—
59.	Kikelj Peter	Sektor nov.	U-4	adapt.	—	60.000.—	60.000.—
60.	Klinar Ciril	OTK	KV	III.	—	60.000.—	60.000.—
61.	Klinar Jože	Transport	KV	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
62.	Kobentar Jože	Vodst. hl. pred.	U-4	I.	—	60.000.—	40.000.—
63.	Kocjančič Franc	Stroj. vzdr.	VK	I.	—	100.000.—	50.000.—
64.	Konte Jože	El. jekl.	KV	IV.	—	15.000.—	10.000.—
65.	Koren Anica	Elektrodni	PK	IV. dograd.	—	30.000.—	10.000.—
66.	Korenjak Tomaž	Gradb. vzdr.	VK	IV.	—	20.000.—	20.000.—
67.	Koselj Ciril	PIV energ.	KV	adapt.	—	30.000.—	20.000.—
68.	Kovač Janez	CPDV	U-4	I.	—	100.000.—	60.000.—
69.	Kovač Štefan	Martinarna	VK	adapt.	—	60.000.—	30.000.—
70.	Kozar Valentina	DE DP	PK	adapt.	—	30.000.—	20.000.—
71.	Krauthaker Alojz	Sekt. novog.	U-3	nakup	—	160.000.—	70.000.—
72.	Krauthaker Nartea	Stroj. vzdr.	KV	nakup	—	160.000.—	30.000.—
73.	Kristan Ivan	Stroj. vzdr.	KV	I.	—	90.000.—	40.000.—
74.	Kunšič Vinko	Livarna	KV	I.	—	35.000.—	30.000.—
75.	Lamberger Edvard	Transport	PK	II.	—	20.000.—	10.000.—
76.	Leban Jaka	Profilarna	KV	I.	—	50.000.—	40.000.—
77.	Leban Vida	stroj. vzdr.	KV	I.	—	80.000.—	20.000.—
78.	Legat Franc	Elektrodni	KV	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
79.	Lešnjak Mojmir	Stroj. vzdr.	VK	adapt.	—	60.000.—	30.000.—
80.	Logar Igor	RTA	U-5	adapt.	—	60.000.—	40.000.—
81.	Lužnik Stanislav	Upokoj.	—	adapt.	—	20.000.—	20.000.—
82.	Maček Jože	Elektrodni	VK	adapt.	—	30.000.—	20.000.—
83.	Marčič Anton	Stroj. vzdr.	VK	adapt.	—	60.000.—	50.000.—
84.	Markelj Alojz	Profilarna	VK	IV.	—	10.000.—	10.000.—
85.	Markelj Janez	Stroj. vzdr.	KV	IV.	—	10.000.—	10.000.—
86.	Mencinger Stane	Stroj. vzdr.	U-4	adapt.	—	54.000.—	30.000.—
87.	Mencinger Svarun	VEN	KV	adapt.	—	40.000.—	20.000.—
88.	Mirtič Magda	Vrat. podb.	KV	I.	—	100.000.—	30.000.—
89.	Mrakar Olga	FRS	U-3	IV.	—	10.000.—	10.000.—
90.	Močnik Kristina	Elektrodni	PK	adapt.	—	30.000.—	30.000.—
91.	Noč Janez	Valj. Bela	U-4	I.	—	100.000.—	70.000.—
92.	Noč Andrej	OTK	KV	adapt.	—	40.000.—	30.000.—
93.	Noč Anton	Hlad. valj.	KV	I.	—	100.000.—	50.000.—
94.	Noč Katarina	Valj. 2400	PK	I.	—	70.000.—	50.000.—
95.	Novak Gregor	Upokoj.	—	II.	enosobno	100.000.—	40.000.—
96.	Oláh Franc	Spl. sektor	U-3	adapt.	—	40.000.—	30.000.—
97.	Ozebek Franc	Valj. profil.	KV	I.	—	70.000.—	50.000.—
98.	Pajer Sonja	RO	U-4	IV.	dvosobno	30.000.—	10.000.—
99.	Pernuš Elza	Valj. Bela	U-3	adapt.	dvosobno	100.000.—	20.000.—
100.	Pernuš Jože	Nabavni oddelek	U-5	adapt.	—	50.000.—	60.000.—
101.	Pesjak Matija	VEN	VK	adapt.	—	80.000.—	60.000.—
102.	Petač Marjan	Stroj. vzdr.	VK	I.	—	50.000.—	20.000.—
103.	Piber Aleksander	Žičarna	U-5	adapt.	—	40.000.—	20.000.—
104.	Pirc Milena	Elektrodni	PK	IV.	—	50.000.—	10.000.—
105.	Platiša Jože	Upokoj.	—	nakup	—	60.000.—	50.000.—
106.	Podlipnik Vladimir	Valj. Bela	U-5	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
107.	Podlipnik Anica	SEOP	U-2	adapt.	—	30.000.—	20.000.—
108.	Podlipnik Franc	Hlad. valj.	U-3	III.	—	100.000.—	70.000.—
109.	Podlipnik Majda	Nabavni odd.	U-3	III.	—	80.000.—	20.000.—
110.	Pogačnik Anton	Gradb. vzdr.	VK	I.	—	100.000.—	50.000.—
111.	Poklukar Janez	Gasilci	KV	I.	—	80.000.—	70.000.—
112.	Pristavec Božidar	Stroj. vzdr.	U-3	IV.	—	30.000.—	20.000.—
113.	Pristov Franc	Valj. Bela	KV	adapt.	—	60.000.—	40.000.—
114.	Pristov Simona	FRS	U-4	adapt.	—	25.000.—	20.000.—
115.	Purger Milan	RTA	U-4	adapt.	—	100.000.—	50.000.—
116.	Rajgelj Janez	OTK	U-3	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
117.	Razinger Anton	RO	U-5	III.	trosobno	80.000.—	70.000.—
118.	Razinger Pavel	Strojni vzdrž.	KV	IV.	—	30.000.—	20.000.—
119.	Rebolj Anton	SEOP	U-4	I.	—	80.000.—	60.000.—
120.	Rechberger Jože	El. jekl.	KV	adapt.	—	60.000.—	50.000.—
121.	Rihtarsič Franc	Plavž	KV	nakup	—	50.000.—	40.000.—
122.	Rozman Janez	Stroj. vzdr.	VK	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
123.	Sigmund Jože	Žičarna	VK	adapt.	—	60.000.—	40.000.—
124.	Sitar Marija	Elektrodni	PK	III.	dvosobno	40.000.—	30.000.—
125.	Sitar Vera	OTK	PK	adapt.	—	75.000.—	30.000.—

RAZDELITEV GRADBENIH POSOJIL ZA LETO 1975 IN PREDLOG DODATNIH KRITERIJEV ZA ODOBRITEV POSOJIL

Stanovanjska komisija pri DS železarne Jesenice je na svoji seji, dne 16. 4. 1975 obravnavala in potrdila predlog razdelitve gradbenih posojil prosilcem, ki so se prijavili na objavljeni razpis z dne 4. 11. 1974. Na isti seji je obravnavala in potrdila dodatne kriterije, na podlagi katerih so bila razdeljena gradbena posojila. O predlogu razdelitve posojil in dodatnih kriterijev, ki jih je potrdila stanovanjska komisija, je razpravljala tudi odbor za delovne in življenjske pogoje, dne 18. 4. 1975 ter istega v celoti potrdil.

V rednem razpisnem roku se je prijavilo 210 prosilcev, ki so zaprosili za odobritev gradbenega posojila in sicer so se prijavili pod:

1. točka razpisa 170 prosilcev, v skupni višini 9.464.000

2. točka razpisa 13 prosilcev, v skupni višini 1.010.000

3. točka razpisa 27 prosilcev, v skupni višini 1.920.000

Skupaj 210 prosilcev, v skupni višini 12.394.000.

Stanovanjska komisija je glede na veliko število prosilcev, ki so prosili za odobritev gradbenih posojil, morala sprejeti dodatne kriterije za odobritev posojil poleg kriterijev, ki jih vsebuje pravilnik o urejanju stanovanjskih vprašanj delavcev železarne Jesenice. Te kriterije je morala sprejeti vsled tega, da je finančna sredstva, ki jih je imela na razpolago, čim bolj pravično razdelila. Istočasno pa je tudi sprejela sklep, da posebna strokovna komisija, na terenu samem opravi ogled vseh građenj tistih prosilcev, ki so se prijavili na objavljeni razpis. Strokovna komisija si je v dneh od 13. 3. do 26. 3. 1975 tudi ogledala vse gradnje.

Glede na spremenjene bančne pogoje, ki jih nudijo LB-podružnica Jesenice pri odobritvi gradbenih kreditov na podlagi oročanja in ker je te pogoje izredno zaostri, je železarna Jesenice od tega načina kreditiranja odstopila. S prizadetimi prijavitelji, ki so se prijavili pod 3. točko razpisa, smo imeli razgovore in smo jim v tej zvezi posredovali ustrezne informacije glede bančnih pogojev. Na osnovi teh pojasnil so nekateri prijavitelji svoje prijave razveljavili, ostale prijavitelje pa smo vključili pod 1. točko razpisa. Glede na tako stanje je stanovanjska komisija sprejela naslednje dodatne kriterije:

1. Gradbena posojila se lahko odobrijo posamezniku v letu 1975 največ do 70.000 din in ne sme preseči te vsote (limit za leto 1975 je 70.000 din).

70.000 din	15 let	z 2 % obrestno mero
60.000 din	15 let	z 2 % obrestno mero
50.000 din	15 let	z 2 % obrestno mero
40.000 din	10 let	z 2 % obrestno mero
30.000 din	10 let	z 2 % obrestno mero
20.000 din	10 let	z 2 % obrestno mero
10.000 din	5 let	z 2 % obrestno mero

Prvi obrok zapade v plačilo po treh letih od dneva odobritve gradbenega posojila in se vrača v mesečnih obrokih, kar je določeno s posojilno pogodbo.

8. Prosilec, ki jim je bilo odobreno gradbeno posojilo posedujejo pa družbena stanovanja last železarne Jesenice, morajo le-te izprazniti in jih vrniti železarni Jesenice pod naslednjimi pogoji:

a) če prosilec odobreno gradbeno posojilo koristi v letu 1975 kar je s posojilno pogodbo tudi določeno, mora stanovanje last železarne Jesenice izprazniti do 1. 7. 1978. leta. V zvezi z izpraznitvijo stanovanja se sklene med posojilojemalcem in po-

Stanovanjska komisija je sprejela sklep, da se zaradi velikega števila prosilcev in omejenosti finančnih sredstev za gradbena posojila, višina gradbenega posojila dodeljuje prosilcem na osnovi gradbene faze, v kateri je stanovanjska hiša in gradbenega materiala, ki ga ima prosilec že nabavljenega za nadaljevanje gradnje. Resničnost podatkov je ugotavljala strokovna komisija na terenu odnosno gradbišču stanovanjske hiše.

2. Prosilec, ki jim je bilo v prejšnjih letih dodeljeno gradbeno posojilo, se lahko dodeli gradbeno posojilo le do višine, kolikor je znašal limit v letu, ko mu je bilo odobreno gradbeno posojilo.

3. Prosilci, ki so v prejšnjih letih dosegli postavljeni limit, do katerega so se odobravala gradbena posojila, se posojila ne odobri in so za Železarno Jesenice rešeni.

4. Prosilec, ki so zaprosili za gradbeno posojilo in ga bodo koristili za večja adaptacijska dela na svojih hišah (dograditev stanovanja odnosno obnova dotrajanih stanovanjskih hiš) se jim lahko odobri posojilo največ do 30.000 din. Iz tega določila so izvzeti tisti prijavitelji, ki na temeljih starih hiš gradijo povsem nove stanovanjske hiše ali stanovanja v nadzidavi. Upravičenost teh prosilcev za gradbena posojila nad 30.000 din je strokovna komisija ugotavljala na objektu samem.

5. Odobrena gradbena posojila se morajo koristiti v letu 1975 in morajo biti izkoriščena do 31. 12. 1975.

6. Če sta v železarni Jesenice zaposlena oba zakonca ali njuni družinski člani, lahko dobi drugi zakonec ali družinski član gradbeno posojilo in sicer:

— za novogradnje največ 30.000 din

— za adaptacije največ 20.000 din

7. Rok vračanja gradbenega posojila in ostali pogoji:

sojilodajalko dodatna pogodba (aneks k posojilni pogodbi), ki mora vsebovati vse dodatne obveznosti posojilojemalca.

b) V primeru, da posojilojemalec ne izpolni pogodbenih obveznosti, s katero se je zavezal, da bo izpraznil stanovanje do v pogodbi določenega roka, se posojilojemalec zaveže na plačilo pogodbenih kazni v višini 500 din mesečno vse dotlej, dokler ne izpolni svoje pogodbenih obveznosti do železarne Jesenice.

9. Razdelitev gradbenih posojil: Stanovanjska komisija je skupno rešila sledeče število prijaviteljev, ki so se prijavili na objavljeni razpis:

— iz 1. točke razpisa	168 prosilcev	6.030.000 din
— iz 2. točke razpisa	12 prosilcev	590.000 din

Opomba: Priloženi seznam prosilcev, ki jim je bilo odobreno gradbeno posojilo je sestavni del predloga o razdelitvi gradbenih posojil.

10. Kvalifikacijska struktura prosilcev, ki jim je bilo odobreno gradbeno posojilo in njihova pripadnost posameznim TOZD:

a)			
NK	— prosilcev	ali 0 %	
PK	17 prosilcev	ali 9,4 %	
KV	46 prosilcev	ali 25,6 %	
VK	49 prosilcev	ali 27,2 %	
U — 2	6 prosilcev	ali 3,3 %	
U — 3	16 prosilcev	ali 8,9 %	
U — 4	19 prosilcev	ali 10,6 %	
U — 5	21 prosilcev	ali 11,76 %	
Upokoj.	6 prosilcev	ali 3,3 %	
Skupaj	180 prosilcev	ali 100 %	

b)			
TOZD Talilnice	12 prosilcev	ali 6,7 %	
TOZD Valjarne	14 prosilcev	ali 7,8 %	
TOZD Predelava	41 prosilcev	ali 22,8 %	
TOZD VET	62 prosilcev	ali 34,4 %	
DS Skupne sl.	45 prosilcev	ali 25,0 %	
Upokojenci	6 prosilcev	ali 3,3 %	
Skupaj	180 prosilcev	ali 100 %	

II. Stanovanjska komisija ni dodelila gradbenega posojila v letu 1975 sledečim prijavitelcem iz sledečih razlogov:

1. Bernik Janez	Valj. 2400	odpovedal
2. Čebulj Niko	Livarna	odpovedal
3. Kalan Anton	SEOP	odpovedal
4. Pavlič Franc	SEOP	odpovedal
5. Pesjak Franc	Upokojenec	odpovedal
6. Pohar Bogdan	CPDV	odpovedal
7. Pohar Pavel	FRS	odpovedala
8. Sitar Anton	Stroj. vzdrž.	odpovedal
9. Sotlar Božidar	Kadr. sektor	odpovedal
10. Svetina Ciril	SEOP	odpovedal
11. Svetlin Danilo	SEOP	odpovedal
12. Tolar Nataša	VEN	odpovedala
13. Vtič Pavla	Valj. Bela	odpovedala
14. Žerjav Marija	VET	odpovedala
15. Žitnik Marjan	VET	odpovedal
16. Komic Ivana	SEOP	odpovedala
17. Drolc Marija	SEOP	dobi posojilo v l. 1976

18. Benet Emil — Stroj. vzdrž. ne dobi posojila, ker ima hišo dograjeno in prosi posojilo za gradnjo drvarnice.

19. Cankar Marjan — Valj. Bela svojo hišo na Bl. Dobravi ima dograjeno. Prosi za posojilo za graditev hiše v Zasipu za hčerko.

20. Čop Jože — Upokojenec ne dobi posojila, ker ima hišo dograjeno in prosi za posojilo za graditev centralnega ogrevanja hiše. V letu 1965 je dobil posojilo v višini 3.000 din za gradnjo stanovanjske hiše.

21. Guzej Draga	FRS	odpovedala
22. Guzej Marjan	Stroj. vzdrž.	odpovedal
23. Hribar Cvetka	Želbarna	odpovedala
24. Junež Darinka	Profilarna	dobi posojilo v letu 1976

25. Mežnik Marjan — Livarna ne dobi posojila. V letu 1974 je bilo njegovemu sinu dodeljeno gradbeno posojilo za adaptacijo stanovanjske hiše, vendar v tem času ni opravil nobenih del na adaptaciji stanovanjske hiše. Z odobrenim posojilom je naku-

pil nekaj gradbenega materiala kar je ugotovila strokovna komisija ob priliki ogleda dne 19. 3. 1975. Stanovanjska komisija smatra naj z že odobrenim posojilom iz leta 1974 nekaj napravi sam.

26. Morič Franci	VEN	odpovedal
27. Noč Anica	Vodstvo valj.	dobi posojilo v l. 1976

28. Rebolj Branka	RO	dobi posojilo v l. 1976
29. Sudžukovič Helena	Adj. Steckel	dobi posojilo v l. 1976

30. Zupančič Stane — Transport ne dobi posojila. Strokovna komisija je ugotovila, da ima imenovani štirisočno stanovanje in prosi za posojilo, da bi povečal dnevno sobo in obnovil streho. Opomba: Prosilec, katerim zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni bilo odobreno gradbeno posojilo v letu 1975, opozarja-

mo, naj se obvezno prijavijo na razpis za odobritev gradbenih posojil za leto 1976, ki bo predvidoma objavljen v začetku meseca novembra tega leta.

12. Z dodelitvijo gradbenega posojila prosilec, ki zasedajo družbena stanovanja last železarne Jesenice bodo le-ti izpraznili sledeče število stanovanj:

a) trosobna stanovanja	5 stanov. enot
b) dvosobna stanovanja	10 stanov. enot
c) enosobna stanovanja	3 stanov. enot
d) garsonjera	—
Skupaj	18 stanov. enot

Stanovanjska komisija je potrdila predlog dodatnih kriterijev na osnovi katerih so bila razdeljena gradbena posojila za leto 1975. Istočasno je potrdila tudi predlog razdelitve gradbenih posojil. Stanovanjska komisija pooblašča pristojno službo,

da objavi predlog o razdelitvi gradbenih posojil za leto 1975 posameznim prosilec v informativnem glasilu tovarne Železar.

Oddelek za družbeni standard Stanovanjski referent Franci Pirc

Ob 14. uri pred našo železarno

Tek. št.	Priimek in ime	Obrat	Kvalif.	Faza dograd.	Izpraz. stanov.	Zaprošeno	Odobreno
126.	Slivnik Alojz	RTA	U-5	III.	—	80.000.—	70.000.—
127.	Smolje Janez	Valj. Bela	VK	IV.	—	20.000.—	10.000.—
128.	Srpčič Tatjana	VEN	VK	IV.	—	50.000.—	30.000.—
129.	Stare Branko	RTA	U-4	III.	—	10.000.—	10.000.—
130.	Strgole Jože	Sektor nov.	U-4	III.	—	30.000.—	10.000.—
132.	Sudžukovič Božo	Profilarna	KV	I.	—	60.000.—	50.000.—
133.	Svetina Jakob	Valj. Bela	VK	adapt.	—	30.000.—	30.000.—
133.	Šalika Anton	Žičarna	VK	adapt.	—	15.000.—	10.000.—
134.	Šimnic Alojz	SEOP	U-5	adapt.	—	70.000.—	30.000.—
135.	Šlibar Jože	Transport	U-5	adapt.	—	60.000.—	50.000.—
136.	Šolaja Drago	Samotarna	KV	nakup	—	60.000.—	60.000.—
137.	Štucin Bogomir	Hlad. valj.	KV	III.	—	100.000.—	70.000.—
138.	Sulj Pavel	Transpot	KV	I.	—	100.000.—	60.000.—
139.	Tempfer Anemari	Gradb. vzdr.	U-3	I.	—	100.000.—	60.000.—
140.	Tolar Mihael	Plavž	U-5	adapt.	—	30.000.—	20.000.—
141.	Tomšič Ignac	Nadzor. sl.	KV	adapt.	—	40.000.—	30.000.—
142.	Torkar Darko	PIV energ.	KV	III.	—	60.000.—	60.000.—
143.	Tratnik Stanko	Želbarna	PK	adapt.	—	60.000.—	50.000.—
144.	Trnbošak Slavi	CPDV	U-2	adapt.	—	40.000.—	20.000.—
145.	Trpin Marija	OTK	U-3	I.	—	80.000.—	50.000.—
146.	Urbančič Feliks	VEN	VK	I.	—	70.000.—	40.000.—
147.	Urbanec Adolf	OTK	U-4	III.	—	40.000.—	30.000.—
148.	Uršič Vlado	RTA	VK	IV.	—	20.000.—	20.000.—
149.	Vahčič Boris	Stroj. del.	KV	I.	—	50.000.—	40.000.—
150.	Vahčič Stanko	Želbarna	VK	I.	—	70.000.—	40.000.—
151.	Vatovec Marjana	Hlad. valj.	U-2	I.	—	80.000.—	50.000.—
152.	Veber Franc	Upokoj.	—	adapt.	—	20.000.—	20.000.—
153.	Vengar Srečo	VEN	U-4	adapt.	—	55.000.—	30.000.—
154.	Verdikon Ema	VEN	VK	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
155.	Vidic Albert	Žičarna	VK	IV.	—	45.000.—	20.000.—
156.	Vidic Ivan	Transport	VK	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
157.	Volk Anica	Transport	U-2	I.	—	100.000.—	40.000.—
158.	Vulelija Ratko	Nabavni odd.	KV	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
159.	Vulelija Stanka	Prodaj sekt.	U-5	adapt.	—	50.000.—	40.000.—
160.	Vtič Alojz	UOS	U-4	adapt.	—	100.000.—	40.000.—
161.	Zaletel Janez	OTK	U-5	adapt.	—	150.000.—	30.000.—
162.	Zalokar Vinko	ETE	U-4	adapt.	—	50.000.—	40.000.—
163.	Zamida Matija	Valj. Bela	KV	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
164.	Zupanc Anton	PIV energ.	VK	III.	—	100.000.—	40.000.—
165.	Zupanc Janez	Stroj. vzdr.	VK	adapt.	—	60.000.—	40.000.—
166.	Zupančič Jože	Upokoj.	—	adapt.	—	50.000.—	30.000.—
167.	Zupančič Peter	Valj. Bela	VK	adapt.	—	20.000.—	20.000.—
168.	Zidan Nataša	Soc. zdr. sl.	U-4	I.	—	100.000.—	50.000.—
Skupaj						9.647.000.—	6.030.000.—

II. TOČKA

Tek. št.	Priimek in ime	Obrat	Kvalif.	Faza dograd.	Izpraz. stanov.	Zaprošeno	Odobreno
1.	Drolc Marjan	Stroj. vzdr.	U-5	II.	dvosobno	100.000.—	70.000.—
2.	Jereb Karel	Valj. Bela	KV	I.	dvosobno	90.000.—	60.000.—
3.	Kilar Alojz	Hlad. valj.	KV	IV.	enosobno	50.000.—	50.000.—
4.	Komel Janez	Žičarna	U-5	adapt.	dvoipol sobno	70.000.—	50.000.—
5.	Komel Marija	Prodaj. sekt.	U-4	adapt.	dvoipol sobno	70.000.—	20.000.—
6.	Kos Reza	DE DP	PK	III.	trosobno	30.000.—	10.000.—
7.	Markovčič Alojz	SEOP	U-5	III.	dvosobno	100.000.—	70.000.—
8.	Mesojedec Franc	Upokoj.	—	III.	dvosobno	80.000.—	70.000.—
9.	Mežnar Breda	SEOP	U-5	II.	trosobno	70.000.—	20.000.—
10.	Mežnar Srečo	RO	U-5	II.	enosobno	70.000.—	60.000.—
11.	Mrak Alojz	Tehn. inspekt.	U-5	III.	dvosobno	100.000.—	70.000.—
12.	Zevnik Stane	OTK	U-5	IV.	trosobno	80.000.—	40.000.—
Skupaj						910.000.—	590.000.—

Z gradbišča nove hladne valjarne — 17. aprila

Med montažo vozičkov za transport kolobarjev naših procesnih linij v novi hladni valjarni (posneto pri PRODUCTION MACHINERY — ZDA)

PREGLED PREDLOGOV IN PRIPOMB NA DELITEV SKLADA SKUPNE PORABE

Samoupravne delovne skupine v Železarni so v času od 10. marca do 10. aprila razpravljale o predlogu delitve sklada skupne porabe. SDS so v zvezi z delitvijo dale različne predloge in pripombe, ki smo jih zbrali in jih posredujemo v obliki analize. Predloge in pripombe bodo usklajevali delegati, ki so jih izvolile samoupravne delovne skupine, na zborih delegatov TOZD v tem tednu.

DELITEV DELA SKLADA SKUPNE PORABE PO DOGOVORJENIH DOLOČILIH SINDIKALNE LISTE ZA LETO 1975

Regresi za letni dopust

— Regres za letni dopust naj se poveča, ker je že od leta 1971 nespremenjen. Predlogi o višini so različni (7 SDS).

— Oskrbo v počitniških domovih, ki so last Železarne, naj plača vsak sam.

Za koriščenje regresov v naših domovih je treba voditi natančno evidenco, da ne bi koristili popust v domovih eni in isti člani.

V letu 1976 naj se nameni nekaj denarja za povečanje zmogljivosti v počitniških domovih.

Članom kolektiva, katerim ne bi bilo omogočeno letovanje v domovih Železarne, naj bi izplačali regres — razliko med regresirano ceno v naših domovih in polno ceno npr.: 120.— dinarjev.

— Regres naj se deli samo na zaposlenega, ne na družinske člane. Višina različna (8 SDS).

V letu 1976 naj se poveča regres za nezaposlene žene in otroke.

Nagrade jubilarantom dela

— Jubilejne nagrade naj se povišajo, ker so že več let enake. Povečanje naj se skladno s povečanjem življenjskih stroškov (10 SDS).

Nagrade jubilarantom dela naj bi se do enega leta zaposlitve ne dajale, pač pa naj bi se vsako naslednje leto poleg osnove 100 din povišale s sedanjih 20 na 30 din.

DELITEV SKLADA SKUPNE PORABE ZA DRUŽBENI STANDARD IN SPLOŠNE OBVEZNE POTREBE

Družbeni standard

— Sklad za individualno gradnjo naj se poveča (2 SDS).

— Posojila za individualno gradnjo naj bi upoštevala tudi možnost gradnje stanovanj v stanovanjskih blokih z lastništvom in ne samo individualnih stanovanjskih hiš.

— Vsota posojila za individualno gradnjo v višini 10 milijonov je previsoka. Del sredstev bi morali porabiti za gradnjo nekaj družbenih stanovanj z večjo koristno površino od 80–100 kv. m. Tistim, ki nimajo možnosti graditi svojih hiš, imajo pa večje število družinskih članov, je treba omogočiti stanovanja z večjo površino.

— Sredstva, ki bodo dodeljena za individualno gradnjo oziroma za adaptacijo in niso bila dodeljena še v lanskem letu, naj komisija ugotovi, če so bila trošena namensko.

— V predlogu sredstev za individualno gradnjo ni kompletnega izračuna. Kajti za sredstva, ki jih je na osnovi pogodbe z graditelji Železarna dolžna v letošnjem letu dati, se na drugi strani v isti višini sproščajo sredstva vročena v banki.

— Zakaj se daje iz sklada skupne porabe posojila za individualne gradnje, če odvajamo v stanovanjski sklad?

— Iz katerih sredstev daje stanovanjsko podjetje posojila graditeljem individualne gradnje?

— Kje so sredstva, ki jih vračajo individualni graditelji hiš in zakaj se ta sredstva ne pridružijo tistim, ki jih namenimo za to izgradnjo iz sklada skupne porabe?

Namenska sredstva za rekreativno dejavnost sindikata 1975

— Premalo je sredstev za rekreacijo mladine in članov sindikata.

— Denar za dan žena naj se nameni v druge namene, ker niso enotne nagrade, kajti žene v negospodarskih ustanovah dobijo večjo vrednost.

— Denarno nagrajevanje ob dnevu žena ustvarja razlike med zaposlenimi in nezaposlenimi ženami; zato naj bodo nagrade simbolične, sredstva naj se uporabijo v koristneje namene.

Sredstva za manjše vloge in druge razne potrebe odbora za splošne zadeve

Ni pripomb ali predlogov.

Telovadnica ŽIC in sredstva za manjše vloge odbora za kadre

— Če gredo naša sredstva za kako drugo ustanovo npr.: sredstva za telovadnico ŽIC, bi bilo prav, da tudi ŽIC sam prispeva določena sredstva.

— Najde naj se skupna rešitev za izgradnjo telovadnice ŽIC in gimnazije.

— Sredstva, ki se dajejo namenjeno za posamezne večje gradnje (kopališče, telovadnica ŽIC) ali druge objekte, ki se bodo gradili oziroma za katere se bodo izbirala sredstva, je treba preveriti, če so bila resnično uporabljena v te namene.

Kolektivno, življenjsko in nezgodno zavarovanje

Nekaj SDS opozarja na povečanje dajatev za zdravstvene usluge oziroma storitve; v kolikor se bo to še stopnjevalo, bo slabo situiranim delavcem onemogočeno koriščenje določenih uslug oziroma storitev.

— Koliko od skupne vsote 2.702.700 din pride povrnjenih kot odškodnina?

— Kje se v finančnem rezultatu prikazuje provizija za kolektivno zavarovanje in v kakšni višini (ali je to izreden dohodek)?

Storitve družbene prehrane

Nekaj SDS preseneča precejšnjo vsoto za regresiranje ekonomskih stanovalnikov v samskih domovih.

Solidarnost

Za ureditev spominskega parka talcev na Koroški Beli naj se izloči 50.000 din iz sklada za solidarnostne akcije.

DELITEV SKLADA SKUPNE PORABE ZA NEPOSREDNE ŠIRŠE DRUŽBENE POTREBE

Namenska sredstva za izgradnjo mrliških vežic

— Sredstva za mrliške vežice so previsoka, predlagajo večjo kontrolo o dotoku teh sredstev ter kontrolo o vrednosti gradbenih del.

— Premalo so seznanjeni s projektom in o finančnem predračunu ter prispevku ostalih delovnih organizacij v občini.

— Sredstva za te namene naj se nalagajo na posebni žiro račun, s katerim gospodari in vodi skrb gradbeni odbor.

— Referendum za mrliške vežice ni potreben.

— Vprašanje je, če bodo mrliške vežice gradili vsi zaposleni v občini s svojimi prispevki, če bodo vse TOZD prispevale 400 din na zaposlenega v občini, ali bo pogrebna služba upoštevala ta prispevek pri stroških pogreba, kajti šele potem bodo vežice služile svojemu namenu.

Namenska sredstva za elektrifikacijo Javorniškega rova

— Sredstva, ki so potrebna za elektrifikacijo Javorniškega rova, bi morala zagotoviti občinska skupščina iz svojega proračuna, krajevna skupnost in krajanje kot samoprispevek.

— Ali se bodo sredstva za elektrifikacijo združevala v naslednjih letih tudi za druga področja?

Namenska sredstva za asfaltiranje dohoda v delavski dom na Jesenicah in zunanja ureditev obratne ambulante

— Zunanja ureditev obratne ambulante ni tako nujna, zato naj bi se ta denar namenil za izgradnjo streh na avtobusni postaji Bela.

— Zanimiv bi bil podatek, koliko sredstev je dala Železarna v vseh povojnih letih za adaptacijo obratne ambulante.

— V letu 1976 bo cesta 1. reda mimo delavskega doma rekonstruirana; tudi predlogi so že bili, da se dom zaradi dotrajanosti in varnosti podre, zato smatrajo, da je investicija nepotrebna.

DELITEV SKLADA SKUPNE PORABE ZA ŠIRŠO REKREATIVNO IN DRUŠTVENO DEJAVNOST

Namenska sredstva za športna društva iz naslova pokroviteljstva ŽJ

— HD Jesenice se dodeljuje preveč sredstev; preveč gre denarja za profesionalni šport.

— Razvoj HD in SD je v interesu celotne občine, zato je treba prenehati s pokroviteljstvom.

— Zahtevajo, da manj prispevamo za vrhunski šport in več za rekreacijo zaposlenih. V zvezi s tem

so različni predlogi, za koliko zmanjšati sredstva in komu naj se dodelijo (13 SDS).

Namenska sredstva za reševanje manjših vlog odbora za delovne in življenjske pogoje

Ni bilo pripomb ali predlogov.

Namenska sredstva za investicije na področju športne in rekreativne dejavnosti

— Pospeši naj se delo na športni hali in pokritem kopališču. Vsota 1.000.000 din naj bo resnično namenjena za zaprtje hale.

— Za halo naj se nameni toliko sredstev, da bo zaprta, potem naj se začne graditi kopališče, ker bo sicer ostalo na pol poti in denar izgubljen.

— Železarna bi morala imeti ob takem financiranju večkrat na razpolago drsališče. To bi morala postaviti kot pogoj ob financiranju.

— Za dokončno ureditev hale naj se odobri le 500.000 din.

— Del sredstev, ki so namenjena za dograditev hale, naj se nameni za druge zapostavljene dejavnosti.

— Za ureditev smučišča Podmežaklja ni treba več denarja, saj je dovolj urejeno, kajti doživelo bo isto usodo kot Kres in Španov vrh.

— Za planinsko društvo Jesenice naj se dodeli več sredstev za pričetek gradnje koče na Golici.

— Postavka za planinsko društvo naj se zviša z upoštevanjem vloge planinske zveze Slovenije.

— Zakaj se izgradnja športnih objektov in objektov splošnega značaja ne rešuje kompleksno, namesto vsako leto razpravljamo o istem?

NAMENSKA ODOBRITEV PLAČANIH DOPUSTOV

Dopusti za rekreativno dejavnost so nesorazmerno razdeljeni. Največ pripomb je na veliko število za HD, ki ima 3200 dni. Predlogi za prerazdelitev so zelo različni, zajemajo pa naslednja društva: planinsko društvo, ALC Lesce, občinsko strelsko zvezo Jesenice, športno dejavnost tovarniške konference sindikata, gledališče Tone Čufar, pihalni orkester jeseniških železarjev, za družbenopolitične delavce, ki bi jih koristili za sestanke med delovnim časom, TVD Partizan Jesenice in za potrebe partizanske čete (22 SDS).

SPLOŠNE PRIPOMBE

— V Železarni naj se objavi natančna poraba sredstev v letu 1974, v bodoče pa je treba pred razpravo o delitvi sklada skupne porabe obveščati SDS o porabljenih sredstvih v preteklem letu (10 SDS).

— Predvidi naj se gradnja delavskega doma.

— V predlogu ni zajeta postavka za ureditev parka talcev na Javorniku in želijo, da naj se predlog dopolni.

— Za ureditev križišča in asfaltiranje ceste do gasilskega doma ter stavbe PA predlagajo, da se odobri 80.000 din.

— V bodoče naj se dodeli več sredstev za športne in kulturne objekte, ki jih bo koristil širši krog delavcev in manj za tekmovalništvo in nastope športnikov.

— Po grobih izračunih je razmerje sredstev, ki jih Železarna nameni po predlogu za kulturo in za hokej in hokejske objekte 1:55 in smatrajo, da je to mačehovski odnos do kulture in odraz sedanjega stanja na kulturnem področju v občini Jesenice (3 SDS).

— Vse TOZD naj se informira o višini razpoložljivih sredstev sklada skupne porabe, predno je izdelan predlog njegove delitve.

— Vsa sredstva se pretežno nanašajo na center Jesenice, na periferiji pa se ta sredstva ne občutijo.

— Vse vloge za participacijo pri delitvi sklada skupne porabe naj bodo zadostno utemeljene, dokumentirane in priložene naj bodo kalkulacije, za katere predlagatelj nosi odgovornost (1 SDS).

— Zanimiv bi bil podatek, kako ostala podjetja v občini Jesenice delijo svoje sklade skupne porabe.

— Sredstva naj se uporabljajo skladno s prioriteto listo, napisano v občinskem merilu.

— OZD železarna Jesenice po samoupravnem sporazumu že od vaja določena sredstva npr. za telesno kulturo in drugo, kar je dolžna v okviru programa tudi financirati, medtem ko za potrebe krajevne skupnosti, kjer naš delavec živi in za kar je zainteresiran, nismo namenili sredstev.

— Zakaj ni v večji meri pri delitvi sredstev upoštevana kulturna dejavnost?

— Zakaj ni v večji meri upoštevana pri delitvi sredstev rekreacijska dejavnost delavcev Železarne?

— Zakaj tako veliko razmerje neposredne delitve sredstev po TOZD in združenimi sredstvi?

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje
Analizo pripravila:
Vlasta Vidic

PREGLED UDELEŽBE NA SESTANKIH SDS O DELITVI SKLADA SKUPNE PORABE

TOZD	prisotnost	odstotki
TOZD TALILNICE		
Vodstvo	5	100
Plavž	175	66,28
Martinarna	273	63,19
Elektrojeklarna	82	46,59
Livarna	78	82,10
Šamotarna	47	48,45
SKUPAJ	660	61,73
TOZD VALJARNE		
Vodstvo	19	82,60
Valjarna bluming	52	
Adjustaža štekel	142	71,62
Adjustaža bluming	114	
Valjarna žice	266	85,80
Valjarna 2400	108	54,27
SKUPAJ	753	75,14
TOZD HLADNA PREDELAVA		
Vodstvo	14	87,50
Hladna valjarna	189	79,74
Žičarna	238	82,63
Profilarna	76	84,44
Jeklovlek	110	66,26
Elektrodni obrat	153	70,50
Žebljarna	78	87,64
SKUPAJ	858	77,78
TOZD VET		
Vodstvo	33	86,48
Strojne delavnice	250	90,57
Strojno vzdrževanje	330	70,66
VEN	208	75,91
RTA	60	73,17
Strugarna valjev	29	64,70
Gradbeno vzdrževanje	98	89,90
ETE	95	92,23
PIV	88	87,12
Transport	178	48,76
SKUPAJ	1369	73,52
SKUPNE SLUŽBE	686	59,24
SKUPAJ	4326	69,84

ZREL POGLED NA SEDANJOST ...

(Nadaljevanje z 2. str.)

drugih različnih sestankov in oblik. Jezik me ne moti, ker razumem in govorim oba jezika — materinskega in slovenskega.

Plan varčevanja mi je poznan, ker nas vse skupaj tepe inflacija, moramo pač narediti vsi kar se največ da, da zmanjšamo njen vpliv. Še več bo treba prizadevanj, da bo manj mehanskih zastojev, da bo dovolj kvalitnega vložka, da bi lahko kontinuirano delali brez zastojev. Prav je, da o planu varčevanja oziroma možnostih varčevanja veliko govorimo, ker ima na marsikaj delavec lahko pozitiven pa tudi negativen vpliv, pri čemer mislim predvsem na različne malomarnosti, ki lahko povzročijo daljši zastoj.

Adem Dudaković

Mislim, da smo naredili v našem razvoju velik korak naprej. Vedno več delavcev ima rešeno stanovanjsko vprašanje, kar je tudi eden od pogojev za dobro delo. Spomnim se samo nekaj let nazaj, ko sem stanoval še v barakah. Veliko smo naredili, osebni dohodek je porastel, žal pa ga nažirajo večne podražitve. Uresničiti bo potrebo dosledno nagrajevanje po delu, za kar je dovolj težjen. Če vzamem samo primer našega obrata, kjer nas tehnološki postopek prisiljuje vedno k istemu obsegu dela in da nekateri zato morajo več delati, ker se drugi izmikajo delu.

Želim le, da bi s tako sigurnimi koraki stopali tudi naprej.

OTO MARKUN, zaposlen v Železarni 24 let, sedaj je delovodja v strojnih delavnicah na Jesenicah, sicer pa je doma z Jesenic.

Ne rečem, da niso bili doseženi določeni premiki na področju samoupravljanja, vendar mislim, da se nekatere stvari še prepočasno premikajo. V mislih imam nekatere samoupravne sporazume, o katerih smo razpravljali, pa vendar o njihovi nadaljnji usodi nič ne vemo. V nekaterih primerih se je tudi razširila možnost vplivanja delavcev na odločitve, vendar ne še na vseh področjih. Premalo pa vemo o končnih rezultatih naših vplivov, ker so ob

različnih razpravah vplivi in interesi zelo različni, kar seveda tudi otežkoča nadaljnje sporazumevanje in usklajevanje, morali pa bi biti o končnih rezultatih seznanjeni.

Splošni napredek je prav gotovo viden in tega ne moremo zanikati, da gremo v Železarni zelo vzporedno s celotnim razvojem ali da smo v nekaterih stvareh celo spredaj.

Delavci so zainteresirani za probleme in pripravljeni tudi v razpravi sodelovati, vendar pa njihovi predlogi prepočasno prodirajo naprej. Sicer vse to zapišemo v zapisnik, vendar se na to prehitro pozabi.

Informiranost delavcev v Železarni je dobra. Že prek Železarja so delavci obveščeni o vsem, le če se zanimajo, še bolj podrobno pa na sestankih SDS. Včasih so te informacije zelo zakasnele in delavci nimajo dovolj časa, da bi o njih razmišljali, čeprav se na osnovi teh morajo odločati. Mislim, da je zelo dobra oblika tudi ta, ki jo je uvedel center za proučevanje samoupravljanja in informiranje, ko je poleg kratke pismene informacije vodje samoupravnih delovnih skupin tudi neposredno informiral o stvari. Tako oblika lahko veliko prispeva h kvalitetnejšim informacijam. Včasih pa je informacij tudi preveč.

Delavci smo o programih varčevanja seznanjeni in se pri nas tudi izvajajo. Kljub pomanjkanju delavcev naloge v celoti izvršujemo in to je tudi oblika prihranka. Pri tem bi

Oto Markun

rad omenil, da je za vzdrževalne poklice vedno manj zanimanja med mladino. Nam namreč zelo primanjkuje poklicnih delavcev. Mislim, da bi bilo potrebno nujno izboljšati stimulacijo za poklicne delavce, s čimer bi poklicno šolanje postalo tudi bolj privlačno za mlade.

Na vsak način se je v zadnjih letih v Železarni veliko premaknilo na bolje, tako v pogledu samoupravljanja, kakor v pogledu boljših proizvodnih rezultatov, večjega vlaganja v družbeni standard in podobno. Dober znak za to je tudi to, da se mnogi ponovno vračajo nazaj v naš delovni kolektiv.

SEJE VSEH TREH ZBOROV ...

(Nadaljevanje s 1. strani)

poklic, kot pa redna obrt. Pri tem pa v poročilu ocenjujejo, da v občini okrog 250 do 300 oseb opravlja obrtno dejavnost brez dovoljenja. Ocena potreb pa kaže, da bi v občini na področju stavbne obrti potrebovali še 173 obrtnih delavcev v zasebnem in družbenem sektorju in še 150 obrtnih delavcev v živilski obrti za potrebe prebivalstva in turizma. Za gospodarske in tehnične storitve ocene kažejo potrebo še po 120 obrtnih delavcih in na področju osebnih in drugih storitev še 17 obrtnih delavcev. Seštevek nam pokaže, da je v vseh navedenih področjih v občini primanjkljaj za 460 obrtnih delavcev v zasebnem in družbenem sektorju.

V poročilu je navedeno tudi več objektivnih in drugih vzrokov za tako stanje ter posebej obravnavana davčna politika. Izvršni svet občinske skupščine Jesenice na osnovi analize oziroma poročila, predlaga vsem trem zborom, da za ustvaritev boljših pogojev za razvoj obrti v občini sprejme sklep, po katerem bo v prvi vrsti potrebno zagotoviti:

- ustrezen fond poslovnih prostorov za potrebe obrtniške tako v okviru izgradnje Centra II na Jesenicah, kot z novimi urbanističnimi programi;
- kreditiranje pod ugodnejšimi pogoji v skladu z družbenim dogovorom o kreditiranju malega gospodarstva;
- legaliziranje opravljanja obrtnih dejavnosti s sprejetjem odloka o obrtnih dejavnostih, ki se lahko opravljajo kot postranski poklic na območju občine Jesenice;
- učinkovito preganjanje opravljanja obrtnih dejavnosti brez dovoljenja oz. priglavitve;
- pri izdaji obrtnih dovoljenj upoštevati tudi lokacijsko politiko - pravilno lokacijsko razporeditev;
- vključevanje učencev v gospodarstvo; ob sodelovanju upravnih organov Obs, zavoda za zaposlovanje in šol je potrebno vlagati večje napore v usmerjanje mladine v poklice;
- sprejetje odloka o pogojih prodaje izdelkov samostojnih obrtnikov izven poslovnega prostora na območju občine Jesenice;
- tudi v bodoče voditi stimulativno davčno politiko.

DRUŽBENI DOGOVOR O POSPEŠEVANJU RAZVOJA MALEGA GOSPODARSTVA V OBDOBJU 1975 - 1980

Družbeni dogovor o kreditiranju malega gospodarstva oziroma pospeševanju razvoja malega gospodarstva predstavlja uresničitev nalog, ki izhajajo iz resolucije v družbeno-ekonomski politiki in razvoju SRS v letu 1974 in iz družbenega plana razvoja SR Slovenije v letih 1971 do 1975. Ta dogovor sklepajo: gospodarska zbornica SR Slovenije, združna zveza SR Slovenije, izvršni svet skupščine SR Slovenije, poslovne banke, zavarovalnice in občinske skupščine. Malo gospodarstvo predstavljajo v smislu tega dogovora organizacije združenega dela, ustrezna poslovna združenja s področja obrti, obrtne zadruge, pogodbeno organizacije združenega dela, samostojni obrtniki, ki na podlagi določil obrtnega zakona z osebnim delom in z zasebnimi delovnimi sredstvi samostojno opravljajo obrtno, gostinsko, avtoprevozniško in brodersko dejavnost ter prodajo na drobno, občani, ki v skladu z obrtnim zakonom v svojih zasebnih gospodinjstvih in kmečkih gospodarstvih sprejemajo na prenočitev goste ter jim nudijo hrano in pijačo in občani, ki opravljajo domačo in umetno obrt.

Družbeni dogovor obvezuje podpisnike, da bodo z uvajanjem proučene ureditve in davčne politike pospeševali razvoj malega gospodarstva ter spodbujali naložbe v deficitarne dejavnosti na posameznih območjih občin oziroma republik. Izvršni svet občinske skupščine predlaga vsem trem zborom, da sprejmejo sklep o pristopu k temu družbenemu dogovoru.

ZAKLJUČNI RAČUN DAVKOV OBČANOV ZA LETO 1974

Pregled dohodkov od davkov (prispevek iz osebnega dohodka, davek na dohodek od premij in davek od premoženja, zvezni, republiški in občinski prometni davek, republiške in občinske takse, vodni prispevek, članarina gospodarski zbornici in obresti ter stroške) za leto 1974 pokaže, da je bilo od predpisanih 9.781.661,30 dinarjev vplačanih 8.398.414,05 din oziroma, da znaša zaostanek 1.383.247,25 din. Od predpisanih vplačil v višini 364.673,55 din za starostno zavarovanje kmetov, je bilo vplačano 165.415,10 din in znaša zaostanek 199.258,45 din. Hkrati pa je v zaključnem računu izkazanih 822.609,10 din preplačila.

Izvršni svet predlaga, da zbori zaključni račun potrdijo s tem, da se izkazani zaostanki v znesku 2 milijona 205.856,35 din in preplačila v

znesku 822.609,10 din prenesejo v leto 1975.

SPREMEMBE IN DOPOLNITVE ODLOKA O DELNI NADOMESTITVI STANARIN IN DRUGI DRUŽBENI POMOČI V STANOVANJSKEM GOSPODARSTVU

Skladno z določilom medobčinskega dogovora o politiki stanarin v letu 1975, ki so ga sprejeli vsi trije zbori na sejah 31. marca, je potrebno dopolniti odlok o delni nadomestitvi stanarin in drugi družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu - po dogovorjenih načelih. Bistvene dopolitve so naslednje:

- delna nadomestitev stanarine lahko znaša največ 80 % višine stanarine;
- delna nadomestitev se prizna za stanovanja, katerih ugotovljena vrednost ne presega 130 točk, razen v izjemnih primerih za posameznega upravičenca, o čemer sklepa samoupravna stanovanjska skupnost;
- spremeni se tabela za ugotavljanje znosnih izdatkov za stanarine, ki jo ob zaključku sestavka v celoti objavljamo;
- izvršni odbor solidarnostnega sklada mora o zahtevku o delni nadomestitvi stanarine odločiti v roku 30 dni po prejemu zahtevka;
- stanovanja, zgrajena s pomočjo sredstev solidarnostnega stanovanjskega sklada, se po predpisnem postopku na podlagi prioritete liste dajo družinam z nižjimi dohodki, mladim družinam in starim ljudem, če izpolnjujejo naslednje pogoje:
- da osebni dohodki prosilca in njegovih članov družine ne presega 1.200,00 din na člana gospodinjstva mesečno;
- da prosilec doslej še ni imel ustrezno rešenega stanovanjskega vprašanja.

PREDLOG STATUTA SKUPŠČINE GORENJSKIH OBČIN

Vsem trem zborom je predlagan v razpravo in sprejem predlog statuta skupščine gorenjskih občin (Kranj, Jesenice, Radovljica, Trzin in Škofja Loka), ki opredeljuje namen povezovanja, položaj in pristojnost skupščine gorenjskih občin, sestav skupščine in način njene izvolitve ter pristojnost in odgovornost izvršnega ter pomožnih organov in strokovnih služb.

ZBOR ZDRUŽENEGA DELA IN ZBOR KRAJEVNIH SKUPNOSTI PA BOSTA NA LOČENIH SEJAH OBRAVNAVALA ŠE NASLEDNJA VPRAŠANJA:

PREDLOG ODLOKA O POGOJIH PRODAJE IZDELKOV SAMOSTOJNIH OBRTHNIKOV IZVEN POSLOVNEGA PROSTORA NA OBMOČJU OBČINE

Izvršni svet občinske skupščine ugotavlja, da se ob raznih prireditvah (Planica, mis narcis, 1. maj na Poljanah, itd.) pojavljajo razne stojnice obrtnikov pa tudi takih brez obrtnega dovoljenja, ki prodajajo vse mogoče izdelke. Da se tudi na

tem področju naredi red in ustrezen pregled, ki je potreben tudi za delo tržne in sanitarne inspekcije, se predlaga ustrezen odlok o pogojih prodaje izdelkov izven poslovnega prostora na območju občine.

SPREMEMBA ODLOKA O OBRTHNI DEJAVNOSTI, KI SE OPRAVLJA KOT POSTRANSKI POKLIC

Sprememba vsebuje naslednje: »Občani občine Jesenice smejo v skladu z določbami obrtnega zakona opravljati obrtno dejavnost tudi kot postranski poklic.

Ne glede na določbo iz prvega odstavka tega člena se kot postranski poklic ne smejo opravljati dejavnosti, za katere je podan družbeni interes in take proizvodnje ali storitve, ko se z uporabo avtomatov in drugih visokoproduktivnih strojev opravljajo storitve ali proizvaja za tržišče v linijsko kontinuiranem tehnološkem procesu, z enostavno predelavo surovin.

DOLOČITEV NAJVEČJEGA ŠTEVILA UČENCEV PRI ZASEBNIH OBRTHNIH IN GOSTINČIH

Po odloku, ki je predložen v razpravo in potrditev, samostojni obrtnik ali gostinec, ki izpolnjuje zakonske pogoje in ne uporablja dopolnilnega dela drugih delavcev, lahko hkrati izobražuje največ dva učenca. Če pa uporablja dopolnilno delo drugih delavcev, se lahko število učencev, ki jih izobražuje, poveča za toliko, kolikor ima zaposlenih kvalificiranih oziroma visokokvalificiranih delavcev, vendar ne sme biti skupno število učencev, ki jih hkrati izobražuje, večje kot pet (5).

Ne glede na predhodna določila pa lahko samostojni obrtniki v obrtni dejavnosti: instalaterstvo za vodo-vod, plinske napeljave in centralne kurjave; kovaštvo in podkovaštvo; mizarstvo; čevljarstvo; krojaštvo in šivilje; mehanika koles; kolarstvo; kleparstvo in zidarstvo, hkrati praktično izobražujejo tri (3) učenca in po dva (2) učenca na vsakega zaposlenega kvalificiranega delavca, vendar skupno število ne sme biti večje kot sedem (7) vajencev.

• ZAZIDALNI NAČRT STANOVANJSKIH OBMOČIJ V KRANJSKI GORI

Z namenom, da se pripravijo nove lokacije za gradnjo enodružinskih stanovanjskih hiš na območju naselja Kranjska gora v okviru danih potreb, je stanovanjsko podjetje Jesenice, po naročilu občinske skupščine Jesenice izdelalo osnutek za pozidavo stanovanjskih con S1 in del S2, ki sta po sprejetem urbanističnem načrtu (novelaciji) Kranjske gore namensko določeni za stanovanjsko gradnjo. Gre za dopolnitev s stanovanjskimi hišami že načrtih površin, na levem in desnem bregu Pišnice, med novo obvoznico, bivšo cesto I-1a in strnjnim naseljem.

Osnutek načrta predvideva skupno 24 novih stanovanjskih enot, določa arhitektonsko, prometno in zunanjo ureditev s ciljem, da se ustvari urejeno stanovanjsko okolje, doseže racionalna gostota in izraba zemljišč ter daje smernice za njihovo komunalno ureditev.

(Nadaljevanje na 13. strani)

Novice iz radovljiške občine

V torek, 22. 4. je bil skupni sestanek sekretarjev svetov ZK, sekretariata aktivna komunistov - delavcev in predstavnikov ZKPO ter delavske univerze. Beseda je tekla o pripravah za slovesnosti ob sprejemu novih članov ZK za praznik OF in o programih nadaljnjega izobraževanja komunistov.

Okoli 100 letos sprejetih članov ZK se bo v petek, 25. aprila, ob 16. uri udeležilo v hotelu Svoboda na Bledu sprejema novih članov. Vabljeni so tudi vsi sekretarji svetov in osnovnih organizacij ZK, člani komiteja in predstavniki družbenopolitičnih organizacij. V kulturnem programu bodo nastopili pevci in recitatorji KUD Bled in harmonikarski orkester glasbene šole Radovljica.

Na sestanku ravnateljev vseh osnovnih šol, ki so se ga udeležili tudi sekretar komiteja ZK, predsednik OS Zveze sindikatov in predsednik IO izobraževalne skupnosti, so prejšnji petek razpravljali o stanovanjski problematiki prosvetnih delavcev v občini. Že letos bi rabili 29, prihodnje leto 17 in 1977 leta 13 stanovanj za učitelje. Zavzeli so se za stališče, da bi se izven solidarnostnega sklada pri poslovni banki v višini 6 % izdajala posebna sredstva namensko za gradnjo stanovanj tudi pri izobraževalni skupnosti.

Na izredni seji izvršnega sveta OS v sredo, 16. 4. so obravnavali poročila komisij za ugotavljanje posledic nedavnega neurja v občini. Po grobih ocenah znaša škoda zaradi zemeljskih plazov in poplav okoli 4,5 milijona din. Najbolj prizadeto je območje KS Boh. Bistrice, Gorij, Begunj in Boh. Bele. Na seji so sprejeli sanacijski program, ki predvideva zbiranje sredstev iz občinskega proračuna, pri splošni vodni skupnosti in cestnem podjetju Kranj ter iz prispevkov delovnih organizacij.

Pred kratkim je občinski odbor sindikata delavcev trgovine sprožil vprašanje delovnega časa trgovin ob sobotah. O tem so razpravljali tudi na občinskem svetu Zveze sindikatov in na izvršnem odboru OK SZDL, kjer so se strinjali s predlogom, da bi v bodoče trgovski lokali ob sobotah poslovali le do 13. ure. Na Bledu, v Bohinju, Lescan in v Radovljici pa bi naj bila popoldne odprta ena trgovina z živili.

Aktiv komunistov - kulturnih delavcev je na zadnji seji potrdil dopolnila sklepov sekretariata aktivna in se posebno zavzel za akcijo širjenja Prešernove knjižnice, ki naj bi jo izvajale sindikalne organizacije v TOZD, SZDL v KS in matična knjižnica. Lani je bilo v občini 504 rednih naročnikov in 14 poverjenikov Prešernove knjižnice, letos pa bodo to število skušali bistveno povečati.

Proslave dneva OF bodo letos pripravile domala vse krajevne organizacije SZDL. Osrednja prireditev bo na Bledu v soboto, 26. aprila. V Festivalni dvorani, kjer bodo podelili 30 občinskih priznanj OF zaslužnim posameznikom, organizacijam in društvom.

Na dan OF, v nedeljo, 27. aprila, bo občinska konferenca ZSM organizirala vsakoletni orientacijski pohod mladih ob spomenikih NOB v Bohinju. Po pohodu bodo na slovesnosti dali svečano obvezo mladi prostovoljci, ki so vstopili v teritorialne enote. Sledila bo proslava OF in družabno srečanje mladih.

Pripravljalni odbor za proslavo 30-letnice osvoboditve Begunj je na 3. seji ugotovil, da so vse komisije dobro opravile svoje naloge. Prvotni predlog, da bi se slovesnosti v Begunjah pričele že 2. julija, so zavrnili in sklenili, da bo začetek slovesnosti na predvečer proslave 3. julija, s koncertom ansambla bratov Avsenik. Odbor se bo v četrtek, 24. aprila, sešel na prireditvenem prostoru, kjer bo na mestu samem določil razpored postavitve objektov in tribune.

V četrtek in petek, 17. in 18. aprila, je delavska univerza Radovljica organizirala letos že tretji seminar za kandidate in novospregjete člane ZK. Seminar je bil v hotelu Svoboda na Bledu, udeležilo pa se ga je 40 slušateljev, ki so ob zaključku uspešno opravili preiskus znanja.

Po sklepu izvršnega odbora krajevne konference SZDL Radovljica bodo za posebne zasluge in uspehe v družbenopolitični dejavnosti, v kulturi in športu, prejeli priznanje in značko KK SZDL ob dnevu OF: pionirski odred Staneta Perca. Krajevni odbor RK, komorni zbor A. T. Linhart, Jožica Berce, Marica Karž, Barbara Pikon, Lepa Tadič, Svetozar Pezdic, Ivan Ravnik in Boris Setina. Podelitev priznanj bo na krajevni proslavi OF v petek, 25. aprila, v avli osnovne šole Radovljica.

Na predlog aktivna komunistov - kulturnih delavcev je izvršni odbor KK SZDL Radovljica sprejel sklep, da se ustanovi kulturno društvo Radovljica. V ta namen so imenovali 15-članski iniciativni odbor, ki ga bo vodil Marjan Vrabec. V novem društvu se bodo združevale vse obstoječe kulturne skupine, ustanovili pa bodo tudi nekaj novih.

Na obudo občinskega sveta Zveze sindikatov in društva invalidov občine Radovljica, bodo do konca maja v vseh OZD, kjer je zaposleno več kot 10 invalidov, sklicali ustanovne občne zbore sekcij invalidov. Doslej so imeli občni zbor invalidi LIP Bled v petek, 18. aprila, ko so ustanovili svojo sekcijo.

Na zadnji seji sveta za ljudsko obrambo pri občinski skupščini so razpravljali o osnutku novega zakona o ljudski obrambi SRS in v skladu s tem zakonom spregovorili tudi o načinu dela, vlogi in nalogah članov sveta za L.O. Sklenili so, da bodo do prihodnje seje pripravili predlog poslovnika sveta in novega odloka o imenovanju članov sveta.

Osnovna organizacija ZSM Srednja vas v Bohinju je sklenila, da bo organizirala delovno akcijo v počastitev 30-letnice osvoboditve. Mladi bodo izkopali temelje in postavili objekt za TV pretvornik nad Jereko in opravili zemeljska dela za cesto na Podjelje. Na večer pred 1. majem bodo zakurili tri kresove in pripravili partizanski miting.

Pred kratkim so v LIP Bled zaključili 36-urni tečaj varstva pri delu, ki ga je uspešno opravilo 18 voznikov viličarjev. Tečaj je izobraževalni center podjetja organiziral skupaj z Zavodom za varstvo pri delu SRS iz Ljubljane.

Občinski odbor RK je od 15. do 18. aprila v prostorih AMD Bled organiziral tečaj prve pomoči za voznike motornih vozil. V soboto, 19. 4., pa se je v Radovljici pričel 80-urni tečaj bolničarjev iz enot civilne zaštite pri KS in OZD. V prihodnjih dneh sta na programu RK še dva 20-urna tečaja za pomočnike bolničarjev iz omenjenih enot civilne zaštite.

V petek, 25. aprila, ob 18. uri bo v Festivalni dvorani na Bledu tovarna Vezene Bled v sodelovanju z baletnim ansambлом in koreografinjo Majno Sevnikovo iz SNG priredila revijo nove kolekcije pod imenom »Jesen - zima 1975-76«.

Klub zdravljenih alkoholikov Radovljica je v soboto, 19. 4., popoldne pripravil v počastitev dneva OF in 1. maja medobčinsko tekmovanje v kegljanju in šahu. Tekmovanje je bilo v hotelu Grajski dvor, udeležilo pa se ga je 7 ekip s 4 tekmovalci kegljačev in 3 ekipe po 6 šahistov iz Ljubljane-Vič, Škofje Loke, Trzin in Radovljice. V kegljanju je zasedla 1. mesto ekipa Ljubljane-Vič, v šahu pa ekipa Radovljice.

TABELA ZA UGOTAVLJANJE ZNOSNIH IZDATKOV ZA STANARINE

Dohodkovni razred št.	Letni dohodek din	1	2	3	4	5	6	7	8
Število članov v gospodinjstvu									
% znosnih izdatkov za stanarine									
1	4.199								
2	4.200 - 8.399								
3	8.400 - 12.599	2,5							
4	12.600 - 16.799	5,0	0,8						
5	16.800 - 20.999	6,8	2,7	0,2					
6	21.000 - 25.199	8,2	4,1	1,6					
7	25.200 - 29.399	9,3	5,3	2,8	0,9				
8	29.400 - 33.599	10,3	6,3	3,8	1,8	0,5			
9	33.600 - 37.799	11,2	7,2	4,7	2,7	1,3	0,2		
10	37.800 - 41.999	12,0	8,0	5,5	3,5	2,1	0,9		
11	42.000 - 46.199	12,7	8,7	6,2	4,2	2,8	1,6	0,7	
12	46.200 - 50.399	13,3	9,3	6,8	4,9	3,5	2,3	1,3	0,5
13	50.400 - 54.599	13,9	9,9	7,4	5,5	4,1	2,9	1,9	1,1
14	54.600 - 58.799	14,5	10,5	8,0	6,1	4,6	3,5	2,5	1,7
15	58.800 - 62.999	15,0	11,0	8,5	6,6	5,1	4,0	3,0	2,2
16	63.000 - 67.199	15,5	11,5	9,0	7,1	5,6	4,5	3,5	2,7
17	67.200 - 71.399	15,9	11,9	9,4	7,5	6,0	4,9	3,9	3,1
18	71.400 - 75.599	16,3	12,3	9,8	7,9	6,4	5,3	4,3	3,5
19	75.600 - 79.799	16,7	12,7	10,2	8,3	6,8	5,7	4,7	3,9
20	79.800 - 83.999	17,1	13,1	10,5	8,7	7,2	6,1	5,1	4,3
21	84.000 - 88.199	17,5	13,4	10,9	9,0	7,6	6,5	5,4	4,6
22	88.200 - 92.399	17,8	13,7	11,2	9,3	7,9	6,8	5,7	4,9
23	92.400 - 96.599	18,1	14,0	11,5	9,6	8,2	7,1	6,0	5,2
24	96.600 - 100.799	18,4	14,3	11,8	9,9	8,5	7,4	6,3	5,5
25	100.800 - 104.999	18,7	14,6	12,1	10,2	8,8	7,7	6,6	5,8
26	105.000 - 109.199	19,0	14,9	12,3	10,5	9,1	8,0	6,9	6,0
27	109.200 - 113.399	19,3	15,2	12,6	10,8	9,4	8,3	7,2	6,3
28	113.400 - 117.599	19,6	15,5	12,9	11,0	9,7	8,5	7,4	6,6
29	117.600 - 121.799	19,9	15,7	13,2	11,3	9,9	8,7	7,7	6,9
30	121.800 - 125.999	20,1	15,9	13,4	11,5	10,1	8,9	7,9	7,1

DNEVI PRED 2
KONCEM VOJNE Ivan Jan:

(Iz kronike Kokrškega odreda)

Devetindvajsetega aprila je štab odreda iz štaba IV. operativne cone sprejel depešo, ki je govorila, naj čakajo na letala še vedno in vsak dan od mraka do mraka. Tako je bil odred prepričan, da bo orožje odurženo ponoči med 29. in 30. aprilom. Toda tudi to in niti naslednjo noč ni bilo letal.

Za zavarovanje predvidenega spuščanja orožja je bilo vloženo veliko truda in s tem je bil praktično zaposlen ves II. bataljon. Da bi dobro čuvali ta sektor, je II. bataljon imel stalne patrulje in zasede po grebenih nad Žirovnico in Smokucem ter Begunjami, medtem ko so borci III. bataljona varovali prehod čez Prevalo. Tudi na Dobročo so poslali eno desetin in z izvidnicami otipavali smer proti Trziču.

Medtem je 2. maja spet v III. bataljon prišlo iz Trziča devet policistov, med katerimi so bili štirje Hrvatje. Z njimi je vzpostavila zvezo obveščevalna točka »Trzič« in tudi ti so prinesli s seboj orožje, strojnico, osem pušk, dve pištole, nekaj ročnih bomb, več municije in vrh tega še dve raketni pištoli.

Štab odreda je zaradi varnosti, neprestanih sprememb in križarjenja po tem sektorju, predvsem pa zaradi še vedno pričakovanega spuščanja orožja, kar naj bi se izvršilo v največji tajnosti, predvidel in razposlal znake razpoznavanja, ki so veljali vse od 1. do vključno 15. maja 1945. Bilo je kot napoved, kdaj bo bojov konec.

Seveda je bilo te znake treba čuvati v največji tajnosti. V štabu odreda tedaj ni bilo sprememb, obveščevalci pa so zgubili sposobnega in drznega oficirja Franceta Mravljova-Silva, ki je padel 25. aprila v Pristavi pri Trziču. (V štabih bataljonov so bili tedaj: v II. bat.: komandant Franc Ribnikar-Lenart, njegov namest. Alojz Koblar-Marjan, politkomisar Ivan Porenta-Vojko, njegov pomoč. pa Ivan Starman-Lord. V II. bat. je bil komandant Branko Radulović, njegov namest. A. Čufer-Ferdo, politkom. Ciril Ankarst, njegov pomoč. pa Franc Pristov.)

Štab odreda je mislil tudi na ostalo, zato je 1. maja izdal povelje, ki tudi odraža takratni čas:

— Zaradi zadnjih dogodkov na svetovnih bojiščih, smo tik pred kapitulacijo Nemčije... Vsak čas lahko nastopi trenutek, ko bomo ukorakali v naša mesta in vasi... Da bi čim bolj izpolnili naloge, ki jih bo v tem trenutku morala izvršiti naša vojska...

odrejam o:

1. Vsi štabi in funkcionarji so odgovorni, da bo v enotah in ustanovah stroga disciplina, toda disciplina, ki naj se odraža v tovariškem vendar službenem odnosu... Prepovedati je treba odhajanje posameznikov domov in prav tako tudi privatne zveze. Vsi morajo biti na svojih mestih in vsem je treba po-

jasniti, da stojimo pred važnimi nalogami...

To je treba tolmačiti tudi svojem in ostalim, ki bodo verjetno takoj po kapitulaciji Nemčije iskali stike s posamezniki...

2. Odnos do civilnega prebivalstva naj bo vojaški in odločen, toda prijazen. Paziti je treba, da posamezniki ne bi kvarili ugleda vojske z oholimi, bahavimi ali celo surovimi nastopom... V nas mora prebivalstvo videti redno jugoslovansko armado, hkrati pa čutiti, da smo narodna vojska...

3. Uživanje alkoholnih pijač je treba preprečiti in predvideti najstrožje ukrepe. Prepovedati je treba tudi prejemanje hrane in ostalega od prebivalstva. Vse morajo sprejeti intendantni prek odgovornih oseb na terenu. Naši sovražniki nam bodo še vedno skušali škodovati in možno je, da bi bili posamezni artikli zastrupljeni... Paziti je treba tudi na pravilne odnose do tovarišic...

4. Vse pripadnike nemške obojene sile, kakor tudi pripadnike okupatorjeve oblasti ne glede na narodnost, od tega trenutka dalje smatramo kot vojne ujetnike. Treba jih je razorožiti in tako odpremiti na komando ujetniškega taborišča... Z njimi je treba postopati strogo in odločno, nikakor pa ne surovo.

Odred tudi ni pozabil na Trzič, skozi katerega je vodila važna cesta proti Ljubljani. Ta sektor je po odhodu I. bataljona — toda le od daleč in v glavnem prek obveščevalcev — kontroliral III. bataljon. Ta je že 1. maja dobil zvezo s stalno nemško posadko v Trziču.

Naslednji dan je odredni štab postavil tudi poveljstvo odrednega ujetniškega taborišča, ki je bilo pri sedežu III. bataljona v Dragi. (Za komandanta je bil imenovan Anton Zupan-Jaka, za politkom. Justin Dolinar-Adam, poleg njiju pa še drugi potrebni organi.)

Diplomatska iznajdljivost

Ob upoštevanju vojaških in političnih razmer je štab odreda prišel tudi na idejo o pogajanjih z Nemci v Begunjah ter pošiljanju pozivov z zahtevami po predaji. S tem so hoteli med Nemce vnesti negotovost ter občutke, da je v bližini Begunj vse preveč partizanskih enot.

Kako so se lotili tega?

V Begunjah je poleg drugih delovala zelo agilna aktivistka Tetka — Katarina Senk, katere hčerka in mladoletni sin sta bila prav tako vneta sodelavca. Ta se je vsake naloge lotila premišljeno in zagnano in jo je za vsako ceno hotela speljati do konca.

Nanjo je računal odredni štab, ko se je odločil za taktiko pogajanj. Prek nje je že sredi aprila 1945 prišlo do prvih stikov in pogajanj z vodstvom kaznilnice oz. žandarmerije.

Tetka je domiselno in drzno prek okroglega komandirja Litzen-

bauerja, ki je bil na tihem naklonjen partizanom, po nalogu odrednega štaba pripravila sestanek med zastopniki odreda in nemško posadko. To diplomatsko vlogo je speljala tako, da je bila za kraj sestanka dogovorjena Ještinova hiša, ki je v neposredni bližini kaznilnice. Mož gospodinje Fani Justin je bil med partizani in sicer v štabni patroli odreda.

S strani štaba so temu sestanku prisostvovali: Komandant Janko Prezelj-Stane, pomočnik politkomisarja Andrej Bohinc in šef administracije Ljudevit Žiger-Perrun, ki je bil hkrati prevajalec. Ta prvi razgovor z orožniškim komandirjem Litzenbauerjem ni bil dolg. Odredovci so zahtevali, da morajo gestapovci v kaznilnici nehati z nasilstvi in s streljanjem talcev, da morajo sploh omiliti ostri režim. Poleg tega so predstavniki štaba govorili o zlomljenih nemških frontah in da se vojna bliža h koncu. Nazadnje so zahtevali, naj pripravijo posadko na predajo. Konkretnih zagotovil tedaj niso dobili, vendar pa je bilo vodstvo kaznilnice seznanjeno z vsebino razgovora.

S tem razgovorom je bil led prebit, pri čemer je Tetka po mnenju vseh odigrala poglavno vlogo.

Drug tak poskus je sledil 29. aprila s pozivi. Spet je bilo to poslanstvo zaupano Tetki. Odnosila je dve pismi in sicer eno v kaznilnico, drugo v policijsko postojanko v Poljčah. Vsebinska se je glasila:

— Hitlerjeva Nemčija je v zadnjih izdihljajih, Hitler sam pa izpovedi od zaveznikov ujetega generala Dietmarja na smrtni postelji. Zlom Nemčije je samo še vprašanje nekaj ur. Pridite k nam tudi vi, kjer boste našli tudi vaše tovariše. Jamčimo vam za popolno svobodo in čimprejšnjo vrnitev v domovino. To vse lahko potrdijo vaši tovariši, ki se nahajajo v naših vrstah. Naredite konec Hitlerjevi tiraniji. Sporočite nam še danes vašo odločitev, navedbo kraja in uro sestanka v svrhu pogajanja, kateremu bo prisostvoval član našega štaba. Opozorjamo pa vas v vašem interesu, da se morate odločiti v noči od 29. na 30. april.

Na ta poziv ni bilo nobenega odgovora. Tudi dogodki so se začeli odvijati z največjo naglico.

Drugega maja zvečer je odredni štab zvedel o zavzetju Trsta po IV. armadi JLA in o prodiranju in delovanju enot IV. operativne enote na Štajerskem. Po radiu so tudi zvedeli o težavnem položaju enot Salzburškega vojaškega okrožja.

To in pa razmere na Gorenjskem, predvsem pa, da je bil železniški most pri Globokem blizu Radovljice še vedno neuporaben, je povzročilo veselje, mrzličnost in vnete razgovore. Sledil je posvet odrednega štaba.

Begunje bomo blokirali

Ocenili so sovražnikove in svoje moči, ki niso šle v korist odredu. Toda na njegovi strani je bil čas in bližnji ter končni zlom nacističnih sil. Na njegovi strani je bilo tudi razpoloženje. Sestanek in razgovori so se vse bolj sukali okoli reševanja zapornikov iz Begunj. Zdal so tudi že vedeli, da imajo gestapovci pred odhodom namen in nalogo zapornike pomoriti in vedeli so tudi, da graščina ni minirana.

Toda takega zidovanja, kakor je kaznilnica v Begunjah, ki je utrdba še sama po sebi, ni bilo mogoče zavzeti z odrednimi silami.

(se nadaljuje)

Oficir ga je zaustavil z roko.

— Debevc Franciška! se je nagnil k Debevki. Boš ti povedala? Debevka si je popravila z ustnico umetne zobe in se nasmehnila: Saj sem vam že, gospod kapetan. Vse, kar sem vedela, sem odkrito povedala. Toliko vem zdaj o njem kakor vi.

— Čuj, ti! se je zganil oficir, ki je prej klical in ki je stal zraven Peterlinke ob peči. Lasje so mu kot jazbecarju padali na ušesa. Navsezadnje bom na vrh, baba trmasta, vlekla dvakrat do britofa po tehle lužah, pa ti bom pretresel spomin. Boš mlela potlej z gofijo kot z mlinčkom.

— Vlecite! je ponudila grčave roke. Vlecite, kamor hočete, jaz ne vem.

Oficirja za šivalnim strojem sta utesnila pogled in komaj vidno odkimala tovarišu, ki je grozil z vleko po cesti.

— V redu! se je oddahnil oficir s cigareto in vstal. Posedite, kjer je prostor. Domov do noči nobeden! Tu boste. Če bo treba, čez noč, pa še čez eno, dokler ne dobimo možaka. Nam krave dol bingljajo. Če bi bili na mestu ljudje, bi povedali, dokler se ni škode po hlevih in poljih. In mi bi Debevca odpeljali. Bo samo sojen. Svoje bo odsedel. Ker pa trmoglavite, bomo pa še mi malo. Ampak vse v škodo vam in Debevcu.

Kar sedite lepo! Šli ne boste nikamor. Kār iz glave misli, da se igramo. Ris! je poklical oficirja, ki je stal pri peči.

In ljudje so prihajali, odgovarjali. Nihče ni vedel ničesar. Slišali so, videli ne! Posedali so, ker ni bilo več kam, po tleh. In s strani šibali z očitajočimi pogledi Debevko, ki je na videz ravnodušno dopovedovala najmanj že petdesetletno, da je videla moža pred štirinajstimi dnevi.

Ura je tekla na poldne. Že je bilo slišati nepomolzene krave, žeje in lačne konje. Kruljenje prašičev. Otroke.

Nihče pa ni vedel, kje je Debevc.

Ljudje so temneli v obraze, pošepnili so kaj drug drugemu in se pogrezali vase kakor v mrak. Kličar je naglas vzdihnil, da bi moral biti zdaj na gmajni namesto tu. V listju!

Sto oči je poiskalo predreže, ki je mislil na steljo, ne pa na krave, konje in otroke.

Mrak v ljudeh je rasel kakor papirnat stolp. Včasih se je nevarno zamajal, a je le obstal pokonci. Nihče ga ni poskušal zvrniti. Čeprav so pogledovali vanj obupani živalski klci.

Ura je kazala že pol treh.

V ljudeh se je nevarno oglašil nemir. Molk in nemir sta se gnala kvšku. Niti z vzdihli se ju niso več dotikali.

Oficirji so sedeli ali sem pa tja vstajali, odšli ven mimo sedečih in se spet vračali. Gledali so topografsko karto in z rdečimi svinčniki nekaj zaznamovali na njej. Sepetali so zase in se za ljudi na podu niso več zmenili. Tudi če je že kdo od oficirjev zablodil s pogledom mednje, ni iskal njih.

V zvniku je bilo šest.

PAVLE ZIDAR

SVETI
PAVEL

43

S stropa je pogledala po ljudeh luč. Rumena in nekoliko voden je bil njen sij. Oficirja sta pokimala sodelavcu; tistemu, ki je klical ljudi. Ta se je zarezal, vzela ponujeno cigareto in si zanesel lase z lic ušesom. Naslonil se je z roko na šivalni stroj, pogledal Debevca in Jarca in jima rekel, naj se pripravita. Poklicana sta vstala, si utrla prostor med sedečimi in stopila do vrat. Oficir pa je čakal, pregibal v ustih cigareto in dihal v trepetajoči dim.

Ljudem je postalo tesno. Šli so s tihimi, a ostrimi občutki za Jarcem in Debevcom. Vsak sum, vsaka beseda, ki je prišla od zunaj, jim je vznemirila poglede in roke, ki so objemale kolena.

Čuli so govorjenje pod sabo, kjer je bila klet, korake... Nekdo je zarjul tam spodaj. Spet. Še. Potem prigovarjanje nekoga, ko da prosi. Vpitje. In zamolkel, top udarec.

Ljudje so se privijali h kolonom, ko da bijejo po njih.

Beli stolp molka je začel razpadati.

Pogledi so poiskali Debevko na postelji, toda ta je bila zagledana vase.

— Nič ne slišiš, Francka? jo je poklicala Strgarka.

Debevka ji je prikimala. Po licih so ji tekale sive solze.

— Povej! je zavpil nanjo Ajdič. Ni dovolj, da živina crkuje, morajo še nas pretepati?

— Povej! so rekli še tri.

— Kaj naj pove? se je vtaknila njena sestrična.

— Kje je Frank! se je oglašila Rajglava. Kaj se delaš neumno?

— Nisi slišala, se je obregnila nazaj sestrična, da ga že štirinajst dni ni videla? (Nadaljevanje prihodnjic)

Kljub slabemu vremenu smo bili vsi zadovoljni. Res, da smo bili mokri, toda zadovoljstvo, da je bila večina na najvišjem vrhu Durmitorja, je odtelalo vse težave. Dogovorili smo se, če bo naslednji dan le preveč deževalo, bomo počivali.

Kako bomo preživeli dan, nismo bili v zadregi. Mojastrančani so se takoj znašli. »Bomo pa jarca pekli,« se je odrezal Gustelj. Predlog je bil enoglasno sprejet. Jože je dobil nalogo, da z nekaterimi »prostovoljci« pogleda v Žabljaku, kje bi kupili jarca.

Še pred mrakom so se vrnili in nam pripovedovali, da v Žabljaku vlada zelo natančen red. Če hočeš dobiti žig, moraš to opraviti do devete ure zjutraj, če hočeš kupiti razglednice, jih moraš kupiti do desete ure, ker gre potem prodajalka v kavarno in si za tisti dan zamudil. Še in še so fantje pravili o redu, pa si vsega nisem zapomnil.

Ne bi bilo lepo, če ne bi pohvalili tudi našega soferja Francija. Tudi on je ta dan pridno delal. Zakrpal je rezervno gumo in ob jezeru opral avtobus in ga spet postavil na svoje staro parkirno mesto.

Ta večer smo dobili obisk. Vinko in Albin sta v Žabljaku našla Janeza, doma iz okolice Celja. Že več let je kot električar v Žabljaku. Pripeljala sta ga v tabor in spet je zadonela naša lepa slovenska pesem.

Pričelo je deževati in ker je bilo že temno, smo se hitro spravili v naše šotore. Tabor se je umiril in deževne kaplje, ki so padale na šotorska krila, so nam pele uspavanko.

19. 6. 1974

Zjutraj nas je spet prebudila vrana. Tokrat je kasnila, ker je deževalo. Nikomur se ni mudilo iz šotorov. Sele okrog sedme ure se je vreme malo izboljšalo. Ker smo imeli vsi mokre čevlje in perilo od prejšnjega dne, smo zakurili ognje, da bise hitreje posušili. Ženske so pripravile obilen zajtrk, ki bi ga lahko imeovali kosilo, tako je bilo izdatno.

Nestrpno smo čakali izboljšanje vremena. Megle nad jezerom so počasi izginjale, vendar sonce ni moglo prodreti skozi oblake.

Zaradi slabega vremena so mojstranski fantje odšli v Žabljak in se čez kako uro vrnili z že pripravljenim jarcem za pečenje. S seboj so pripeljali tudi domačina in odšli do vodenice, kjer so pripravili ogenj in vse potrebno za pečenje.

Ker ni več deževalo, so se Janko, Janez, Slavko in Zdenka na hitro odločili, da poskusijo vzpon na Savin Kuk. Ko so

Valodi Stojan

Z GORENJSKIMI
PLANINCI
NA DURMITOR

6

prispele do vznožja Savinega Kuka, je ponovno pričelo deževati. Vsako nadaljevanje poti je bilo nesmiselno, zato so se vrnili v tabor.

Nekaj fantov je odšlo v mesto po kruh in razglednice. Ker se niso zanesli na uveljavljen urnik trgovin, so nekateri prišli v tabor praznih rok.

Tudi Delavca ni moglo zadržati slabo vreme. Ne vem, kaj je pili »stare asek«. Bili so nemirni in hoteli so izkoristiti vsak čas za hojo. Pot ga je vodila do Zmijinega jezera in dalje do vasi Borača ter Žabljak. Vrnili se je truden, pa kljub temu ni bil slabe volje. V svojem šotoru je imel »zdravilo« in je vsakega, če

mu je bilo vroče, ali če ga je tresel mraz tako ozdravil. S tem je seveda delal »konkurenco« naši bolnišarki Teji, vendar sta bila zaradi tega vseeno dobra prijatelja. Tea je zaman tekala od šotora do avtobusa. Nikomur ni mogla nuditi pomoči. Še julja ni hotelo biti na nobeni nogi.

Tudi Peter ni miroval. Že tako je znan, da ni nikoli brez dela. Ta dan je še mene pripravil k temu. Šla sva v gozd, kjer so podirali in krčili traso za nov vodovod. Tam sva našla kup lepih korenin, vseh mogočih oblik. Najlepše sva odnesla v tabor. Odstranila sva lubje in pokazale so se najrazličnejše figure. Kmalu sva imela precej gledalcev in občudovalcev, ki so poskušali dajati imena raznim grčam. Danes imava te figurice doma in nama bodo drag spomin na lepe trenutke pod Durmitorjem.

Manjša grupica je ta dan odšla do Titove pečine, ki je znana po tem, ker je tu leta 1943 bival vrhovni štab NOV in POJ. Tu je tovariš Tito izdal znani odlok o proboju na Sutjeski. Dopoldanski naliv nas je spravil v šotore in nam pogasil ognje. Ko je minil smo spet nadaljevali z že prej začeti opravili. Na novo smo prižgali ognje in sušili.

Popoldne so nekateri odšli okrog jezera, ker zaradi dežja daljših tur nismo mogli tvegati. Ker ni bilo nikakršnih izglelov na izboljšanje, smo se odločili, da drugi dan odpotujemo. Nekateri so že popoldan pričeli pospravljati. Tudi jarček je bil pečen in so ga slovesno prinesli v tabor. Počasi so se vračali v tabor vsi. Ogledovali smo vzorce rož, ki jih je Jaka strokovno ocenjeval, pri tem pa mu je Katarina s svojim velikim znanjem o rožah pridno pomagala. V taboru je bilo kot v mravljišču in vsak je imel kaj povedati. Toliko dogodkov se je v teh treh dneh zvrstilo pod Durmitorjem in vsak je spoznal nekaj novega. Le Janez je bil nekam zaskrbljen. Skrbelo ga je, kaj je z Marjanom in Francijem, ki se še nista vrnila. Kmalu pa je tudi ta skrb minila. Utrujena in mokra, vseeno pa nasmejana sta bila kmalu med nami.

Proti večeru smo imeli posvet. Določili smo uro vstajanja in odhoda. Tudi o smeri vožnje smo razpravljali. Vedeli smo, da vodita dve poti do Titograda. Ena Žabljak — Nikšić — Titograd, druga Žabljak — soteska Tare — Titograd.

POGODBA ZA GRADNJO MRLISKIH VEŽIC PODPISANA

Gradbeni odbor za izgradnjo mrliskih vežic na Blejski Dobravi se je v četrtek, 17. aprila sestel na svoji 4. seji, na kateri je sprejel naloge in sklepe, potrebne za skorajšnji pričetek gradnje oziroma izvajanje pripravljanih del.

Po pregledu sklepov po zapisniku zadnje seje je ugotovil, da so bile sprejete naloge in zadolžitve dosledno opravljene ter dodatno sklenil:

— da se podpiše gradbena pogodba s SGP SAVA Jesenice za izvajanje gradbenih in obrtniških del za izgradnjo mrliskih vežic in

— da se podpiše pogodba z birojem za urbanizem in stanovanjsko poslovanje Jesenice za opravljanje nadzora gradnje.

V zvezi s sprejetimi sklepi so nekatere zadolžitve prenesli na službe v oddelku za gospodarstvo Sob, predvsem da se pospešeno uredi administrativni postopek glede vloge potrebnih za pričetek gradnje, kakor tudi reševanje zemeljskih vprašanj. Dogovorili so se tudi, da biro za urbanizem in stanovanjsko poslovanje vloži pri oddelku za urbanizem — gradbene in komunalne zadeve pri Sob Jesenice takoj zahtevek za izvajanje pripravljanih del, pri geodetski upravi pa vloži zahtevek za zakoličbo.

Sprejeti sklepi in odločitve, ki se nanašajo na skorajšnji pričetek del oziroma gradnje, pa so odboru narekovale potrebo formirati komisijo, ki bo proučila in določila način parkiranja in opravljanja pogrebnih obredov za časa gradnje mrliskih vežic.

Tako je bila imenovana iz predstavnikov investitorja, graditelja,

nadzornega odbora, načelnika oddelka za gradbene in komunalne zadeve in predstavnikov KS Blejska Dobrava komisija, ki se je sestala na gradbišču v ponedeljek, 21. aprila. Na osnovi poročila in predloga te komisije bo gradbeni odbor po potrebi sklepal o rešitvi problematike, ki nastopa z organizacijo gradbišča.

Odbor je na tej seji sprejel še nekaj dopolnitev glede tiska paragonov oziroma vrednostnih bonov, precej časa pa so se zadržali pri predlogu podjetja Kovinar glede potreb in obsega gradnje objekta »upravne zgradbe«. Sprejeto so bile nekatere dopolnitve predloga potrebnih prostorov za ta objekt namenjen stalnim in občasnim delavcem pokopališke službe, kakor tudi zunanjim sodelavcem ter obiskovalcem pokopališča.

Po sprejetju predloženih dopolnitev je gradbeni odbor dal soglasje, da podjetje Kovinar kot investitor naroči pri projektantih zavoda za urbanizem takoj osnutek glavnega projekta za to gradnjo.

Na osnovi sedanjega dela gradbene gradnje in ostalih dejavnikov, lahko pričakujemo, da se bo planirano delo in gradnja prepotrebne objekta v naši občini resnično pričelo v predvidenem roku.

C. E.

ALI SMO RES NEMOČNI PROTI UNIČEVANJU

Kadarkoli ob raznih razpravah slišim besedo o čistoči našega okolja ali o sredstvih, ki jih je potrebno nameniti za urejanje zelenice ne morem mimo dveh dejstev. Če bi namreč večina tistih, ki na široko »čistijo« okolje z lepo zvanečimi besedami, vsaj dvakrat mesečno to opravili z grabljami in lopato v svojem stanovanjskem okolišju, bi ostal le še problem nečistoče širšega okolja. Kot drugi problem pa so zelenice, ki jih za drag denar v glavnem ureja Hortikulturno društvo oziroma komunalno podjetje, ko pa so urejene, se začne njihovo uničevanje. Da ne bom govoril na splošno, bom s potrebnega uvoda prešel h konkretnemu primeru.

Stanovalci »starega« dela naselja ceste V. Svetina na Koroski Beli, ki obsega 15 četvrtkov, nismo ob vseletvi leta 1952 dobili urejenih zelenic. Delno s pomočjo občine, ki nam je dala na razpolago robnike, največ pa z lastnim prizadevanjem in tudi stroški, smo si uredili ne samo zelenice pač pa tudi gredice cvetja in lepote grmičevja. Vrtnice in druge rože, ki jih ne dobiš zastoni, nam cveto od pomladi do pozne jeseni in ni nam sram svoje okolice. Mislim, da tudi vsak razume, da če nekaj neguješ leta in leta ti nekako priraste k srcu, čeprav bi nekateri to označili kot starokopitnost.

Ko smo dobili v neposredni bližini sosedje v večjih stolpih, je urejanje teh zelenic stalo 17 milijonov starih dinarjev. Kljub dobri volji nekaterih stanovalcev, da le nekako zaščitijo to dosti drago investicijo, je od teh zelenic ostalo bore malo. Vendar to je bolj problem njihovih hišnih svetov in se v to ne želimo vtikati. Ne moremo pa prenesti tega, da se

onesnaževanju in uničevanju ne da postaviti meje. Gruče otrok, ki so si zelenice spremenili v igrišča po več ur dnevno ogroža vse kar je urejeno. Pa ne mislite, da je vprašanje pomanjkanja igrišč. Samo 100 metrov stran je veliko šolsko igrišče, ki prav zaradi svoje neurejenosti nudi vsaj toliko pogojev za žogobrc kot pa »bivše« zelenice. Da ne govorim o smeteh, kamenju in drugi navlaki, ki se zbira v občestnem kanalu, ki ga skušamo skupno s honorarnim cestarjem vsaj za silo držati v uporabnem stanju.

Vse tudi izgleda tako, da so tudi tisti stanovalci, ki bi želeli imeti mir in urejeno okolico brez moči. Najmanj na kar lahko naletiš je to, da slišiš kako krepko opazko, od strani otrok ali pripomb staršev, da naj se vsak briga zase. Ali bi res morali prenesti tudi k nam velenjske izkušnje. Mislim, da obžalovanja vredne urejenosti v Velenju niso dosegli samo s prepričevanjem.

SM

DELAVCI TP ROŽCA ZA NAKUP APARATURE ZA ZGODNJE ODKRIVANJE RAKA

Ob letošnjem praznovanju 8. marca — dneva žena, je bila dana pobuda, da bi po vsej Gorenjski začeli zbirati sredstva za nakup aparature za zgodnje odkrivanje raka na dojkah, s katerim bi opremili bolnišnico na Golniku. S tem bi bilo ženam z Gorenjske omogočeno, da bi se sistematično posluževale pregledov, da pridejo preje na vrsto, kot je to mogoče sedaj na onkološkem inštitutu v Ljubljani, kamor prihajajo žene iz vse Slovenije in celo od drugod.

Na pobudo osnovne organizacije sindikata, je 113 delavk in delavcev trgovskega podjetja ROŽCA Jesenice, od svojih osebnih dohodkov v ta namen darovalo 3.520,00 dinarjev, ali 31,50 din na zaposlenega. Po sklepu delavskega sveta pa so k

temu znesku dodali še 4.000,00 din iz sklada skupne porabe podjetja, tako, da skupni znesek, ki so ga nakazali na ustrezen žiro račun bolnišnice Golnik, znaša 7.520,00 dinarjev.

Prepričani smo, da bo izredno humano akcijo delovnega kolektiva trgovskega podjetja ROŽCA Jesenice posnemalo vedno več delovnih organizacij tako v jeseniški občini, kakor na Gorenjskem. Še toliko bolj, ker letošnje mednarodno leto žensk, ki poteka v znamenju treh besed: ENAKOPRAVNOST — RAZVOJ — MIR, mora spodbujati k dejavnosti na vseh področjih, ki obravnavajo vprašanja žensk. Zdravstvena zaščita žensk pa je eno izmed pomembnih področij, ki zasluži veliko pozornost.

V RADOVNI USTRELJEN MEDVED

Poklicni lovec Tonček KUJAR iz Mojstrane je v ponedeljek, 21. aprila, imel izreden »lovski blagor«, ko je v Radovni ustrelil 215 kilogramov težkega medveda, ki je meril od prve do zadnje tace dva metra dvajset centimetrov. Gostilničar Psnak iz Radovne je opozoril poklicnega loveca v Vratih Tončka Kuharja, da je njegov čebelnjak v Radovni razdejal medved. Kuhar je prosil občinsko skupščino Radovljica za odstrel, ki so mu ga tudi odobrili, ker je medved na tem območju že lansko leto delal škodo.

V ponedeljek, 21. aprila, zvečer ob 20. uri se je lovec postavil na prežo in ob čebelnjaku čakal na medveda. Njegovo čakanje ni bilo dolgo, saj je kmalu zatem do čebelnjaka prilomastil medved, ki pa je izgleda začutil v bližini človeka in se umaknil nazaj v gozd, odkoder je nekajkrat poskušal priti do čebelnjaka, vendar pa v neprimeren položaj za odstrel. Po dobri uri čakanja se je medved le približal na tak položaj, da je lovec lahko pritisnil na petelina. Zadet je z neverjetno naglico stekel še kakih 70 metrov, kjer je obležal.

Lovcu Tončku Kuharju za njegov izreden »lovski blagor« tudi naše čestitke.

INVALIDI SO PRAZNOVALI

Društvo invalidov Jesenice je proslavilo mednarodnega dneva invalidov, ki ga praznujemo prvi pomladanski dan, zaradi takrat izredno slabega vremena, združilo s praznovanjem dneva OF in 1. maja — praznika dela. Proslave, ki je bila v delavskem domu na Javorniku, se je udeležilo precej članov društva in drugih občanov. Uvodnemu govoru predsednice društva Marice Potočnik, je sledil bogat kulturni program, s proslavo pa so poslali tudi čestitko predsedniku Titu za njegov 83. rojstni dan.

Na proslavi se je uspešno predstavila folklorna skupina Kud Jaka Rabič Dovje-Mojstrana, ki jo vodi Francka Mrak, na harmoniko pa jih spremlja Peter Paternel. Nekaj plesov so morali zaradi izrednega navdušenja gledavcev celo ponoviti.

Program proslave je popestril še dramski krožek jeseniške gimnazije z recitalom partizanske lirike.

Ob sklepu proslave so izrekli zahvalo odboru za življenjske pogoje in rekreacijo pri DS Železarne, vsem nastopajočim, najbolj uvrščenim invalidom v športnih tekmovanjih ob dnevu invalidov pa so izročili pokale in druga priznanja.

B.

PRIZNANJE ZA LEPE ROŽE

Na zadnji seji turističnega društva Jesenice so se dogovorili o letni konferenci, ki bo jutri, 25. aprila ob 18. uri v šolski sobi železniške postaje na Jesenicah. Poleg pregleda dela, bodo sprejeli tudi program dela za naslednje obdobje. Ob tej priložnosti bodo podelili tudi priznanja najbolj prizadevnim in najbolj uspešnim v akciji »lepe rože«.

Govorili so o enem svojih težjih problemov, namreč o prostoru za turistično propagando, ki ga ta čas ni na razpolago. V zvezi z akcijo, ki jo je spodbudilo društvo za zgraditev sprehajalne in TRIM steze v Planino pod Golico so ugotovili, da je od 50 vabljenih dalo svoj pristanek za sodelovanje le devet organizacij in društev.

B.

JESENICE NA TV

Iz statistike RTV Ljubljana razberemo, da je bilo v zadnjih treh letih na ekranu TV Ljubljana osem ur in 48 minut informacij o aktualnih dogodkih iz jeseniške občine. Leta 1972 so informacije znašale dve uri in sedem minut, leta 1973 — dve uri in 14 minut, minulo leto pa že štiri ure in 27 minut. Če bi to spremenili v povprečno trajanje ene informacije, potem so bile informacije o dogodkih v naši občini povprečno vsak tretji dan na ekranu.

Za primerjavo navajamo, da so v letu 1974 informacije iz ostalih gorenjskih občin zajemale: Kranj — tri ure in 30 minut, Radovljica — eno uro 33 minut, Škofja Loka — 49 minut in Trzin — 40 minut.

To vsekakor na eni strani kaže na pestrost in aktualnost družbenopolitičnega dogajanja v jeseniški občini, na drugi strani pa pristopnost novinarjev v tem dogajanju.

PRIREDITVE V MESECU ZMAGE IN MLADOSTI

26. april	PRAZNOVANJE DNEVA OF IN PRAZNIKA DELA ob 18. uri v Titovem domu na Jesenicah
1. in 2. maj	SREČANJA DELOVNIH KOLEKTIVOV V NARAVI
8. maj	SVEČANA SEJA OBČINSKEGA ODBORA ZTB NOV JESENICE
8. maj	ob 17. uri v Kazini na Jesenicah
RECITAL V IZVEDBI GLEDALIŠČA TONE ČUFAR V POČASTITEV 30- LETNICE ZMAGE
9. maj	ob 19.30 uri v Titovem domu na Jesenicah
PREMIERA PRVI DAN SVOBODE
9. in 10. maj	ob 19.30 uri v Titovem domu na Jesenicah v izvedbi amaterskega gledališča Tone Čufar
PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE
10. maj	ZBOROVANJE NA KONGRESNEM TRGU V LJUBLJANI
10. do 14. maj	OBČINSKA DRAMSKA REVIJA v Titovem domu na Jesenicah
16. maj	REVIJA PEVSKIH ZBOROV OBČINE JESENICE
17. maj	ob 18. uri v Titovem domu na Jesenicah
ZBOROVANJE V POLJANI PRI CRNI NA KOROŠKEM
17. maj	KONCERT PEVSKEGA ZBORA TRBOVELJSKI SLAVCEK
19. maj	ob 19.30 uri v Titovem domu na Jesenicah
SREČANJE GLASBENIH ŠOL RADOVLJICE IN JESENICE
23. maj	ob 18. uri v Titovem domu na Jesenicah
BAKLADA MLADOSTI
24. maj	OBČINSKO EKIPNO MLADINSKO PRVENSTVO V ŠAHU
24. maj	ob 16. uri v šahovskem domu Jesenice
OBČINSKA MNOŽIČNA ŠPORTNA TEKMOVANJA
24. maj	na igriščih športnega društva Jesenice
PRIJATELJSKO SREČANJE V JUDU
25. maj	ob 10. uri v TVD Partizan Jesenice
POHOD MLADIH PO PARTIZANSKIH POTEH
26. maj	ob 12. uri zbor in prireditve na Pristavi
KONCERT PEVSKEGA ZBORA BLAZ ARNIČ JESENICE OB 10- LETNICI OBSTOJA ZBORA
29. maj	ob 18. uri v Titovem domu na Jesenicah
KONCERT PEVSKIH ZBOROV IN PIHALNEGA ORKESTRA JESENISKI ŽELEZARJI
31. maj	ob 19.30 uri v Titovem domu na Jesenicah
TELOVADNA AKADEMIJA
	ob 18. uri v domu TVD Partizan Jesenice

SEJE VSEH...

(Nadaljevanje z 11. str.)

ZA ZIDALNI NAČRT OB ŽIC JESENICE

Stanovanjsko podjetje Jesenice je po naročilu železarne Jesenice izdelalo zidalni predlog za gradnjo samskega doma in ureditev območja ob ŽIC, to je med objektom ŽIC, obstoječim domom in Delavskim domom pri Jelenu.

Predvidena je gradnja 6- etažnega objekta z 68 sobami — skupno 136 ležišč, ureditev zelenic in športnih igrišč ter ureditev parkirnih prostorov (142 parkirnih mest) za potrebe železarne Jesenice.

DRUŽBENI DOGOVOR O FINANCIIRANJU SANACIJE, POVEČANJA ZMOGLJIVOSTI, VZDRŽEVANJU IN GRADNJI VISOKOGORSKIH PLANINSKIH POSTOJANK IN NADELAVI PLANINSKIH POTOV

Podpisniki družbenega dogovora: IS skupščine SRS, telesno kulturna skupnost SRS, PZS, skupnost slovenskih občin, skupščine občin in mesta Ljubljane, glavni štab ljudskega odpora SRS, predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in gospodarska zbornica SRS, bodo na osnovi tega dogovora: združevali sredstva za financiranje sanacije, povečanja zmogljivosti, vzdrževanja in gradnje visokogorskih planinskih postojank z nad-

morsko višino nad 1000 m, do katerih ni možen neposreden dostop po cesti ali s kabinsko žičnico oziroma, ki niso neprekinjeno dostopne čez vse leto ter tistih planinskih domov, ki so osnovna izhodišča za visokogorske planinske ture za nadelavo in vzdrževanje planinskih potočkov.

DRUŽBENI DOGOVOR O UREDITVI IN FINANCIIRANJU EPIZOOTIOLOŠKE IN VETERINARSKO-HIGIENSKE SLUŽBE

Da se zagotovi varovanje živinskega fonda pred živalskimi kužnimi boleznimi in prepreči onesnaževanje človekovega okolja, je organizirana v živinorejsko veterinarskem zavodu za Gorenjsko Kranj epizootiološka in veterinarsko-higienska služba. Občinske skupščine Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka, Trzin in ŽVZ Gorenjske sklepajo družbeni dogovor o ureditvi in financiranju te službe na območju Gorenjske. S strani ekonomike, zaščite zdravega človekovega okolja in zaščite kmetijskih zemljišč je enotna ureditev te službe za Gorenjsko vredna vse podpore. Epizootiološka in veterinarsko-higienska služba se mora izvajati v skladu z zakonitim predpisom in na podlagi potrjenih programov. Na podlagi temeljnega in republiškega zakona o ukrepih za pospeševanje živinoreje in zdravstvenem varstvu živine (Ur. list SFRJ št. 16/65 in SRS št. 4/67) je občina dolžna dati strokovno pomoč in skrbeti za zadostno število ustrezno urejenih zbirališč za kadavre ter za službo, ki skrbi za njihovo odstranjevanje. Za sofinanciranje teh služb prispeva občina Jesenice 7 % vseh stroškov izračunano na podlagi povprečnega števila poginulih živali, količine klavniških in drugih odpadkov na leto in povprečnem številu strokovnih obiskov veterinarskega delavca pri živini na leto. Za občino Jesenice znaša to za leto 1975 po programu in stroškovniku ŽVZ Gorenjske 94.580,00 din. Procentna soudeležba občine Jesenice za sofinanciranje teh nalog, ki jih bo opravljal ŽVZ Gorenjske na tem območju, je realna in je že predvidena v proračunu občinske skupščine Jesenice.

Poleg v skrajšanih besedilih navedenih vprašanj, bo zbor krajevne skupnosti obravnaval še predlog odloka o določitvi imen cest, ulic in naselij v Kranjski gori in Mojstrani, družbenopolitični zbor pa ima na dnevnem redu še obravnavo predloga o spremembi odločbe o ustanovitvi postaje milice na Jesenicah.

Poklicni lovec v Vratih Tonček Kuhar s svojo trofejo

Milan KUNDERA: **Smešne ljubezni**. Založba Obzorja 1974.

Najprej malo protireklame: **Smešne ljubezni** niso roman, ampak zbirka novel. Obiskovalci knjižnice praviloma dajejo prednost tistim knjigam, ki vsebujejo eno samo daljše prozno delo. Tega se zavedajo tudi založniki, zato v večini primerov opuščaj podnaslov »novele« oz. »povesti«, včasih pa v takih zbirkah ne najdemo niti kazala. Sodobni bralec, ki mu primanjkuje časa za branje, tako kot mu ga primanjkuje tudi za vsako drugo mirno in sproščeno dejavnost, je seveda tudi naklonjen kratkim besedilom, vendar jih navadno ne prebira v knjigah, ampak v časnikih, ilustriranih tednikih, kvečjemu če si v kiosku kupi broširano kriminalko ali »dr« roman. Sodobni češki pisatelj M. Kundera k **Smešnim ljubeznim** pravi v uvodu da ni privrženec tiste smeri sodobnega pisanja, ki temelji na opisih predmetov in ki se odreja psihologiji, sociologiji in sploh vsemu, kar naj bi življenje osmišljalo in razlagalo. To kajpak leti na francoski novi roman in na sorodne smeri drugod po svetu. Po njegovih lastnih besedah je Kundera natančnost premišljevanja pomembnejša od natančnosti opazovanja. Nič čudnega, ko pa vse njegovo pisanje dokazuje, da zelo dobro zna opazovati življenje in ljudi in se mu torej v to smer ni treba posebej truditi.

Sploh se Kundera nikoli bistveno ne oddaljuje od dobrih tradicij realistične proze. Realizem nam sicer skuša podati neko celotno podobo

življenja, to pa za **Smešne ljubezni** drži le deloma. Osnovna tema teh zgodb — vseh po vrsti — je spolnost oziroma ljubezen. Glavni junaki doživljajo družbeno (zlasti poklicno) življenje kot nekakšno nujno breme, ki jih ovira, da ne morejo polno in izvirno zaživeti. Tako se zatekajo v erotiko oziroma v seks. Tako se torej ta knjiga vseskozi giblje v območju problematike, ki je aktualna tudi pri nas, saj je bila celo predmet polemike v sobotni prilogi DELA.

Vprašanje se glasi: ali je **izolirana** erotika in spolnost protistrup ali vsaj protitutež za razsebljenje, ki ga prinaša s sabo sodobna civilizacija? Ali naj človek išče svoje uresničenje v erotiki, ko pa je človeško pomembna le tista erotika, ki je vključena v celotno osebnost? Kundera ne daje dokončnega odgovora. Kot rečeno, njegovi junaki se posvečajo ljubimkanju, službo in druge dolžnosti pa odrivajo na stranski tir. Vendar ni videti, da bi jim ta usmeritev prinašala kakšno zadoščenje. Od časa do časa se nam zazdi, da pisatelj svoje podeželske in mestne don Juane malce ironizira. V to smer je zaostrena zlasti novela Simpozij, ki je izšla že pred leti v Naših razgledih.

Junaki Simpozija so prepleteni med sabo z mrežo erotskih nagnjenj ali bolje rečeno hotenj: vsak med njimi skuša povišati svojo vrednost s tem, da vidi v sebi predmet poželenja drugih in pri tem se vsak med njimi tragikomično moti, saj si tudi vsi drugi utvarjajo, da so predmeti poželenja. Vsekakor zelo cinična predstava o ljudeh. Vendar gre edino ta novela do takih skrajnosti, v vseh drugih je pisatelj svojim osebam dosti bolj prizanesljiv sodnik.

Do junakov Simpozija so prepleteni med sabo z mrežo erotskih nagnjenj ali bolje rečeno hotenj: vsak med njimi skuša povišati svojo vrednost s tem, da vidi v sebi predmet poželenja drugih in pri tem se vsak med njimi tragikomično moti, saj si tudi vsi drugi utvarjajo, da so predmeti poželenja. Vsekakor zelo cinična predstava o ljudeh. Vendar gre edino ta novela do takih skrajnosti, v vseh drugih je pisatelj svojim osebam dosti bolj prizanesljiv sodnik.

frenično trudi z osvajanjem in pripravljanjem terena za nova osvajanja, sadov svojega truda pa zvečer ne more požeti, saj ga doma čaka mlada in lepa žena; tak je mladi učitelj, ki začne hoditi v cerkev, da bi se prikupil mladi pobožnjakarici, pa ima zato težave z ravnateljico, ki ga vzgaja v nasprotnem smislu; pa spet možakar srednjih let in starejša dama, ki si dvajset let prepozno privoščita to, čemur sta se nekoč morala odreči... itd. itd.

Zdaj, ko to pišemo, se nam zdi, da so ti junaki kar precej podobni osebam v novelah A. P. Čehova. Tudi Čehov je do svojih junakov, oziroma do njihovih slabosti precej brezobziren. Treba pa je poudariti, da Kundera svojo pripoved ovija v rahlo kopreno cinizma, česar pri njegovem bolj žlahtnem vzorniku ni moč opaziti.

Daniel DEFOE: **Robinson Crusoe**. Cankarjeva založba 1974.

Ne to ni pomota. Naš mladostni junak se je upravičeno znašel v tej rubriki, kjer vam ga priporočamo kot novost. Ne poznamo namreč tega Robinsona, ampak eno izmed priredb tega dela za otroke, poznamo filme o njem, poznamo neštete pustolovske zgodbe, ki so bile napisane po vzorcu slavnega Defoejevega romana. Tekst, kakršnega je napisal pisatelj (gotovo da za odrasle bralce), pa slovenski bralci bomo prvi v pričujoči izdaji STO ROMANOV.

Robinson je eno izmed temeljnih del angleškega in sploh evropskega romana, ob njem so se navdihovale mnoge generacije pisateljev, sanjačev, pustolovcev. Po svoje je odraz svojega časa (zgodnjega kapitalizma in kolonializma), po svoje pa je spet »večen«. Robinsona vsakdo nosi nekeje v globini duše, mit o njem je eden izmed temeljnih kamnov v duševni zgradbi vsakogar, ki je v mladih letih vzel v roke kakšno knjigo. S kakšnim občutkom ga bere zrel bralec? Pravzaprav bi bilo zanimivo poskusiti in se spet podati v fantazijske dežele, ki smo jih obiskali že nekoč kot otroci.

V teh dneh so uredili prostor za potrebe knjižnice na Javorniku, v delavskem domu Julke in Albina Pibernik. Preselitev knjižnice je bila nujna, saj so poslovali v skrajno neustreznem prostoru na Koroški Beli. Bralcem je na voljo skoraj 8.000 knjig. Knjižnico bodo izročili v uporabo v torek, 29. aprila, ob 16. uri, s kratkim kulturnim programom.

Krajevna skupnost in družbeno-politične organizacije na Javorniku menijo, da pomeni ureditev knjižnice v prostorih delavskega doma novo pridobitev, saj bo tako bralcem omogočena boljša in pregledna

izbira knjig, s katerimi razpolaga knjižnica na Javorniku. Knjižnica posluje vsak ponedeljek, torek in četrtek popoldan od 15. do 19. ure ter v torkih in petkih dopoldne od 9. do 12. ure.

Preselitev knjižnice v delavski dom Julke in Albina Pibernik na Javorniku je bila načrtovana že pred leti, ko so začeli z izgradnjo delavskega doma. Toda šele ob prizadevanju občinske knjižnice v zadnjih mesecih je bila možna preselitev in je tako izpolnjena ena od osnovnih nalog, da na Javorniku za nadaljnji razvoj kulturnoprosvetne dejavnosti potrebujejo prostor za knjižnico.

UMETNI DRŠALCI USPEŠNO ZAKLJUČILI SEZONO

Kljub temu, da v dvorani v Podmežaklju že nekaj časa ni več ledu, pa bi vseeno storili krivico, če ne bi vsaj za konec sezone napisali nekaj vrstic o delu drsalnega kluba na Jesenicah v pretekli sezoni.

Tako, kot se je, klub v prejšnjih letih več ali manj ukvarjal z začetnimi težavami, tako je v letošnji sezoni poleg povečanja svojega članstva, naredil velik korak naprej tudi v dvigu kvalitete. Nekajletno načrtno delo z mladimi drsalci je letos prvič obrodilo sadove. Prvič v zgodovini umetnega drsanja na Jesenicah so se mladi drsalci iz republiškega in državnega prvenstva vrnili domov s srebrno in bronasto kolajno. Prvič je prireditelj, ki so jo pripravili ob priliki praznovanja dedka Mraza, obiskalo rekordno število gledalcev, saj sta bili obe tribuni v dvorani izpolnjeni do zadnjega mesta. Tako so končno vse trditve, da za umetno drsanje na Jesenicah ni zanimanja končno odpadle.

Uspehi, ki pri tem športu pridejo le z marljivim večurnim dnevnim treningom, pa bi bili lahko še večji, če bi na Jesenicah imeli več domačih trenerjev, ki bi se lahko posvetili manjšemu številu tekmovalcev, tako pa je trenerka iz Ljubljane Barbara Šenk prišla na Jesenice le enkrat na teden, ki je trenirala pionirske skupine A in mladinke. Nataša Brun in Taja Brunčič sta zaradi obveznosti v šoli trenirali le par sezone. Med najbolj delavnimi se je vsekakor izkazal Igor Arh, ki je bil trener najmlajših in vedno tudi v pomoč pri organizaciji tekmovanj in ostalih prireditev. Za drsalno šolo sta skrbeli Majda Knaflič in Januška Tancar. Poleg mentorstva pa je nehalne sodniške posle vršila tudi Jožica Magnik.

V klubu je v pretekli sezoni redno vadilo 40 pionirjev in pionirk starih od 5 do 12 let in tri mladinke. Poleg teh pa je bilo vpisanih v začetno drsalno šolo 35 otrok, za drugi začetni in nadaljevalni tečaj pa 47 otrok v starosti do 7 let.

Mladi drsalci so sodelovali na pionirskem republiškem prvenstvu v Celju, na državnem pionirskem prvenstvu v Ljubljani, udeležili pa se niso mladinskega republiškega in državnega prvenstva zaradi neustreznih treningov. Na Jesenicah so organizirali medklubske tekmovanje ob sodelovanju drsalcev iz Celja in Ljubljane. Za konec sezone pa so se udeležili odprtega prvenstva Celja. Med najbolj uspešnimi domačimi prireditelji je bila vsekakor ob novem letu, prireditelj za dedka Mraza in klubska prvenstva.

PREGLAD TEKMOVANJ:

Republiško prvenstvo Celje: Skupina A: pionirke od 10—12 let: 9. Magda Potočnik, 10. Alenka Bartelj, 11. Tea Mulej, 12. Mateja Rakovec, 13. Nataša Mokorel.

Skupina B: pionirke od 8—10 let: 8. Stanka Grah, 11. Mateja Katnik, 12. Andreja Jenko.

Skupina C: do 8 let: 8. Nataša Švent, 9. Valerija Grah, 10. Romana Kučina, 11. Mojca Kurboš, 12. Irina Vauhnik in 16. Mateja Korantar.

Pionirji skupina C: 2. Sandi Avsenik, 4. Tinček Avsenik.

Dvojice: 3. Romana Kučina — Sandi Avsenik.

DRŽAVNO PRVENSTVO PIONIRJEV V LJUBLJANI

Skupina A: pionirke: 15. Magda Potočnik, 19. Alenka Bartelj, 21. Nataša Mokorel, 22. Tea Mulej.

Dvojice: 3. Romana Kučina — Sandi Avsenik.

MEDKLUBSKO TEKMOVANJE NA JESENICAH:

Skupina A — pionirke: 5. Magda Potočnik, 6. Tea Mulej, 7. Alenka Bartelj, 8. Nataša Mokorel.

Skupina B — pionirke: 2. Stanka Grah, 5. Andreja Jenko, 6. Mateja Katnik.

Skupina C — pionirke: 2. Valerija Grah, 3. Romana Kučina, 4. Mateja Korantar, 6. Irina Vauhnik, 7. Mojca Kurboš, 8. Nataša Švent.

ODPRTO PRVENSTVO CELJA:

Mladinke: 6. Renata Magnik, 7. Nuša Rižmarič, 8. Mateja Petač.

Skupina A pionirke: 2. Magda Potočnik, 3. Alenka Bartelj, 4. Tea Mulej.

Skupina B — pionirke: 7. Stanka Grah, 8. Mateja Katnik, 9. Andreja Jenko.

Skupina C — pionirke: 2. Valerija Grah, 3. Romana Kučina, 4. Irina Vauhnik.

Pionirji: 2. Tinček Avsenik, 3. Sandi Avsenik. LUKA

NA VOGLU

Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata obrata RTA je letos, 15. aprila organiziral sindikalni izlet na Vogel. Vsi udeleženci (bilo nas je 24), smo dobili enodnevnne karte, za prevoz pa smo poskrbeli sami.

Ujeli smo prekrasno sončno vreme, skoraj štiri metre snega in odprto bife pri Orlovi glavi. Glede tistega z vremenom smo čestitali organizatorjem za srečno roko, pa so nam povedali, da je to le znanje. Takoj po prihodu na Orlovo glavo smo uredili »bazo« z dežurno službo za prvo pomoč s hrano in pijačo, potem pa brž s smučmi na teren. O smuki ni povedati kaj drugega, kot to, da je bila dopoldne, ko sonce še ni omehalo snega, sijajna. Ker pa smo gorsko reševalno službo imeli kar s seboj, v osebi Odarjevega Janeza — Bohinjca, je bilo za varnost stoodstotno poskrbljeno.

Prizadevni organizatorji so organizirali smučarske tekme z edinstveno kombinacijo smuka, slaloma in na koncu še teka v strmino. Progo sta strokovno trasirala reševalec Odar in vodja organizacije Morič. Na srečo sta bila oba diskvalificirana, ker sta svojo progo — zgrešila. Najhitrejši je bil Ferdo Podlpec, najpočasnejši pa Peter Gasperin, ki je del proge prevozil z eno smučko v roki. No, nagrade — dveh litrov vina — ni dobil ne prvi ne zadnji ampak srednji, Marjan Gasperin. Ob izjavi za tisk je poudaril, da je — kot je sicer odlični smučar — taktično lovil srednji čas tako, da je vmes enkrat padel. In posrečilo se mu je.

Izlet na Vogel je bil organiziran že tretjič zapored in tako postaja tradicionalen. Taka oblika rekreacije je za našega železarja nadvse zdrava, zato vsa pohvala organizatorjem z željo da bi jo obdržali tudi v bodoče.

M. G.

PRVENSTVO ŽELEZARNE ZA POSAMEZNIKE

Danes, 24. aprila, se bo ob 17. uri v prostorih šahovskega doma na Jesenicah začelo letošnje prvenstvo Železarne v šahu za posameznike. Udeleženci prvenstva bodo razdeljeni v dve skupini in sicer bodo prvo skupino sestavljali: mojstrski kandidat, prvo in drugo kategorizirani tekmovalci, drugo skupino pa bodo sestavljali tekmovalci tretje in četrte kategorije ter tisti brez kategorije.

J. R.

ZANIMANJE ZA IZOBRAŽEVANJE NA DU RADOVLJICA

Na Delavski univerzi Radovljica v spomladanskem semestru poteka pouk za odrasle v sedmih večernih šolah z desetim oddelki. Delovodsko šolo elektrostroje I. letnik obiskuje 27, strojne stroke I. letnik 44 in IV. letnik 27 slušateljev. V II. letniku delovodske šole lesne stroke se izobražuje 28 in v II. letniku srednje komercialne šole 24 slušateljev. Ekonomsko srednjo šolo za odrasle obiskuje v I. letniku 30, v drugem 32 in v IV. kjer zaključujejo šolanje, 123 slušateljev.

Na administrativno šolo je vpisanih 29 slušateljev, pretežno deklet, na oddelku za odrasle 7. in 8. razred osnovne šole pa se je letos prijavilo 29 učencev.

Na vseh oddelkih večernih šol za odrasle je v tem semestru vpisanih 283 slušateljev, kar je nekaj več kot v lanskem izobraževalnem letu. Spričo velikega zanimanja in potrebe posameznikov in delovnih organizacij nameravajo na delavski univerzi jeseni odpreti še nekaj novih oddelkov srednjih večernih šol.

Kot več let nazaj se je delavska univerza tudi letos močno posvetila področju splošnega izobraževanja z organiziranjem jezikovnih, stroje-pisnih in šiviljsko krojnih tečajev. Na Bledu in v Radovljici je v teku tečaj nemškega jezika za šolsko mladino, v Radovljici je na željo staršev organiziran tečaj angleškega jezika za 17 predšolskih otrok. 30 slušateljev se uči nemščine na prvi, drugi in četrti stopnji za odrasle. V stroje-pisnem tečaju prve stopnje je 28 na drugi stopnji pa 7 slušateljic. Na Bledu so pripravili tri začetne tečaje šivanja in krojenja in nadaljevalnega v Gorjah in na Bledu, ki jih obiskuje 61 deklet in žena.

Vse oddelke za odrasle v večernih šolah in na tečajih strokovnega in splošnega izobraževanja, vključno z oddelki oz. tečaji za otroke, obiskuje v spomladanskem semestru več kot 460 slušateljev in učencev. Podatek zgornje priča o množičnosti te zvrsti izvenšolskega usposabljanja, hkrati pa nalaga delavski univerzi obilo zahtevnih nalog, ki jih brez sodelovanja in razumevanja samouprave izobraževalne skupnosti pri sofinanciranju, bržkone ne bo mogla zadovoljivo rešiti. Nič manj množično je tudi področje družbenopolitičnega izobraževanja, ki je posebej zaživel v lanskem in letošnjem letu. Na treh uvajalnih seminarjih za kandidate in novospreglete člane ZK, politični šol A programa in na sektorskih predavanjih za komuniste osnovnih organizacij, so samo v prvih štirih mesecih zabeležili nad 500 udeležencev. Program družbenega izobraževanja je pripravila komisija za idejnopolitično usposabljanje pri občinski konferenci ZK.

JR

FILMSKI FESTIVAL JE KONČAN

V nedeljo, 20. aprila se je na Jesenicah končal že VIII. mednarodni festival amaterskega filma, katerega organizator je bila filmska skupina ODEON z Jesenic, ki letos praznuje deset let svojega obstoja.

Festival je bil po organizacijski plati dobro pripravljen. Vso pozornost in pohvalo zasluži pripravljali odbor, to je filmska skupina ODEON. Sama projekcija in predvajanje filmov slikovno in tonsko je bila na najvišji kvalitetni ravni. Pri-pombe prisotnih v dvorani so bile predvsem na račun samega izbora filmskega sporeda. Pri nekaterih filmih, ki so bili prikazani v konkurenci in med nagrajenimi filmi je žirija naredila tudi nekaj večjih napak, kar pa se ne more spregledati pri tako velikem številu prispelih filmov. Morali bi ocenjevati samo tehniko in izdelavo filmov, ne pa samo vsebinsko. Film Društvo za zaščito neumnih dogodkov, avtorja Ivana Kraljeviča iz AFK doma omladine iz Beograda je bil izredno slabo zlepljen in je zaslužil kritiko gledalca, čeprav si je prislužil kar dve zlati medalji in to za kamero in režijo.

Nasploh je bila tonska oprema pri večini filmov zelo slaba. Res pa ni vse tako slabo, saj je bilo med 37 prikazanimi filmi tudi nekaj takih, ki se lahko kosajo s profesionalnimi filmi. Naj naštejemo nekaj dobrih filmov. V prvi vrsti je to vsekakor barvni film OGENJ, avtorja Janeza Hrovata in Nečja Slaparja iz filmske skupine Odeon Jesenice. V tem filmu sta kamera in režija tako usklajena, da zasluži vso pohvalo. V filmu sta svoje igralske sposobnosti pokazala tudi igralca Marinka Rader in Lado Grobeljšek. V kategoriji animiranega filma pa vso pozornost zasluži film GETAUCHTE HOFFNUNG, avtorja Roberta Czelakowskyja iz avstrijskega filmskega kluba na Dunaju.

Na festivalu je bilo podeljenih 16 zlatih, srebrnih in bronastih plaket, izročena je bila tudi antenina nagrada GRAND PRIX, ki jo je dobil najboljši avtor Rade Risteovski iz KK Kozjak v Kumanovem. Za najboljšo selekcijo filmov je Zveza kulturno prosvetnih organizacij Jesenice izročila nagrado — umetniško sliko koprskemu ateljeju animiranega filma. Filmska skupina ODEON pa je podelila spominsko nagrado »Silvo Valentar« najboljšemu mlademu debitantu Petru Rojcu iz foto kino kluba MAVRICA iz Radomelj. Omeniti moram, da je bil Silvo Valentar prvi predsednik skupine in prezgodaj preminuli član kluba Odeon.

In kakšen je bil obisk? Kljub dobri reklami na televiziji in radiu, neštetim plakatoma in panojem po

Jesenicah, zelo slab. Po obisku sodeči ni zanimanja za take prireditve, ki so prav tako kvalitetne kot kino predstave in ostali festivali. Saj je bila gledališka dvorana ob podelitvi nagrad in predvajanju najboljših filmov zasedena samo polovično.

Filmska skupina ODEON je po sobotnem večernem predvajanju organizirala v klubskih prostorih tovariško srečanje med člani skupine in gosti iz ostalih klubov, ki so se udeležili festivala. Amaterji so ob tej priliki izmenjali svoja mnenja in izkušnje za nadaljnje delo.

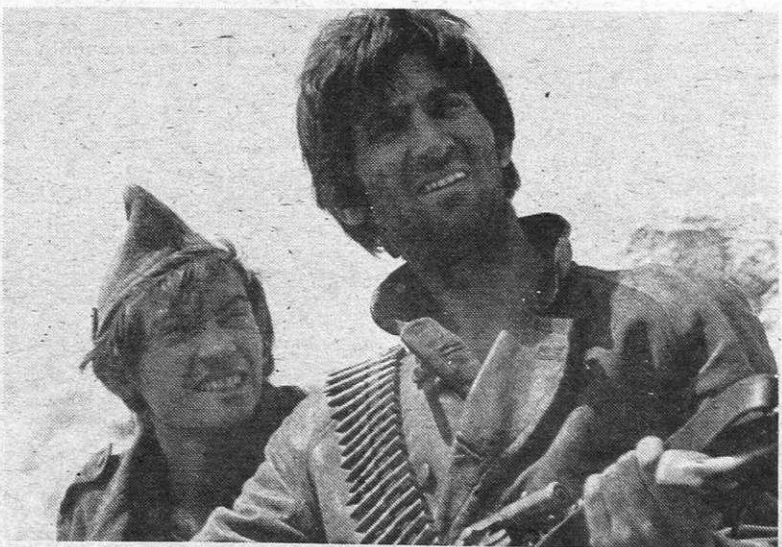
Festival je končan, nekateri ga bodo hvalili, nekateri kritizirali, jeseniški kino amaterji pa bodo mislili že na deveti festival, ki bo prihodnje leto ob istem času zopet na Jesenicah.

A. K.

NASTOP FOLKLORE IZ VALJEVA

Ansambel narodnih plesov in pesmi bo svoj nastop, ki ga bo prvič izvajal na slavnostni akademiji, 26. aprila, ob 18. uri, PONOVIL V NEDELJO, 27. aprila, ob 19. uri v gledališki dvorani na Jesenicah.

Ne zamudite nastopa izredno kvalitetnega ansambla.

Slovenski film ČUDOVITI PRAH si lahko v naslednjih dneh ogledate v naših kinematografih

PRVA ZMAGA V LCRL

V soboto, 19. aprila so rokometarji Jesenic igrali na igrišču za osnovno šolo na Jesenicah, z drugouvršeno ekipo Krškega in v spomladanskem delu prvenstva v LCRL prvič zmagali.

Za Jesenice so igrali: Šporar B., Rebolj 3, Prešeren 7, Peternelj 4, Pogačnik 5, Radinovič 3, Pavlič 3, Šporar J. in Boltežar.

Sedemetrovke: Jesenice 5 (5 zadetkov), Krško 6 (3). Izključitve: Jesenice 6 min, Krško 4 minute.

V lepem, sončnem vremenu so Jeseničani prikazali tudi lepo in učinkovito igro ter zaslužen premagali favorizirano ekipo, s katero so v jesenskem delu izgubili s 40:22. Gostje so prvi povedli z 1:0, 2:1 in 3:2, Jeseničani so nato izenačili in povedli z 7:3. V tem delu je bila igra zelo zanimiva, domačini pa so z dobro igro v obrambi in napadu rezultat povišali. Proti koncu polčasa je gostom uspelo urediti vrste ter izenačiti rezultat. Polčas se je končal z rezultatom 12:12.

V začetku drugega polčasa je bila igra zelo izenačena. Jeseničani so do rezultata 15:14 vodili veskozi za en zadetek, nakar so gostje izenačili in držali vodstvo do rezultata 18:19. Jeseniški rokometarji so v tem delu igre zaigrali zares odlično in proti koncu tekme povedli s 24:20, kar je bilo dosti za zmago, čeprav so se gostje dve minuti pred koncem približali na en zadetek (24:23). Namesto izenačenja pa so rokometarji Jesenic dosegli še en zadetek in zmagali s 25:23.

Jesenški rokometarji so zaigrali tako, kot jih že dolgo nismo videli igrati. Vsi igralci so igrali dobro, tako, da ni bilo slabega moža v ekipi. Strelci so bili enako razporejeni in izenačili, in v tem je tudi ključ za zmago. Seveda pa zmaga ekipe ne sme uspraviti.

V soboto, 26. aprila grečo rokometarji Jesenic na »vroč« terenu, v Križah. Upamo, da bodo v Križah rokometarji Jesenic pokazali podobno igro, kot so jo prikazali v soboto na igrišču za osnovno šolo in da se ne bodo ponovili neljubi dogodki, ki so se dogajali jeseni na Jesenicah, ko je pri srečanju teh dveh ekip prišlo do medsebojnega obračunavanja med igralci.

Košarka

LESONIT : JESENICE 66:72

Prvenstvena tekma 1. kola v 1. SKL - B, gledalcev 200, sodila sta Kovačič (Nova Gorica) in Skubin (Tolmin).

Zreb je Jeseničanom naložil v prvem delu prvenstva težko nalogo, saj morajo v prvih osmih kolic kar petkrat igrati v gosteh. Že v prvem kolu so se z ekipo Lesonita, lanskoletnim članom 1. SKL - A, ki nastopa skoraj v isti postavi kot lansko leto, srečali na njihovem igrišču v Ilirski Bistrici.

Tekma je bila zelo razburljiva. V začetku je bil rezultat izenačen, nato pa so si domačini priborili majhno prednost, ki so jo obdržali do konca prvega polčasa. Ob koncu prvega polčasa je skušal trener Božič presenetiti domačine s spremembo taktike. Gostje so zaigrali cono-pressing, vendar so domačini uspeli obdržati ravnotežje.

V drugem polčasu je trener poslal na željo soigralcev v igro Dušana Priha, ki je začel trenirati tik pred začetkom lige. Ta sprememba se je poznala predvsem v obrambi, saj so domačini dosegli v drugem polčasu samo šestindvajset točk. Drugi polčas je bil še bolj razburljiv kot prvi. Domačini so v deseti minuti vodili že z enajstimi točkami prednosti, vendar so Jeseničani njihovo prednost počasi zmanjševali in nekaj minut pred koncem povedli. Ustvarili so si prednost štirih točk in s taktično zrelo igro to prednost obdržali in jo zadnje sekunde še povečali. V zaključku tekme se je zelo izkazal Rajko Bizjak, ki je v odločilnih trenutkih pobral vse odbite žoge in s tem onemogočil napade Lesonita. Domačini so igrali ves čas tekme, razen zadnjih dveh minut, consko obrambo, ki pa so jo Jeseničani razbili z meti od daleč, predvsem po zaslugi Vasa Vujačiča, ki je pokazal eno svojih najboljših iger v jeseniškem dresu.

Ta zmaga je zelo pomembna, ker je kvaliteta moštvo v ligi precej izenačena in bo vsaka zmaga v gosteh uspeh.

Proti Lesonitu so bili uspešni: Bizjak 2, Vujačič 35, Muharemovič 4, Campa 5, Pirih D. 9, Mišič 2, Vauhnik 13, Šmid 2.

V soboto, 26. aprila ob 19.30 bo na Jesenicah, v okviru drugega kola prvenstva, gostovalo moštvo Elektre, ki je letos okrepljeno, saj so v

V torek, 15. aprila so rokometarji Jesenic gostovali v Trzinu, kjer so se v prijateljski tekmi pomerili z ekipo Tržiča, članom slovenske rokometne lige.

Za Jesenice so igrali: Šporar B., Rebolj 4, Pogačnik 3, Prešeren 6, Pavlič 3, Radinovič 3, Peternelj 2, Šubic 4 in Boltežar.

Sedemetrovke: Jesenice 6 (2), Tržič 2 (1). Izključitev ni bilo.

Domači so povedli in Jeseničani izenačili in povedli z 1:2. Igra je bila do konca polčasa dokaj izenačena, tako, da je bil rezultat ob polčasu 14:14. V drugem polčasu so bili domači igralci nekoliko bolj iznajdljivi in so zmagali s 27:23.

Take tekme so za Jesenice koristne in zato se bodo med tednom v prijateljski tekmi srečali s Tržičani na njihovem terenu.

- tok

ŠE EN PORAZ B EKIPE

B ekipa Jesenic je v soboto, 19. aprila gostovala v Železnikih, kjer se je pomerila z Alplesom B, v okviru II. Gorenjske rokometne lige. V sončnem vremenu je tekmo pred 50 gledalci, dobro sodil Zupan iz Kranja. Za B ekipo so igrali: Cetinski, Sefaj 7, Gašperšič 1, Zgonc 1, Štros 4, Rabič, Korenič in Kokalj 3. Sedemetrovke: Jesenice 5 (4) in Alples B 5 (4). Izključitve: Jesenice 8 min, Alples B brez izključenih.

Domači igralci so bili ves čas tekme boljši nasprotnik. Predvsem v prvem delu igre so prikazali kvaliteten rokomet, ki so ga zaključili z rezultatom 19:4 v svojo korist.

Tudi v drugem polčasu so bili domači boljši, toda tudi Jeseničani so nekajkrat nevarno napadali in tako v drugem delu dosegli 12 zadetkov, domači pa 17. Tekmo so dobili domačini s 36:16.

Neugrana B ekipa se ni mogla resneje upirati razigranim in fizično ter kvalitetno boljšim domačinom. Dobro sta zaigrala le Sefaj in Štros.

V naslednjem kolu bodo Jeseničani zopet gostovali. Tokrat potujejo v Škofjo Loko, kjer se bodo pomerili z ekipo Šesir B.

- tok

prvem kolu doma premagali moštvo Kopra. V nedeljo, 27. aprila ob 10. uri je na sporedu prvenstvena mladinska tekma med Jesenicami in Savo iz Kranja.

RADOVLJICA : JESENICE 40:98

V sredo, 16. aprila so Jeseničani odigrali pokalno tekmo v Radovljici z istoimenskim moštvom. Takoj v začetku so povedli s 14:0 in nato igrali borbeno do konca in visoko zmagali. Naslednja tekma za pokal je bila v sredo v Kranju z moštvom Save. V primeru zmage se bodo nato srečali z moštvom Triglava v finalu tekmovalja za pokal na področju Gorenjske.

Za Jesenice so bili uspešni: Pirih P. 8, Vujačič 27, Šmid 11, Mišič 14, Vauhnik 14, Mihelič 4, Campa 10, Muharemovič 2, Noč 8. N. I.

Nogomet

JESENICE : NAKLO 3:2 (2:1)

V soboto, 19. aprila so jeseniški nogometarji v okviru prvenstva TNZ Gorenjske odigrali na svojem igrišču prvenstveno tekmo z moštvom Nakla in zmagali z rezultatom 3:2 (2:1).

Gole za moštvo NK Jesenice so dosegli: Matkovič, Kramar in Rakovič.

BRITOF : JESENICE 3:4 (1:1)

V soboto so pionirji NK Jesenice gostovali v Senčurju, kjer so odigrali prvenstveno tekmo z moštvom Britofa in zmagali z rezultatom 4:3. Gole za naše moštvo so dosegli: Omanović 2, Kucko in Majsterović.

TRŽIČ : JESENICE 0:3 (0:1)

V nedeljo 20. aprila je mladinsko moštvo gostovalo v Trzinu, kjer so v prvenstveni tekmi s tamkajšnjimi mladinci zmagali z rezultatom 3:0 (1:0).

Moštvo je nastopilo v naslednjem sestavu: Škafar, Majcenovič, Hribar (Milošič), Kokošar, Močnik, Čatac, Sulejmanović, Jeršin, Kramar Z., Mlačnik in Subotič (Crnalič).

Gole so dosegli: Sulejmanović 2 in Mlačnik.

PRVO IN DRUGO MESTO ZA JESENICANKE

V nedeljo je bil v telovadnici osnovnih šol na Jesenicah odbojkarški turnir ženskih ekip. Sodelovale so ekipe: OK Krka iz Novega mesta, TVD Partizan iz Kočevja, OK Jesenice in ŠSD Kovinar (gimnazija) Jesenice.

REZULTATI: ŠSD Kovinar : Krka 2:1, OK Jesenice : Kočevje 2:0, ŠSD Kovinar : Kočevje 2:1, OK Jesenice : Krka 2:0, Krka : Kočevje 1:2, OK Jesenice : ŠSD Kovinar 2:1.

Vrstni red: 1. OK Jesenice, 2. ŠSD Kovinar, 3. TVD Kočevje, 4. OK Krka Novo mesto.

Za OK Jesenice so nastopile: Mahnič, Strajnar, Purger K., Purger M., Baloh, Rabzelj, Lukek, Tušar, Toman; za ŠSD Kovinar pa: Brun, Volarič, Golobič, Rožanc, Makovec, Tomažič.

Organizacija turnirja je bila odlična, sam turnir pa po prikazanih igrah zelo zanimiv. Posebnost turnirja, ki jo velja poudariti, je v tem, da so znašali celotni stroški turnirja 45,00 (štiritisoč petsto starih) dinarjev.

JESENISKE ODOBJARICE NA PRVOMAJSKEM TURNIRJU

Letos bo v Beogradu deseti jubilejni turnir mladinskih odbojkarških reprezentanc mest. Nekateri ta turnir imenujejo »turnir olimpijskih nade«. Na dosedanjih turnirjih je nastopilo že veliko mladincev in mladink z Jesenic, vendar le pod imenom reprezentance Ljubljana. Letos pa se je OK Jesenice odločil, da nastopi na tem turnirju samostojno z mladinkami, ki so dosegle I. mesto na mladinskem prvenstvu SRS v Kopru.

Judo

MLADI ZADOVOLJILI

V dneh 19. in 20. aprila je bilo v Ljubljani republiško prvenstvo v judu za mlajše in starejše mladince. Na tekmovališču so sedelovali tudi mladi jeseniški judoisti.

V soboto so se v domu ČZS borili mlajši mladinci. V kategoriji do 75 kg je nastopil Vrdoljak in izpadel v polfinalu ter zasedel dobro četrto mesto. V kategoriji do 85 kg je nastopil Ravnjak in tako kot pretekli teden na Gorenjskem članskem prvenstvu, tudi tokrat v mladinski konkurenci zasedel prvo mesto.

V nedeljo so nastopili starejši mladinci. V kategoriji do 70 kg se je boril Markizeti in izpadel v II. kolu. Prav tako je v kategoriji do 80 kg v II. kolu izpadel Polanec. V kategoriji nad 93 kg je nastopil Anderle in izpadel v polfinalu, predvsem zaradi neizkušnosti in zasedel četrto mesto.

Kvaliteta slovenskega juda se dviguje, prav tako jeseniškega, čeprav se fantom pozna, da letos skoraj niso imeli nastopov. Z doseženimi rezultati smo lahko zadovoljni, prav tako tudi njihov trener Brane Dvoršak.

Naslednji teden (28. 4. do 3. 5.) bo na Jesenice prišla na skupne priprave slovenska mladinska reprezentanca, v kateri so vsi finalisti z mladinskega prvenstva SRS, med njimi tudi Jeseničan Ravnjak.

- tok

ZAHVALA

Ob izgubi dragega očeta

IVANA DOLENCA

se zahvaljujeva obratoma željarna za denarno pomoč in adjustaži valjarne bluming za poklonjeno cvetje in denar.

ŽALUJOČI: sin Franci in hčerka Zlata

ZAHVALA

Ob težki izgubi dragega moža, očeta in starega očeta, brata in strica

ALBINA HRIBARJA

se iskreno zahvaljujemo sosedom, prijateljem in znancem, ki so nam na kakršenkoli način pomagali v težkih dneh.

Posebno se zahvaljujemo sosedom iz hiše heroja Verdniča 17, pevcem, godbi in lastnikom osebnih vozil.

ŽALUJOČI: žena Angela, sin Miran, Milan z družino, hči Tatjana z družino, Vida in vnuki Sašo, Grega, Borut in Peti ter sestre z družinami

KINO RADIO

26. aprila nem. švedski barvni film PIKA DOLGA NOGAVIČKA ob 15. uri, režija Olle Hellbom, v glavni vlogi Inger Nilson.

26.-27. aprila italijanski španski barvni film KROGLA ZA SPOMIN ob 17. in 19. uri, režija John Wood, v glavni vlogi Peter Lee Lawrence

28.-29. aprila ameriški barvni film IVANHOE ob 17. in 19. uri, režija Richard Thorpe, v glavni vlogi Robert Taylor, Elizabeth Taylor.

30. aprila in 1. maja ameriški CS barvni film MOJE PESMI - MOJE SANJE ob 17. in 19.45 uri, režija Robert Wise, v glavni vlogi Julie Andrews.

2. maja domači barvni film ČUDOVITI PRAH ob 17. in 19. uri, režija Milan Ljubič, v glavni vlogi Ljubiša Samardžić.

3. maja domači film TRENUTKI ODLOČITVE ob 15. uri.

3. in 4. maja ameriški film TARZAN IN ŽENA LEOPARD ob 17. in 19. uri, režija Kurt Neuman, v glavni vlogi Johnny Weissmiller.

5.-6. maja ameriški barvni film IMENOVALI SO JO KOBILICA ob 17. in 19. uri, režija Jerry Poris, v glavni vlogi Jacqueline Bisset.

7. maja ameriški barvni film MIKIJEV ROJSTNI DAN, ob 17. in 19. uri, režija Walt Disney

8. maja ZAPRTO

9. maja italijanski barvni film POST ob 17. in 19. uri, režija Carlo Lizzano, v glavni vlogi Bud Spencer

10. maja ameriški barvni film MIKIJEV ROJSTNI DAN ob 15. uri, režija Walt Disney, film poklanja Jugobanka članom ježkovega kluba brezplačno.

10.-11. maja ameriški CS barvni film NAVARONSKA TOPOVA ob 17. in 19. uri, režija J. Lee Thompson, v glavni vlogi Gregory Peck

KINO PLAVŽ

26.-27. aprila ameriški CS barvni film MOJE PESMI - MOJE SANJE ob 17. in 19.45 uri

27. aprila nemški švedski barvni film PIKA DOLGA NOGAVIČKA ob 10. uri, film poklanja Jugobanka članom ježkovega kluba brezplačno.

OBVESTILO STARSEM

Uprava vzgojno varstvene organizacije Jesenice obvešča starše, da bo v p i s o v a n j e otrok v vrtec za šolsko leto 1975/76 v p o n e d e l j e k, 5. maja in v t o r e k, 6. maja in sicer:

- v vrtcih Angelce Ocepke in Julke Pibernik od 8. do 16. ure,

- v vrtcu na Hrušici od 8. do 14. ure,

- vpisovanje otrok za oddele Podmežakljo bo v vrtcu Julke Pibernik.

UPRAVA VVO JESENICE

OBVESTILO PODPORNIM ČLANOM

Podporne članke pihalnega orkestra Jeseniških železarjev, ki še niso plačali podporne članarine za leto 1975 in želijo biti še naprej podporni člani, vabimo, da poravnajo članarino najkasneje do 29. maja 1975.

Plačila sprejemamo vsak torek in petek od 17. do 19. ure v godbeni sobi v Titovem domu na Jesenicah.

VABILO PLANINSKEGA DRUŠTVA JESENICE

Planinsko društvo Jesenice vabi vse ljubitelje planin na predavanje

O USPEHU 5. JUGOSLOVANSKE ALPINISTIČNE ODPRAVE NA HIMALAJO

Predavanje bo v četrtek, 24. aprila ob 19. uri v dvorani delavskega doma (pri Jeleni), na Jesenicah.

Predavanje bo združeno s prikazom barvnih diapozitivov. Predaval bo udeleženec odprave Marjan Manfreda.

Obenem obveščamo vse članke Planinskega društva, da bo v soboto 26. aprila in nedeljo 27. aprila organizirano prostovoljno delo pri čiščenju snega okrog Tičarjevega doma na Vršču. Člani Planinskega društva naj udeležbo pri prostovoljnem delu prijavi v pisarni društva na Jesenicah, v domu TVD Partizan.

Vljudno vabljeni

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, starega očeta, strica in pradede

JANEZA BIZJAKA

se zahvaljujemo osebu za intenzivno nego splošne bolnice Jesenice za vso skrb in nego v času njegove bolezn. Iskrena hvala sosedom za vso pozornost in pomoč v času izgube ter podarjeni venec, pevcem društva upokojevcem Javornik - Kor. Bela za žalostinke.

Hvala vsem za cvetje in izrečena sožalja. Vsem, ki ste počastili spomin pokojnika, ga spremljali na njegovi zadnji poti, iskrena hvala.

ŽALUJOČI: žena Marija, hčerka in sinova z družinami ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob smrti

FRANCKA MEGLIČA

se iskreno zahvaljujem za venec od sodelavcev vozovne delavnice in od celotnega kolektiva, izvršnemu odboru tovarniške konference sindikata za denarno pomoč, govorniku za poslovilne besede ob odprtem grobu in vsem, ki so sočustvovali z mano in ga spremljali na zadnji poti. Vsem še enkrat najlepša zahvala. Agica Mežan

Valentin Cundrič

Pesem je drevo.
Njegova senca črka.

1.
Kdo koga drami,
črka glas,
glas črko,
kdo koga vabi,
iz podzemlja
v življenje,
kdo za kom stoji,
za črko glas,
za glasom črka,
kdo drugega naprej
potiska,
kdo drugemu da piti
sebe?
Kdo je Orfej,
kdo Evridika?
Kdo večno živ je
in kdo za vselej
neizpodbitno mrtev?
Kdo je bil pogrebec
moje misli,
mojih stavkov
in kdo je spletal
suhi venec
za na grob
izraznosti
in kdo je zajecjal:
glej,
ni ga več;
kdo komu daje
prednost
biti prvi
in kdo prehiteva,
odriva od prvenstva?

To je čudna igra
in gre mimo nas.

Saj črke so
kot po zvonikih angeli,
obrnjeni po vetru
in imajo kar tako peruti,
kot da bi svet zapuščali.
Kot sit mrčes
so se v papir vkopale.

Leteče sove so, ki
senožet duha obiščejo.
In knjiga je seneni voz,
s katerim noč kale,
da plivka osa mlakužna,
obrnjena v odjužno smer.
Vedno so na poti,
ki sproti jo pozabljajo.
V ustih jim trohniijo
besede neizgovorjene,
neprebrane.
Niso bivajoče, so zgolj
obljudena praznina
za ločnico glasu.

O črka, ki se ne pridružiš
drugi črki zaradi pomena!
Nisi lepa,
ker lepota je že misel.
Si nekaj starega,
iz dneva v dan
bolj neizvirna.
Izhoda ne izkličješ.
Čprav si med nas stopila
in med nami bivaš
kot sonce,

kot luna,
kot duh moreč,
kot meso,
kot nož v hrbet,
pričanje podzemno nisi,
ne nadzemeljsko.
Papir preležeš kot gosenica.
In to je vse.

(Črke so kot angeli
ob grobovih.
Nikogar ne prikličejo
nazaj.)

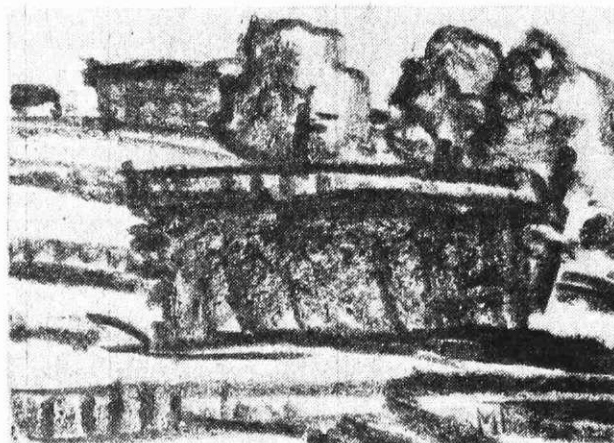
2.
Dno je umazano.
V njem skrit je
nesmiselni odnos
do vrha. Dno
je črka. Ki ne bo
nikoli prizadevanje
in preobrazba.
In ne bo doskok.
Le kolobarjenje.
Spakljivo oponašanje
dišeče mumije,
ki stavek je
iztrgan iz sveta.

Zdvomiš, če je dno
podoba.
Če je še kaj več
kakor zamujanje,
odlašanje preklica,
podobnost, skladnost
in ponarejenost.
V dnu ni zanosa.
Le okorcelost.
Okostenelost običajev.
Obtoževanje.
Dno ni gesto.
In ni posebnost
med dejanji.
Med stanji.
Ni prihranek. Le izguba.
Ni obraz. Ni roka.
Noga ni.
Ni drža. Le razsežnost,
ki te viška.
Dno ni telo
in ni naravna velikost,
ki me spodbuja,
da izravnavam
jaz in ti,
osat in trn,
humeral in krono,
da izravnavam
vse položeno v jasli,
vse nataknjeno na kol.

ARBOR VITAL

Dno senči
načelo vrha.
Kot nažrt nagrobnik,
ki se kruši
in zasipa odhod. Odvod.
In napenjaš jadra
v dihu pesmi
in telo obračša
v izgubljenost
ali najdenje.
A to podoba ni,
le oponašanje
tako miru,
tako upora
in odlašanje
z razlago
bistveno in trajno.

3.
Pridite, pogledjte,
kaj se je in pije
na krovu pesmi.
(Dan je pregovor,
neizgovorjen
in v sanjah
rož ter ptic
trpi.)
Pridite, pogledjte,
kaj je v obtoku
in kaj rja
razžira
na krovu luči.
(Noč prepisuje
tvojo dušo.
Tvoje gibe.
Tvojo govorico.
In si zanjo
spoznanje čudeža.)
Pridite, pogledjte,
najdite izgovor,
moj bog, s culo zvezd
do praga,
čezenj vam bo pomagano.

Tine Markež: Kozolci

(V krčih barv
boste belo,
boste senca,
boste črno,
ki razmejuje
čut od biti.)
Pridite, pogledjte,
pridružite se uprašujočim:
kje bi našli,
kar smo izgubili,
ko še nismo vedeli,
da posedujemo,
to svoje, lastno!
(Življenje je trgatav
pričakovanj in podvojitev
ter je le način,
kako obogatiti,
kako vse izgubiti.
In je le podstavek
za bogastvo
in za izgubo.
In je le predhodnik,
redko spremljevalec.
Veriga je, ki brani ti,
da bi odšel v stvari,
ki te učijo,
kako postati velik,
da bi spoznal in vzel,
kar si želiš
tako močno, da v želji
slišiš govoriti Smrt.)

Pridite, pogledjte!
Pesem, ki jo govorim,
bo vaša.
Nepreklicno vaša.
Pesem, ki želim jo,
a je ne morem
v besede obuditi,
bo pač moja.
Samo moja.
Neizpodbitno moja.
V njej bom doživljal
izgubljenost,
v njej bom izgubljal
pridobljeno.
Z njo se bom boril,
da bi mi šepnila,
kaj ji laska.
(Tudi vi imate
toliko stvari,
ki boste obdržali
jih le zase.
In imate za peruti
drug drugega.
In za jezik
drug drugega
imejte.
Za zrcalo se imejte.
Za usodo se imejte.)
Pridite, pogledjte!
(Pesem strah je,
ki izziva.
Je groza, ki te
hoče za polog.
Vendar resnico naj povem:
pesem, ki jo govorim,
je njena smrt.
Pesem, ki je ne povem,
je življenje.
Ker je beseda strup.
Je nož.
Mrtvaški oder.
Grob.
Pesem, ki jo v sebi nosim
varneje od sebe,
rojstvo odloži
v telo kot zviti papirus,
ki razprostreti
ga ne more
ne trpljenje ne zanos.
Vse, kar odloži
v tresoč ti roke,
je čudovito,
a ona ni.
Saj ne more biti.
Saj papirus sem jaz. Moj jaz.
Pesem je samo prigovor,
da sem res.

Tine Markež: Dva obraza – plastika

Epilog

Ne da bi vedel,
kdo te boža,
bo tuja roka
šla ti čez obraz,
obrisala utrujenost in nemost.
Ne da bi vedel,
kdaj se to zgodi,
ničesar ne boš videl,
niti slišal, prepuščen
trenutku boš kakor
lastnina sija,
ki te bo ovil.

Ne da bi vedel,
kdo te boža,
bo tuja roka
šla ti čez srce
in pas
in bo šla ti
čez ramena
ter kolena;
in ne da bi vedel,
zakaj se to zgodi,
boš prepuščen
ukazom in pričakovanju,
lastnina ognja,
ki te bo sežgal.

In ne da bi vedel,
ali vsaj pričakoval,
dotaknili se te bodo
po dnevu vpepelitve
prstanec prsti in palec vode
in jezik zraka
in boš shodil v novi beli koži
in boš spregovoril
v zimzeleni čas.

Epilog

Ko smrt srčasto,
zareže vrata v prst,
vibasto se oprijemajoč
telesa tvojega,
podzemni Anonymus
odkruši od starega obraza
sipki kamen, in z zavržene kosti
zapleše prah; tedaj že veš,
kje si, kdo si, kam greš.

Prozorni prah na razbitini
pomnenja in čustva
je kot tančica, odrvenega, scefiranega.
Nihaj naključnega,
vendar prerokovanega pregleda
prebode ti meso in duh.

In veš,
da si odrven
in da le podzemni straht
se tvojih rok oprime,
če zakličeš
in se tvojih nog dotakne
le razzebli soužitek,
če bi z bojem
rad skalil trenutek
sodbe.

Telo je torej sadež
in dokaz drevesa.
Pesem je drevo.)

Pika trajna je.
In molk zastražen
z meči,
zadržimi v nihaje
not, glasov in misli
naj bo.
Naj zame prosi kdo
in naj ne prosi,
izprošeno ne ohrani
žara ter krvi.
(Saj pesem se ne izliva
v epilog.
Iz njega vstaja.
Iz njega vre.
Saj človek ne upade
v povzetek in razmišljanje.
Za prevajalci
svojega spoznanja
v resnično neresničnost
gre...)
Naj črka reši me tako,
da me zapiše,
naj vrh usliši me
in dovoli, da hlapec gre;
naj pesem me ne muči
z namigi in prisluhi,
s približnimi zapisi
in prevodi sle,
naj karkoli se zgodi,
za epilogom tem,
če ne že vsakim,
se nahaja nov razgled;
onkraj mene
in ne morem reči,
če v prihodnosti
ali daljavi,
in ne upam reči,
če je prvi svet bil slika,
samo napotje drugega sveta,
idila, ki jo odklikam
slep,
gluh
in nem
zato, da po pomoti
ne izdam,
česar ne smem.
(Kipim, upadem
in sem prošnji spev
za mir.)

Jan Plestenjak

NOVEMBRske MEDITACIJE

Jan Plestenjak se je rodil 27. marca 1899 pri Sv. Barbari nad Škofjo Loko, kot najstarejši sin zidarja in bajtarja. V mladosti je bil kot redek bajtarski izbranec deležen šolanja. Po maturi na gimnaziji v Šentvidu je moral na vojsko in postal njena žrtev. Z bojišča se je sicer vrnil, se vpisal na slavistični oddelek ljubljanske univerze, toda vojne posledice so mu onemogočile, da bi diplomiral. Prebival se je kot zasebni uradnik in pisatelj – živel v veliki revščini in stanoval s svojo družino med reveži na ljubljanskem gradu.

Druga svetovna vojna ga je docela strla. Italijani so ga bili odgnali v koncentracijsko taborišče Chiesa Nuova v Padovi, od koder se je vrnil šele decembra 1944. Po hudem trpljenju je umrl 9. maja 1947.

Njegovo pisateljsko delo je v glavnem nastalo med dvema vojnama. Pisal je povesti, socialne slike iz škofjeloških hribov »Lovrač«, »Bajtarji«, »Mlinar Bogataj«, »Potrebuježi«, »Herdeži« in druge. V rokopisu sta ostali dve večji povesti: »Ratnik« in »Sonce za obzidjem«. V tej zadnji je opisal doživetje, ponižanje in trpljenje v italijanski internaciji. O pisatelju Plestenjaku vsekakor držijo besede F. S. Finžgarja, ki je o svojem literarnemu učencu dejal: »Plestenjak ni ustvaril velikih romanov, a izpolnil je svojo nalogo častno in dobro napisal svoja dela, s katerih bodo večno živeli njegovi rojaki s svojo strastno ljubeznijo do rodne grude.«

Črtomir Sinkovec

Zunaj je megla in je mraz. Za šipe okna se vseda rosa in polzi v drobne solze, ki vise na prozornem steklu kot biseri na dekljnih prsih. Na njivi se dolgočasijo prazna in suha koruzna stebela, veter pozibava mrtve razcefrane liste, vrabci se jih ogibajo in beže k hišam.

Cesta je umazana, tenke mlakuče love meglo, rade bi sonca zajele in njegovega odbleska, trava ob robu je pohojena, k zemlji stisnjena, tiha in mirna, kot da je življenje usahnilo v njej. Jesen je in dihanje smrti, ki ni smrt, je pritajeno pa vidno.

Plotovi ob hišah so mrtvo sivi, slak ob njih je skopnel od hrepenenja po soncu, slana ga je zadušila in tenka, stebela brez cvetov in listov vise k tlom kot zapuščeni, trohneči obešenjaki.

Skozi zasolzeno okno – šipe so kot z mlekom polite – se je zagledalo dekle. Nekam v daljo ji begajo oči, kot da bi rade za pomladjo im mladostjo – zdrznejo se pa, kadar pobožajo uvele rože na vrtu in razgaljene umazane grede, ki jim je rože – ljubezen sadila, jih napajala in jih poljubljala, zdaj so pa mrtve, grede se pa že zdaj ponujajo, da usevajo vase sad in mu dahnejo moč rasti.

Tesno je morda dekletu pri srcu, v razkošju toplote srce ni vedelo, kam bi z ljubeznijo, zdaj jo je njena duša žejna in so ji ustnice po njej suhe in zdaj jo oči zastone iščejo, romala je z lastovkami in za lastovkami in bogve, če jo bo hrepenenje spomladi pognalo in prignalo v staro gnezdo?

S tresočo roko je zaprla okno, dlan se ji je upognila, kot da hoče pobožati, obraz se ji je pa sklonil in je bil rdeč kot da se je krvi iz rdeče bluze napil. Čez šipe se je razlezla rosa in v samoto se je morda zakopalo dekle in zdaj nehote posluša, kako pozvanja veter mrtvim rožam, kako odmetava uvelo listje in se z njim igračka po strehah in po gredah in jih nazadnje objestno zavrtinči v obcestni jarek, kjer utonejo za zmerom. Oči so ji mrtve, kot je morda mrtva ljubez, ki ni vedela za darovanje in ne za odpuščanje in zdaj ji je prazen in gluhi prostor, ki jo stiska in prazno ji je srce, kamor se skrb ne ugrizne.

Po stezi ob cesti leze starec in obraz mu je prečudno nasmejan. Pobožal je suho steblo, da se je nalahno streslo od njegove nežnosti, drobcano rožo, ki je umirala med plevelom na robu gred, je utrgal in si jo zataknil za stari kavi, že zdavnaj oguljeni klobuk. Z očmi jo je poljubljaj in dihal vanjo, kot da jo mora k življenju obuditi in iz rok in obraza mu je dihal ljubez, ki je nekdanja znala osrečevati dekleta, še zmerom pa osrečuje rožo, drevo ob potu, ptička, ki se je zakasnil zvečer in ne zna k svojim družicam.

»Obema je bila usojena jesen!« se mi zdi, da je zašepetal roži in suhim stebлом, listom v jarku in pohojeni travi. Odkril se je in se pogladil po pleši, pa ga je v dlan zazebló in jo je odmaknil.

»Zbogom!« je morda izjecljal, ko je počasi odpiral vrata svoje bajte, ki bo skoro njegov grob in zapuščaj kraj, kjer je še pred dnevi kričalo bahavo življenje. Vrata so se trdno zaprla, kot se trdo zapre ječa in za starcem je le listje vztrpetalo na izropani vrtnici ob steni.

V vrbi pred hišo je vzvalovalo vejevje. Veter se je pognal v gosto šibovje in ga razbičal, da so se kot vrvi dolge veje zapletale med seboj in se zdaj in zdaj sklonile prav k zemlji, kot da hočejo k njej, ki jih hrani in redi in ji potožiti svojo bolečino. Vrh se je zamajal kot veliki zvon in veter je zažvižgal mimo streh, dimnikov, oplazil plotove in vrtove, udaril na okna in zaloputnil vrata, gospodinji puhnil dima v obraz in pepela v jed.

Vrabci so se stisnili na podzidkih in obnemeli, mraz jim je stresal kožusčke in da niso videli strahov, so glave vtaknili pod perot. Tam je toplo in se ne sliši voznikov bič in ne vetra žvižg.

V daljavi je zazvonilo, v mrazu in dremavi megli se zgubljajo glasovi in jih odnaša veter smrekam in kostanjem za pozdrav. Med ponižnimi, vase stisnjenimi hišami drvi in piska vlak, strahotno beži in bruha na hiše, na vrtove in na ceste, na ceste, na ljudi in v nebo oblake dima, ki duši in slepi oči. Saje padajo iz goste megle in dima na bele stene hiš, na zaostale rože, se obešajo na okna in se kopljejo v strešnih žlebovih.

Čez ravan, čisto nad strehami se je prepeljalo troje vran, veter jim je zapletal peroti in jih zanašal, da so morale drugam, kakor jim je ukazovalo lačno oko. Sunkoma jih je premetavalo in vrglo v smreke, ki so vztrpetavale z vejami kot otroci, da jih ne zebe.

Breze so od žalosti odmetavale listje, da bi jih veter ne trpinčil. V hrastih je pošumevalo, list da se je objemal list z listom kot da si dopovedujejo stare zgodbe. Pod streho vej so se skrile siničke in zdaj čebljajo po svoje o dobrih in slabih ljudeh in o oknih, kjer bo zanje natošena hrana. »Zima je fuj!« zapoje in zajoka najstarejša sinička, mlajše ji pa odgovarjajo: »Fuj, fuj, fuj!«

Rožniški gozd se je kot razredčil. Kostanji stezajo gole roke k nebu in v meglo in pod njimi leži suho listje in se stiska k zemlji in jo prosí: Vzemi me vase, tvoje sem.

Po bližnici se pozibava stara ženica. Na vozičku vleče preperela drva in na glavi jo tišči butara, da vratu še videti ni. Zdaj in zdaj bo mahnila pod težo, noge se ji zapletajo in butara bi ji skoro zdrknila z glave.

»Mati, kradete!« je zarenčal čuvaj, ki so ga posestniki nekje sneli.

»Segnilo bi v gozdu in sem pobrala!« se je izgovorila. Doma nima niti polenčka, še nesladkane kave ni mogla skuhati in mraz jo grize skozi raztrgane čevlje. Sin ji je izkrvavel, sama ne ve kje, moža so ji odtrgali kar s postelje in zdaj ga vlačijo po tujem svetu.

»Ali imate dovoljenje?« je bil čuvaj že nekoliko manj resen, ženica se mu je skoro smilila.

»Bog ga mi je dal!« je bilo ženici že preveč. Butara jo je tiščala, da ji je v vratu kar škripalo, veter ji je otipaval kosti in rok ni nič več čutila.

»No, no!« je hotel biti čuvaj hud.

»Če ste brez duše, pa mi še to vzemite!« je zastokala in že hotela tresčiti butaro z glave.

»Zbogom!« je kihnil čuvaj in zamahnil z roko. Zazebló ga je.

Po cesti je pa počasi škripal voziček in se je pozibavalo staro telo ženice, kot da se veter igračka z njim. Megla se je odmikala in roso na laseh ji je utrnul veter.

Ure so si enake, kot da so ulite po enem kalupu. Čas visi nad gozdovi in mestom kot nevidna mora. Izprašuje vest in trosi skrb v duše in srca. Ceste so neprijazne in so jim potniki odveč, zastrmele so se vase in so gluhe in slepe in še sonca ne marajo. V meglo in mraz so se zagrizle, same mrzle in megleno mrzle. In je poldne in je popoldne in čas je kot nalašč za jesen ustvarjena enoličnost, ki naj bi človeka dušila že v tako in tako dušljivem prostoru. Jaz sem na toplem, na tesnem in mi je dobro. Tenka megla se plazi ob plotovih in hišah, se prepleta skozi ograje, se vseda na strehe in se greje ob dimu. Rožniški gozd je tih in v črno tenčico odet. In tenčica se zgošča v temo, v črne plazove teme. Ceste niso več široke, le kot umazano sivi trakovi vežejo hiše in se zgubljajo v prazno raven, v kateri leži tema kot zakleto jezero.

Čez okna se obešajo zavese, da bi curek svetlobe ne mogel pogledati na cesto, na vrt in da bi večša ne našla poti k svetlobi.

V daljavi zvoni. Zvon umira v megli in temi. Takole pojenjava bolnik, ki narekuje svoj testament, smrt ga pa bolj in bolj stiska za grlo, kot da ji ni prav, da se človek še ob poslednjem trenutku ne more odtrgati od svetlobe, od življenja in vsega, za kar se je življenje zaradi življenja pehalo in mučilo.

Na okno mi je priletela sinička. Bogve, kaj jo je prestrašilo brezdomca. Tiho je čepela na oknu in zdaj pa zdaj stegnila vrat, odprla kljunček, kot da mi hoče nekaj povedati in morda prositi. S kljunčkom je udarila ob šipo, pa se je zbala, ko je šipa zazvenela. Odletela je v noč in nisem ji mogel dati večerje. Tako se danes razhajajo moji prijatelji! Kje naj jih iščem, ko še misli ne morejo za njimi.

Iz sosednjega okna se je vrgel snop žareče in drhteče svetlobe na njivo in prekoračil cesto. Čudovito lepa roka se je stegnila v to svetlobo, se nagnila potem v temo, videl sem jo pa še zmerom čisto razločno. Morala je biti bela in morda od objemanja še zbegnana in vroča.

Zdaj, sem tudi jaz zaprt. Rdeča zavesa je presekala svet med menoj in svetom v tesnem prostoru. Kot v blagoslovljenem

Marjan Čufar

Odmevi

1. Jok Kartagine:

O Zemlja, gledam palačo tvojih odmevov, gore potrpljenja, se naslanjajo na kahniiti znoj, na šum mislečev vode, in na odmev daljnih vdihov. Smeh Kartagine in bela dolina samozavesti. V pokroviteljskem pričakovanju

se odgrne notranjost, ohranjena v širini pogleda. Veter Kartagine in udarci nečesa kar odzvanja, kot nič. S spuščeno energijo, vzburkano in vznemirjeno v žaru tekočine, se ti spušča po hrbtu viseč spomin, opešano leto in previden dan.

Odmev dežja, nagonska osebnost in prazna enooka svetloba. Naše izgnanstvo je neizgovorjeno in šepeta ne prenese. Otrese se pesmi in med vrstami kjer prši okus, ločen od miru in glasov utekočinjenih, se svet izmika nezaželenemu obrazu svojemu.

Zgubljena od vonja po rojevanju, se krožeče približa muka in sence daljnih svetilšč, visijo kot zreli sadeži v nagibu k sramoti, ki pa vendar troši svoj čas in ni, kot sklonjen obraz tujca, nevedna in vedno poslednja v očitnosti dogajanja.

2. Glas svetlobe:

Negotova je slutnja pred svitanjem, zabavna po svoje in brezvestna, brezpredmetna in nepredvidena, neskončno plamteča in odkrita šele v poznanstvu minljivega videza. Huščne iz razkrojene teme in se dela, kot, da bi neprisebno pognala iz stebila svojega potomstva. Razume se, da tu v tej natolčevani poti, kjer goreči vzmig časa gubi na pomembnosti, Zemlja ni, kot neosvojljiva zgodovina, temveč je kot veter mrtva in osamljena v svojem neživljenjskem gibanju.

Iz bankrota življenja ponavadi poženejo zvezde nekakšen sij, nekakšno letino men in enotnosti mnenja. V drevoredu svetlobe, ki pa ji smrt v preišljevanju, omili dediščino ostrine, pa iz nemega izkustva in ponižnosti, preneha sijati mrak iz te diuje, močvirne bliskavice.

Zaobjet v pripravljenosti ne razumeš nenadne razelektritve, vznemirljivega oznanjevanja. Ne razumeš časa, ki pretehtava čustva v poljubni pameti, v neutajljivem umu in vendar je v slehernem hipu dejanja neuravnotežen.

3. Odmev brezčasa:

Potenčna hipotenuza glasu v samonikli tišini in svit v kalnih vodah preobrazbe. Polnointervalni dan teme, se je prevesil v zahodno žarenje in v iglice sončnega ivja. Na rečni bleščavi ponikajo ptice in v blagozvočno tišino se utapla svetloba poslednjega večera, današnjega dne.

Glej, tam je jezero prepričanja, odmevi dreves namakajo vanj svoje papirnate korenine. Dvojica človeških živali se naslanja z nogami na uvele trate, in kot bela skorja brez, izvirajo iz blede noči, dremavi poganjki, neskončnega veselja.

Kaj naj še rečem zakrinkanemu obrazu, belih cest? Radostno ustrežljivo je veselo mesečine v svoji abstraktni ječi. V razklanem zvonu budnosti in v obnavljajočem samogovoru. A vendar, spokojnost spomina odpeketa v zavetje dvoma.

Ne najdem več tistih bridko dišečih trav, tistih usojenih jutur. Negovoreča in nevidna so našala misli in trdovratno obzorje, v negotovo potenco Zemlje in v uprašljivost njenega trajanja.

Pouršno očiščenje

Pirogena plazma je most med diametri. Severnica je epicenter veselja. Zemlja pa molči v svoj zagovor, človeka ne prenese, vendar bil ji je zanošen. In bridka bo sluz tiste polnočne ure, tistih brezštevilnih dni. Zropotali bodo v zavorno olje. Mazali bodo svet in ga likali s kostmi.

Zagovornik, ti si nam svoj diktator in um ti je prožen, kot boljša nožica. Mesec počasi dviguje zavese s tega prizorišča. Počasi se vzdiguje mrenast dim in mesto pušča v njem svoje oditise.

Stiskalnica neba se je skalila in nočni strop je padel globoko v zagozdo sveta.

Zapozneli Maj se je prikradel za te decemberske plotove. Znanilci enakonočja so tu. Enakodnevnje ni emancipirano. Ali pa razsvetljenost morda ni v navadi?

Pagoda duha je nadstavba lastnega mučeništva. Vlažna in razdrapana, kot kakšno cestišče kjer je imelo življenje zamotan popravek. Nikjer, razen v poletnem cvetju, v občevalnem dotiku človeškem, nima to dolgotrajno sonce, toliko spokojnega mrtvila, toliko besed. Ta hvaležen razkrojek je naša skrb in naše prizadevanje. Vlažne sence se mu bohotijo na glavi. Ko troiš svoj jalov trud, da bi nekoč morda le predvidel brzice svoje zavesti, ti ostane telo okostenelo na daljni gori. Sebi v škodo in drugim v bled spomin, poslušaj mrtvo stražo vetra, nespoznaven ti je obraz.

Povrnej se konci k skupnemu izhodišču. Zasnežena je ravnodušnost, in če nisi nedopovedljiv ustavi tišino. S simbolom očiščenja jo zaznamuj. Z rotitvijo jo razvrsti v pritrjeno čredo. Bičaj jo z grizljaji nezaužitimi in v agoniji ji ne dovoli počitka. Besedotvorno stališče je ognjevitije, v stebrišču doživetij boš varen.

Ponosni konj, kje ti je uzda? Vetrovna črnina pada z neba.

se Blaž med potjo ne bo česa prestrašil ali se zagovoril? Zdravnik sicer ni bil slab človek, a kaj veš, kako se bo obrnil v tem primeru! Toda, glavno bo, da pride, potem bomo že videli, kako ukrepati naprej.

Čakali so za okni, skrivaj opazovali mimoidoče in dvakrat videli tudi nemško patruljo na cesti! To je bilo znamenje, da jih ni videl nihče, ko so zavili k hiši!

Cez dobro uro je prišel zdravnik, ki se mu je pokazal le gospodar. Odsekano je uprašal:

»No, kje leži? Kako je?«

Tedaj se je zdravniku pokazal Žane, ki mu je na kratko pojasnil:

»Saj ni bolna gospodinja, temveč naš komandir!«

Zdravnik, ki je bil že priletel mož, je strmo pogledal čez črno okrivljena očala in nepričakovano rekel:

»Se mi je kar zdelo. Torej — kje je?«

Tople voda je bila že pripravljena in naglo se je lotil dela. Ko je končal, je zaskrbljeno rekel:

»Zakaj me niste poklicali takoj?«

To je rekel kar tako, čeravno je dobro vedel, da prej v teh okoliščinah ni bilo mogoče.

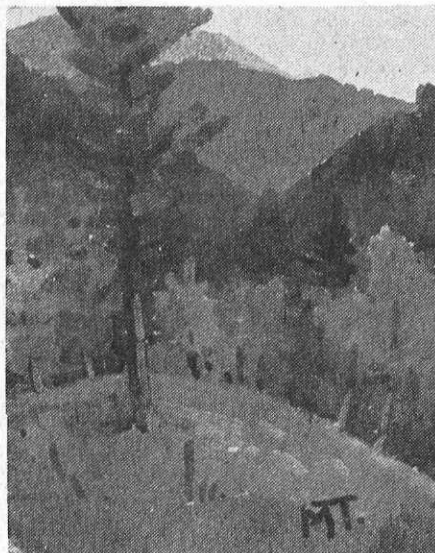
Zan ga je hvaležno pogledal in se mu v imenu vseh zahvaljeval, a zdravnik ga je ustavil:

»Če bo sreča, se bo že izvelel, toda zdaj mora mirovati!«

Zadnje besede pa so bile namenjene gospodnji:

»Nikomur nič. Jutri spet pridem, vi se pa ne kažite iz hiše. Lezite, ker ste bolni!«

Čez dva tedna je za ostalimi odšel tudi Slave, ki so mu otroci pod Blaževim vodstvom lajšali bolečine in krajšali čas.

Tine Markež: Jesen

Ivan Jan

»OD HIŠE DO HIŠE«

Vojne ni in ni hotelo biti konec.

Razsajala je že tretja zima, odkar so bili v deželi Nemci. Zato je bilo s hrano trdo. Po svinjarih so sicer drnjohali debeli — vsaj za tiste čase — prašiči, toda kaj, ko »Gemeindeamt« ljudem ni dovoljeval zakolov. Sele, ko bo prišel za to čas, bodo lahko klali, a še takrat bodo morali oddati velik del kolin nemškimi oblastem. Kje pa so potem sami in partizani?! Po shrambah pa je bilo že obupno prazno.

V Debevčev hlev je tisti dan na vrat na nos prihitelo več sosedov. Nanaglom je zbolel prašič! Pa najmanj podrug sto kilogramov je tehtal! Le odkod bolezen sredi zime?

Vsi nasveti in celo kovačeve izkušnje, ki je obolelemu debeluharju puščal kri, niso zalegli. Proti večeru je ščetinar poginil! Hud udarec!

»Na občino javi! Zdaj boste dobili karte!« so svetovali sosedje.

Na občini je Debevka dobila potrdilo, da je prašič res poginil, kar si je še prej ogledala komisija.

»Kaj bo pa zdaj?« je gospodinja obupano pogledovala stegneno žival sredi mrzlega svinjaka.

x

Stari domušnež Centl pa ne bi bil on in prav gotovo bi izgubil na svojem slovesu, če je ne bi iznašel tudi zdaj!

»Ahm,« — je začel in se po svoji navadi počohal za ušesom — »vsaka reč je za kaj dobra!«

Sosed je pogledal soseda, vsi pa Centla. Zdaj so vedeli, da bo izdrl nekaj novega. Zato so molčali in z očmi viseli na njem. Trije pari oči!

»Ahm, takole pravim! Če je poginil, je poginil in je vedel zakaj! Debevka ga je prijavila, kart nimamo, mesa tudi ne! Ahm — zdaj je glas čisto utišal »danes je crknil Debevki, kaj ko bi jutri Gošniku, pojutrišnjem Arhu, pa Frjanu, potem Brnikarju in vsem, ki imajo še kaj v svinjarih?! Kuga, črna kuga razsaja, bomo rekli!«

Glave so se ozrle okoli sebe, kajti Centlove besede so bile tako pregrešne, da mu jih tudi v spovednici ne bi mogel nihče odpustiti. In nevarne, nevarne!

Toda — vabljuje! Zelo vabljuje! In — kaj, če bi res...?

Crknjen prašič pa je v svinjaku postal že ves črn, kajti nikogar blizu ni bilo, da bi ga odpeljal.

Sosedje so ga ogledovali, Centlove misli pa so vse huje glodale v njih.

»Poskusimo, potem bo dosti mesa in še Nemcem se bomo smejali!«

Gošnik, ki je bil s partizani v najtesnejših stikih, je malo pomislil — smehljal na obrazu pa je potrdil, da se je odločil za imenitno potegavščino, ki jo je svetoval Centl. Tako bo enotnost vasi spet temeljito preizkušena.

x

Drugi dan je šlo tako, kot jo je uganil Centl. A brez hrupa! To zimo po vasi niso cvilili prašiči, ni bilo »domačih praznikov« kot običajno. Vendar je že naslednje dopoldne Gošnik stopil na »Gemeindeamt« in sporočil:

»Nesreča, škoda! Pridite pogledat: prašič mi je poginil! Ves je črn! In ravno za zakol je bil zrel!«

Resnično: komisija je sredi Gošnikovega svinjaka, ki je bil v temnem hlevu, opazila velikega, črnega in stegnjenega prašiča! Očitno ga je umorila nagla kuga!

Komaj se je komisija vrnila na »Gemeindeamt«, že je prihitel tja Arh in obupanega obraza povedal:

»Le kako se je moglo zgoditi!? Tudi naš prašič je poginil!«

Komisija je spet vzela pot pod noge... in resnično našla tam mrtvega, črnega in velikega prašiča!

Ta dan torej že drugega! Dosti in preveč za en sam dan in v eni sami vasi!

Toda, ljudje, pomirite se! Kuga pozimi ne bo šla naprej? Morda je pa kakšna druga bolezen? Slaba hrana ali kaj podobnega?!

Ne, ne žal ne! Okoli poldneva je prišel na občino stari Frjan in s skoraj jokajočim glasom oznanil:

»Pomagajte, tudi naš prašič je postal ves črn in v nekaj minutah je bilo po njem!«

Nedvomno — v Ferjanovem svinjaku je resnično ležal crknjeni debeluhar, močno podoben ostalim!

Medtem pa so pri Gošniku, pri Arhu in pri Frjanu klali. Sicer potihlo, v kamrah — pokončavali so živali tako, da so jih najprej z udarci omamili — toda klali! Veseli, naglo, a previdno.

A vsak, ki je bil na vrsti, da bo kral in šel zaradi »poginulega prašiča« na »Gemeindeamt«, je moral prej oskrbeti prevoz resnično poginulega Debevčevega ščetinarja.

Ko je bila na vrsti Kamnarjeva hiša, bi se kmalu zgodila nesreča. Prav ko so prašiča hoteli v hiši potopiti v banjo, da bi ga »ogarali«, so v veži zaropotali koraki okovanih obuval. V hišo je prišla nemška patrulja! Po naključju? Namerno? Zakaj?

Kaj storiti?

Zadržala jih je gospodinja s kapljo žganja, ki je bil ob »domačem prazniku« — ilegalnem ali ne — vedno pri roki, sin pa je s pomočjo sosedov naglo potegnil prašiča za peč, kjer je poležaval stari oče. Zdaj so očeta — kar oblečenega — potisnili v banjo, kamor so naglo dolili hladne vode, da moža ne bi opeklo. Potem so se vrteli okoli njega, kot bi ga prav skrbno kopali.

In ko so v kamro prigrmeli Nemci, so jim pojasnili, da je oče bolan in da mu kopanje zelo pomaga in prija. Tako da je svetoval tudi zdravnik.

Medtem je prašič ležal za pečjo, pogrnjen s kocem in starim suknjičem.

Komisija je v treh dneh obšla vse hiše. Sicer so si bili ti »prašiči« močno podobni, toda prašič je končno prašič! Ta pa je bil vsako uro bolj črn.

Tako je tiste dni po vasi lepo dišalo po pečenki, ne da bi zaradi tega zacvilil en sam prašič!

In tudi Debevčevi niso bili na škodi. Vsak jim je prinesel toliko kolin, da je bilo pri hiši mesa več, kot če bi resnično klali!

Zadovoljen je bil tudi Gošnik in partizani, ljudje pa so se skrivnostno pogledovali in oblizovali.

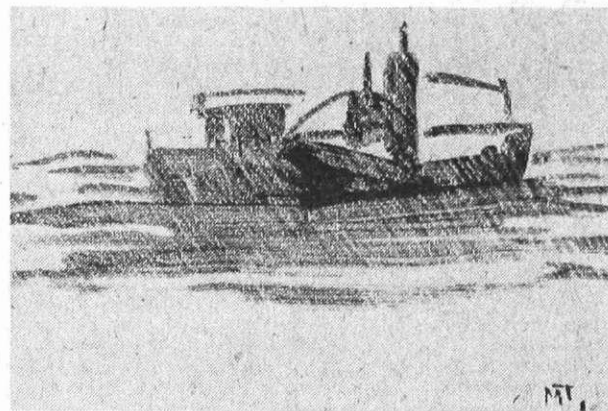
Najbolj pa je zrasla slava staremu Centlu, ki je ob srečanjih na vasi brez dolgoveženja ponavljal:

»A-hm, saj pravim, vsaka reč je za kaj dobra!«

x

Naj vam zaupam še tole: Nemci nikoli niso zvedeli za to potegavščino. In tudi najbližji sosedje ne! In če zdaj tole ne bi bilo zapisano, bi šlo za vselej z njimi v pozabo! Še dobro, da tega ne bodo brali in mi očitali, da sem jih po tolikih letih in kljub častni obljubi končno le izdal!

A nikar se bati: imena vaše vasi ne bo zvedel nihče, čeravno vam bo vsak štel v čast vašo solidarnost in enotnost!

Tine Markež: Ladja

prostoru sem. Pozabljam na dneve in na ure, pozabljam na težo časa, ki visi zunaj. Tu je ne čutim. Stene so tople in dihamo prečudovito življenje. Žive so, cveti na njih drhte od toplote in se objemajo, kot da bi drug drugega silili, da naj še in še vztrepeče.

Zemljevid na steni se je v luči čisto na novo prebarval. Zveržene meje držav in dežel se tepo, druga v drugo se zajedajo, kot da je nikjer ni postavbe: do tu in nikamor. In zdi se, da se v toploti meje kar same predstavljajo, ceste in železnice se premikajo, morja valove na tem le nekaj pedi širokem papirju, ki naj kaže Evropo, kjer se milijoni ljudi tepo med seboj in krvave, podirajo mesta in vasi, da bodo potomci, kolikor jih še bo, preklinjali stoletja te rodove.

Tu v tesnem prostoru je toplo in dobro, saj od povsod diha ljubezen. Zdaj in zdaj se na steni nekaj zgane kot božajoče oko, kot blagoslov roseča sveta dlan in nenadoma ožive rdeče in mrtve rože na blazini in glej, celo čaše so odprle, kot da bi se rade napile blagoslova in bi ga potem ponujale ustnicam, ki bi se hotele odpočiti na blazini. O, sladko je piti blagoslov iz čaš, ki so se nasrkale ljubezni. O, da bi mogel zmerom, kadar se oglasi v duši dvom in zavlada črv obupa, prisloniti ustnico k tem čašam. Zdrav bi bil, ker bi mi le zdravje in ljubezni ponudile! Poleg blazine se objemata medvedka. Sivi je močan in se mu pozna, da je trdega življenja vaje, rumeni — kje žive rumeni medvedje, se jaz nisem učil, menda jih je vojska odkrila — pa je že nekam oguljen, morda mu zrak ni všeč in mu od žalosti odpada dlaka. Objemata se, kot da se za zmerom početa razkleniti. Obema se pozna, da jih obiskuje dekletce Anca in jih ona uči ljubezni, saj jo je sama ljubezen: oči in obraz, laski, drobna pest, pa čeprav jo zdaj pa zdaj stisne, če že hoče biti stroga in celo huda. Včeraj je morala biti v tej topli dobri tesnobi, na sivem medvedu se pozna, saj na njegovem gobčku trepetal njen poljub. Utisnila ga mu je, ko se je poslavljala in jima naročala, naj se imata rada. Otrok misli, da se mora vse, kar je na svetu imeti rado in menda misli, da sovraštva sploh ni. Nihče ne ve tako dobro kot otrok, da se imajo kamni in plotovi radi in da drevesa in rože le od ljubezni žive.

Medvedka imata žive oči in tudi te oči srkajo blagoslov, ki se počasi razliva po prostoru. Jaz sem zdrav od tega blagoslova, kajti diham z dihanjem stolov, mize in sten in vem, da preko črne zavese čez okno ne morejo črne misli in ne more skozi strahoto časa, ki zgostjen v temo leži vsepovsod in še ceste in hiše duši...

V toplini luči so se nasmehnile rože na skodelicah v omari. Odtisi ljubečih in

mehkih prstov so drhteli na njih, kot da so se pravkar poslovili in se zgubili v dalji za hišami in cestami.

Iz čudotvorne skrinjice poje pesem, ves svet je v tej posodi in kadar pozabi na grozote vojske, se pesem vseh narodov razplamti v sozvočje ljubezni, ki naj bi objela vse pod pečatom bratstva. Na skrinjici čuva lesen kuža in strmi v steno, kot da posluša šepet rož, ki gledajo iz ptica na katerem stoji. Zdaj in zdaj zasluti oko dobro roko, ki je s temnimi nitkami vbadala in vbadala, dokler ni priklicala rož, ki nikjer ne cveto, ki jih pa ustvarja čudodelniško srce. Rdeča barva je za spoznanje obledela. Morda je stena vsrkala to toplo kri, ker jo je bilo strah prekrivati rož, ko so se nekoč kar kopale v rdeči barvi. Morda pa so obledela od groze, ki so poslušale strahote bojišč, kjer življenja padajo v brezbrežno daljo kot deževne kaplje v prostrano morje.

In na mizo predno siplje luč vse svoje razkošje in trepeti na potu, kot da budi rože, ki se stiskajo na vogalih. Zdi se, da so zaspane!

Nenadoma se mi je zazdelo, da sem na mojem Blegašu v tistem zasanjanem prelazu, ki je skrit nad bukvami in smrekami in ga navadne oči ne najdejo. Zgreše ga, kot zgreše droben cvet, v katerem je pa lepota, da bi se je oko ne nasrkalo sto let. Z Marico ga nisva zgrešila. Nevidna roka je pot kazala in od nekod nama je ukazoval pojoči glas.

V krošnjah bukev se je poigraval veter in ubiral pesem na voljnih vejah. Z njim so peli drozgi, sinice, izpod neba se je oglašil še krakulj. Po tleh je bilo mehko, kot da je z volno nastlano. Že za hip nisva več čutila utrujenosti, v svetu sva se znašla, ki ga dotlej nisva poznala. Za roke sva se držala in razločno sem čutil, da nama je nabijalo po žilah. Pa to ni bila strast, ampak presečenost, ki se razraste vselej, kadar se pogreznesh v razkošje neslutene lepote.

»Ti, tu bi pa večno živela!« je komaj komaj premaknila ustnice, me pogledala, kot da me sprašuje za večno veljavne resnice.

»Utrudila bi se in zaželela bi si drugam, pa če bi bilo stokrat grše! mi je misel kar sama bruhnila, ona pa me je začudano pogledala in se še bolj začudeno nasmehnila.

»Misliš!«

»Nič ne mislim, vem!«

»In ljubezen?«

»Ljubezen je pa močnejša kot lepota. Ljubezen jo ustvarja in ji ukazuje! se mi je trgalo iz duše, čeprav niti svojih besedi nisem dobro razumel.

»Torej se ljubezni ne naveličas?«

»Ne! Saj se ne moreš! Kamor sežeš je ljubezen in z njo lepota. Še smrt je lepota

in ljubezen!« sem razlagal, čeprav nikoli nisem mislil na to.

»Potem bi se pa le ne naveličala tukaj živeti!«

»Prav gotovo ne, če bi ti ljubezen ukazala.

»Saj bi mi! je skoro zaihtela, potem mi pa na lice nagnila glavo, da sem od sreče težko dihal.

»Meni tudi!« sem izjcljal in tedaj sva mislila eno in čutila eno in bila delec vesoljstva, delni svet osrečujoče in objemajoče lepote in ljubezni, ki se je pa svet tako trdovratno otepava.

Zunaj dežuje in mlake in luže se delajo po cestah in med grédami.

Tu v moji prostovoljni ječi pa sanjam o svobodi, lepoti in ljubezni in v sanje mi pozvanja pesem sten, stolov in rož v prtu in blazini. Ljubezen, lepota, svoboda, samo to mi nakloni bog, pa ne bom terjal ničesar več. Saj bom najbogatejši človek v tem tesnem prostoru.

Jutri pride spet Anca, nedolžni dobri otrok, ki se še za besede lovi in dela stavke po svoje. Nauk o skladnji in stavkovni zaporednosti ji je tuj, pa je otroče naravnost in bolj razumljivo kot šolarka, ki se ubija s slovnico in učenostmi, pozablja pa na dušo.

Anca ne bo nič pri miru, sicer je pa življenje zmerom nemirno. Če ne čeblja, sprahuje in ugiba, pa z rokami prestavlja papirje in svinčnike, nazadnje me bo pa prišla za roko in mi, dopovedovala v svojem sladkem jeziku, naj ji pričaram na steno senco zajčka, ki bo s tačkami migal in z očesom pozmrkoval.

In v tesnem prostoru bo spet polno življenja in od Ance se bom marsikaj naučil in ko se bo poslovila, me bo poljubila nedolžno in prisrčno, kajti njej je še prihranjena laž, da je v poljubu greh.

O, kako dobro je biti v prostovoljni ječi in čakati na Ančin poljub, na poljub zlatega otroka, ki še ne ve, kako trda je za svobodo, za lepoto in ljubezen.

Tine Markež: Variacije 7

Andrej Kokot

Le zakaj sije sonce

Kladivo vedno znova
udarja ob mizo.
Prizori so vedno enaki:
črno in belo tehta svojo težo,
srečujeta zmaga in poraz.

Mojo pravico pa so porinili
na zatožno klop
ob robu mojih njiv
in cest,
pred prage mojih hiš
in pred duri mojih vznemirjenih misli.

In z vseh strani
tulijo isto obsodbo.
Vsi si lastijo pravico
večnih bogov
in trdijo, da naše eve tod ni bilo.

Joj, le zakaj sije sonce?

Pa zakaj

Pa zakaj
je na tem našem svetu tako?
Zakaj je povelje v rokah
premaganih,
zakaj
naša beseda
tako bode v oči?

Mar je svet
res že na robu propada?
Ali so še kje
ušesa posluha za glas,
ki umira pod pezo sovraštva?

Prisluhnil bom molku
moje zemlje, da spregovori
in razgrne svojo večno resnico.

Posoda žolca

Pósodo žolca
je prerasla mera ponosa.
Žgoča tekočina puhti v svoj
odmerjeni prostor.

Potrpljenje
je prekipelo število dovoljenega.
Čas pa teče, teče ...

Kdo ve koliko zmore
sloj ponižanih?

Kolikokrat

Kolikokrat sn. o prestavili sonce
v smer naših, vred,
koliko ledenikov stopili
v opoju naše moči?

Kako strahotno natančno
delajo stroji naših možgan!

In glej kako bledi
so prsti, ki tipajo po gumbih
strnjenih sil.

Spet so na planu

Spet so na planu
volkovi in ježijo
brezslutno dolino.

Spet so dosegli
kar so želeli:
drevesa sosedom lomijo roke,
kragulji med sabo kljuvajo oči.

To je predstava
za žejne sisofrene.

Le urba
na robu črne reke
brezbratstva
je vzravnala svoje usločene roke.

Pred moja usta

Pred moja usta
so zavalili kamen ponižanja
in vanj vklesali molk.

Pred moj dom
so naložili mojo ubito besedo
in jo zasuli s cvetjem veselja.

К. И. Х. П. М.

Tine Markež: Na Vršiču

V usahlem studencu

V usahlem studencu,
v zavetju teme pajčevina
zaseda praznino.

Na dnu
kot pozabljene freske
obraza deklet
v odprtino strmijo
in v nebu iščejo sinjino
mladosti,
iz katere so se nekdanj
sklanjale vprašujoče oči.

V izhlapelem
viru skrivnosti
je samo še sled
potočenih solz
za srečo deviške beline.

Odkritje

Ne bom klical vas iz pekla,
ne vas, ki ste umrli srečne smrti.
Pogledal bom v tla
kako globoko šli so krti.

Globoko v zemlji našel rek sem star:
V človekovo deželo šli smo.
Vračam se kot zasul rudar,
ki mu usode njegove verjeli niso.

Vztrajni vitez

Beli vitez gre čez sivi tlak.
Dosluženi oklep težko drži,
ščit voščen ovira mu korak,
vendar se trudi, da bi došel izgubljene dni.

Volkulja rje mu žre kovinsko dlan,
meč njegov z bliskom se jezi.
Pogled njegov v isto smer je vkovan,
mislječ, da vojsko črno zadrži,

da pride do zaslužene pohvale,
da čas njegov še ni končan,
čeprav konjenico čakal je na dnu obale,
vod njegov pa šel v nasprotno stran.

Drobec moje krtine

Drobec moje krtine
odnaša veter spoznanj.
In je prav, da ne moreš
vedno biti vrh hriba,
da nekdanj pride čas odhoda,
da spet padeš na dno
in postaneš temelj nemoči.
In je prav, da se spočiješ
v snu zemlje in čakaš
v varnem zavetju,
da roka spomina položi
svojo dlan na tvojo pozabo.

O PESNIKU PABLU NERUDI

Néftali Ricardo Reyes Basualto, znan po pesniškem psevdonimu PABLO NERUDA, je rojen leta 1904 v araukanski provinci Cautin, v Parralu v Čilu, v družini vlakovodje. Od leta 1920 do 1927 je živel v Santiagu. Leta 1927 se začne njegovo življenje potnika v konzularni službi Čila. Konzul svoje zemlje je bil tudi v Španiji od leta 1934 do leta 1938. V Španiji se je spoprijateljil s pesnikom Garsia Lorcom. Leta 1941 je živel v Ciudad de Mexico, leta 1945 pa je izvoljen v Čilu za senatorja republike. Vse njegovo življenje je življenje pesnika in istočasno politika. Ko je bil njegov prijatelj Salvador Allende izvoljen za predsednika Čila, je Pablo Neruda postal diplomatski predstavnik Čila v Franciji. Zadnje mesece svojega življenja je zaradi bolezni preživel v tišini na otoku Isla Negra. Umrli je 23. septembra 1973, dvanajst dni po smrti svojega prijatelja Allendea, v neki bolnici v Santiagu. Njegova hiša na otoku Isla Negra je bila uničena.

Pesnik Pablo Neruda je za svoje pesniško delo dobil Nobelovo nagrado. Pesnik je imel velik vpliv na razvoj hispanoameriške poezije in sploh poezije pisane v španskem jeziku. Številni prevodi njegovih del v druge jezike je aktualiziralo njegova dela, obenem pa vplivalo tudi na literaturo drugih narodov.

Pablo Neruda je objavil naslednja dela: Praznična pesem, (La canción de la fiesta, 1921), Crepuskalario, 1923, Dvajset pesmi ljubezni in ena pesem brezupa (Veinte poemas de amor y una canción desesperada, 1924), Bivanje na zemlji (Residencia en la tierra, 1925–1931), Španija v srcu (España en el corazón, 1937), Tretje bivanje (Tercera residencia, 1947), Pesmi generala (Canto general, 1950), Verzi kapetana (Los versos del capitán, 1952), Ode elementom (Odas elementales, 1954), Grozdje in veter (Las uvas y el viento, 1954), Nove ode elementom (Nuevas odas elementales, 1955), Tretja knjiga od (Tercer libro de odas, 1957), Sto sonetov ljubezni (Ciebsonetos de amor, 1959), Kamen Čila (Las piedras de Chile, 1961), Obredne pesmi (Cantos ceremoniales, 1961), Memorial Črne Otoka (Memorial de Isla Negra, 1964), Hiša na pesku (Una casa en la arena, 1967), Konec sveta (Fin de mundo, 1969).

Po njegovi smrti so bili avgusta 1974 v Španiji objavljeni spomini pod naslovom Priznam, živel sem (Confieso que he vivido, Memorias).

Pablo Neruda je pred smrtjo dokončal še osem knjig poezije od katerih so naslednje že objavljene: Izbrane pomanjkljivosti (Defectos escogidos), Brezplodna geografija (Geografía infractuosa), Odrezana roža (La rosa separada), Zimski vrt (Jardín de invierno), Rumeno srce (El corazón amarillo), Knjiga vprašanj (El libro de las preguntas) in Morje in zvona (El mar y las campanas).

Čeprav v jeseni svojega življenja razočaran zaradi razvoja dogodkov v domovini, težko bolan, Pablo Neruda v svoji poslednji pesniški zbirki himnično zaključuje zbirko in življenje z besedami:

Mir,
želim se še učiti,
vedeti hočem, če sem.

(Prevedel iz nemškega ponatisa:
Siniša PETKOVIĆ)

Ivan Jan

PO ZDRAVNIKA

Stirje kurirji z osamljene karavle so
sredi zime zaradi hrane morali v dolino.
Pri tem jih je zalotila močna nemška
patrulja. Po nekaj streljih je bil ranjen
komandir Slavko.

Odvekli so ga z nevarnega kraja, a ker
je bil debel sneg, Slavko pa težek in hudo
ranjen, so se odločili, da ga bodo zanesli v
prvo hišo sosednje vasi.

Ljudje tod pa so bili pod vplivom nemškega
nasilja, zato jim na trkanje niso
odprli. Hiša je ostala tiha in temna.
Morali so vdreti s silo!

V kamri so odkrili vznemirjeno in
budno gospodinjino in gospodarja. Povedali
so jima, da imajo ranjenca, ki potrebuje
mir, toploto in pomoč. Tedaj se je oglasila
gospodinja:

»Saj nismo za Nemce, bojimo se jih pa
hudo! Poglejte kaj delajo! Pojdite vendar
drugam!«

Kurirji so kljub takim besedam začutili,
da so naleteli na dobre ljudi, ki pa še
nikoli niso videli partizanov. In Don je
rekel:

»Nikamor ne bomo šli, ker ne moremo!
Raje povejte, če imate pri rokah kaj obvez
in žganja!«

Ker pa se gospodarja nista premaknila,
so začeli iskati kar sami. Tedaj je gospo-
dinjo premagalo:

»Pustite, bom že jaz. Le da vas ni kdo
videl!«

Tudi gospodar je vstal in dodal plašno:
»Pazite! Potiho, da se otroci ne bodo
zbudili!«

Ranjenca so odnesli v zgornjo izbo, ga
obvezali in mu ponudili žganja. Toda bil je
slab in se je zgubil v negotovem spanju.

»Zdravnik mora priti! Dokler je tak, ne
moremo naprej!« je rekel Žan.

Gospodarja sta spet začela prositi, naj
zdaj odidejo, da so jim pač pomagali, kar
je bilo mogoče in dodal, da je nemška
postojanka le tristo metrov od hiše!

»Če je tako blizu, nas tu ne bodo
iskali,« so rekli kurirji.

Prestrašena, a dobra žena, ki je mislila,
da jih bo odgnala nevarna nemška
bližina, se je tedaj pobočno in vdano
prekrižala ter vzdihnila:

»Nič ne rečem, reveži ste in pošteni,
toda bog nam pomagaj vsem skupaj, če
nas dobijo!«

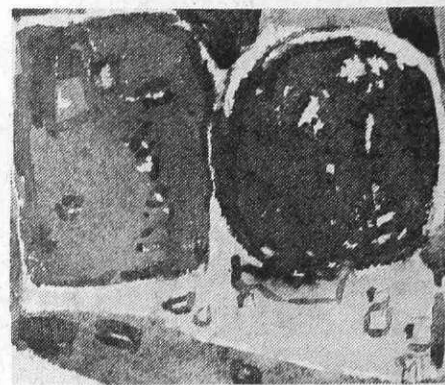
Potem je pri oslabelem ranjencu ostal
samo Žan, ostali pa so se z gospodarjem
vrnili v spodnjo izbo. Luči niso več
prižigali, da ne bi bilo sumljivo. Potem so
se spustili v dolg pogovor ...

Slavc pa je od slabosti večkrat zgubljaj
zavest.

Otroci so se kljub skrbnosti staršev
zbudili že ob prvem trkanju. Po hiši je
odmevalo bolj, kot bi si mogli misliti. To so
bili: trinajstletni Blaž, desetletna Marinka
in osamljeni Tinček. I.až je tiho vstal in

skrit za vrati vlekel na ušesa. Izpolnila se
mu je želja, da je videl partizane, čeravno
kot temne sence. Zbal se je, ko je slišal in
opazil, zakaj so vdrl k njim. Nekoga je
slišal govoriti, da bo treba poiskati
zdravnika!

Zlezel je nazaj v posteljo in šepetaje
pripovedoval sestrici in bratcu o skrivnost-
nih obiskovalcih. Dolgo in vznemirjeni so
ugibali, kako dolgo bodo ostali pri njih in
kako se bo končalo vse to. A radovednost
jih je mučila bolj kakor strah.

Tine Markež: Variacije 4

Zjutraj so ustali kakor običajno za od-
hod v šolo. Pred mamo so se nekaj časa
delali, kakor da so ponoči trdo spali in da
jim ni nič znanega o »gostih«. Mama pa je
bila vsa nemirna. Ko pa je prišel čas za
odhod v šolo, se je pokazal Don, ki je bil
med kurirji največji:

»Otroci, danes ne boste mogli v šolo!« je
rekel prijazno, toda odločno.

Gospodinja in mož sta ob tem
prebledela, otroci pa so skoraj poskočili ob
tem, kajti prav nič jim ni bilo za dviganje
rok, za nemške pesmi in nemško govorjenje
v šoli. Pogledovali so postavnega in oboro-
ženega parizana, ki jim je bil všeč od nog
do glave. Ta pa je nadaljeval:

»Pozneje so boste izgovorili na bolezen
ali kaj takega!«

Gospodinja pa je ugovarjala:
»Če jih ne bo v šolo, zna kdo priti
vprašat, kaj se je zgodilo!«

To je bilo res in kurirji so se spogledali.
Don je spet govoril:

»Zdravnik mora priti! Ponj naj gre
gospodar. Reče naj, da ste zboleli vi,
gospodinja!«

A možak je ugovarjal in se bal za hišo
in otroke, ki ne bodo v šoli. Tedaj se je
oglasil Blaž:

»Vem, da imate ranjenca! Vse vemo, a
zato se ni treba nič bati! Veste kaj: jaz
pojdem po zdravnika!«

Čudili so se taki pripravljenosti, a
potem so vsi skupaj spoznali, da bi bilo ta-
ko še najbolje. Dogovorili so se, da bo sto-
pil mimogrede k doktorju v trg, ki je že
večkrat prišel v njihovo hišo in da bo rekel,
da je mama padla in da se ji je v nogo
zapičil kos železja! V šoli pa bo rekel, da
sta Marinka in Tinček zbolela. Teh dveh
partizani niso upali pustiti ven, da ne bi
kdo ponevedoma rekel kaj nepotrebnega.

Tudi kurirji so se hoteli zavarovati. Otroka
pa sta to čutila in rekla v en glas:
»Če mislite, da bova midva kaj
povedala, nama delate krivico! Mi smo vsi
za partizane. Samo dva sta v razredu
taka, ki nosita kljukaste križe! Teh pa se
ogibamo!«

In tako so šli v šolo tudi ta dan vsi trije.
Zato so v hiši težko čakali, če bo prišel
zdravnik in če bo z otroci vse v redu! In –
ali bo zdravnik našel Slavca še živega? Da

(Nadaljevanje na 10. str.)

(Nadaljevanje s 7. str.)

ali kondor v temotni višini, je zaznal mojo prisotnost in ga v videz v svojem črnem plahutanju obstal ter me v okornem letu začel zasledovati. Preko poti so tulile ali lajale ali strelovito švigale lisice rdečih repov ali pa neznane zveri gluhega gozda.

Dojel sem, da sem zašel. Noč in gozd, ki sta bila moje veselje, sta mi sedaj grozila in napolnjevala s strahom. Osamljeni potnik je nenadoma v tej temni samoti križal mojo pot. Ko se je približal, sem obstal; videl sem, da je bil to spet eden tistih oguljenih kmetov z ubožnim pončom in kot kost suhim konjem, ki so se od časa do časa prikazovali iz tišine. Povedal sem mu kaj se mi je zgodilo.

Odgovoril mi je, da do noči ne morem več priti do gumna. Poznal je vsak kot pokrajine in natančno vedel kje bodo mlatali žito. Rekel sem, da ne bi rad prenočil na prostem in ga prosil za nasvet, kjer bi lahko do svita dobil zavetje. V skupih besedah mi je povedal, naj dve milji jezdim po neki ozki stezi. Od daleč se že vidijo luči velike dvonadstropne lesene hiše.

»Ali je to hotel?« sem vprašal.

»Ne, mali človek. Toda sprejeli vas bodo dobro. To so tri francoske gospe, trgovke z lesom, ki tukaj živijo že trideset let. Dobre so do vsakega. Sprejele vas bodo.«

Zahvalil sem se kmetu za njegov skopi nasvet in oddirjal na svojem majavem konjčcu. V svoji duševni stiski sem se napotil po ozki stezi. Deviška, ukrivljena bela luna, kot sveže odrezani kos nohta na roki, je začnela svoj vzpon na nebu. Okrog devete ure zvečer sem lahko že razločil nespremenljive luči hiše. Spodbodel sem svojega konja, predno bi mi ključavnice in zapahi ubranili pristop v to čudovito svetleč. Prijazdil sem na dvorišče in se izogibal zloženih hloedov in gomilam žaganja. Znašel sem se pred belim tembrščem vrat v tej samoti, tako nenavadno izpuščene hiše. Potrkal sem na vrata, najprej rahlo, potem močneje. Minevale so minute in v svojem strahu sem si predstavljal, da tukaj morda ni nikogar. Toda pojavila se je gospa z belimi lasmi, vitka in oblečena v črno. Premerila me je s strogimi očmi in na pol odprla vrata, da bi izprašala poznega potnika.

»Kdo ste in kaj želite?« je vprašal mehki glas prikazni.

»Zašel sem v gozdu. Učenec sem. Povabljen sem na Hernandezovo gumno. Zelo sem utrujen. Povedali so mi, da ste vi in vaše sestre zelo dobri. Želel bi samo prespati v nekem kotu in pri svitu odjahati naprej do Hernandezovega gumna.«

»Pridite,« je odvrnila. »Počutite se kakor doma.«

Odpeljala me je v temni salon in prižgala dve ali tri parafinske svetilke. Opazil sem, da so bile lepe stilske svetilke iz opalnega stekla in pozlačenega bronu. V salonu je zaudarjalo po vlagi. Velike rdeče zavese so zastirale visoka okna. Stoli so bili prekriti z belimi zaščitnimi pregrinjali. Proti čemu?

To je bil salon, ki ni sodil v to stoletje. Neopredeljiv in vznemirjajoč kot sanje. Otožna, belolasna dama v črnem se je premikala, ne da bi videl njene noge, z neslišnimi koraki, medtem so se njene roke dotikale tega ali onega, nekega albuma, nekega predala; molče se je premikala sem in tja.

Zdelo se mi je kot, da sem se potopil na dno nekega jezera in da živim v njegovih globinah, smrtno utrujen, zasanjan. Nepričakovano sta vstopili dve gospe, enakih las kot tista, ki me je sprejela. Bilo je pozno in mrzlo. Sedle so zraven mene, ena z lahkim, rahlo koketnim nasmehom, druga z enako melanholičnimi očmi kot tista, ki mi je odprla vrata.

Nenadoma je pogovor stekel daleč od tistih odročnih področij, tudi daleč od noči izpolnjene s tisoči insekti, z žabjim regljanjem in ptičjo nočno pesmijo. Vprašale so

me o mojem študiju. Nepričakovano sem omenil Baudelairea, rekel sem, da sem začel prevajati njegove verz.

To je bilo kot električna iskra. Tri ugasle gospe so vzplamtele. Njihove utrujene oči in njihovi strogi obrazi so se spremenili, kot da so s svojih starih obraznih potez strgale stare maske.

»Baudelaire!« so vzkliknile. »To je prvič, odkar stoji svet, da je njegovo ime omenjeno v tej samoti. Me imamo tukaj njegovo knjigo »Fleurs du mal«. Mi smo edine, ki petsto kilometrov naokrog lahko beremo njegove čudovite liste. V teh hribih ni človeka, ki bi znal govoriti francosko.«

Dve sestri sta bili rojeni v Avignonu, najmlajša, prav tako Francozinja po krvi, pa je bila rojena v Čilu. Njihovi stari starši, starši in vsi njihovi sorodniki so bili že dolgo mrtvi. Tri sestre so se navadile na dež, na veter, na enakomeren ritem žage, na druženje z redkimi, čudaškimi kmeti in kmečkimi hlapci. Sklenile so, da ostanejo v edini hiši, v tej negostoljubni gorski pokrajini.

Vstopila je služkinja in nekaj šepnila starejši gospe na uho. Zapustili smo prostor in prišli skozi ledenomrzlo vežo v jedilnico. Bil sem brez besed. V sredini sobe je bila okrogla miza, pokrita z belim namiznim prtom, osvetljena od dveh srebrnih kandelabrov polnih prižganih sveč. Srebro in kristal sta tekmovala med seboj v sijaju na presenetljivi mizi.

Postal sem zelo plah, kot da bi me povabile na večerjo kraljica Viktorija v svojo graščino. Prišel sem razkuštran, utrujen in prašen, a tukaj je bila miza, ki je, kot se mi je zdelo, čakala na kneza. In jaz sem bil vse drugo kot knez. V njihovih očeh sem bil najbrž tak kot prepoteni poganjač živine, ki je svojo čredo pustil pred vrati.

Redko sem tako dobro jedel. Moje gostiteljice so bile mojstrice v kuhanju. Od svojih starih staršev so podedovale recepte iz ljubeke Francije. Iz svojih kleti so prinesli stara, po zakonih francoskih vin, vskladiščena vina.

Ceprav so se mi od utrujenosti oči zapirale, sem iz njihovih ust slišal nenavadne reči. Največji ponos sester je bila odlična kuhinja; omizje je pomenilo varovanje svete dediščine, kulture, h kateri se one, ločene od svoje domovine s časom in velikanskim morjem, nikoli več ne bodo vrstile. Kot, da bi se same sebi posmehovale, so mi pokazale nenavaden arhiv.

»Me smo tri stare prismojenke,« je rekla najmlajša.

V tridesetih letih jih je obiskalo sedem-ndvajset potnikov, ki so prispeli do njihove oddaljene hiše. Eni poslovno, drugi iz ra-

dovednosti, tretji kot jaz slučajno. Tisto nenavadno je bilo v tem, da so od vsakega potnika shranile jedilnik z datumom obiska in vrstnim redom jedi, katere so mu ponudile.

»Vrstnega reda se vedno držimo, ne da bi ponovile eno samo jed, če nas gost še enkrat obišče.«

Potem sem šel spat in omahnil sem v posteljo kot vreča čebule na semnju. Ob svitu, še v temi, sem prižgal svečo, se umil in oblekel. Danilo se je že, ko mi je eden od hišnih fantov osedlal konja. Nisem se upal posloviti od ljubeznivih dam v črnini. V najgloblji notranjosti mi je nekaj govorilo, da so bile vse to le čudne, omamljujoče sanje, iz katerih se ne smem zbuditi, da ne bi razbil čara.

Petinsirideset let je minilo od tega doživlja v zgodnjem obdobju moje mladosti. Kaj se je zgodilo s tremi izgnanimi damami sredi pragozda in z njihovim »Fleurs du mal«? Kaj z njihovimi starimi vini, z njihovo od dvajsetih sveč bleščečo razsvetljeno mizo? Kakšna usoda je doletela žago in belo hišo med drevjem?

Nedvomno najnaravnejša od vsega: smrt in pozaba. Mogoče je pragozdogolnil ta življenja in te salone, ki so me tisto nepozabno noč sprejeli. Vendar v mojem spominu živijo naprej, kot sanje na prazornem dnu jezera. Spoštovanje do teh treh melanholičnih dam, ki so se v svoji samoti brezkoristno borile, da bi ohranile stari stil. Branile so tisto, na kar so se razumele roke njihovih prednikov, to je zadnje kaplje krvi neke dragocene kulture, v najbolj oddaljenih krajih, na zadnji mejni točki najbolj neprehodnih in najbolj osamljenih hribov sveta.

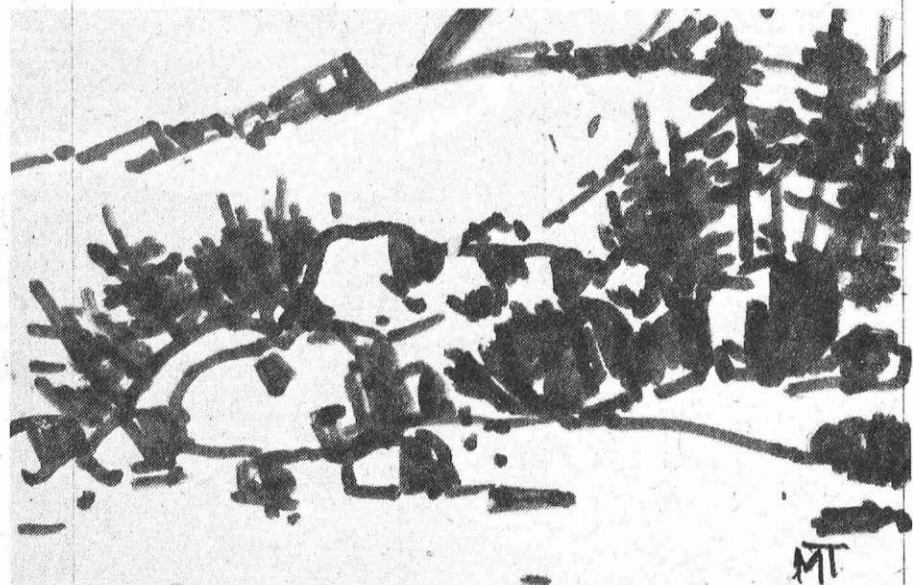
Opombe prevajalca:
Gabriela Mistral 1896 Vicuna, 1957 Hampstead.

Pravo ime Lucila Godoy Alcayaga. Čil-ska napredna pesnica in antifašistka. Bila je učiteljica v oddaljenih krajih Čila. Leta 1922 je sodelovala pri šolski reformi v Mexiki. Veliko je potovala kot novinarka, bila je delegat v društvu narodov in diplomat. Bila je čilski konzul v Napoliju, Madridu in Lisboni. Leta 1945 je dobila Nobelovo nagrado za poezijo.

Salgari Emilio, italijanski pisatelj (1863–1911) avtor avanturističnih romanov.

Vargas Vila, kolumbijski novinar, kritik in pisatelj (1860–1933).

»Fleurs du mal« (Cvetje zla).
Prevedel Siniša PETKOVIĆ

Tine Markež: Motiv z Vršiča (iz skicirke)

Črtomir Šinkovec

OMAHNILE SO SMREKE

»Dober večer!« je Cenc potipal z glasom med obrise ljudi. Oče je stal sredi izbe, medtem ko sta ded in babica sedela za pečko.

»Nič ne vidim,« je rekla mati in naglo prižgala petrolejko. Po sobi se je razlila medla svetloba. »Dober večer, Cenc! No, da se vsaj vidimo,« je hitela z besedo, kot da čuti Cencovo zadrego, potlej pa obesila luč na žebelj nad pečko, odkoder je zarisala po sobi čudne sence.

»Tako, prišel si,« sta se spogledala oče in sin.

Cenc ni črnil. Čutil se je majhnega in drobnega, boječe se je stisnil vase.

»Strehar je Strehar!« se je oče gretko nasmehnil in trdo zakoračil od stene do stene. »Vse, kar stori, je njemu podobno. Kaj se pravi takole na zimo pognati pastirja od hiše, v kašči pa mu trohni stara pšenica.«

Oče ni skončal. Oglasil se je ded, ki je sedel v zapečku in mršil obrvi. Kazno je bilo, da je Cencov prihod prekinil prepri, pa je zdaj znova vzkipek kakor plamen iz žerjave.

»Tonač!« je pognal deda nadušljiv kašelj. »Tonač, tvoja dolžnost je, da bolj skrbiš za očeta in mater, za ženo in otroke — bog ti jih je dal, ti pa si boga zapustil. Prekleta politika! Ni čudno, da se je v bajto naselila revščina, da nas tepe pomanjkanje in čeprav nas vojna žre, ti tako rad zaviješ v krčmo...«

Cenc je ospanil. Vedel je, da ded rad sitnari, a tega ni pričakoval, da bi zaradi vojne kdo krivil očeta. »Oče ni pijanec,« se je v mislih zavzel zanj.

»Jaz da sem kriv revščine in pomanjkanja?« se je razburil Tonač. »Jaz in ne ta tuja svojat, ki nas bo ogledala do kosti. Kdo je napovedal vojno, kdo nas stiska in žre? Ta tuja svojat je kriva vsega zla, ne jaz, ki me je groza lačnih otrok! Kar pa zadeva boga, pojdite v župnikov hram, tam boste videli božje kraljestvo! Niti pri revnih družinah se župnik ni odrekel béri, ni ga bilo sram, da bodo zaradi tega imeli otroci manjšo skorjico kruha... Kaj pravi-te o takih ljudeh, a?«

Ded je z ihto izpljunil:

»Govoriš kakor raztrgani dohtar. Ni dobro, če otroci poslušajo takšno govorjenje! Mar jih boš tako vzgajal in klical nesrečo?«

»Kako naj skrbim za kruh, če pa ni za-sluzka,« so Tonača zaboleti očetovi očitki. »Pri utrdbah, ki jih gradijo, lahko najdeš delo in zaslužek.«

»Pri utrdbah? Rajši poginem kot pes! Moje roke ne bodo niti kamenčka položile k utrdbam, iz katerih bodo streljali na naše ljudi!«

Tedaj je v zibelki zavekal dojenček. Mati ga je vzela v naročje, sedla k peči in mu pomolila usihajoče prsi. Dete je hlasičilo in se spet skremžilo na jok. Ni ga mogla nadajiti.

»Žena,« je Tonač pretrgal tišino. »Žena, tako ne moremo več živeti! Sneg se nam obeta, v našem hramu je pa sama pajčevina.« Rahlo je prestopil nekaj korakov in iztisnil kot da ga duši v grlu:

»Žena, kaj praviš, ali bi posekal še tiste zadnje smreke na Slemenu? Otroci so lačni. Lačnih ne morem trpeti!«

Zdajci se je spet oglasil ded:

»Smreke? Tistih zadnjih nekaj smrek ne boš posekal! Zasadi sem jih bil v mladih letih, čuval sem jih vse življenje. Delat

pojdi k utrdbam, ne pa šekat mojih smrek!«

Tonaču je bil prepri skrajno zopern, toda vse je kazalo, da ded ne more iz svoje nasajenosti. Najraje bi bil pobegnil iz hiše. Za trenutek je nastala tišina, kot da vsi čakajo mirnih, prijateljskih besed. Mati, ki je sedela z otrokom naročju pri peči, je vstala in ga zaučkala, kakor da bi z otroškim smehom rada pregnala temne oblake, ki so se bili nabrali v bajti. Bila je vajena potrpljenja, raje je požrla pikro besedo, ki je prihajala iz tastovih ali babičinih ust, kakor da bi bila netila prepri. Poskušala ju je razumeti, čeprav sta se včasih zajedala v malenkosti. V preprih med njima in možem je skoraj vselej našla mostiček pomirjenja in sprave, saj so vsega tega krivi taki žalostni časi.

Cenc se je prebudil kot iz vznemirljivih sanj. Strmeč je oprezoval okoli sebe in zdelo se mu je nemogoče, da se je prebudil na domači peči. Ni se mogel v trenutku zbrati. Predzimsko jutro, ki je bilo zasnilo na oknu, ga je docela zdrnilo. Naglo je zlezal s peči in se pričel obuvati. Kmalu nato je oblečen stopil v kuhinjo.

Mati je stala ob ognjišču in se začudila: »Čemu si že vstal? Zajtrka še ni in mraz je. Slišiš, kako brije burja?«

»Dobro sem spal,« se je pohvalil, ko mu je mati ponudila skodelo prežganke. »Nimam drugega,« se je opravičevala.

Tedaj se je iz hleva vrnil Tonač, vzel iz kota sekuro, preizkusil s prsti ostrino in jo postavil k steni.

»Cenc, ali mi boš pomagal?« se je udo-brovoljil. »Izpodžagati in razžagati mi boš pomagal.«

Cenc je prikimal, ročno vzel v veži žago in stopil za očetom, ki je s težkimi koraki stopil iz bajte. Ko sta zavila za plotom, se je splašila na obronku jata vran. Na strniščih rjavih in izpranih, so šče-betali vrabci, tako kot vselej, ko v zraku diši po snegu, ko se megla kakor klobuk obesi na najnižje vrhove.

Molče sta stopala po kravjih stezah proti Slemenu. Brežina, obraščena z mladimi smrečjem in bukovjem, se je belila v ivju. Ustavila sta se visoko na sedlu, kjer so rasle tiste zadnje smreke, ponosne v temnozeleni barvi in polne življenja in kipenja proti nebu. Obstala sta kot pribita in jih merila od korenin do vrhov, ki so z motnim šumom nihali v vetru.

»Lepe so,« je trpko zavzdihnil Tonač.

»Skoda jih je,« je prikimal Cenc, ne da bi pogledal očeta.

»Kaj naj storimo?« se je lomil oče. »Vojna je, še ljudje padajo. To, da padajo ljudje, je še mnogo huje. Toda tudi smrek je škoda!«

Cenc je čutil, kako je očetu hudo. Rad bi ga potolažil:

»Po vojni bomo prav tod nasadili mlade smreke!«

»To že, toda kako težko je posekati lepo drevo. Kar čutiš s kakšno silo je zaraščeno, prikovano v zemljo,« je Tonač govoril bolj sebi kot sinu in počasi stopil k najbližji smreki, jo pobožal z dlanmi, kot bi jo hotel objeti, kot da se v njem trgajo korenine... Nato se je razkoračil, dvignil sekuro in zamahnil. Sekal je, kot da ga je prevzela čudna sla po uničevanju, kot da ne misli na nič več.

Ko je bila zasekana prva smreka, sta pokleknila na korenine in potegnili žago, ki je veselo zapela v krhki les. Smreke so zdajci padale druga za drugo in z zamolklim truščem grmele po strmini. Ni še bilo odzvonilo poldne, ko so smreke ležale kot naplavina na brežini.

Tam, kjer so prej stale smreke, se je razgrnila rjava frata, iz zemlje so štrleli parobki in skale, obraščene z debelim plaščem mahu. Nič več ni pel veter v vrhovih. V tišini, ki je dišala po svežem lesu in žagovini. V vasi je zazvonilo poldne, bron se je raztegnil čez planoto. Težka, siva megla, ki se je stiskala kot brezdusna gmota k tlom, se je dvignila kakor perut velike sive ujede, se zavlekla proti zahtodu in se v daljavi kopičila v temne oblake. Zvon pa je še naprej žalostno klenkal, kakor da poje mrtvim smrekam.

Tonač in Cenc sta molče stopala navzdol proti domači bajti. Če sta se ozrla proti Slemenu, sta uzrla svežo, globoko rano...

Črtomir Šinkovec

Ni več vojne

*Ni več vojne. Ej, ostal sem živ!
Čudežno ušel sem šapam smrti.
Zdaj so vsi zakladi mi odprti:
pesem in dekle in radost njiv.*

*Nisem hlapec več in vojna je v pozabi,
ko iz trt svobode srkam novo vino;
vojne žrtve tiho počastim s sedmino
in ljubezen me v objeme svoje vabi.*

*Mlade slē žehť že v slednji travi,
ko v plenice čipke beše je šivala,
ko povoje je s suilenim obrobila,
pa v očeh je črnih nagajivost tkala,
ko mi z dobrim materinskim smehom
pravi:
»S tem ti potepuško slo bom uklenila!«*

Obisk na Vojščici

*V samotni sončni gmajni na Vojščici
preprosto, skromno, kot živel so, junaki
spijo
tam v srčku, ograjenem na ravnici,
imena, vklesana v kamen, govorijo:*

*»Se vedno smo kot tiste dni nekdanje
in tu na sončni jasi naši so grobovi,
naš duh pa še živi, močnejši kot lobanje,
in še je gost med vašimi domovi.*

*Ne, nismo mrtvi: sebe smo vsejali!
V globokih brazdah naše setve zelenijo:
o, bratje, bratje, mi zato smo pali,
da se obzorja temna vam zjasnijo.*

*V veliko njivo svojo setev smo vsejali:
ob Muri, Žilji, v nedra Benečije,
po poljih, gorah in v poslednji kraški skali
to naše seme v močnih koreninah klijje.*

*Naš duh živi kot hude dni nekdanje
in raste v šir in dalj vam v opomin:
v svobodne brazde sejte — mi smo pali
zanje —
in v vaših setvah naj bo — naš spomin!*

Valentin Polanšek

Vozačeva luna

Prebodena od karavanških smrek,
jadranskih pinij,
vojvodinskih jagnedov,
berlinskih ruševinskih štrcljev,
praških spomenikov,
obdonskih vzboklin,
mirabellskih vodometov,
hochtorskkih snežišč,
silorettskih ostrin,
frankfurtskega-kreuz vrveža,
silhueta ob Renu,
predarlskih prelazov,
ljublanskega tromostovja,
celovškega Herkulesa,
dalmatinskih zalivov,
fruškgorskih hrastov,
avalskih monumentov,
slovenske razgibanosti,
koroške unanosti — — —
luna,
zdaj si prilezla
skozi moje okno
in praviš:
Doma sva!

Motnje sredi lampionov

Prezračene kostanjeve sence
blizu sladkosnedneževih
kuhinskih dobrot.
Obmizje ohlajeno
od kipečega piva.
Vse vzdusje
pregnjeno z vezenino
mnogih jezikov.
Mi trije pa
govorimo
tako domače koroške-reči.
Nekdo
grozeče pomenljivo
dvigne obrvi
in se spozabi,
da pohvali Adolf Hitlerja.
Končno izpove,
da taki kot sem jaz,
sodimo proč.
Sredi lampionov
tako mastnega turizma
je tak večerajšnjik
(četudi farsa)
na Koroškem
mogoč.

Nevarna dremavica

Neodžejanim ustom
so strastno blizu
svinčeno težke veke:
Somrak pozabljanja
naj vse preraste
za mahovino počitka!
Zadirčnost
pneumatike
stre
mavrično peno
sanjske slikanice.
Prvi pogled
izpahnjene pogodi
trezno stanje:
Se pravočasno!

Zgodba podobna dnevu

Jutro,
širokosrčno
iz zatišja privre:
vzdignem sidro,
da z oken
pokaplja večje
v kotanjo svetlobe.
V smehu in solzah otroštva
sem,
takšen kot
sem,
sem
ljubljeno dete!
Opoldne
se razgali svet
in segreje v taki prozornosti,
da se senca minevanja
skrči
v komaj vidno piko
bega.
Na ljubeznem vrhuncu
se smejem
v sonce svojih
najboljših let!
Večer
si bo uprasnil svetlobo
na zobčastem obzorju zatona.
Kot lok
prežgan z dobrim dnevom,
se pnem
med ženino
in otrokovo krvjo
do stožcev upanja.
Polnoč,
onstran osončene zavesti
se zasana v predsvit
stara sedanost:
Starec bom,
z drobci svojega srca
v potomcih,
ki bodo že davno zjutri
prav tisti dan,
ki se še ni končal.

Ob Bethovnovem godalnem kvartetu v F duru

Oglasi se
prostost
ožarjenih višin —
in na tvoje čelo
naj položim
zlati masko
takega oktobrskega dne.

V naju
razpada
dih
in trajajočem
obstanku.
Cvetje
nabiraš
po mojih opustošenih gredah,
s sanjskih steza
mi pripoješ
v objem;
v sredino vsega
hočeš vdreti,
koder
sem desetletja
presajal
sebe.
Kako
se skriva duša za občutja,
od avtorja in založnika, ki to tiska,
krepko premikasti, prepriha in preruka!
DELAVEC

Iščem

melodijo srca,
da se okorela beseda
omeči,
da bo moja govorica
iz žlahtnih zlitin,
da se izlušči
iz prostaških mejšč.
Prekvasiti hočem
občutnost
za jutrišnje razsežnosti
miselnosti, voljo
za iskreno srčno izpoved.
Novo domovanje
trajnim spominom
bi zagotovil
sredi svetlih
pričakovanj!

Crescendo

Poveznili so čelado
odkritosrčnosti čezme.
Zakaj se me noben vrnec
ne boji več?
In še ti, oboževana mlada mati,
koga naj bi že ukanila?
V takih blodnjah
se vica samo ogolufane device.
Jaz pa sem se že davno
iz-ječal
na vseh stranpotjih
in jih razglasil
za lastno ozemlje
teptane ljubezni.
Pogovarjamo se v takem zanosu,
kot bi slavoloke ovijali
z arabeskami najboljših domstic.
Z natrtimi rokami
se previvamo
skozi premoženje naključij.
po kurkih se odtaka samota
iz moje krvi
in mladost jo oplaja
za pojutrišnje jutro
Ti, ki si mi zaupala vseskozi,
kaj bi čemela
v plevelu usakdanjih paberkovanj.

Kje je zdaj Olimp Prešerna

Le kaj je Prešeren, ta uboga para?
kaj Gregorčič bil je in Župančič?
Sijaj briljantni Jesih zdaj ustvarja!
bog parodične je forme in ne hudič!

Spev »bogov kulture« se šopiri!
in poje viže vsake vrste,
čepav smrad iz njih se širi,
nihče ne stopi ji na prste!

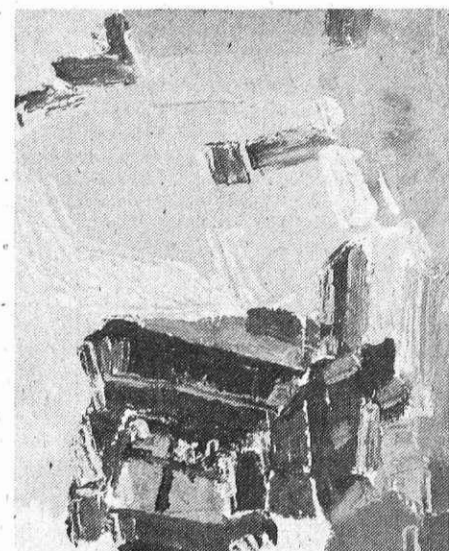
Pravijo: to je vrh slovenskega ludizma!
in rezultat vrhunske je kulture!
Morda krepki ideje socializma?
ker Kermauner čišla njih frizure!

Kdor tako poje, piše, vpije in vriska,
naj vse take zgage naš garaški Luka,
od avtorja in založnika, ki to tiska,
krepko premikasti, prepriha in preruka!
DELAVEC

kraljevstva listja... Samo oddaljeni krik
zmedene živali... predirajoči medklic neke
skrite ptice... Svet rastlin samo šumlja,
dokler nevihta vse zemeljske glasbe ne
spravi do donenja...

Kdor ne pozna čilkega gozda, ne pozna
tega planeta.

Iz te zemlje, te ilovice, iz te tišine sem
zgneten, da bi pel za svet.

Tine Markež: Variacije 3

Moja prva pesem

Povedal vam bom povest o ptici. Na je-
zeru Budi so organizirali divjaški lov na
labode. Približevali so se jim skrivaj v
čolnih, potem so veslali hitro, hitro. Labodi
vzlétajo okorno kot albatrosi, najprej se
morajo dritati po vodi. Okorno dvigajo kri-
la. Dohitevali so jih in pobijali z vejami.

Prinesli so mi na pol mrtvega laboda.
Bila je to ena tistih čudovitih ptic, karšne
nikoli več nisem videl na svetu, labod s
črnim vratom. Snežna ladja vitkega vratu,
ki kot, da bi bil obvit z ozko črno svilen
podveznico. Oranžni kljun in rdeče oči.

Bilo je v bližini morja, v Puerto Saave-
dri, Južnem Imperialu. Prinesli so mi ga
skoraj mrtvega. Izpral sem mu rane in mu
v žrelo potisnil koščke kruha in ribe. Vse je
izbruhal. Vendar se je kljub temu opomo-
gel od poškodb in začel dojemati, da sem
njegov prijatelj. Jaz pa sem začel spozna-
vati, da ga bo ubilo hrepenenje. Nosil sem
težko ptico na rokah po ulicah in jo prine-
sel do reke. Labod je plaval naokrog blizu
mene. Želel sem, da začne loviti ribe pa sem
mu kazal kamenčke na dnu reke, pesek,
med katerim so švigale srebrnkaste južne
ribe. Toda on je z žalostnimi očmi gledal v
daljavo.

Dvajset dni, po večkrat na dan, sem ga
nosil k reki in odnašal domov. Labod je bil
skoraj tako velik kot jaz. Nekega popoldne-
va je bil bolj zamišljen kot običajno, plaval
je poleg mene, toda ni se dal speljati z rov-
kami, s katerimi sem ga ponovno hotel učiti,
naj lovi ribe. Obnašal se je zelo mirno,
pa sem ga spet vzel v roke, da bi ga nesel
domov. Ko sem ga dvignil do prsi, sem za-
čutil kot bi se nekaj odpelo in kot kakšna
črna roka oplazilo moj obraz. To je bil nje-
gov dolgi, valoviti vrat, ki je omahnil. Tako
sem spoznal, da labodi ne pojejo kot umi-
rajo.

Žgoče je poletje v Cautinu. Gori nebo in
pšenica! Zemlja si želi odpociti od letargije,

Hiše niso zgrajene za poletje, prav tako ne
za zimo. Grem ven na polje in blodim, blo-
dim. Zaidem na grič Njeliol. Sam sem, žepe
imam polne hroščev. V eni od škatlic nešem
pravkar ujetega kosmatega pajka, Zgoraj
se ne vidi neba. Pragozd je zmeraj vlažen,
zdrsnem; nenadoma zakriči ptica, to je po-
šastni krik čukaoa. Moje noge razširjajo
zastrašujoče svarilo. Samo kopihue — ovi-
jalke so opazne kot kaplje krvi. Drobčeno
bitje sem pod orjaškimi stebli praproti.
Pred mojimi ustmi s suhim frfotom kril
zleti golob grivar. Zgoraj me zasmehujejo
druge ptice s hripavim krohotom. S težavo
najdem svojo pot. Pozno je že.

Mojega očeta še ni. Seje ob treh ali štiri-
h zjutraj prihaja. Grem v svojo sobo. Či-
tam Salgarija. Dež se usuje kot slap. V eni
minuti noč in dež izpolnita svet. Tukaj sem
sam in pišem verze v svoj računski zvezek.
Naslednjega jutra vstanem zgodaj. Slive so
zelene. V teku se povzpnem na grič. S seboj
imam vrečko s soljo. Splezam na drevo,
udobno se namestim, odgrizem pazljivo kos
slive, solim jo. Pojem jo. In tako sto drugih.
Vem, da jih je veliko.

Hiša nam je zgorela a nova je polna
skrivnosti. Splezam na ograjo in gledam k
sosedom. Nikogar ni tam. Vzdignem nekaj
kolov. Nič, razen nekaj ubogih majhnih
pajkov. Povsem v ozadju je stranišče. Na
drevesih zraven so gosenice. Mandeljnovci
kažejo svoje, z belim žametom prevlečene
plodove. Znam ujeti zapljunkarico, ne da bi
jo poškodoval, z robcem. Držim jo nekaj
časa in jo dvignem k ušesu. Kako čudovito
brenčanje!

Kakšna samota malega, v črno obleče-
nega pesnika v daljni, strašni, obmejni de-
želi! Življenje in knjige so mi dajali malo
po malo slutiti zatirane skrivnosti.

Ne morem pozabiti kaj sem prebral
prejšnji večer: plod kruhovca je rešil San-
dokana in njegove tovariše v oddeljeni
Malaysiji.

— — —
Bufalo Bil mi ni všeč ker ubija Indijan-
ce. Toda kakšen jezdec! Kako so lepe pre-
rije in stožasti šotori rdečekožcev!

Pogosto so me spraševali, kdaj sem
napisal svojo prvo pesem, kdaj se je prebu-
dilo v meni pesnjenje.

Poskusil sem bom spomniti na to. Daleč
nazaj, v mojem otroštvu, ko se niti pisati še
nisem dobro naučil, sem enkrat začutil
neko močno razburjenje ter načel nekaj
na pol rimanih besed, ki so se mi zdele tuje
in drugačne od vsakdanjega jezika. Prepi-
sal sem jih na čisto, ujet od globoke tesno-
bosti, od do tedaj neznanega občutja, neke-
ga strahu in žalosti. To je bila pesem po-
svečena moji materi, kakršno sem poznal,
mačeha podobna angelu, katere mila senca
me je varovala vse moje otroštvo. Popolno-
ma nesposoben, da bi presodil svoj prvi
izdelek, sem ga prinesel svojim staršem.
Bila sta v jedilnici, poglabljena v enega
tistih tihih pogovorov, ki bolj od kakšne
reke, ločijo svet otrok od sveta odraslih.
Podal sem jim list iz zvezka, še drhteč od
prvega obiska inspiracije. Oče ga je raztre-
seno vzel v roke, raztreseno prebral in mi
ga raztresen vrnil z besedami: »Od kod si to
prepisal?«

In nadaljevala sta s svojim tihim pogo-
vorom, on in mati, o svojih važnih in od-
daljenih zadevah.

Mislil, da se spominjam, da je tako na-
stala moja prva pesem in da sem tako dobil
prvi raztreseni poskus literarne kritike.

Medtem sem napredoval v svetu spo-
znani, kot osamljeni mornar v nemirni reki
knjig. Bil sem nenehno žejen branja, dan in
noč. Na obali sem v mali luki Saavedra, od-
kril mestno knjižnico in starega pesnika
Don Augusta Vinterja, ki se je čutil moji
žgoči literarni lakoti. »Ali si jo že bral?« me
je vprašal in mi pomolil novo knjigo Var-
gasa Vile, Ibzena, Rokambole. Kot noj
sem požiral vse brez izbire.

V tem času je prišla v Temuko neka
visoka gospa, oblečena v dolge obleke in
čevlje z nizkimi petami. Bila je nova rav-
nateljica deklishe sole. Prišla je iz našega
mesta na južnem tečaju, snežnega Maga-
ljanesa. Ime ji je bilo Gabriela Mistral.
Gledal sem jo kako v svojih meniških oble-
kah hodi po ulicah moje vasi in imel sem
strah pred njo. Toda ko so me nekoč vzeli
s seboj, ko so šli k njej na obisk, sem
spoznal, da je človekoljubna. Na njenem
rjavem obrazu, na katerem je prev-
ladovala indijanska kri, kot pri kakšnem
lepem araukanskem vrču, so se kazali
snežno belj zobje v svobodnem, velikoduš-
nem smehljaju, ki je razsvetljeval prostor.

Bil sem premlad, da bi bil njen prijatelj,
preveč boječ in zamišljen. Videl sem jo zelo
redko, vendar dovolj pogosto, da sem vsako-
krat šel od nje z nekoliko knjig, ki mi jih je
podarila. To so bili ruski romani, katere je
spoštovala kot izredne v svetovni literaturi.
Lahko rečem, da me je Gabriela uvedla v
tisto resno, strašno vizijo ruskih pisateljev
romanov in da so mi od takrat Tolstoj, Do-
stoevski, Čehov postali posebna ljubezen.
Oni me spremljajo še danes.

Hiša treh vdov

Enkrat so me povabili na mlatev. Kraj
je ležal visoko v hribih, precej oddaljeno
od vasi. Všeč mi je bila pustolovščina, da
grem tja gor in najdem gorsko stezo. Mislil
sem si: če zaidem, mi bo že kdo pomagal.
Na svojem konju sem se oddaljil od Dol-
njega Imperiala in šel mimo rečne sipine.
Tam divja Pacifik in napada v presledkih
skale in hosto Cerro Maule, zadnjega, zelo
visokega griča. Nato sem se izognil obali
Budi jezera. Valovi so se besno zaganjali v
vznožje griča. Moral sem izkoristiti kratek
hip, v katerem se je val razbil in umaknil,
da bi zbral nove moči. Hitro sva
preprečkala črto med gričem in vodo, pre-
den bi novi val lahko vrgel konja in mene
proti strmemu griču.

Nevarnemu mestu proti zahodu sledi
negibna modra ostrina jezera. Peščeni trak
obrežja se je brezkončno raztezal proti
ustju Tolten jezera, daleč od tod. Obale
Čila, pogosto zelo grebenaste in polne skal,
naglo prehajajo v brezkončne pasove. Po
tem, z morsko peno obrobjenem pesku, se
lahko potuje po dva dni in noči.

So obale, ki se zdijo neskončne. Okrog
Čila tvorijo neko zvrst planetnega prstana,
venčni ovoj, ki ga naskakuje bobneče po-
larno morje: pot, ki na videz obkroža čilsko
obalo do druge strani Južnega tečaja.

Na gozdni strani so me pozdravljale
leske s temnozelenim, blešččim listjem,
včasih polne bogatih šopov lešnikov, ki so
se zdeli kot bi bili pobarvani s cinobrom,
tako rdeči so v tem letnem času. Gigantska
praprot južnega Čila je bila tako visoka,
da sem jahal pod njenimi vejami, ne da bi
se jih dotaknil jaz ali pa moj konj. Če se je
moja glava dotaknila zelenja, se je vsul na
naju slap rose. Na moji desni se je razpro-
stiralo Budi jezero: nepretrgano modro re-
zilo, ki je oklepalo oddaljene gozdove.

Sele na njegovem koncu sem zagledal
prebivalce. Bili so nenavadni ribiči. Na črti,
kjer se ocean in jezero združujeta, poljub-
ljata, spodrivata, je bilo na meji voda nekaj
izrinjenih jezerskih rib. Posebno zaželeno
so bile velike ribe imenovane »lissas«, široke
srebrnkaste ribe, ki so se v teh plitvinah
upirale izgonu. Ribiči, eden, dva, štiri, pet,
so zatopljeni v svoje delo zalezovali zablo-
dele ribe in naglo, z zamahom, ki je vzbujal
strah, sunkovito metali v vodo dolgi trizob.
Potem so dvigali tista ovalna srebrnkasta
bitja, ki so na soncu trepetala in spremin-
jala barvo, preden bi v košarah ribičev
umrla. Bilo je pozno. Zapustil sem obalo
jezera in iskal pot po kateri bi prišel v hri-
be. Polagoma se je stemnilo. Nenadoma je
nad menoj zadonelo v hripavem šepetanju
žalovanje neke, neznane gozdne ptice. Orel

(Nadaljevanje na 8. str.)

Valentin Cundrič

MISLI OB ANDRIČEVI SMRTI

Iva Andrića ni več med živimi. Zapustil nam je pa dosti besednih umetnin. Za branje in v premislek.

Rodil se je 10. 2. 1892 v Travniku. Bil je akademik, književnik, član sveta federacije. Srednjo šolo je dokončal v Višegradu in Sarajevu, medtem ko je filozofijo študiral v več evropskih mestih: v Zagrebu, na Dunaju, v Krakovu in Grazu. Doktorski naslov si je pridobil leta 1920 v Grazu, in sicer s temo o duhovnem življenju Bosne pod Turki.

Avstrijske oblasti so ga preganjale, ker je bil član znane organizacije »Mlada Bosna«. Bil je tudi med ustanovnimi člani naprednega literarnega časopisa Književni jug (1918). Istega leta je objavil zbirko pesmi v prozi E Ponto. Knjigo pesmi Nemiri je objavil leta 1920. Poslej se je pa docela posvetil temam iz bosan-

ske zgodovine. Kot je znano, je prav zaradi proznega opusa dobil leta 1961 Nobelovo nagrado za književnost.

Od leta 1924 do 1941 je bil v diplomatski službi v Grazu, Rimu, Ženevi, Budimpešti, v Madridu in Berlinu. Leta 1946 je bil izvoljen za predsednika Društva književnikov Jugoslavije. Bil je tudi republiški in zvezni poslanec. Za prozni opus je dobil več priznanj, poleg drugih nagrad Avnoj.

Glavna dela Iva Andrića so: Pripovedke (1924, 1931, 1936), Na Drini most (1945), Traviška kronika (1945), Gospodična (1945), Preketo dvorišče (1953). Leta 1963 je izšlo deset knjig Andričevega Zbranega dela.

Že njegove pesmi izpovedujejo črnoglednost, obup. Nad staro Jugoslavijo je bil tofikanj razočaran, da se je s prozo raje umaknil v preteklost, v zgodovino. Tako je od pesmi v prozi prešel na novelo. Tako je njegovo najbolj znano delo Na Drini most niz novel. Enotnost daje zgodbi, dogajanju in osebnostim višegradski most, mojstrovina vezirja Sokolovića, most spaja stoletja v umetniško pojmovano zgodovinsko celoto. Most je junak, ki živi izven višegradskega sveta. Taka zasnova proznega dela izdaja Andričev pesniški talent, epski dar. Ne glede na to, kako ocenimo njegov umik v zgodovino — ali je to pesimizem ali zgolj izbira teme — so prav dela iz bosanske zgodovine proslavila Iva Andrića in preko njega jugoslovanske besedno umetnost v celoti in to na svetovni ravni. Ker je njegova poezija — po krivici — manj znana, umrlega velikana našim bralcem predstavljamo s dvema prevedenima pesmima.

Ivo Andrić

Slap na Drini

Z vlago diha voda, zbira po dolini se megla.

Ogenj na splavu pogašen.
Z gore mokre nad reko
kliče nekoga nekdo.

V nihajih, neenakih
med klici ohripelimi,
se za hlad ne zmenim več
in ne za to, kdo sem, odkod prihajam,
da bi se zamotal v mir,
vendar se spet in spet,
ko ne pričakujem,
s planine tisti javi.

Očitam si:
Kar spi, ne kliče te nihče.
Ti, ki si sebe pozabil, čemu
bedel bi, trepetal sedaj
zaradi tujega glasu.

Za tišino, ki beži
zopet, zopet, zopet on.
Vendar glas izda ga, ujetnika gozda.
In mislim, da bo kmalu
želel
buditi drugega človeka, zver zaspano
ali spet odmev obupa.
Da bom jaz zaspal! Zaspal.

Prevod: V. Cundrič

Sen o Mariji

Nikoli nisem videl Tvojega obraza.

Vendar prgišče sonca,
ki je edino padlo mi na pot,
iz Tvoje roke je bilo.

Usoda. Sneg in veter, strah.

Edina vest
vesela, ki se je v moj kot zatekla,
iz Tvojih je ust bila.

Poslove se pota od teme, pozabe.

Nekaj hipov stala je
uboga duša: kam z očmi?
Drhtela je.

Življenje je tako minilo.
In nikoli nisem videl Tvojega obraza.

Prevod: V. Cundrič

Benjamin Gracer

K izviru

V otroško jutro pojoče svetlobe
v sanjski let ptice
v zakleti grad večnosti ...
te kličem-človek:

v tvoji srčki je
neodžejanost življenja
zapredena v bolno
samoto ...

Marks in Kristus

Dva
moža
bradata kakor brata
k nam sta
na oddih prišla.

V sedmih dneh
sta vse zapila
V sedmih dneh
sta sebe pogubila ...

pa ju zgrabi benjaminček
(mori klinček)
za košati bradi
in tako na njima telovadi,
da je do danes duh ostal
v telesih zdravih ždrav

V sedmih dneh
»razčistila«
kaj je duh —
in kaj prvina:
za dom
za kruh
in za požirek vina ...
O mila-domovina!

Atom

Svetlani Makarovič

1.
Rezget kobil
drget bleščočih zadnjic
oslovska vdanost
v rimski dan:
s pohoto oslepljenih konj ...

Odkrit je star atom
prvine ki vse
ognje zemlje
v zemlji zadušil,
sanje vdimi
in bogove v norce spremeni

2.
O da vsaj enega poznam
med nami,
ki je iz njega:
izstreljen
preklet
zaznamovan ...
ki v pesmih
za pogrebom ljudstva hodi,
ki noč med zvezdami prekroka:
da lahko kot dobra vila
v lepe Vide mrtvi dom
pravljice prinaša za otroke

... da vsaj enega poznam,
ki mu moj sinek
še pred spanjem
misli v sanje tke:
da je zdaj Hrček
in zdaj Smrček —
dokler mu trudnost
oče ne zapre ...

Vojislav Stanojčić

USLIŠANE MOLITVE

(Iz knjige: Basne bez naravo učenja)

Nekega jutra se je vznemiril gozd. Vidra je prišla z novico, da se bo nekaj podražilo. Ni se vedelo niti kaj niti za koliko, toda slišala je iz zanesljivih virov ...

— Gorje! Mar spet?! — so tarnale živali. — Kako naj to prenesemo? Kaj storiti?

— Jaz mislim, da pomolimo k bogu, da naj dvigne ceno samo enemu artiklu, — je predlagala Ovca. — A tega enega z lahkoto vržemo iz uporabe!

Predlog je bil vsem všeč, pa se živali razidejo vsaka v svojo jazbino in začnejo klicati boga. Njemu je bilo v tem gozdu ime Gog in ni obstajal, toda živali tega niso vedele in bilo jim je lepo.

— Moj Bog, — moj Gog, — je molila Kamela, — naj se podraži voda! Ona je najmanj potrebna!

— Dvigni ceno mesu, — je šepetal Slon, — od njega ni nobene koristi!

— Ljubi moj bog Gog, — se je kremžil Lev, — najbolje je, da se podraži špinača! Vedno sem jo sovražil! Kako odvratna je in kako zelena!

Orel je prosil:
— Naj se podraži železnica! Brez nje smo prav lahko!

Vse živali in ptice so pomolile. Gozd je bil pobožen in pobožen kot nikoli prej. Celo žuželke niso hotele izostati.

Kresnica je, povejmo, prosila, da se dvigne cena električni energiji, žarnicam, petroleju, svetilkam ...

Samo pikapoloničina molitev se je razlikovala od ostalih:

— Ljubi moj Gog, najbolje je, da cene ostanejo na ravni iz decembra, leta 1971. Tudi tako je vse toliko drago, da ne vemo, kaj bi!

Neobstoječi Gog je poslušal molitve svojih gozdnih vernikov. Poslušal jih je in uslišal vse do ene, razen seveda, tiste pikapoloničine, katere ni dobro slišal.

In že od naslednjega jutra je dvignil cene mesu in vodi in povrtnini in železnici in elektriki ... in tako dalje.

— gôg gôga pomeni prav tako bog (Ublažitev prisege): o goga mi, neznana delijo!

Poslovenil: Benjamin Gracer

Tomaž Iskra

NOČ

Noč je tista, ki pomirja in vznemirja. Ko zaide sonce in se mrak umakne temi, samo še zvezde kažejo utrip življenja in nečesa daljnega, nedosegljivega.

Včasih je potrebno tako malo, da te prevzame tihota doline, gora, jezera ali morja ob srebrni mesečini. To je tako, kot da ti šelest listja nad rahlim valom ubija v možgane enakomeren ton tihega zdravja, da potem nehoti zapreš oči in si zažvižgaš davno pozabljeno melodijo, ki si jo nekoč rad pel.

Tišina neke noči se preliva po vsem telesu, z njo vred zaplavaš v neizmerne višave, da ti je vseeno, če se od tam nikoli več ne vrneš.

Noč je spokojna in mirna, da ti raznaša bobniče od tišine, pa se na vsem lepem vzdrami v tebi vihar, kot grom in strela z jasnega udara, da še sam ne veš od kod, ko te oblije mrzel pot. Takrat ne občutiš več lebdečega sna, takrat te prevzame vrag in ti je hudo, ne veš zakaj, čemu? Nenadno pride in izgine.

Bežiš. Kam?
Najraje bi se zalučal med zvezde ali pokopal nekam globoko v srce zemlje, pa so noge prikovane, v obupu vpiješ na pomoč, a ustnice se le premikajo, grlo ne da nobenega glasu.

Sam v tišini nesrečen nebogljeno zreš v daljavo.

Noči pa so dolge, dolge, da te je nehoti strah jutra. Loti se te tesnoba, stiska grlo, stiska, stiska ... Tudi Luna s svojo srebrno bleščavo ne zaustavi gnetenja misli, ki sičijo nebo.

Nihče ni dosegljiv ne tu ne tam v daljavi.

Dolge so strani življenja, predolge da bi jih lahko došli. Nekega dne, ko bomo hoteli še nekaj povedati bo prepozno, zagrnila nas bo noč brez zvezd.

Vse nekam drvi.
Ostanejo samo spomini pa se jih vseeno oklepamo, zlasti prijetnih.

Vsakdo prodaja tisto, kar so ga naučili. S svojim blagom polzi med čermi življenja, dokler ne zatise oči. Pravijo, da v njih vedno nekaj ostane.

Naposled se le oddahneš. Sproščeno za dihaš iz polnih pljuč. Strah je mimo: Tam v daljavi se prične svetlikati, zvezde se izgubljajo, jutro pa je tako tiho in čisto.

Tine Markež: Variacije 6

Priznam, živel sem

Ti spomini se često lomijo in so včasih pozabljeni kot življenje. Intervali spanja nam omogočajo, da prenesemo dneve dela. Mnogo mojih spominov se je stopilo, ko sem jih obujal, postali so prah kot enkrat za vselej razbiti kozarec.

Memoarji »pisca spominov«
niso memoarji »pesnika«. Prvi je je mogoče živel manj, vendar več fotografiral in nas razveseljuje z lepoto podrobnosti. Drugi nam podaja galerijo prikazni, pretesenih od ognja in senc svojega časa.

Jaz mogoče nisem živel v samem sebi; mogoče sem živel življenje drugih.

Od tega kar zapuščam v teh listih, se bodo — kot v alejah dreves v jeseni in kot v času trgatve — ločili rumeni listi, ki bodo umrli in grozdje, ki se bo prelilo v sveto vino.

Moje življenje je življenje iz vseh življenj: življenje pesnika.

SPOMINI PABLA NERUDA

MLADENIČ S PODEŽELJA

Čilski gozd

...Pod vulkani, pod zasneženimi hribi, med velikimi jezeri blagodišči, molčeci, divji čilski gozd ... Noga se vdira v mrtvo listje, krhka veja poka, velikanske araukarije dvigujejo svoje kodraste postave, ptica mrzlega pragozda prileti, zaprhuta, izgine v senčici mladice. In kot oboa zadoni iz njenega skrivališča ... Skozi nosnice prodre prav v dušo divji vonj lovorja, temni vonj boldojevega grma ... Gvaitekas ciprese ovirajo moj korak ... To je navpičen svet: narod ptic, množice listja ... Naletim na neki kamen, razrijem odkrito votlino, ogromni, rdečekosmati pajek me gleda z otrplimi očmi, nepremično, velik kot rak ... Zlati hrošč pošilja svoj strupeni prhljaj proti meni, medtem kot blisk izginja njegova blesteča mavrica ...

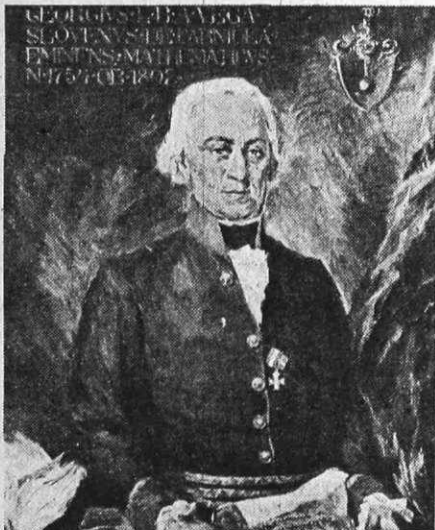
Tečem naprej v gozd praproti, veliko višje od mene: šestdeset solz pade iz njihovih zelenih, mrzlih oči na moj obraz, in še dolgo za mano trepetajo njihove pahljance ... Neko stropnelo deblo: kakšen

zaklad! ... Črne in modre gobe so mu ušesa okrasile z obeski, rdeče zajedavke so ga posule z rubini, druge lene rastline so mu posodile svoje brade; naenkrat z bliskovito hitrostjo šine iz njegovega drobovja kača kot kakšna prikazen, kot da bi mrtvemu deblu uhajala duša ... V daljavi se vsako drevo loči od sebi podobnega ... Štrlijo na tepihu gluhega pragozda in vsak listavec, črtast, kodrast, vejnat, suličast, ima svoj lastni stil, kot da bi bil obrezan z nekakšnimi škarjami in z neskončnimi gibi ... Strmina, na dnu drsi prozorna voda preko granita in jaspisa ... Čist kot citrona, plešoč med vodo in svetlobo leti metulj ... Tik ob meni pozdravljajo z rumenimi glavami nešteti cvetki plutovcev ... Visoko zgoraj kot žile utripalnice čarobnega pragozda, nihajo rdeče ovijalke ...

Rdeča ovijalka (Lapageria Rósea) je cvet krvi, bela ovijalka je cvet snega ... S trepetanjem listja prebije tišino hitrost neke lišice, vendar tišina je zakon tega

Slavko Tarman

SLOVENSKI STEBER V STEBRIŠČU SVETOVNE ZNANOSTI

...KO PRI NAS — ČEPRAV VZTRAJNO — Vendarle prepočasni mašimo vrzeli v naši kulturni zgodovini, se morda ob tem, kar delamo in kar smo že storili, sprašujemo, če nismo preveč zaverovani v preteklost in če pri tem ne pozabljamo na današnji in jutrišnji dan.

NAS SLOVENSKI NAROD JE DAL V PRETEKLOSTI VRSTO ZNANSTVENIKOV SVETOVNEGA SLOVESA. SVOJA DELA SO USTVARJALI V TUJINI, SAJ JIM DOMOVINA TAKRAT NI MOGLA NUDITI UGODNIH POGOJEV ZA RAZVOJ. TUJI ŽIVLJENJEPISCI TEH NAŠIH LJUDI SO POGOSTO ROD, NARODNOST OZIROMA DOMOVINO ALI ZAMOLČALI ALI PA SKOPO, NEJASNO OZIROMA NAPAČNO NAVEDLI.

JURIJ VEGA — REFORMATOR POUKA MATEMATIKE IN FIZIKE NA ARTILERIJSKIH AKADEMIJAH

Ime sestavljavca logaritmskih tabel JURIA VEGA je po svetu dobro znano zlasti v matematiki, v fiziki in v astronomiji in v skoraj vseh tehniških strokah. O tem pričajo vedno nove izdaje teh tabel v vseh svetovnih jezikih vse do današnjega časa. Toda malo je takih, ki te knjige uporabljajo, hkrati ve, da je njihov avtor, ki se v starih izdajah, v nekaterih ameriških pa še danes imenuje BARON GEORG VEGA, BARON VON VEGA, oziroma GEORG FREIHERR VON VEGA — bil Slovenec, sin našega kmeta, ki je dobil baronski naziv le zaradi vojaških in znanstvenih zaslug v 46. letu starosti.

Jurij Vega je bil rojen 23. marca 1754 v Zagorici pri Moravčah kot sin preproste kmeta Jerneja Vege in njegove žene Helene. Bil je zelo bister in že v mladosti je pokazal veliko nagnjenost do matematike. Ljubljansko gimnazijo je zaključil z odličnim uspehom. Nadaljna pot do uspeha ter vztrajna volja sta ga pripeljali na Dunaj. Tam se je Jurijev nemirni duh popolnoma razmahnil in dosegel je s svojimi deli nesmrtno slavo. Sebi v korist, Slovencem pa v trajen spomin.

Jurijeva pot skozi ljubljanske šole je bila težka, saj je bil zaradi zgodnje očetove smrti nekaj let navezan le na tujo podporo. Zasluga, da je premagal gmotne težave in da se je zavedel svoje posebne nadarjenosti

za matematiko, gre njegovemu profesorju matematike Maffei. Ta je znal v mlademu Vega vzbuditi ljubezen do matematičnih ved in mu je dal potrebno podlago, da se je pozneje sam izpopolnjeval. Svojo hvaležnost je bivšemu profesorju Vega tudi javno izrazil, ko mu je maja 1800 posvetil drugo izdajo LOGARITEMSKO-TRIGONOMETRIJSKEGA PRIROČNIKA.

Po končanih študijah je bil Vega nameščen kot navigacijski inženir v tedanji Avstriji, ki je obsegala tudi Kranjsko.

PRVA TEMELJITA MATEMATIČNA DELA

Pri inženirskem poslu ni ostal dolgo. Sedmega aprila 1780 je vstopil kot prostovoljec k topničarskemu polku. Vse njegovo nadaljnje življenje priča, da je bil ta korak dobro premišljen in da si je izbral poklic, v katerem je lahko razširil svoje znanje in svoje zmožnosti. Že po enem letu službovanja je dosegel čin podporočnika in le nekaj mesecev za tem so mu poverili službo profesorja matematike na topničarski akademiji na Dunaju. To službo je opravljal 11 let, sprva na topničarski akademiji, od leta 1786 pa kot profesor matematike pri bombardirskem zboru.

Kmalu je spoznal napake pri delu v topničarski akademiji. Poučevali so brez primernih knjig in brez pravega sistema. Prav zato se je lotil pisanja učbenikov za svoj predmet in že v mesecu februarju leta 1782 izdal na Dunaju prvi del svojih matematičnih predavanj. Vseboval je osnovne računske operacije s posebnimi števili in deloma tudi algebro v obsegu srednješolske snovi. Zaradi posrečene izbire snovi in njene metodne prednosti pred tovrstnimi učbeniki (preglednost, lahko razumljiva razlaga in jasna sistematika) se je VEGOVA knjiga hitro uveljavila tudi na drugih šolah.

Vega je v svojem poklicu zgodaj spoznal pomanjkljivosti tedaj rabljenih logaritmovnikov. Da bi jih odpravil, se je z vso energijo in skrbnostjo sam lotil dela. Odslej se je s preračunavanjem logaritmov ukvarjal vs drugo polovico svojega življenja.

Logaritmovnik je po pravilnosti in mnogovrstnosti daleč presegel vse druge tiste dobe, kar je priznala takratna strokovna kritika. Nemški matematik LANDE je pisal VEGI, da so njegovi logaritmi najbolj dragocena zbirka tablic, kar jih je kdaj videl. V pismu LANDE nadaljuje: »Naj vam spregovorim o hvaležnosti in priznanju vsega sveta in bodočih rodov, saj ste si zanje pridobili več pravic kot jaz, kajti vaše ime bodo nujno ponavljali večkrat in mnogo dlje kakor moje.«

Leta 1784 je Vega napredoval v poročnika. Še istega leta je izšel na Dunaju drugi zvezek njegovih predavanj. Obsegal je predvsem geometrijo, poleg tega pa še nauk o praktičnem zemljemerstvu in — kar je še posebno pomembno — infinitezimalni račun, ki se je zaključil z integracijo diferencialnih enačb. S to knjigo pa je Vega nastopil kot reformator topničarskega šolstva, saj je bil prvi, ki je uvedel pri artileriji algebrsko analizo in višjo matematiko. Knjiga je doživela 8 izdaj.

V VOJNIH POHODIH PROTI TURKOM IN PRUSOM

Leta 1789 je Vega kot prostovoljec v vojski feldmaršala LAUDONA pri obleganju Beograda poveljeval več možnarskim baterijam, čeprav je bil šele stotnik. Ker izstrelki 100-funtnih možnarjev niso dosegli cilja, je s spremembo naboja in z obro-

či, postavljenimi v možnarske cevi, povečal učinek in bistveno pripomogel k padcu beogradske trdnjave. Čeprav je takrat Vega prepustil vse zasluge drugim topničarskim častnikom, je bilo v njegovih poznejših vojaških spričevalih priznano njegovo odlično vedenje pred Beogradom. Po uspehih Rusov in Avstrijcev proti Turkom so Prusi pričeli ogrožati severno mejo Avstrije. Zaradi tega je moral del avstrijske vojske, z njim tudi Vega, s turškega bojišča hiteti branit Moravsko. Tam je Vega ostal do leta 1792. Nato se je vrnil na Dunaj in bil naslednje leto (1793) povišan v majorja bombardirskega polka.

NOVA TEHTNA DELA

Po vrnitvi na Dunaj se je Vega zopet pričel intenzivneje ukvarjati z matematiko in je sklenil logaritmske tablice tako izpopolniti, da bi se dolgo vrsto let ne bilo več potrebno matematikom na novo ukvarjati s preračunavanjem te vrste. Zato si je zadal obsežen delovni načrt, ki je vseboval kar tri različne logaritmovnike: mali priročni logaritmovnik za učence matematike, veliki logaritmovnik za matematike, astronome in pomorščake ter prenovljeno izdajo logaritmovnika za učitelje matematike. Načrt je bil ogromen in je zahteval veliko dela in vztrajnosti. Sredi tega ogromnega dela je moral Vega z avstrijsko vojsko zopet na bojišče. Kot vojak se je odlikoval na bojišču, nadaljeval in zaključil pa je tudi vse tri logaritmovnike. Za Vego se je začela najsvetlejša, po uspehih in z dogodki najbogatejša doba njegovega življenja.

V založbi knjigarne Weidmann v Berlinu so izšli prvič naslednji znani prevodi Vegovih logaritmskih priročnikov:

leta 1857 v angleščini, francoščini in italijanščini
leta 1858 v ruščini
leta 1866 v holandsčini
leta 1868 v danščini
leta 1878 v španščini
leta 1888 v češčini

Leta 1971 je Vegovo delo doživelo ponatis 102. nemške izdaje. Samo v angleškem in ruskem prevodu je izšlo do danes več kot 50 izdaj, zadnja znana ameriška izdaja je izšla leta 1968, zadnja ruska pa v letu 1971. K ugotovitvam o veliki razširjenosti ruskih prevodov pripominja sovetški biograf I. J. Depman takole: »Ta seznam izdaj pa ni popoln. Če pri tem upoštevamo, da mnogo drugih ruskih izdaj logaritmskih tablic v 19. in 20. stoletju temelji v glavnem na Vegovih tablicah, potem nam šele postane jasen pomen dela tega slovanskega matematika za rusko šolo.«

Vegov priročnik velja od prve izdaje dalje kot prototip logaritmskih in trigonometrijskih knjig. V predgovoru k eni zadnjih nemških izdaj pravi A. KOPFE, profesor astronomije na berlinski univerzi in sedanji urednik, da so Vegove tabele v svoji sedanji izvedbi najprimernejše in še vedno veljavne za precizna preračunavanja tako v astronomiji kot v vesoljski tehniki. Vegov priročnik je imel v resnici brezprimeren knjigotrški uspeh, saj spada med najbolj znane in najbolj razširjene matematične knjige na svetu in izhajajo še danes. Več kot 170 let rabijo kulturni narodi tri variante njegovih logaritmskih tablic. To dejstvo samo po sebi dokazuje, da je Vega izpolnil svojo obljubo — izpopolniti logaritmovnike do kar največje popolnosti.

na vse, ki so pozabili na čase velike,
na vse, ki v naši rdeči pomladi
seme pohlepa zasejali bi radi,
na vse te poganjke brezdelne gospode,
gospode, ki noče ljudske svobode.

ŠE OGENJ PROMETEJSKI
ME V PRSIH SKELI,
ŠE RADI BOGOVI
BI PILI NAM KRI,
ŠE RADI POLASTILI
BI SE OBLASTI
IN NAS PRIKOVALI
NA SKALNE ČERI.

Ti veš, da to niso prazne besede,
koristolovci vseh vrst preže iz zasede:
sebičnost je zlo,
ki od veka do veka
človeku za sovraga
dela človeka.

Drobno drevesce si, vihar te izruje,
le v množico združen človek kljubuje,
dela, ustvarja sen proletariata,
da človek v človeku našel bo brata.

TI, KI BORIL SI SE,
TI SI ORAL.
TI, KI GRADIL SI,
TI SI SEJAL.
TI SI ZNOJIL SE
IN TI SI TRPEL.
IN KAR BOŠ SEJAL,
BOŠ TUDI POŽEL.

Pršeči snopi isker
so prižgali zvezde.
O dolina moja
kakor v ognju boja
v ognju dela.
Dimnikov mogočne piščali...
Kdo udarja svojo pesem
na klaviaturo strojev?
Kdo ustvarja
iz disharmonije
razbitega železa
svetlobe harmonijo.

Kdo raztaplja zarjaveli čas
v slapove železnih ognjev.

Odkod ta glasba?
Fanfare v srcu čujem!
Kje zlate so pozavne?
Kje so bobni?

Kdo po načrtih in računih
na tolkala strojev
bodočnost
ljudstvu snuje
v kovinski simfoniji?

Kdo po svoji meri
in preudarku
piše
času note?

Kdo daje času
nov svobodni ritem?

Kdo drami v meni svoj zanos
in me spreminja v pesem?

Rogovi,
v rdečo zarjo jutra
odprite zlata usta
in razglasite svetu,
kdo iz mene poje

LJUDJE
LJUDJE
LJUDJE
odeti
v ognjeno meglo sopar
železnih ognjev

SPLAVARJI
NA GOREČI
ŽELEZNI REKI

v rdečem jutru
s pesmijo ognjeno v duši
NA RAZBELJENA SO VESLA
SE OPRLI
IN ZAPLULI V ČAS,
V NAŠ ČAS!

V SVOJEM SRCU
SLIŠIM RDEČO HIMNO:
SVOBODI LJUDSTVA
POJEM.

Radovan Gobec

KAKO JE NASTALA KANTATA »SPLAVARJI NA OGNJENI REKI«

Splavarji na ognjeni reki je naslov nove vokalno-instrumentalne skladbe, ki sem jo na besedilo pesnitve pesnika Miha Klinarja napisal v letu 1974.

Delo je novo, čeprav sega njegov nastanek delno že v leto 1961, ko je bila na Poljanah nad Jesenicami proslava 20-letnice vstaje. Za to priložnost je namreč napisal Miha Klinar pesnitev Rdeča kantata, meni pa je bila zaupana naloga, da bi kantato uglasbil. V primanjko vanju časa sem takrat uglasbil le nekatere dele kantate, druge pa so recitali člani jeseniškega amaterskega gledališča. Kantato so izvedli združeni gorenjski zbori (200 pevcev) pod vodstvom prof. Petra Liparja, spremljala pa je jeseniška godba na pihala. Kantata je bila v tej obliki nekajkrat ponovljena.

Toda prvi uspeh kantate me ni zadovoljil. Vsa leta po prvi izvedbi me je vznemirjala njena vsebina in neprestano sem se znova odločal, da bi uglasbil celotno besedilo. Za to pa je potreben čas, mnogo časa, ki ga ni bilo nikdar za tako obširno delo. Treba je vedeti, da traja komponiranje ter instrumentiranje takega dela najmanj eno leto. Končno sem se vseeno odločil.

Svoj sklep sem sporočil Mihi Klinarju in ga poprosil za morebitne popravke in dopolnila, da bi se izognila poznejšim nevednostim. Toda Miha me je močno presenetil. Namesto 16 strani pesnitve, kolikor je obsegala prvotna kantata, mi je predložil novo besedilo, ki je obsegalo kar 50 strani. Sprva sem se prestrašil, saj tako obširnega besedila sploh ni mogoče komponirati, ker presega vse koncertne norme. Skladba s takim obsegom bi nujno zapadla v razvlečenost in enoličnost, izgubila bi na gradnji, pa tudi sama glasba bi se morala nujno začeti ponavljati, kar gotovo ne bi bilo delu v prid.

Toda, kakorkoli sem besedilo obračal in prebral, vedno bolj me je privlačevalo in prižemalo k sebi bodisi kot celota, bodisi posamezna poglavja in celo posamezni verzi s svojimi čudovito močnimi, klenini in domiselni primerami, povezanimi v umetniško besedo.

Toda, treba se je bilo odločiti! Ali z nekoliko skrajšanim besedilom ustvariti kantato, ki naj bi bila še sprejemljiva za vzdržljivost poslušalcev ali pa z uglasbitvijo celotnega besedila storiti arhitektonsko napa-

ko in s tem pokopati izredno vsebinsko in umetniško vrednost besedila, kakršnemu pri nas ni primere.

Tako sva izbrala iz obširnega dela le toliko, kolikor je bilo potrebno za celovitost vsebine in to naj bi bila podlaga za moje delo, čeprav obsega pesnitev še vedno 20 strani. Zaradi tega, da bi lahko obdelal celotno besedilo še v normalnem obsegu ene skladbe, sem se moral odreči pretiranemu »melodiziranju« in se odločiti za način melodičnega govora, zato sem novo kantato imenoval »melorecital«.

Temu je sledilo kompozicijsko delo, ki se začne z vrsto raznih analiz, kot so: oblikovna, vsebinska, gradbena, izvajalska ter grafikonov, ki naj bi delu ustvarile primerno gradnjo (ekspozicije, zaplete, viške in razrešitve), pestrost v pri izvajalcih (solisti, sopran, alt, tenor, bariton in bas; ves zbor ali samo deli zbora; zbor s solisti, sami solisti), posebno pa ritmična struktura z ozirom na to, da teko verzi skozi vso pesnitev večinoma precej enakomerno in je bilo treba poiskati vse možne ritmične kombinacije, da bi preprečil enoličnost in ponavljanja; nadalje je bilo treba iskati pestrost v orkestrskih skupinah in barvah instrumentov, v karakterju tempov, v različnosti posameznih poglavij, odstavkov in stavkov in podobno.

Tak, v naprej izdelan načrt mi je šele lahko služil za čisto kompozicijo, ker bi se sicer v količini verzov izgubil in spregledal gradbena in druga pravila glasbenega ustvarjanja.

Kompozicijsko delo mi je potekalo razmeroma hitro. Hotel sem namreč ostati v poletu, ki so mi ga sproti ustvarjali Klinarjevi verzi, saj je znano, da izgubi delo ob prekinitvi na stilni enotnosti in celo na izrazni moči.

Upam, da sem z glasbo izrazil vsa tista globoka lirčna, epska, uporniška, žalobna in slavnoštna občutja, ki jih v tako bogati meri vsebuje Klinarjeva poezija.

Kaj sva ustvarila s pesnikom, bodo presodili poslušalci; eno pa drži: oba sva delala s srcem in z globokim prepričanjem in življenjem v vsebino, kar je edini pogoj za iskreno in doživeto umetniško izpoved in ki lahko le s takimi odlikami vzbudi in izžove v sorodnih dušah enak odziv.

RAPSODIJA O SPLAVARJIH NA OGNJENI REKI

Posvečam delovnemu kolektivu železarne Jesenice
ob 25-letnici delavskega samoupravljanja

Zaključni spev

Posvečam delovnemu kolektivu
Železarne — Jesenice
ob 25-letnici samoupravljanja

O praznik svobode
praznik pomladi!

Na bregu življenja
smo odložili
breme trpljenja,
z nog si sezuli
vse boje, pohode
skozi ogenj in kri
do miru in svobode.

O praznik pomladi
praznik svobode!

Polni vriskov in petja
sredi majskega cvetja
z jutranjo roso
smo se umili
in pozabili,
na smrt pozabili
na praznik svobode
na praznik pomladi.

Ob prazničnem kresu
ob pesmi in plesu
deklečke oči so
v nas zagorele
in v tisoč ljubezni
se razcvetele

na praznik pomladi
na praznik svobode...

O deklica moja,
zakaj nisi živa,
da bi poljubljaj
usteca tvoja

na praznik svobode
na praznik pomladi.

— Obriši si solzo,
saj ko bi kanila,
bi me še v grobu,
dragi, ranila

na praznik pomladi
na praznik svobode...

Ob prazničnem kresu
dekle plavalas
z vabečim pogledom
vabi me k plesu

na praznik svobode
na praznik pomladi.

Lasje kakor tvoji,
oči kakor tvoje,
dlani kakor tvoje,
poljubi kot tvoji

na praznik pomladi
na praznik svobode.

Kakor da ti si se
vanjo prelila,

ti, ki te v gozdu
pokriva gomila

na praznik svobode
na praznik pomladi.

Lasje kakor tvoji,
oči kakor tvoje,

dlani kakor tvoje,
poljubi kot tvoji...

Me je vzljubila?

Me kot ti bo ljubila?

O praznik svobode,
praznik p. nadi

praznik ljubezni
praznik pozabe!

Daleč so boji,
krvavi spopadi.

Daleč grobovi,
smrt, ruševine:
cvetje preraslo
celo je spomine
na praznik pomladi
na praznik svobode.

— — —
TI, KI BORIL SI SE,
TI SI ORAL.
TI, KI TRPEL SI,
TI BOŠ SEJAL.
A KAJ BOŠ SEJAL
IN KAJ BOŠ POŽEL?
POVSOD RUŠEVINE
POVSOD LE PEPEL.

— — —
Zdaj je praznik za nami
in sonce sveti usakdanje,
obstali smo
med ruševinami
sami.

Razbita je moja dolina,
razorožene so misli bojne

in iz srca
se mi trga
bolečina

in nemo strmi
v sledi vojne.

— Ničesar vam ni ostal
(premagani sovrag
se reži)

O že čez mesec dni
kot lačni berači

boste šli
prosjačit

na roparski Wallstreet...

Ničesar nam ni ostalo?

Bojazljive laži!

Kdor ima čiste oči,
veruje v rdeče sanje

na ruševinah
starih dni.

— Sanje? Pa sanje, sanje...

(premagani sovrag
se reži)

O že čez teden dni
kot lačni berači

boste šli
prosjačit

na roparski Wallstreet.

Sanje! Da, sanje, sanje

bile so vir naše moči:

z njimi prižgimo peči

za rudo naših dni,

za železo naših dni,

za jeklo naših dni,

za novi svetli plug,

za naš vsakdanji kruh...

— — —

Le plani, misel,

smelo pod oboke,
kjer v ritmu se

prevažajo žerjavi.

In vsaj za hip
se pri ljudeh ustavi.

da te vzemo
kakor opeko v roke.
Samo tako
v bodočnost te vgradijo,
samo tako
spoznala boš resnico,
samo tako
imela boš pravico
postati stih
za rdečo rapsodijo.
K ljudem se nagni
pod zemljo v kanalih,
na kable zaigraj
kakor na strune,
spremeni v spev
načrte in račune

in užgi se iskra svetla
v vseh stikalih.

Zagori sinje
kot varilni plamen,

odvari s sebe
vso navlako staro,

izžgi s sveta
laži temno in prevaro

in snemi vsa bremena
s trudnih ramen.

— Luč bodi! dahni

in nov svet ustvari,
svet, kjer ljudje

ne bomo več na tlaki,
kjer bratje bomo si

in vsi enaki,
zato z ljubeznijo

nas vse prežari.

Z ljubeznijo,
da v trdih dneh graditve

pod težo
naša volja ne omaga,

da kakor v boju
tudi v delu zmaga

življenja vredna
in krvi prelite.

— — —
TI, KI BORIL SI SE,
TI SI ORAL.
TI, KI GRADIL SI,
TI SI SEJAL.
TI SI ZNOJIL SE
IN TI SI TRPEL.
IN KAR BOŠ SEJAL,
BOŠ TUDI POŽEL.
A PAZI, DA SETVE
NE ZADUŠI TI PLEVEL.

Sam veš, da to niso prazne besede,
sebičnost napada nas iz zasede:

sebičnost je zlo,
ki od veka do veka

človeku za tuja
dela človeka.

— — —

ŠE OGENJ PROMETEJSKI

ME V PRSIH SKELI,

ŠE RADI BOGOVI

BI PILI NAM KRI,

ŠE RADI POLASTILI

BI SE OBLASTI

IN NAS PRIKOVALI

NA SKALNE ČERI.

— — —

Stihi drobijo se v letopise,

kot da mi v žilah kri že suši se,

pa bi mi morala bruhati krike

na vse postreljene in umorjene

otroke in starce, moške in žene,

na domove požgane, ljudi izgorele,

za seme svobode v pepel siv iztlele,
na njive svobode — krvava bojišča,
na pogorišča in taborišča,
na žrtve in mrtve, na strahotne pohode,
ko s smrtjo orali smo njivo svobode,
ko s smrtjo orali smo trdo ledino
in s krujo posejali vso domovino.

Stihi drobijo se v letopise,
kot da mi v žilah kri že suši se,
pa bi mi morala bruhati krike

V VOJNIH POHODIH PROTI FRANCOZOM

Ko se je leta 1793 začela vojna s Francozi, je bil Vega v vojski feldmaršala Wurmserja. Med napadom na francosko utrjeno črto med Wissembourgom in Lauterbourgom se je Vega prostovoljno ponudil, da osvoji utrjeno mesto Lauterbourg. Topniški oddelek, s katerim je oblegal mesto, je nastanil izven sovražnega ognja. Po padcu Lauterbourga in Wissembourga so avstrijske čete začele prodirati na jug proti Strasbourgu. Ovira je bila majhna trdnjava Fort Louis na otoku sredi Rena, ki je zapirala dolino proti Strasbourgu in je veljala do takrat za neosvojljivo. Ko je topništvo, kateremu je poveljeval Vega kot edini navzoči topniški štabni oficir, že tri dni brezuspešno obstreljevalo utrdbo, je poveljnik general Lauer očital Vegi krivdo, če trdnjave ne bodo osvojili. Toda Vega je odgovoril, da je sposoben v 24 urah zavzeti trdnjavo, če mu dovolijo prosto odločanje. General Lauer mu je obljubil najvišje odlikovanje, če izpolni obljubo. S spretno razporejenimi, močno nabitimi in malo dvignjenimi možnarji je razrušil del zidovja, nakar se je trdnjava predala. Ta nepričakovani uspeh je Vega dosegel predvsem s tem, da ni naravnal možnarje, kot je bilo do tedaj običajno, pod naklonskim kotom 50 do 75 stopinj, temveč pod kotom 15 do 16 stopinj ter s tem povečal vodoravno moč strela.

Leta 1794 je bil Vega dodeljen vojski pod poveljstvom feldmaršala vojvode Albrehta Saksonskega. Sredi decembra istega leta so sledili boji pred Mannheimom, kjer je Vega z nenavadno drznostjo v sovražnem ognju rešil na splavu avstrijske topove. Spomladi leta 1795 je dal Vega pri Mannheimu uliti dva nova 30-funtna možnarja s stožčasto izvrtanim dnom in z večjim nabojem. Ti novi možnarji so se istega leta uspešno obnesli pri Mannheimu. Glede Vegove iznajdbe možnarja je feldmaršal Wurmsjer dal naslednjo izjavo: »Potem ko smo v armadi vpeljali Vegov dalekometni možnar, si je njegov izumitelj pridobil zasluge, to ne samo pri obleganju Mannheima, temveč bodo ti možnarji tvorili nedvomno bistveno uspešno izboljšavo in prednost za vsa bodoča obleganja in obrambe c.k.r. topništva, sovražniku pa bodo povzročali ogromno škodo.«

V letu 1796 se je Vega odlikoval kot poveljnik topništva pri obrambi Mainza pred francoskim obleganjem. Pregnal je Francoze čez reko Sieg pri Wiesbadnu, oblegal trdnjavo Kehl in se odlikoval v bojih ob reki Lahn pri Dietzu.

Leta 1839 so Vegov 30-funtni dalekometni možnar vpeljali v avstrijski armadi za namene obalne artilerije.

ČASTI, PRIZNANJA IN TEŽAVE

O tem, da je Vegovo znanstveno delo našlo nadpovprečno priznanje že pri njegovih sodobnikih, pričajo časti, ki so mu jih izkazale razne znanstvene družbe in ustanove. Tako je bil član Akademije koristnih znanosti v Mainzu, Fizikalno-matematične družbe v Erfurtu, Češke družbe znanosti v Pragi in Pruske akademije znanosti v Berlinu ter dopisni član Britanske družbe v Göttingenu. Za vojaške zasluge je dobil viteški red Marije Terezije. Javno priznanje, ki si ga je Vega na bojnem pohodu zaslužil in tudi pridobil, dokazuje, da je bil odličen in hraber vojak. Postal je vitez reda Marije Terezije. To vojaško odlikovanje za zasluge ima še častnejšo in pomembnejšo veljavo, ker se ne podeljuje samo po vladarjevi milosti, temveč ga mora soglasno priznati poseben vojni svet sobojnikov.

Leta 1800 je cesar Franc II. Vego povišal v dedni baronski stan »kot plačilo za njegove zasluge, ki si jih je pridobil v dvajsetletnem vojaškem službovanju s svojo modrostjo, izredno hrabrostjo in vzornim

vedenjem«. Za svoj grb si je Vega izbral srčast ščit z gorečo granato in nad njo baronsko krono.

Ob 200-letnem rojstnem jubileju reformatorja matematike je objavil švedski profesor SVEN HJALMARSON v reviji CIVILT FORSVAR leta 1954 naslednji sestavek, ki ga objavljam v celoti:

»Slovenec ing. VEGA — profesor matematike na avstrijski artilerijski akademiji, je naravnost zrevolucioniral pouk matematike, saj je uvedel v te institucije algebrsko analizo in infinitezimalni račun. Vegovi učbeniki za matematiko in fiziko so doživeli več izdaj in so jih šestdeset let uporabljali ne samo v topničarskih, temveč tudi na raznih drugih akademijah v Avstriji in drugod po Evropi. Največjo slavo pa si je ing. Vega pridobil s svojimi logaritmovniki. S sodelovanjem svojih kadetov na akademiji se je lotil sestave novih logaritmov. Tako je izdal poleg »srednjega logaritmovnika«, še mali priročni in veliki logaritmovnik za astronome. Vegovi logaritmovniki so do danes doživeli že 120 izdaj v nemškem in več izdaj v angleškem, francoskem, italijanskem, holandskem, švedskem in ruskem jeziku.

Vegove zasluge na znanstvenem področju so ovrednotili že njegovi sodobniki.

Slovenci, kot majhen, živah in vztrajen narod se lahko ponašajo s tem, da en krater na Luni nosi ime po njihovem velikem matematiku in vojaškem strokovnjaku Juriju Vegi. Kot povzemam iz knjige avtorja dr. Patrick Moore-a: GUIDE TO THE MOON, ki jo je izdala založniška hiša EYRE AND SPOTTISWOODE v Londonu leta 1953, opisuje pisec zgoraj omenjene knjige Vegov krater.

Odgovor na vprašanje, zakaj si je Slovenec Vega zaslužil posmrtni spomenik na Luni — je podan v zgoraj citirani knjigi. Prav z izdajo Vegovega astronomskega logaritmovnika, ki je še danes v rabi, če ne upoštevamo sodobnih računalnikov, in skoraj edini računski pripomoček pri preciznem astronomskem preračunavanju — si je Vega zaslužil nevenljivo slavo in zasluge za razvoj moderne astronomije. Na X. mednarodnem kongresu astronomov v Madridu, so prisotni delegati iz 32 držav osvojili predlog nemškega astronoma dr. J. H. MADLERJA ter Vegi na čast poimenovali krater v Mare Australe na Luni. Tako si je Vega s svojim globokim analitičnim duhom in neumornim raziskovalnim delom postavil trajen spomenik na nebesnem Mount Everestu — Luni.

Kakšno zakladnico predstavlja Vegov astronomski logaritmovnik z naslovom THEOSAURUS LOGARITHMORUM COMPLETUS za astronomijo, si lahko šele danes predstavljamo, saj ko je knjiga postala že prava rariteta — so jo v Italiji in pozneje v Ameriki ponatisnili kot stereotipne izdaje. Obsega 713 strani in predstavlja pravo bogastvo matematične preciznosti...» zaključuje švedski profesor.

O Vegovem družinskem življenju je malo zanesljivo znanega. Sedemnajstega septembra 1802 je Vega izginil in vse iskanje je bilo brezuspešno. Devet dni pozneje so našli njegovo truplo v Donavi. V dunajskem mrliškem oglednem zapisniku je zapisano, da je po nesreči utonil pri kopanju.

IZSLEDKI BIBLIOGRAFIJE

Ne glede na celo vrsto starejših in nekaterih težko dostopnih publikacij o Vegi domačih in tujih življenjepiscev, nam danes lahko natančno in stvarno osvetli obseg njegovega knjižnega dela šele bibliografsko zaokroženo zbrano gradivo. Danes je dostopnih preko 300 Vegovih knjig in razprav. Če za silo predpostavljamo povprečje 10.000 izvodov na en natis, kar gotovo ni preveč, saj je znano, da so nekatere izdaje v ruskem prevodu izšle tudi v 15.000, nekatere nemške in ameriške v 20.000, zadnja ruska iz leta 1971 pa celo v 40.000 izvodih, bi skupna naklada samo astronom-

skega logaritmovnika presegla dva in pol milijona izvodov. Če pa k temu prištejemo še naklade nedosegljivih ponatisov in izdaj ostalih dveh njegovih logaritmovnikov, bi skupna naklada vseh Vegovih logaritmovnikov presegla tri milijone! Sele tako nam postane očitna velikianski obseg in pomen njegovega dela.

V SEBI JE ZDRUŽEVAL ZNANSTVENO IZOBRAZBO IN PRAKTIČNO SPOSOBNOST...

Zaradi ljubezni in navdušenja, s katerim se je zavzemal za študij matematike in zaradi ogromnega prispevka elementarni matematiki, si je Vega pridobil neizpodbitne zasluge. Dolga leta je poštvalno in iz globokega prepričanja z besedo in pisanjem pospeševal štirjenje matematičnega študija. V uporabni matematiki si je zagotovil trajno mesto. Čeprav je imel mlada leta že za seboj, je prostovoljno zamenjal pero s sabljo, da bi svoja spoznanja praktično preizkusil. Zaradi vsega tega tudi kot človek zbuja v nas odkrito občudovanje.

Vega je v sebi združeval znanstveni potencial in praktično sposobnost, kar je dano tako silno redkim in prav posebnim človeškim naravam. Ni bil matematik, ki bi delal v ospredju matematično-teoretičnih raziskav tedanje dobe. Oprijel se je pisanja učbenikov in preverjanja logaritmov.

Tega dela pa se je lotil z naravnost kmečko trdovratnostjo, z neverjetno energijo, z vztrajnostjo in skrbnostjo — kar je pravzaprav naša narodnostna poteza — in je uspel v svetovnem merilu. Njegova dela pozna ves svet.

Po genialnosti svojega dela stoji Vega vstrec z dvema našima genijema 19. stoletja, — Prešernom in Miklošičem in je v resnici prva naša genialna osebnost, prvi naš genij pred Prešernom.

Vega pa je bil tudi prvi naš doslej znani vojaški strokovnjak nadpovprečne nadarjenosti. Ni bil le poveljnik in vojskovodja z orožjem v roki, ampak predvsem miren, resnoben znanstvenik, ki je dosegal svoje sijajne uspehe v vojnah s praktično uporabo svojih teoretičnih iznajdb.

Jurij baron Vega je primer izrednega vojaškega talenta, ki je izšel iz preproste slovenske kmečke hiše ter se s hrabrostjo, osebnostno energijo, umnostjo, preudarnostjo kljub življenjskim težavam priboril do visokega položaja, ki mu ga je morala priznati takratna družba.

Z vso pravico ga smemo šteti med tiste naše sinove, ki so z deli mednarodne veljave dokazali, da smo Slovenci del evropske celote, ki je soustvarjal in soustvaril evropsko kulturo, in da so tudi mali narodi potreben in ustvarjajoč faktor evropske skupnosti.

Jurij Vega je za nas izkaz naše umske moči in dokaz, da imamo resno znanstveno izročilo mednarodnega pomena.

Njegovi dosežki sodijo — ne glede na tuj izrazni jezik — v našo slovensko kulturno zakladnico.

Tine Markez: Jezni obrazi — plastika

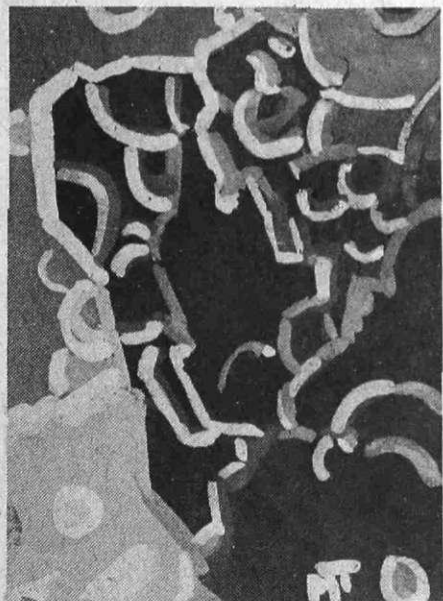

TINE MARKEŽ - SLIKAR

TINE MARKEŽ je bil rojen 13. februarja 1907 na Koroški Beli. Že kot osemnajstletni mladenič je začel delati v takratni Kranjski industrijski družbi na Jesenicah, danes Železarni Jesenice, kjer je z manjšimi prekinitvami zaradi odsluženja vojaškega roka in redukcij, delal 40 let. Upokojen je bil kot delovodja ukinjenega obrata Javornik II.

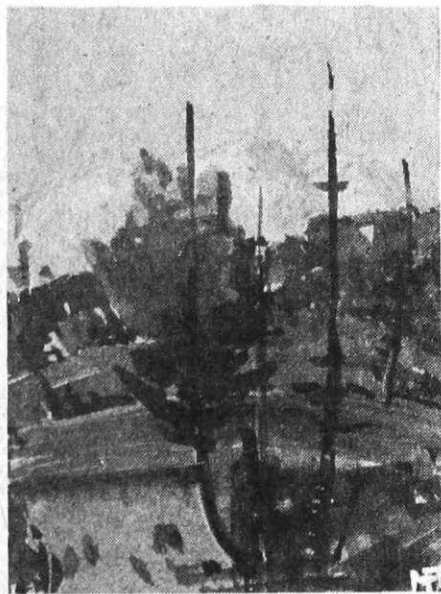
Slikarska pot Tineta Markeža, od ustanovitve Dolika leta 1946 njegovega člana, sega daleč nazaj v predvojna leta. Kot mladenič se je v tedanjem prosvetnem društvu na Koroški Beli srečal s slikarjem domačinom Janezom Kramarjem, katerega gledališke kulise in lovski motivi so bili prvi stik z likovnim svetom, ki je v njem prebudil željo po slikanju. Še močnejši impulz je morda dobil od Valentina Hodnika, planinskega slikarja iz Bohinja. Komaj osemnajstleten se je zapisal svojemu hobiju, si kupil v Ljubljani študentske tube barv – umetniške so bile zanj predrage, in se podal na razburljivo pot slikarskega izražanja. Znanje si je skušal nabirati z ogledovanjem razstav v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Poseben vtis so napravili nanj planinski motivi Srečka Magoliča.

Prvih slikarskih poskusov Markeža ne poznamo. Lahko si predstavljamo, kako je z negotovimi koraki poskušal slediti svojim vzornikom. Največ je delal v pastelni tehniki. Že v delih iz predvojnega obdobja je pokazal izrazit slikarski talent in dobršno mero kritičnosti, kar kažejo njegove pastelne krajine v domovih sorodnikov, prijateljev in znancev.

Tine Markež: Variacije 5

Dolik, ki je po vojni združil jeseniške slikarje amaterje v prvo organizirano likovno skupino, je predstavljal za Markeža

Tine Markež: Zgodna pomlad

nov, zavestnejši korak na slikarski poti. Od prejšnje svobodnejše izbire motiva se je pod vplivom likovnih usmerjevalcev Dolika orientiral predvsem v krajino. Njegovo izrazno sredstvo je postalo olje. Razvil je izrazit oseben slog slikanja s širokimi lopatičastimi potezami in pastelno, ubrano, barvno skalo.

Vendar planinski motivi v olju niso bili edino področje Markeževega likovnega ustvarjanja. Vzporedno so nastajale mehke, lirčno občutene krajine in tihožitja, v katerih je svetje zavzelo zelo pomembno mesto. Barve v njih so tople, največkrat se poslužuje tempere. Format postaja vse manjši, dokler ne pristane v miniaturah. Nazadnje mu postane konkretni motiv odveč oz. izhodišče za abstraktno kompozicijo barvnih ploskev in linij, v katerih se nam najbolj neposredno razkriva njegovo slikarsko gledanje, ki mu tudi v konkretnih motivih narekuje »igranje« z linijami, ploskvami in barvami in osnovna lirčna uglašenost, ki jo sledimo skozi vse njegovo slikarstvo.

Prav v drobnih abstraktnih miniaturah, ki bi jih najlažje primerjali z glasbo, je Tine Markež, ki je velik del svojih življenjskih sil pustil v Železarni, kot slikar v celoti prisoten.

Posebno mesto v njegovem likovnem ustvarjanju predstavlja mala plastika v glini. V ekspresivnih glavah mož in žena odkrivamo trd in konkreten svet v primi-

tivni obliki, ki se povsem razlikuje od sveta v njegovih slikah. Vendar je plastična figura star Markežev motiv, h kateremu se v zadnjem času ponovno vrača.

Kot član Dolika se je Markež doslej udeležil številnih skupinskih razstav na Jesenicah in številnih krajih Slovenije. Zanimivo bi bilo, če bi se predstavil tudi s samostojno razstavo. Retrospektivna razstava bi pokazala njegovo zanimivo razvojno pot in dokazala, da z leti ni izgubil na svoji izpovedni moči.

Maruša Avguštin

Tine Markež: Razočaranje – plastika

Tine Markež: Glava rudarja – plastika

Prihodnje leto, 16. februarja 1976, bo likovna sekcija DOLIK pri DPD Svoboda Tone Cufar slavila tridesetletnico svojega uspešnega in kontinuiranega delovanja. V naslednjih številkah LISTOV bomo predstavili vse ustanovitelje DOLIKA in ostale aktivne člane, zapise pa ob 30-letnici sklenili s celovitim prikazom delovanja DOLIKA.

prava paša. Toda bilo je še nekaj drugega zraven, kar je delalo vstajenje jutra še lepše. Naš vrh se je ob jutranjem svitu na nekaj ur potapljal v godbo tisočerihi glasov, ki so se zlivali v veličastno, brnečo prečudno pesem ali godbo. Ta godba je prihajala iz neštetihi ptičjih grl in donela iz brezovega grmovja in z vej visokih macesnov, prihajala je iz vlažne, napojene zemlje in trave, prihajala je s tankih macesnovih in brezovih vej, ki so bile neslišno napete v jutranjem zraku in se šibile pod razkošno roso, čeznje pa je drgetal nevidni lok prvih jutranjih vetričev. In ta mogočna godba mi je prevzela srce, da sem nekako onemel strmel raz ta čudni, v roso vtopljeni vrh. Vse te lepote, ki se je razprostirala okrog mene, in vse te zgodbe, ki je brnela v mojem mladem telesu, pa se nisem zavedal, kakor se tega zaveda kdo, ki jo opazuje ali posluša pri polni zavesti, ampak sem bil tesno zrased z vsem, kar me je obdajalo in kar sem občutil, ko da je vse to del mojega lastnega bitja. Zdelo se mi je, da včasih gledam samega sebe.

Iz takih misli me je vedno prebudil sopihajoč, težak glas, ki je prihajal od daleč po zraku in je odmeval po brezovju in macesnovju nad mojo glavo. To je bil glas težkih, parnih kladiv, ki so butala doli v dolini, kjer je stala velika tovarna. V tej tovarni še nisem bil nikdar in sem jo mogel le od daleč gledati. To sem mogel le, če sem se napotil čez brezov pašnik na drugo stran našega hriba. Toda ni me preveč vleklo k njeni podobi, ker zame ni bila lepa. Bila je črna in sajasta, en sam kup zamazanih stavb, nad katere je molelo kakih šest ali osem visokih dimnikov. Iz teh dimnikov se je neprestano valil masten in črnkast dim, ki je zasmrjal celo severno dolino. Vedel sem tudi, da iz teh dimnikov ponoči švigajo plameni, ker sem šel z očetom nekajkrat ponoči v mlin in sem to sam videl. Od tistega časa me je bilo tovarne skoraj strah. Ta črna tovarna je bila tudi še drugače slabo zapisana v mojem srcu. To sem imel od očeta, ki ni maral tovarniških delavcev, čeprav je bil tudi sam delavec. Tovarniški delavci so se ob nedeljah pri cerkvi postavljali s srebrnimi verižicami, z velikimi tolarji na lajbičih, z zelenimi klobuki, za katerimi so se šibili gamsovi repi. Moj oče teh ljudi ni maral tudi zato, ker so večinoma koj začeli nemškuriti, brž ko so povohali tovarno. Vse to ga je odbijalo od njih, čeprav je bilo znano, da so fužinarji veliki reveži. Toda moj oče je bil takrat gotovo še večji in še bolj zapuščen revež, kakor so bili fužinarski delavci, ker je bil poljski delavec.

Ko sem tega jutra spet začel butanje tovarniških kladiv, sem se takoj znašel sredi resničnega sveta. Prenehal sem biti del narave, ki me je obdajala, postal sem to, kar sem bil: pastirček, ki je zgodaj jutraj pasel bické nekje na zapuščenem vrhu. Lepa, harmonična godba, ki je še malo prej zvenela skozi macesnovje nad mojo glavo, je zdaj prenehala, ker jo je razsekal odmev parnih kladiv. Celo jutranji zvon, ki se je glasil iz druge doline pod menoj, mi ni mogel več priklicati prejšnje zamaknenosti.

Nenadoma sem od nekod začul človeške glasove. Začel sem oprezovati naokrog, toda nikjer nisem mogel opaziti živga bitja razen svojih ovč, ki so mulile travo tam med brezami. Čez naš hrib je šla gozdna pot, ki je vodila iz doline, kjer je stala tovarna. Ta pot je bila samotna in le redkokdaj so po njej hodili ljudje, nikdar pa še nisem ted videl koga ob tako zgodnji uri. Nedvomno je šel nekdo na vrh. Kdo je bil, še ni bilo videti, ker so pot zakrivala breze. Meni to ni bilo povšeči. Bil sem samotarske narave in sploh nisem rad srečaval ljudi. Na tihem sem se tujih ljudi bal, ali pa sem jih celo sovražil. Kdo bi neki hodil tod ob taki uri, sem si mislil in stegoval vrat proti tisti strani, od koder so prihajali glasovi. Nenadoma pa sem

zagledal skozi brezovo grmovje celo gručo ljudi, ki se je bližala vrhu.

Šli so počasi, moški in ženske pomešani, in celo nekaj otrok je bilo zraven. Vse je bilo praznično oblečeno in vse veselo razpoloženo. To je bilo videti že od daleč. Poznalo se je tudi, da je družba zatopljena v živahen pogovor, ker so nekateri mahali z rokami. Nekateri pa so mrmrali neko pesem.

Bili so še tako daleč, da nisem mogel razločiti, kaj in kak jezik govorijo. Toda zdaj jih nisem utegnil več poslušati, ker so se vedno bolj bližali. Zvest svoji nezaupljivosti sem hitro skočil med grmovje in se potuhnil za debeli macesen, ki je zakrival mojo postavo. Iz tega skrivališča se je dalo nemoteno gledati na družbo, ki je prihajala vedno bliže. Ovce me niso skrbele, ker so se mirno pasle nedaleč med brezami.

Skupina ljudi se je medtem že tako približala, da smo bili skoraj vstric. Jaz sem se prilepil tesno k macesnovemu deblu, da bi me nikakor ne mogli odkriti. Sedaj sem že razločil posamezne besede, toda nisem mogel razumeti, o čem govorijo. Nekaj pa me je pri njih zelo presenetilo, vsi, od prvega do zadnjega in celo tista dva ali trije otroci, ki so šli zraven, so imeli v gumbnicah zatak-njene lepe rdeče nageljne. Vsi so žareli v obraz, ko da bi bili zelo razgreti, čeprav pot ni bila naporna in je ob tej jutranji uri na vrhu celo prijetno hladno. Ženske, ki so šle z družbo, so se smejale tako razposajeno, kakor se smejijo dekleta, kadar gredo ob lepih nedeljah v cerkev.

Vse to ni slabo vplivalo name, toda kmalu je padla vmes temna senco, ki je na mah vse pokvarila. Zapazil sem, da imajo moški po vrsti vse velike, srebrne verižice in svetle tolarje na lajbičih. To me je prepričalo, da so to ljudje iz tovarne, ki sopiha v dolini, in postal sem slabe volje. Mislim sem, kakor je mislil moj oče, da so to slabi ljudje. Zdaj sem se še tesneje skril za macesnovo debljo.

»Oh, bické, bické, kako je to lepo...!« Skupina ljudi se je ustavila in nekaj žensk je z iztegnjenimi, golimi rokami, v katerih so držale kruh in žemlje, začelo korakati proti moji mali čredi. Čreda pa, ki ni bila vajena ljudi, se je odmaknila nazaj v goščavo, medtem ko se ženske niso dale odgnati in so še dalje silile za ovčami. Za bickami se je pognala tudi belo običena deklica z žemljo v rokah in mi je pri tem prišla že za hrbet, pa me še ni opazila. Deklica je bila malo večja od mene in je imela gole, bleščeče lakti. Na prsih je nosila velik rdeč nagelj. Ko sem jo tako videl stati med belimi brezami, se mi je zdela čudno lepa.

Tedaj me je deklica nenadoma zapazila. »Poglejte, pastir!« je zaklicala vzradoščena proti skupini, ke je ostala na poti.

Na njene besede se je vsa družba obrnila proti meni in od zadrege mi je udarila vsa kri v glavo. Nekdo je vzkliznil:

»Poglejte, tako majhen pobič, pa že pase!«

Jaz sem nemo strmel v belo deklico, ki je stala pred menoj.

Ker se nisem ganil izza macesna, se mi je deklica začelo približevati. Njen obraz se je veselo smejal in kazala mi je dve vrsti svojih prebelih zob. Napadala me je volja, da bi pobeignil izpred nje in se skril v goščavi, toda neka topla notranja moč me ni pustila z mesta, zato sem ostal, kjer sem bil.

Dekle se je tedaj približalo macesnu in obstalo korak pred menoj, strmel je nekaj časa vame s svojimi velikimi očmi, potem pa mi je nenadoma reklo:

»Zakaj se bojiš...?«

Hotel sem ji odgovoriti, da se ne bojim, in da me je le sram mojih bosih nog in moje revščine, pa nisem mogel spraviti besedice iz ust.

Nekaj časa sva si tako stala nasproti in molčala. Skupina ljudi, kateri so se zopet pridružile ženske, ki so prej iskale ovce, je

Tine Markež: Variacije 2

na gozdni poti tudi obstala in gledala vame in v deklico. To je trajalo mogoče precej časa, toda zame je bilo to soočenje le kratak blisk. Tedaj je na poti rekel ženski glas:

»Sram ga je, ker ni vujen toliko ljudi.«

Neki glas pa je rekel:

»Lenkica, daj mu nageljček, da bo tudi on vedel, da je danes prvi maj...!«

Tedaj je Lenkica, kakor je bilo deklici ime, vzela nagelj s svojih prsi in mi ga pomolila z dolgo bleščečo roko. Njene oči so pri tem globoko žarele in se zasadile v moje oči.

Jaz sem počasi vzel nageljček in se pri tem dotaknil njene roke. Ta dotik mi je čisto zmešal glavo. Na mah sem izgubil pristnost duha in sem z nageljnomo v roki zdirjal v goščavo ter se tako skril dekletu in skupini ljudi na cesti. Še zahvaliti se nisem mogel dekletu za prekrasni dar.

Ko sem bil v goščavi na varnem in sem vse premislil, me je skoraj postalo sram tega, kar sem storil. Toda družbi z deklico je menda to zelo ugajalo, zakaj slišal sem prešeren smeh. Nato je družba veselih ljudi začela peti neko pesem, ki je nisem razumel in ki sem ji prisluškoval z utripajočim srcem, dokler se ni izgubila visoko pod vedrim nebom tega zgodnega dne.

Potem je skupina ljudi izginila na drugo stran vrha in jaz sem ostal sam s svojimi ovčami. V samotni sem potem pretehtal vsako besedo, ki sem jo slišal na vrhu. Beseda »prvi maj« je bila posebno poudarjena in zato se mi je vtisnila v spomin posebno močno. Saj sem tudi nagelj dobil od deklice za prvi maj.

Takrat vsega tega še nisem razumel, ker sem bil še premajhen. Bilo je še v stari Avstriji. Pozna je sem šele zvedel, kaj pomeni prvi maj. V stari Avstriji delavstvo prvega maja ni smelo praznovati, kakor ga praznujemo danes mi. Praznovati so si ga upali le najbolj pogumni ljudje.

In med njimi je bila tudi tista deklica sredi zelenih brez, ki mi je podarila nageljnove cvet, čeprav me ni poznala in sem bil zanje le ubog pastirček, ki je bické pasel.

Od tistega jutra se ljudi iz črne tovarne v dolini in tudi same tovarne nisem več bal.

To je bil moj Prvi maj.

Opomba: 1 ovce, 2 blejajo;

1. maj

Bilo je takrat, ko sem še bické¹ pasel pod Uršljo goro. Vsako jutro mi je po ušesih zvonila ponarodela Vodovnikova pesem:

Ob štirih zjutraj gori vstanem
in ženem bické past.
Oh, kako bom srotej pasov,
ko mam še komaj sedem let.

Treba je bilo vstati ob zori in napasti bické do šole, ki se je začela ob devetih. Do šole pa je bilo dobre pol ure hoda. Jaz sem seveda spal kakor ubit in težko me je bilo ob tej uri spraviti pokonci. To se pravi, kadar me je budil oče, to ni bilo pretežno.

Na njegov robati glas: »Halo, sonce je že nad Pohorjem!« sem že treščil iz postelje, čeprav sem vedel, da sonca še dolgo ne bo nad Pohorjem. Če bi tega ne bil storil tako urno, bi mi bila iz postelje pomagala očetova težka roka.

Teže me je bilo spraviti pokonci, kadar me je klicala mati. Ta se je tiho priplazila do postelje in ko me je videla, kako trdno spim, se je spet oddaljila po prstih in šepetala:

»Pet minut ga še pustim, saj je sirotej...«

Cez pet minut, ki so bile zame silno kratke, me je spet prišla klicat. Navadno sem jo slišal že prvikrat, toda sem se vedno potajil. Tudi zdaj sem se zvil v klobčič in se delal, ko da bi najtrdnje spal. Mati me je nekaj časa tiho opazovala, potem pa vzdihnila:

»Sirotej, kako bi še rad spal!«

Počasi se je odločila in me poklicala:

»Bické se že derejo!«

Navadno me je morala klicati dva — ali trikrat, preden sem se skobacal iz postelje, ki je bila poslana morda le dvakrat v letu. Moja mati je imela zelo mehko srce, in kadar me je klicala ona, sem pridobil vsaj pol ure. Mogoče je tudi oče imel mehko srce, toda tega nam otrokom ni smel pokazati, ker je bilo življenje naše družine pretrdo.

Bické pasti je bila huda reč. Pravega pašnika zanje ni bilo, ampak so se razprostirali ovčji pašniki po gozdovih, med ostrogovno in med trnjem, koder se goveja živina ni hotela pasti. Na paši sem bil bos, ker ni bilo denarja za čevlje. Kadar je bila žival sitna, sem imel čisto okrvavljene noge. Vrh tega je bilo po jutrih tudi še mrzlo. Toda ovce so bile v našem najemniškem gospodarstvu zelo važna stvar. Na leto jih je mogel oče prodati do deset in še več, kar je vrglo lepe denarce, s katerimi smo se otroci že za silo oblekli.

Nekega jutra me je oče zelo zgodaj poklical. Zatrobil je kakor zmerom:

»Sonce je že nad Pohorjem!«

Takoj sem tičal v hlačah in se odpravil v hlev. O kakem soncu na Pohorju seveda še ni bilo sledu. Na vzhodu se je še komaj poznala jutranja zarja. Vrhova Uršlje gore in Pece, ki sta bila še vsa zasnežena, še niti nista žarela v škrlatni luči sončne zarje, ampak sta molela v blede odsev jutra, ki je vstajalo nekje na vzhodu. Pobočja planin so bila še vsa črna, po dolinah pa je ležala debela megla, ki je zakrivala vse manjše hribe. Nebo je bilo jasno in na njem je gorelo še veliko svetlih, mrzlih zvezd, ki so začele silno počasi ugašati.

»Kam pa naj ženem past?« sem vprašal očeta, ki je vsak dan sproti določal pašo.

»Na vrh boš gnal danes,« mi je mrko odgovoril.

Na vrh! Srce mi je skoraj poskočilo od veselja. Na vrhu je bila pri nas najboljša in najugodnejša ovčja paša. Tako se je ime noval hrib nad domačijo, ki je bil porasel z drmo, to je s travo, ki so jo ovce imele najrajši. Na pašniku so rasle breze, ki so bile podobne zelenim pušljcem. Vmes je stalo nekaj velikih, orjaških macesnov, ki so se videli daleč naokrog.

Čreda je bila brž na pašniku in sedaj se je začelo zame dobro življenje. Ovce so se začele pasti kakor uši in mi sploh ni bilo treba paziti nanje. Ako bi ne bilo premrzlo ali premokro po tleh, bi se bil lahko ulegel in mirno zaspal. Toda bil sem že prebujen in moja zaspanost se je medtem dvignila nekam med vrhove macesnov, ki so moleli v sivkastomodro nebo. Zato sem začel opazovati, kako je okrog mene nastajalo lepo, vigradno jutro.

Pravkar sta zagorela vrhova najvišjih gora v škrlatnem plamenu. Gorele so skale in razpoke med črni. Podoba me je nenadoma vsega prevzela, da sem bil kakor zamaknjen. Na mah sem pozabil na svojo utrujenost in nisem nehal strmeti v goreče gore, ki so se mi zdele vedno bliže. Pod sneženimi vrhovi se je razprostiralo široko, temno pobočje, pokrito s planinskim lesom. V tem pobočju se je združevalo mnogo barv. Smrekove hoste so bile skoraj črne, tam pa, kjer so rastle bukve, je bilo še vse rjavo, zakaj bukev v taki višini še ni pričela zeleneti. Temnikasto ozadje pobočja je bilo prepikano z blestečimi macesni, ki so si pravkar nadeli svoj svetlozeleni pomladni nakit. Brez teh macesnov bi bila podoba gore še čisto mrtva.

Dolina pod goro je bila še zakrita z meglo, ki se je le počasi pogrezala vase. Nikjer še ni bilo polj in travnikov in prav

nobene domačije ni bilo videti iz tega belega morja. Naš vrh je bil kakor samotni otok sredi jutranjega kipenja. Včasih se je zdelo, da ga bodo meglene pene pogoltnile.

Kmalu pa sta začela rdeča vrhova obeh orjakov bledeti. Obenem so postajali svetlejši tudi gozdovi pod gorami. Zdaj je dan začel hitro spreminjati lice cele dežele. Pohorska slemenena so se ločila od vzhodnega neba, na severu pa so vrhovi Golice in njenega predgorja nekako dolgočasno moleli pod nebo. Dolinska megla, ki je še pred nekaj minutami lizala do pasu širnih pobočij, se je nenadoma sesedla in skozi njo so se začele svetlikati lise obdelanega polja. Naših gor se ni več dotikala rdeča sončna zarja, ampak so bili vanje uprti pravi sončni žarki, ki so prihajali naravnost od velike rdeče sončne krogle, ki se je nenadoma dvignila izza pohorskih slemen.

Sedaj je nastopil pravi dan.

Ves širni prostor med nebom in zemljo, kolikor sem ga mogel zajeti z očmi, se je napolnil s pepelnasto, skoraj prosojno barvo. Ta praznična svetloba je srkala vase dolinsko meglo, ki se je zmerom bolj stiskala k zemlji in se skrivala med loge in travnike. Nadnaravno velika, orjaška drevesa so začela moleti iz meglene dna, potem so prišli na vrsto robovi valovite doline, ki so razsekali meglo na nešteto podolgovatih jezikov, dokler se niso pokazale domačije, vsepovsod ražtresene, naposled pa se je prav na dnu doline pokazala mala vas z visokim, gotskim zvonikom.

Medtem ko se je spreminjala podoba doline, se je spreminjalo tudi sonce. Ko je vzšlo izza Pohorja, je bilo podobno veliki, žareči krogli, potem pa je postajalo bledeje in manjše. Nazadnje se je obdalo z močnim vencem, ki je bil svetlejši kakor njegova sredina. Iz tega venca so začeli potem štrkati na vse strani daljši in krajši žarki, ki so bili podobni žarečim strelom. Kmalu ni bilo več mogoče pogledati v sončno kroglo.

Kakor me je zjutraj, ko sem vstajal, strašno imelo in sem še, gredoč na pašo, včasih spal, tako silno rad sem gledal jutro, ki je vstajalo pred mojimi očmi. Tega vstajenja se nisem mogel nikoli nagledati. Vedno sem pri njem odkril kaj novega in kaj lepšega. Posebno takrat, kadar sem pasel Na vrhu. Tam me paša ni veliko motila, ker se je žival pasla kakor uš. Pogled z vrha je bil že sam po sebi lep in za oči

Tine Markež: Variacije 1

Črtomir Šinkovec

TUDI IGLA JE OROŽJE

Živel je deček, ki je rad popolnoma neoborožen hodil po gozdovih, čeprav ga je oče često svaril, naj ne bo nepreviden.

»Niti igle ne vzameš s seboj,« je navadno dejal oče. »Če te kdo napade, kako se boš mogel braniti?«

Toda deček se je brezskrbno smehljil in nikakor ni hotel upoštevati očetovega nasveta.

Spet je odšel v gozd in ko je bil globoko v njem, ga obkrožijo in ujamejo razbojniki. Tedaj se spomni očetovih besed in vzdihne:

»O, da bi imel s seboj vsaj iglo, ne bi me tako zlahka ujeli.

»Na, tu imaš iglo,« se mu roga poglavar razbojnikov.

Deček vzame iglo z velikim strahom in previdnostjo, kot da je zares nevarno orožje.

»Kaj, ali si se zbedel,« buljijo vanj razbojniki.

Poglavar razbojnikov se mu približa, da bi bolje videl. Deček pa ni zgubljal časa in kot bi trenil zbode razbojnika v nos. Razbojnik zarjove od bolečine, spusti puško in se zgrabi za nos z obema rokama. Deček, ne bodi len, zgrabi za puško in požene v beg vse razbojnike.

Ko se je srečen vrnil domov, reče svojemu očetu:

»Popolnoma prav si mi svetoval, oče. Danes me je ujela tolpa razbojnikov in preprosta igla mi je rešila življenje.«

»Tudi igla utegne biti dobro orožje, če je v rokah pravega junaka,« reče oče.

Po sudanski pravljici priredil
Črtomir Šinkovec

KAKO JE RAK UKANIL LISICO

Rak in lisica sta živela v prijateljstvu in dobri sosesčini. Sejala sta žito in požela obilno žetev.

Lisica nekoč reče raku:

»Pridelek si razdeliva na tri dele: dva meni, enega tebi.«

Rak s predlogom ni bil zadovoljen, hotel je imeti dva dela zase. Beseda da besedo, pa se kljub temu nista mogla sporazumeti. Naposled rak predlaga:

»Staviva! Prvi, ki bo dospel na vrh tiste gore, bo vzel dva dela pridelka.«

Lisica je z obema tacama zgrabila za predlog, saj je vedela, da bo v teku z rakom stavo dobila.

»Teci prva,« reče rak. Komaj pa se lisica spusti v tek, se je rak s škarjami zgrabi za rep. Tako teče z njo. Ko pa lisica doseže vrh, se obrne in pravi:

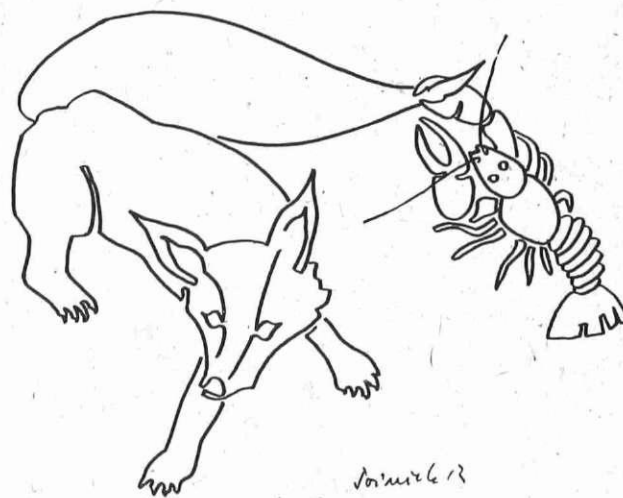
»Rak, kje pa si?« se je lisica ozirala na vznožje gore.

Medtem pa se rak spusti z lisičjega repa na tla, teče še nekaj pediti do vrha in od tam zakliče:

»Pohiti, lisica, čakam te že celo stoletje!«

Lisica je ostrmela od začudenja, saj je zares pravi čudež, da jo je rak prekosil v teku. Toda kar je res, je res. Rak je dobil stavo in dve tretjini pridelka.

Po armenski pravljici priredil
Črtomir Šinkovec

ZAKAJ SE UHARICA PODNEVI SKRIJE

V davnih časih se je uharica ukvarjala s slikarstvom. Ptiči so se radi zatekali k njej, da jim je pobarvala perje. Uharica jih je poslikala kakor so želeli, z najlepšimi barvami. Vsi so bili zadovoljni s pisano obleko razen krokarja, ki je podcenjeval uharično slikarstvo, nenehno pa opeval belo, bleščečo lepoto svojega perja.

Nekoč pa se je krokar le naveličal svojega belega perja. Odleti k uharici in ji reče:

»Poslikaj tudi moje perje, vendar s tako barvo, ki je nima noben ptič na svetu.«

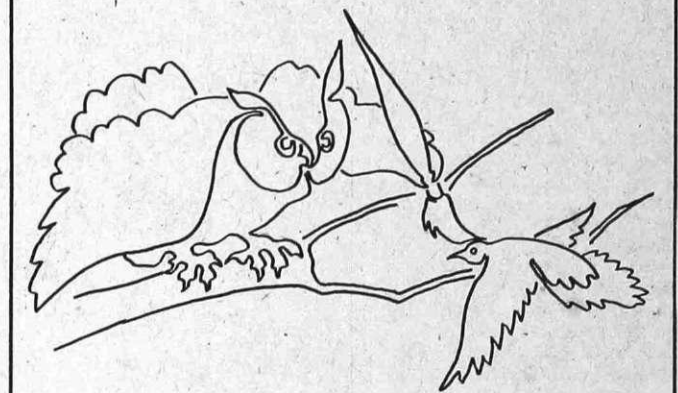
Uharica napeto premišljuje, s kakšno barvo naj bi poslikala krokarja. In naposled se odloči za črno. Vzela je čopič in ga pobarvala v črno od glave do repa:

»No, zdaj pa si, krokar, lepoteč, kot ga ni ptiča na svetu!«

Ko se je krokar ogledal in videl, da je črn kot dimnikar, ki je pravkar prilezel iz sajastega dimnika, se je na vso moč razjezil. Hotel je odstraniti črno barvo, pa zaman, vse je bilo prepozno. Od tistega dne imajo vsi krokarji črno perje. Vendar uharici tega niso nikoli odpustili. Kadar jo ugledajo, jo napadejo in če bi mogli, bi jo razkosali na drobne kosce.

Zaradi tega uharica vse dneve prečepi skrita v svojem zavetju in šele z nočjo vzleti po hrano, ko krokarji spijo.

Po japonski pravljici priredil
Črtomir Šinkovec

PAMETNA KOKOŠ

Nekega lepega dne neka kokoš gugaje se brska pod drevesom zunaj vasi. Iz gozda jo opazi šakal in teče proti njej. Lačen kot je bil, se je že veselil izdatne pečenke. Toda kokoš je bila previdna in je še pravočasno zletela na drevo.

»Dober dan, ljuba kokoška,« reče šakal. »Si mar slišala zadnje novice?«

»Kakšne novice,« vpraša kokoš.

»Kakšne novice? Največje novice vseh časov: vse živali so med seboj sklenile mir. Zdaj si bomo vse živali prijateljice, nobena se ne sme več bati druge. Zato lahko mirno prideš z drevesa, ne bom te pojedel.«

Toda kokoš je bila previdna, vedela je, koliko veljajo šakalove besede, zato mu odgovori:

»Zelo sem vesela, da se mi ni treba več bati, toda tu zgoraj je boljši razgled. Od tu lahko opazujem, kaj se dogaja na vseh poteh do moje vasi.«

»Kaj pa je takega videti v tvoji vasi,« vpraša šakal.

»Nič posebnega ni videti, vidim le tolpo psov, ki teče proti nama.«

Ko je šakal to slišal, skoči na noge in kolikor mogoče hitro odnese pete.

»Kam pa bežiš?« kriči za njim kokoš. »Pravkar si povedal, da so živali sklenile mir. Psi ti ne bodo storili nič hudega.«

»No, ja,« reče šakal, »ti psi iz vasi so gotovo neumni in niso še slišali te novice,« — pa kot bi trenil, izgine.

Po tadžikistanski pravljici priredil
Črtomir Šinkovec

ZA OTROKE, KI LAŽEJO

Nekoč je neki kmet velel svojemu sinu, naj žene ovce na pašo.

Deček se je počasi odpravil s čredo na pašnik. Kmalu nato pa priteče ves zasopel in reče:

»Oče, oče, vzemi puško! Na pašniku sem videl tako velikega zajca kot je naš konj.«

»Zajec, pa je tako velik kot konj. Nemogoče,« reče oče.

»Hja, pa je malo manjši kot konj. Gotovo pa je velik kot žrebiček.«

»Zajec, pa kakor žrebiček. Nemogoče,« reče oče.

»Hja, če ni velik kakor žrebiček, pa je gotovo kakor teliček.«

»Zajec, pa kakor teliček. Nemogoče,« reče oče.

»Hja, če ni velik kakor teliček, pa je gotovo velik kakor ovca.«

»Zajec, pa velik kakor ovca. To je nemogoče,« reče oče.

»Hja, če ni velik kakor ovca, pa je gotovo velik kakor janjček.«

»Zajec, pa velik kakor janjček. Nemogoče,« reče oče.

»Hja, če ni bil velik kakor janjček, pa je gotovo kakor maček.«

»Zajec, pa velik kakor maček. To utegne biti, če ne pretiravaš?«

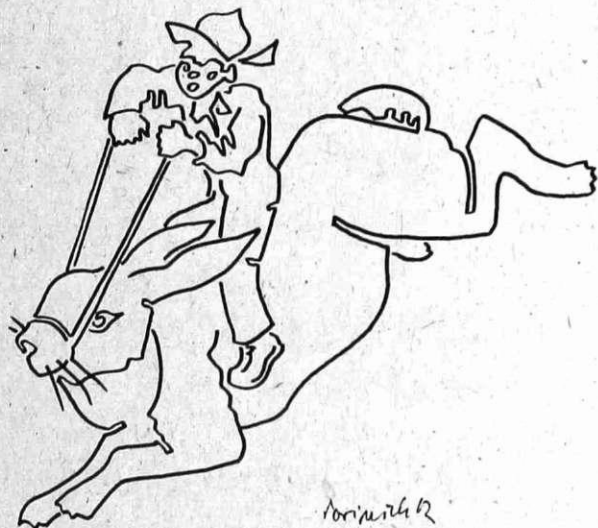
»Hja, če ni bil velik kakor maček, pa je bil velik kakor miška.«

»Zajec, pa velik kakor miška. Nemogoče,« reče oče.

»Hja, če ni bil velik kakor miška, je bil pa vsaj toliko velik kakor muha.«

»Zajec, pa velik kakor muha? Sinko, sinko,« se nasmejne oče, »videl si en velik ništre. Zdaj pa se kratkih nog, ki jih ima laž, hitro poberi k ovcam!«

Po francoski pravljici priredil
Črtomir Sinkovec

TIGER, MAČEK IN ČLOVEK

Človek se odpravi orat na polje. S seboj vzame mačka, da bo lovil miši. Maček zaide v gozd, tam sreča tigr. Tiger ga premeri, strese z glavo in pravi:

»Menim, da sva si v sorodu. Čudno pa se mi zdi, bratranec, da si ostal tako majhen in šibak.«

»Tudi ti bi bil majhen in šibak,« pravi maček, »če bi moral živeti s človekom, zakaj strašno je močan in meni ne dovoli, da bi zrastel in se okrepil.«

»Vse kaže, da je zares močan,« se začudi tiger.

»Pojdi si ga ogledat, tamle na njivi orje.«

Tiger gre na njivo in reče človeku:

»Znanò mi je, da si strašno močan in da ne dovoliš, da bi zrastel in se okrepil tudi moj bratranec maček. Pokaži mi torej tvojo moč!«

»Rade volje ti jo pokažem,« pravi človek, »toda pustil sem jo doma.«

»Pojdi jo iskat, kar tu te bom počakal.«

»Glej, da mi medtem, ko pojdem domov, ne odneseš pete. Bolje bo, da te privežem k drevesu, tako te bom zlahka našel.«

Tiger privoli. Človek ga priveže k drevesu, nato odide domov in se vrne z debelo gorjačo. Z njo začne udrihati po tigru, da v kosmih od njega odpada dlaka, medtem pa vzklika:

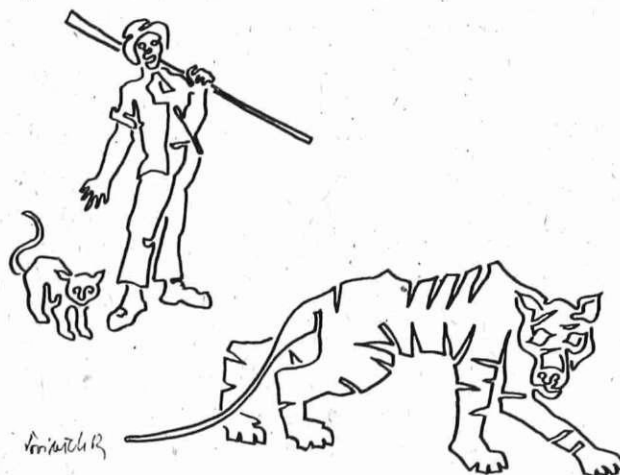
»To, to, to je dokaz moje moči!«

Tiger rjove od bolečin in prosi človeka usmiljenja, češ da doslej ni kaj prida vedel o človekovi moči, in obljublja, da se bo vrnil v gozd, kjer ne bo imel več priložnosti srečati se s človekom.

Ko se je človeku zazdelo, da jih je tigru zvrhano naložil po grbi, ga odveže in spusti. Tiger šepaje odide in javka sam pri sebi:

»Ne čudim se, da je maček tako majhen in šibak, čudim pa se temu, da je sploh še živ.«

Po italijanski pravljici priredil
Črtomir Sinkovec

KDO IZ MENE POJE:

LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE...

Miha Klinar

NA PRAGU MIRU

*Vi ste prebili obroč,
mi smo ostali tu.*

*Vi boste kmalu šli
k zmagi pojoč.*

*Mi smo ostali tu
in vendar smo z vami šli,
čeprav nas požela je smrt
na pragu miru.*

MRTVI SVOBODE SMO
PRAG.

*Vsakdo bo čezenj šel.
O da bi vsak korak
bil naše krvi odmev.*

(Iz zbirke Na mrtvi straži, odlomek
iz pesnitve Na pragu miru)

V 19. številki LISTOV s svojimi deli sodelujejo: Ivo ANDRIČ, Maruša AVGUŠTIN, Valentin CUNDRIC, Marjan ČUFAR, Radovan GOBEC, Benjamín GRACER, Tomaž ISKRA, Ivan JAN, Miha KLINAR, Andrej KOKOT, Pablo NERUDA, Siniša PETKOVIĆ (s prevodi), Jan PLESTENJAK, Valentin POLANŠEK, Vojislav STANOJČIĆ, Črtomir SINKOVEC, Slavko TARMAN in PREŽIHOV VORANC.

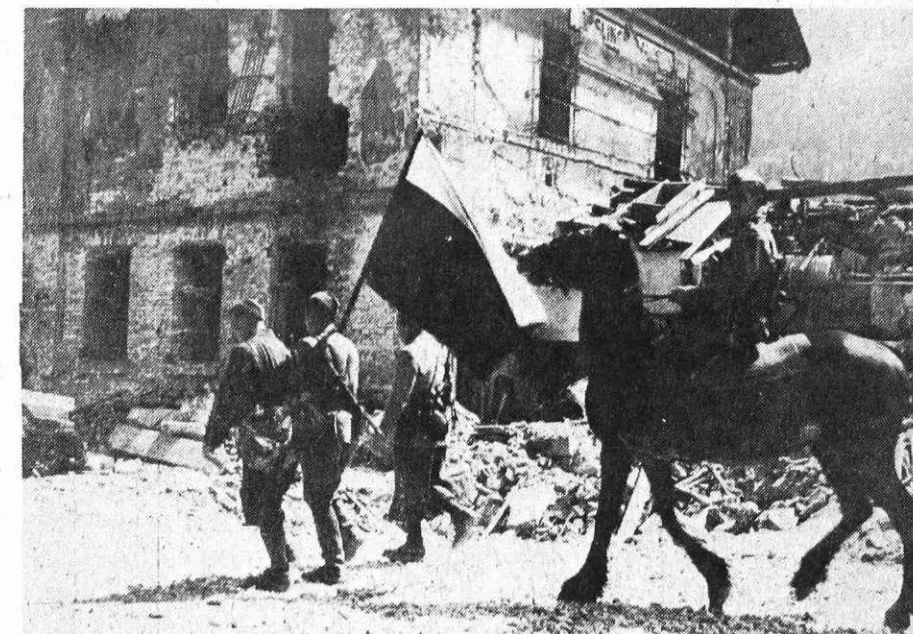
Pravljice je ilustriral akad. slikar Roman Savinšek, ostale likovne priloge so delo člana DO-LIK Valentina MARKEŽA.

LISTI

Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Številka 19/V

Jesenice, 24. aprila 1975

1945 - 1975

